

TAPIO KUJALA

Lähi-idän mediasota

Journalismin ristipaineet Israelin ja palestiinalaisten välisessä konfliktissa

AKATEEMINEN VÄITÖSKIRJA

Esitetään Tampereen yliopiston
viestinnän, median ja teatterin yksikön johtokunnan suostumuksella
julkisesti tarkastettavaksi Tampereen yliopiston Linna-rakennuksen
Väinö Linna -salissa, Kalevantie 5, Tampere,
7. päivänä joulukuuta 2012 klo 12.

English summary

TAMPEREEN YLIOPISTO

AKATEEMINEN VÄITÖSKIRJA

Tampereen yliopisto

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

Copyright ©2012 Tampere University Press ja tekijä

Myynti
Tiedekirjakauppa TAJU
PL 617
33014 Tampereen yliopisto

Puh. 040 190 9800
taju@uta.fi
www.uta.fi/taju
<http://granum.uta.fi>

Kannen suunnittelu
Mikko Reinikka

Acta Universitatis Tamperensis 1786
ISBN 978-951-44-8983-9 (nid.)
ISSN-L 1455-1616
ISSN 1455-1616

Acta Electronica Universitatis Tamperensis 1261
ISBN 978-951-44-8984-6 (pdf)
ISSN 1456-954X
<http://acta.uta.fi>

Kiitokset

”Tästä ei ole julkaistu suomeksi juuri mitään.” Nämä kohtalokkaat sanat lausui työnohjaajani, professori Heikki Luostarinen. Häntä kiitän lämpimästi innoituksesta tähän työhön. Kiitän professori Luostarista myös viisaista neuvoista, kärsivällisyydestä, oikeakielisyyden opettamisesta sekä lukuisista syventävistä keskusteluista.

Olen saanut Tampereen yliopistossa muiden jatko-opiskelijoiden kanssa kokea oivaltamisen iloa niin median, teatterin ja viestinnän yksikössä kuin Taprin monikulttuurisessa ryhmässäkin. Taprin tutkimusjohtaja, professori Tuomo Melasuon liitän tähän joukkoon. Kiitokset kaikille teille ajatustenvaihdosta, opponoinnista ja kannustuksesta.

Esitarkastajani professorit Raimo Salokangas ja Pekka Visuri antoivat kriittistä, oikeaan osuvaa ja rakentavaa palautetta käsikirjoituksestani. Suurkiitokset siitä.

Olen iloinen saadessani kiittää myös Betlehemin yliopistoa työtilan osoittamisesta käyttööni. Kiitos kuuluu veli Neil Kieffelle, joka yliopiston puolelta vastasi järjestelyistä. Haluan häntä kiittää myös niistä lukuisista keskusteluistamme, jotka syvensivät tietämystäni yhdysvaltalaisten Lähi-idän politiikan vaikuttamista sekä USA:n median toimintatavoista.

Tahdon myös kiittää Aleksandr Manzosa haastatteluiden litteroinnista ja käännöksistä, oikoluvusta Misku Välimäkeä sekä ATK-tukeani Vappu Penttilää (ja Annukkaa) pikaisista vastauksista ja Wordin salaisuuksien aukaisemisesta. Haluan kiittää myös kaikkia niitä journalisteja, tutkijoita ja tiedottajia, jotka ovat osoittaneet luottamuksensa osallistumalla kenttätutkimukseni haastatteluihin.

Liki viimeisenä, mutta ei vähäisempänä, kiitokset suomalaiselle kirjastolaitokselle. Tampereen ja Helsingin yliopiston, Maanpuolustuskorkeakoulun, Turun pääkirjaston ja Kartanonkosken kirjastolle olen erityisen suuressa kiittolisuudenvelassa upeasta palvelusta!

Kiitos kuuluu myös myötämieliselle työnantajalle Oy Yleisradio Ab:lle vuorotteluvapaasta ja organisaatiouudistuksesta. Ilman niitä tätä työtä ei olisi syntynyt. Esimieheni Olli-Pekka Heinonen rohkaisi minua työssäni. Lukuisat eri ihmiset tietämättään tai tietäen ovat auttaneet luomaan ymmärrystä Lähi-idän tilanteeseen sekä Israelin ja palestiinalaisten väliseen konfliktiin. He ovat myös monella tavalla auttaneet, tukeneet ja olleet ystävinä tutkimuksen ollessa vasta hahmotelmana päässäni ja myöhemmin tietokoneeni sisuksissa. Mainitsen vain muutamia työn innoittajia: Umayya Abu Hanna, Minerva Al Arja, Raed Othman, majuri Sharon Feingold, Leena Reikko, Taina West ja Yousef Shomaly.

Suomen Kulttuurirahasto, Suomen Lähi-idän instituutti, Alfred Kordelinin säätiö ja Jenny ja Antti Wihurin rahasto ovat tukeneet tutkimustyötäni eri vaiheissa siten, että olen heille erityisen kiitoksen velkaa.

Jokainen perheellinen väitöskirjatutkija tietää, että ilman oman perheen tukea koko prosessi olisi ollut mahdoton. Kiitos rakkaille Sarille, Jannelle ja Elisalle. Yksi unelma on toteutunut.

Tutkimuksen sanastoa ja lyhenteitä

- AL-NAKBA** Arabian kielen ”katastrofia” merkitsevä sana. Palestiinalaiset kutsuvat Israelin itsenäisyyspäivää ja vuoden 1948 etnisiä puhdistuksia katastrofin ja surun päiväksi.
- BEDUIINIT** Paimentolaisarabeja. Beduiinit kasvattavat kameleita, lampaita ja vuohia, matkaavat karjansa kanssa ja harjoittavat jonkin verran maanviljelyä. Heimot eivät kunnioita maan rajoja. He ovat vastustaneet ulkopuolisia vaikutteita ja hallinnon pyrkimyksiä sopeuttaa heidät yhteiskuntaan. He ovat muslimeja ja puhuvat jotakin arabian murteista. Pitkän autiomaakokemuksen ansiosta beduiinit ovat taitavia jäljittäjiä. Heistä osa palvelee vapaaehtoisina Israelin armeijassa erämaatiedustelijoina.
- DRUUSIT** Etnis-uskonnollinen arabiankielinen ryhmä. Druusien uskonto on islamista lähtöisin oleva oma lahko. Druuseja on Israelissa, Libanonissa, Syyriassa ja Jordaniassa noin miljoona. Israelissa druuseja on yhteensä noin 120 000, ja he asuvat pääasiassa Pohjois-Israelissa ja Golanin kukkuloilla. Asepalveluksen he suorittavat Israelissa. Viime aikoina mediassa on raportoitu druusien tyytymättömyydestä Israelin valtion suhtautumisesta druuseihin.
- FATAH** Palestiinan kansallisen vapautuksen liike. Fatah on sekulaari ja nationalistinen liike.
- FPA** Foreign Press Association, Israelissa työskentelevien kirjeenvaihtajien vuonna 1958 perustettu järjestö. FPA:n tehtävänä on tukea jäseniään sekä helpottaa byrokratiaa Israelissa ja miehitettyillä alueilla. Jäseniä on 480 (22.9.2012)
- GPO** Israelin hallituksen tiedotustoimisto, myöntää muun muassa pressikortit kansainvälisen median edustajille.

HALAKHA Juutalainen uskonnollinen lakikokoelma (Toora, Talmud ja muita säädöksiä), joka kattaa uskonnollisen ja arkielämän alueita. Israelin nykyinen oikeusjärjestelmä pohjautuu osittain halakhaan.

HAMAS Palestiinalainen islamistinen järjestö. Hamas ei hyväksy Israelin olemassaolon oikeutta ja ajaa yhden valtion mallia Palestiinan alueelle. USA ja EU pitävät Hamasia terroristiorganisaationa.

HAMULA Arabiklaani tai -suku.

INTIFADA Palestiinalaisten Israelin miehityksen vastainen kansannousu. Ensimmäinen intifada alkoi vuonna 1987 ja toinen vuonna 2000. Toinen intifada tunnetaan myös nimellä al-Aqsan intifada, koska oppositiojohtaja Ariel Sharonin vierailua Jerusalemin Kalliomoskeijan alueella pidetään yhtenä laukaisevana tekijänä kansannousulle.

IDF Israelin armeija.

ISA, SHIN BET, SHABAK

Israelin armeijan keskustiedustelupalvelun vastavakoiluyksikkö, vastavakoilu ja terrorismintorjunta Israelissa. Tärkeiden rakennusten, ministerien ja ulkomaisten suurlähetystöjen suojelu.

KIBBUTSI Osuuskuntatila tai -siirtokunta, jossa kaikki on yhteisessä omistuksessa. Lähtökohtana vasemmistosionismin sosialistinen ihannointi.

MAGAV Israelin rajapoliisi (muun muassa Gaza ja Länsiranta).

MOSSAD Israelin tiedustelupalvelu, terrorismin torjunta ja tiedustelutehtävät ulkomailla.

- MOSSAV Osuuskuntatila tai -siirtokunta, jossa perheet voivat omistaa asuntonsa ja maansa. Myynti ja markkinointi tehdään yhdessä.
- YAMAM Rajapoliisin alainen erikoisyksikkö, panttivankien pelastaminen ja hyökkäykset terroristeja vastaan Gazassa, Länsirannalla ja Jerusalemissa.
- PA Palestiinan itsehallinto.
- PLO Palestiinan vapausjärjestö. Vuonna 1964 palestiinalaisten edustajaksi perustettu kattojärjestö, joka vaati yhden demokraattisen ja sekulaarin valtion perustamista Palestiinan alueelle. Fatahin johtaja Jasser Arafat oli PLO:n puheenjohtaja. Nyt puheenjohtajana toimii Mahmud Abbas.
- SIONISMI Juutalainen kansallisuusaate ja kansallinen liike juutalaisvaltion synnyttämiseksi Palestiinaan. Sionismi on jakautunut eri muotoihin, suuntauksiin ja uskonnollisiin liikkeisiin.

Sisällys

KIITOKSET	3
TUTKIMUKSEN SANASTOA JA LYHENTEITÄ	5
1 JOHDANTO: TUTKIMUKSEN TAVOITE JA VIITEKEHYS	11
1.1. Tutkimuksen lähtökohdista	11
1.2. Tutkimuksen sisältö	15
1.3. Mediasodan pitkä historia Israelissa ja Palestiinalaisalueella	19
1.4. Sotajournalismin kehitysvaiheita	25
1.4.1. Propaganda	25
1.4.2. Sensuurista pooleihin	27
1.5. Sodan käsitteet Lähi-idässä	35
1.6. Toimittajat identiteettikamppailun kohteena	44
1.6.1. Journalismin sisältöön vaikuttavat tekijät	45
1.6.2. Propaganda 2.0	50
1.6.3. Kivettyneen konfliktin identiteetit	54
1.6.4. Journalistien identifioituminen mediasodan keskellä	58
2. TUTKIMUSASETELMA	64
2.1. Tutkimusaineisto	64
2.2. Tutkimuksen eettiset lähtökohdat	67
2.3. Menetelmät	68
3. LÄHI-IDÄN KONTEKSTI: MAISEMA ISRAELIIN JA PALESTIINAAN	75
3.1. Palestiinan lähihistoria	75
3.2. Kansalaisten asema	85
3.2.1. Israel	85
3.2.2. Miehitetyt alueet	88
3.3. Turvallisuuden korostuminen	94
3.4. Talouden ja ulkopuolisen avun merkitys	102
3.5. Uskontojen rooli	105

4. MEDIASODAN KEINOT	113
4.1. Virallisen Israelin mediastrategia: hyökkäys on paras puolustus	113
4.1.1. Julkisuusstrategian tunnistettavat teemat	114
4.1.2. Medianhallinta	124
4.1.3. Israelin armeija käy taistelua mediassa	130
4.1.4. Armeijan mediastrategian työkaluja	133
4.2. Palestiinalainen mediastrategia?	139
4.2.1. Julkisuudesta tunnistettava teemavalikoima	141
4.2.2. Palvelut tiedotusvälineille	144
4.2.3. Palestiinalaisten medianhallinta	145
4.2.4. Palestiinalaisten myötätuntoverkostot	147
4.3. Mediasodan ruokkimat uskomukset	149
4.4. Uskomukset vahvistuvat medioissa	153
5. MEDIA VAIKUTUSTEN KOHTEENA JA VAIKUTTAJANA LÄHI-IDÄN KONFLIKTISSA	155
5.1. Paikallinen media	156
5.1.1. Israelilaiset tiedotusvälineet	156
5.1.2. Palestiinalainen media	159
5.1.3. Paikallisen median rooli Lähi-idän konfliktissa	163
5.2. Journalistien sensuroinnista ja itsesensuurista	166
5.3. Kansainvälinen media julkisuussodan narratiivin vankina	170
5.3.1. Sanoilla valitsee puolen?	171
5.3.2. Samankaltaiset uutiskuvat	174
5.4. Globaaliverkkomedia Lähi-idässä	176
5.4.1. Digitaalinen kahtiajako	177
5.4.2. Vaihtoehtoiset äänet internetissä	182
5.4.3. Internet – painostusta ja vaikuttamista	186
6. KAMPPAILUA TOTUUDESTA	190
6.1. Tapaus Muhammed al-Durrah	190
6.2. Aftonbladet	195
6.3. Journalisteihin kohdistuu poikkeuksetta painostusta	200

7. TUTKIMUKSEN LÖYDÖT	204
7.1. Toimittajien hybridiset identiteetit konfliktin keskellä	207
7.2. Toimittajien vastastrategiat	210

LÄHDELUETTELO

228

LIITTEET

250

ENGLISH SUMMARY

262

1. JOHDANTO: TUTKIMUKSEN TAVOITE JA VIITEKEHYS

1.1. Tutkimuksen lähtökohdista

Israelin ja palestiinalaisten konflikti on yksi maailman pitkäaikaisemmista. Sitä on seurattu pitkään ja toimituksissa on konfliktista hyvä taustainformaatio. Haastattelemiini journalistit pitävätkin kriisiä ulkomaan uutisoinnin ”peruskaurana”. Kokemukseni valossa on kuitenkin yllättävää, kuinka pinnalliset tiedot suomalaisilla journalisteilla on tästä ”hyvin hallitusta” konfliktista. Joukkotiedotuksen ja kulttuurin tuotteet sekä oma aineistoni tutkimuksen ajanjaksolta, toisen intifadan alusta Gazan Cast Lead -sotilasoperaatioon saakka, vahvistavat empiriisen kokemukseni (vrt. Eskola ja Suoranta 1998, 119): journalistien on vaikea tiedonvyöryyn ja kiireen keskellä erottaa vaikutusyrityksiä.

Palestiinan konfliktia voi verrata pituudessaan, mediahuomiossa ja propagandan käytössä Pohjois-Irlannin kriisiin. Samankaltaista median uutisointia esiintyy molemmissa: uhkakuvia, negatiivisten uutisten ja yhteenottojen toistoa, uhrien kuvausta, sekä ylimitoitettua väkivallan käytön ja terroritekojen esitystä. Jopa Pohjois-Irlannissa on kuitenkin onnistuttu rauhan rakentamisessa. Miksi rauha näyttää olevan mahdollista kaikkialla muualla paitsi Israelissa ja miehityillä alueilla? Tutkimukseni ei suoranaisesti vastaa tähän kysymykseen, mutta se pyrkii lisäämään ymmärrystä tiedotusvälineiden roolista pitkittyneessä kriisissä. Tavoitteenani on tarjota eväitä myös mediakasvatukseen ja mediaeettiseen keskusteluun median riippumattomuudesta.

Konfliktin heikko tuntemus näkyy myös suomalaisten ulkomaantoimittajien kommentteina siitä, kuinka aiheen seuraaminen on hankalaa Israelin tai palestiinalaisten ystävien voimakkaan reagoinnin vuoksi. Kaikki kysymykset ja kommentit osoittavat paitsi syventymiselle ja lisätiedon hankinnalle olevan tilausta

myös sen perusongelman, että Palestiinan alue yritetään ymmärtää oman (suomalaisen) kulttuurin ja historian kautta. Tasapainoa ei saavuteta puolustamalla omia mieltymyksiä omasta kulttuurista ja historiasta (Said 2001, 139). Vilpitön uteliaisuus ja aito perehtyminen alueen historiaan ja kulttuuriin ovat parempia lähtökohtia.

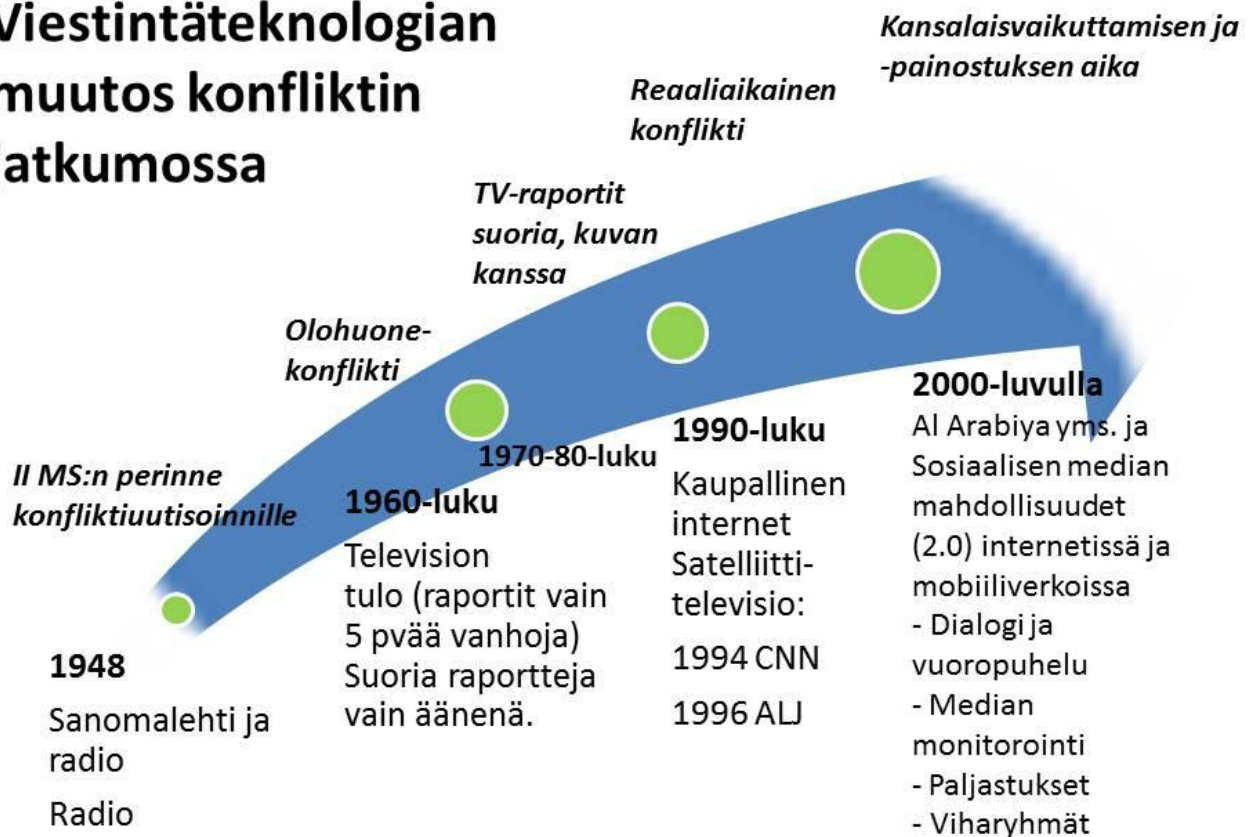
Nykyaikainen viestintäteknologia (kuviot 1) on osallisena sekä sosiaalisten ja poliittisten olosuhteiden että valta- ja auktoriteettisuhteiden muutoksessa. Verkostomaailmassa kansalliset keskustelut ja tilanteet ovat merkityksellisiä myös kansainvälisessä politiikassa ja vaikuttamisyrytyksissä (Linjakumpu 2009, 145 ja 191). Israelin ja palestiinalaisten konfliktin viestintäteknologinen toimintaympäristön muutos on ollut merkittävä. Digitalisoituminen ei ole muuttanut median käyttötapoja, sisältöjä eikä toimittajien tarve ole kadonnut, mutta tiedonvälityksen nopeus ja dialogisuus ovat uutta.

Toisen maailmansodan perinne sanomalehtien ja radion tavassa välittää tietoa eli hyvin 1960-luvulle saakka. Vietnamin sodan myötä käytiin ensimmäinen niin sanottu televisioitu olohuonekonflikti, joskin tässä vaiheessa televisioraportit olivat vielä keskimäärin viisi päivää vanhoja eikä nopeudessa voitu kilpailla muiden joukkoviestintävälineiden kanssa. Suorat kuvalliset raportit tulivat pian mahdollisiksi TV-satelliittien myötä ja lopullinen läpimurto reaaliaikaisessa konfliktien seurannassa koettiin 1990-luvulla CNN:n ja BBC Worldin kaltaisten ympäri vuorokauden toimivien uutiskanavien myötä. Lähi-idän kuvaa täydensivät kilpailevalla uutistarjonnallaan Al Jazeera (perustettu 1996, mutta aloitti englanninkielisen palvelun 2003 internetissä ja 2006 satelliittikanavana) ja Al Arabiyan arabiankieliset satelliittikanavat. Pommitukset tai tiedotustilaisuudet vain kameraa varten tai uutislähetysten mukaan toivat uutiskanavat osaksi mediasotaa (vrt. Hemánus 1990, 213). Viimeistään tällöin Israelin ja palestiinalaisten konflikti muuttui reaaliaikaiseksi, mediasodan voittajaksi tuli nopein ja parhaiten sekä ymmärrettävämmin suorassa lähetyksessä esiintyvä sodan osapuoli.

Kansalaisvaikuttamisen ja -painostuksen aika on muuttanut journalistikeskeisyyden käyttäjäkeskeisyydeksi ja toisaalta monologin dialogiksi (Matikainen 2012, 303).

Mediasodan osapuolet ovat tuoneet esille omia poliittisia ja yhteiskunnallisia näkemyksiään sosiaalisessa mediassa.

Viestintäteknologian muutos konfliktin jatkumossa

KUVIO 1. Viestintäteknologian muutos Israelin ja palestiinalaisten konfliktin jatkumossa.

2000-luvun medioituneessa maailmassa perinteiset journalistiset instituutiot ja toimittajat ovat menettäneet monopoliasemansa (Väliverronen 2009, 31). Sosiaaliset mediat internetissä ovat mahdollistaneet vastavoiman Lähi-idän digitaaliselle sodankäynnille (suljetut matkapuhelimien tukiasemat, pelottelutextiviestit, teletunnistetietojen urkinta). Se ei ole kuitenkaan tarkoittanut pelkästään vahvaa kansalaisvaikuttamista tai -journalismia vaan myös ankaraa toimittajien painostusta. Painostukseksi ja oman poliittisen agendan jakamiseksi sen voi ymmärtää silloin, kun journalistien töitä monitoroidaan internetissä julkaisemalla epäsuosittujen tai ei-toivottujen toimittajien listoja oman poliittisen propagandan rinnalla.

Internetistä ja matkapuhelimista on kehittynyt arkipäiväinen osa globaalia viestintärakennetta (kuvio 1), mikä on tietenkin vaikuttanut eri medioiden riippuvuussuhteisiin ja journalistien tapaan työskennellä (kiire, reaaliaikaisuuden paine, analyysin uupuminen, tietojen tarkistamisen mahdottomuus tietotulvassa, kilpailu, jatkuva monitorointi). Jälleen kerran journalistin ammatti-identiteettiä kyseenalaistetaan ja koetellaan mediasodan ja tietotulvan keskellä. (Heinonen ja Domingo 2009, 70–71)

Tutkimukseni päätarkoitus on rakentaa kuva Israelin ja palestiinalaisten mediastrategiasta. Kenttätutkimusaineiston pohjalta analysoin myös journalismin selviytymistä vaikutusyritysten ristipaineessa, mistä on toivottavasti hyötyä niin sanotuille laskuvarjojournalisteille¹ tai ulkomaantoimittajille, kuten myös kaikille ulkomaantapahtumia median avulla seuraaville kansalaisille.

Tutkimukseni nojaa sota- ja kriisijournalismin tutkimusperinteeseen, mutta uutta siinä on yritys hahmottaa asia 1) sekä tiedotustoiminnan että tiedotusvälineiden puolelta, 2) niin paikallisen kuin kansainvälisenkin median näkökulmasta ja 3) erityisesti uutta internet-maailmaa tarkastellen. Tutkimukseni liittyy informaatiotosodankäynnin, propagandan ja journalististen työtapojen tutkimukseen.

Tutkimukseni pääkysymykset ovat: minkälaisia ovat mediasodan strategiat Lähi-idässä ja mihin journalistit identifioituvat. Tutkimukseni selvittää, minkälaisia työkaluja sekä keinoja israelilaiset ja palestiinalaiset toimijat käyttävät taistellessaan joukkoviestinnän huomiosta. Mediasodan keinojen tutkiminen Israelin ja palestiinalaisten välisessä konfliktissa on tärkeää, sillä se auttaa hahmottamaan journalistien toimintaympäristöä ja heihin kohdistuvia vaikutusyrityksiä niin konfliktin näennäisessä suvantovaiheessa kuin sen eskaloituessa avoimeksi aseelliseksi yhteenotoksi.

---

¹ Laskuvarjojournalisti on toimittaja, joka saapuu paikalle kotimaastaan juttukeikalle tai kun alueella tapahtuu jotain merkittävää ja uutisoimisen arvoista. Hän on yleensä harjaantunut ulkomaantoimittaja, jolla on kokemusta erilaisista kriisipesäkkeistä tai konflikteista, mutta ei välttämättä syvällistä alueen tuntemusta tai verkostoa kohdemaassa.

Aineistoni tuottaa myös journalistien keinoja ja vastastrategioita jatkuvan propagandan ympäristössä tai vähintäänkin neuvoja, joilla voi mahdollisesti rokottaa pahinta propagandaa vastaan. Yksi haastatelluista (toimittajahaastattelu 13) toimittajista antoikin Palestiinaan suuntaavalle journalistille seuraavan neuvon: ”Usko kaikki, mitä itse näet, puolet siitä, mitä luet, äläkä mitään kuulemaasi.”

Vuosikymmenten kuluessa mediasota on kehittynyt äärimmäisen sofistikoituneeksi Palestiinan alueella. Tämä on pitkälti Israelin armeijan ansiota, sillä se kokee mediasodankäynnin vähintään yhtä tärkeäksi kuin varsinaisen sodan ja aseellisen taistelun. Siksi mediat ovatkin jatkuvasti alttiina ulkopuoliselle painostukselle ja vaikutusyrityksille. Osan niistä journalistit pystyvät torjumaan työtapojensa ansiosta, mutta sotien ja konfliktien yhteydessä kehitetään yleensä myös uudenlaisia vaikutusyrityksiä. Vaikka journalistit valmistelisivat itseään PR-koneiston vaikutuksia vastaan, vaikutusta ja vastastrategioita koskevat tutkimukset ovat viitanneet siihen, että viimeinen sana on kuitenkin vahvemalla osapuolella. Tiedottajat saattavat esimerkiksi vaieta kokonaan tai kieltää itselleen epäedullisen tapahtuman, millä voidaan ostaa aikaa omalle PR-koneistolle ja sen vastaiskulle. Uusien medioiden myötä mediasodasta on tullut entistä salakavalampi maailmankuvamme muokkaaja. Median laatu ja luotettavuus on saanut entistä suuremman merkityksen, kun erilaisilla internet-sivustoilla tarjotaan luotettavuuden kaapuun puettuja vaikuttamisyrityksiä.

1.2. Tutkimuksen sisältö

Väitöskirjan ensimmäisissä luvuissa selvitän väitöstutkimukseni teoreettista taustaa aineiston, menetelmien ja käsitteiden osalta. Tutkimusaineistoni koostuu toimittajien, tiedottajien ja tutkijoiden haastatteluista sekä tiedotusaineistosta (videot, PR-materiaali, kuvat, nettisivustot). Pyrin esimerkkien kautta konkretisoimaan osapuolten mediastrategioita sekä niiden toteutumista medioissa. Tutkimuksessa olennaisinta on 1) haastateltavasta itsestään tietoa tarjoava puhe, 2) haastateltavan omaa todellisuutta tulkitseva puhe, 3) tutkijan etnografinen havainnointi ja kokemuksen hyödyntäminen haastattelutilanteessa. Triangulaatio-

metodi eli erilaisten aineistojen synteesi on perusteltu, sillä haastattelut ovat tuottaneet uudenlaista tietoa mediasodasta ja journalistien vaikutusyrityksistä. Oma etnografiasta vaikutteita saanut lähestymistapani pohjaa lukuisiin työskentelyjaksoihin Länsirannalla Palestiinan itsehallintoalueella vuosien 1995 ja 2010 välillä. Rajaan tutkimukseni käsittämän ajanjakson syyskuusta 2000 tammikuuhun 2009 asti, eli toisesta intifadasta Israelin armeijan Cast Lead - sotilasoperaatioon Gazassa.

Lähestyn Lähi-idän mediasotaa tutkimalla identifioitumisen malleja selkkauksessa. Konfliktissa tarjotaan samaistumisen ja vastaidentifikaatioiden mahdollisuuksia tiedottajilta medialle ja medialta yleisölle. Samalla pohdin identiteettien kehitystä Israelissa ja Palestiinalaisalueella. Kriisin, pitkittyneen miehityksen, turvattomuuden ja turvallisuuden ylikorostumisen jättämät jäljet vaikuttavat kaikki identifioitumisen ja vastaidentifioitumisen rakentumiseen. Israelin ja palestiinalaisten tilanteessa viholliskuvilla ja vastapuolen demonisoinnilla on kriisin keskellä roolinsa sekä paikallisten että kansainvälisten yhteisöjen mielikuvissa tapahtumista.

Luvussa kolme käsittelen Palestiinan alueen lähihistoriaa, mukaan lukien rauhanneuvottelut. En yritä mennä tuhansia vuosia taaksepäin, vaan käsittelen historiaa Israelin perustamisesta alkaen pitäen muistissa siirtomaapolitiikan ja toisen maailmansodan vaikutukset alueen nykyiseen tilanteeseen. Lähihistorian perinpohjaisen puimisen sijaan keskityn asioihin ja tapahtumiin, jotka ovat vaikuttaneet tämän päivän kansalaisten asemaan ja tilanteeseen alueella, ja jotka ovat nykyisten mediakeskustelujen keskeistä sisältöä. Mediassa keskitytään usein esimerkiksi Länsirannan ja Gazan tilanteen ratkaisuun, mutta unohdetaan Israelin sisäinen kansalaisten eriarvoisuus. Tutkimuksen teoreettisesta näkökulmasta tarkasteltuna Israel ei esimerkiksi halua arabiväestönsä identifioituvan palestiinalaisiin, mutta heille ei toisaalta anneta samaistumisen mahdollisuuksia Israeliinkaan, sillä kansalliset tunnukset ja merkkipäivät korostavat juutalaisvaltion identiteettiä ja vähemmistön toiseutta.

Turvallisuus näyttelee tärkeää roolia Israelin ja palestiinalaisten konfliktissa, joten avaan myös turvallisuuskoneiston mittasuhteita ja roolia alueella sekä turvallisuuskysymysten vaikutusta median toimintaan.

Israelin ja Palestiinalaisalueen talous riippuu voimakkaasti ulkomaanavusta. Apu ei rajoitu pelkästään turvallisuuden rahoittamiseen, sillä ilman ulkoista taloudellista tukea esimerkiksi juutalaisten asuttaminen Israeliin tai siirtokuntien rakennuttaminen ei olisi ollut mahdollista näin nopeasti. Samalla tavalla miehitettyjen alueiden talous romahtaisi ilman Palestiinan itsehallinnon saamaa taloudellista tukea tai kansalaisjärjestöjen ja kirkkojen solidaarisuustyötä. Uskontojen rooli Lähi-idässä on aiheuttanut paljon kiistaa. Poliittinen johto käyttää retoriikassaan ja viholliskuvien rakentamisessa heitä tukevaa uskonnollista sanastoa tai pyhiä paikkoja, mutta toisaalta alueen uskonnolliset johtajat ovat monin tavoin yrittäneet edistää osapuolten keskinäistä dialogia.

Väitöskirjan neljäs luku pureutuu propagandaan sekä Israelin ja palestiinalaisten mediastrategioihin. Tutkimustulokset perustuvat kenttähaastatteluihin sekä havaintoihin tiedotuskoneiston vaikutuksesta julkisuuteen. Useista lupauksista huolimatta en saanut käyttööni Israelin armeijan tai hallituksen mediasuunnitelmia, joten päädyin tarkastelemaan Israelin brändin rakentamista esimerkkien kautta, missä hyödynnän myös israelilaista akateemista tutkimusta sekä sotatieteiden informaatiotosodankäynnin teorioita. Kutsun Israelin vaikutusyrityksiä viralliseksi mediastrategiaksi siitä syystä, että eri viranomaistahot toistavat siinä määrin samaa viestiä, ettei se voi olla muuta kuin hyvin suunnitellun strategian toteuttamista. Esittelen erityisesti armeijan tiedotusyksikköä, koska se on viranomaistahoista suurin ja taisteluvalmiudessa kaksikymmentäneljä tuntia vuorokaudessa. Taistelu mediassa koetaan modernissa armeijassa informaatiotosodankäynnin olennaiseksi elementiksi. Mediasodan keskeisiä osapuolia ovat tietenkin myös journalistit itse, joten käsittelen sitä, miten journalistien identifioitumista Israeliin pyritään tukemaan, minkälaisia valmiuksia ja palveluja heille suodaan ja miten toimittajien työtä kontrolloidaan.

Luvun lopussa näkökulma siirtyy Palestiinalaisalueelle. Myönnän Palestiinan itsehallinnon dominoivan näkökulmaa, sillä kenttätutkimusta ei voitu tehdä Gazassa, Hamasin hallinnoimalla alueella. Ilman Israelin pressikorttia armeijan tarkastuspisteestä ei pääse läpi Gazaan, ja Israelin hallituksen tiedotustoimisto hylkäsi lehdistökorttiani vuoden 2010 maaliskuulle. Palestiinalaisten mediastrategiaa selvitän kysymällä, onko sellainen löydettävissä. Kehittymättömälle

valtiolle ominaisesti tiedotuskoneistoa vaivaavat monenlaiset ongelmat: palestiinalaisten eripura Fatahin ja Hamasin taistelun muodossa, oman median lyhyt historia, tiedottajien heikko koulutustaso ja epäpätevyys. Toimintavapaudesta huolimatta varsinkin ulkomaalaiselle medialle voi tuottaa suuria ongelmia päästä esimerkiksi englantia puhuvan ministerin luokse vain siitä syystä, ettei hänen avustajissaan ole kuin arabiaa puhuvia virkamiehiä.

Näkökulmani ei rajoitu kansainväliseen mediaan, sillä paikallisen median toiminnan tarkastelu on myös tärkeä osa työtäni. Käsittelen toki myös sen vaikutusta kansainvälisen median toimintaan. Palestiinalaisten viesti välittyy hallitsemattomina ja sekalaisina viesteinä: intifadat loivat vaikutelman uhrista, marttyyrivideot taas luovat kuvaa jatkuvasta taistelusta.

Luvussa viisi jatkan tutkimustulosten esittelyä. Aloitan pohtimalla paikallisen median roolia konfliktissa. Lähi-idän mediasodassa uuden median merkitys on kasvanut. Propagandan levittäminen, mielipiteiden vaihto ja muokkaus, ja medioiden monitorointi ovat verkossa globaalia toimintaa. Uuden median mahdollisuudet eivät rajoitu tähän, sillä Israelin viimeisessä hyökkäyksessä Etelä-Libanoniin, Gazan sotilasoperaatiossa ja ihmisoikeusjärjestöjen hankkeissa kamerapuhelimet ovat tarjonneet eri medioiden välityksellä kuvaa sieltäkin, minne toimittajat eivät ole päässeet.

Yksi propagandan tarkoituksista on totuuden hämärtäminen ja kyseenalaistaminen, mitä lähestyn kuudennessa luvussa al-Durrah- ja Aftonbladet-esimerkkien kautta. Nämä tapaukset havainnollistavat julkaistun jutun elinkaaren jatkumisen mediasotana verkkomediassa.

Pohdin myös toimittajan työtä kriisin keskellä ja sitä, kenen viesteille hän altistuu. Kirjeenvaihtajat on työllistettävä silloinkin, kun eletään näennäisesti rauhallisia aikoja. Konfliktin keskellä työskentelevä toimittaja voi joutua itsekin maalitauluksi, joten on olennaista pohtia, miksi toimittajan työturvallisuus kriisialueella on uhattuna ja mitä konfliktista ei haluta kertoa.

Johtopäätöksissä, eli luvussa seitsemän, palaan takaisin teoreettiseen viitekehykseen, esittelen tutkimuksen keskeisiä tuloksia ja pohdin millä tavoin journalismi voi rakentaa totuudenmukaista kuvaa vaikutus- ja painostusyritysten keskellä. Lopuksi erittelen journalismin vastastrategioita. Ovatko journalistien eettiset ohjeet relevantteja Israelin ja palestiinalaisten konfliktin kaltaisessa tilanteessa? Pitääkö eettisesti kestävä pohjaa, jolta kertoo ihmisoikeusrikkomuksista, terroriteoista ja väkivallasta, etsiä muualta?

1.3. Mediasodan pitkä historia Israelissa ja Palestiinalaisalueella

Lähi-idän mediasota on alkanut hyvissä ajoin ennen terrorisminvastaisen sodan tapahtumia. Valikoin tähän osioon tärkeimpiä konflikteja, jotka ovat vaikuttaneet mediasodan luonteeseen sekä israelilaisten ja palestiinalaisten välisiin viholliskuviin. Sodista, kriiseistä ja siten myös mediataistelusta maailman myötätunnosta ei ole Israelin perustamisen jälkeen ollut pulaa.

Israelin perustamiseen liittyi hyvin paljon propagandaelementtejä, joilla mystifioitiin maan itsenäistymistä. Perustamisesta lähtien on esimerkiksi kiistelty paljon, vaikuttiko holokausti Neuvostoliiton, Yhdysvaltojen ja länsimaiden asenteeseen sallia Israelin perustaminen Lähi-itään vai oliko kysymyksessä uudenlaisen vahvan juutalaisuuden esiinmarssi pitkän vainoamisajan jälkeen. Israelissa on käyty samaa kiistelyä siitä, ajettiin ko alueen palestiinalaiset kodeistaan vai lähtivätkö he vapaaehtoisesti. Israelin taistelua ylivoimaista vihollista, ympäröiviä arabimaita, vastaan on markkinoitu meille ”talvisodan ihmeen” tyyppisenä myyttinä. Kriittinen historiankirjoitus on kuitenkin tuonut sävyjä, jotka ovat muuttaneet vuoden 1948 tapahtumien kuvaa: palestiinalaisista ainakin osa tapettiin kotikyliinsä heidän kieltäytyessään lähtemästä miehittäjien tieltä ja loput häädettiin nykyisille miehitetyle alueille sekä naapurimaihin, jotta Israel saisi haltuunsa strategisesti tärkeät kohteet. (Khalidi 2001, 116, Pappé 2006, 165–166). Israelin armeija koostui brittimiehittäjän aikana oppinsa saaneista vastarintataistelijoista. Taistelijoilla oli kokemusta pommi-iskuista ja

vapaustaistelusta, organisoitumisesta ja terrori-iskuista, kun taas vastassa oli eripuraiset ja huonosti aseistetut arabiarmeijat (Juusola 2005, 63–64, Philo ja Berry 2004, 21). Vuoden 1949 aikana oli merkittävää, että Palestiina pyyhittiin pois kartoilta: alueet olivat joko osa Israelia tai Jordaniaa (Philo ja Berry 2011, 40).

Tämä historian uudelleenkirjoitus toistuu tämän päivän mediasodassa Israelin väitteinä, että Palestiinaa eikä siten palestiinalaisia ole koskaan ollut olemassakaan. Huomio pyrittiin myös viemään pois Israelin itsenäistymisestä ja alueen etnisestä puhdistuksesta kohti arabimaiden, kuten Irakin, Egyptin, Libyan ja Syyrian juutalaisvainoja. Vainoamista esiintyikin Israelin syntymän jälkeen, mutta esimerkiksi Irakissa juutalaissyntagogaan kohdistettuja pommiattentaatteja suunnittelivat Israelin agentit. Kaiken taustalla oli tarve saada kaikki juutalaiset asuttamaan Israelia (Philo ja Berry 2011, 42). Sensuurilakien aikana moni israelilainen eli epätietoisuudessa maansa ja ympäröivien arabimaiden suhteista, sillä sanomalehdistö ja radio toistivat Israelin virallista näkökulmaa siitä, että itsepuolustus oli ainut syy Israelin hyökkäyksille naapurimaihin. (Amit ja Levit 2011, 36). Todellisuudessa ympäröiviin naapurimaihin tehtiin lukuisia tunnusteluja aselevon ja rauhan aikaansaamiseksi (emt. 2011, 37).

Israelin on yleisesti arveltu aloittaneen siirtokuntien rakentamisen kuuden päivän sodan jälkeen, mutta ajatusta oli haudottu jo loppuvuonna 1956. Ensimmäiset siirtokunnat rakennettiin pari kuukautta Suezin kriisin jälkeen Egyptiltä vallatuille alueille Raffahiin (Gaza) ja Sharm El Sheikhiin (Siinai). (Amit ja Levit 2011, 57)

Vuoden 1967 kuuden päivän sotaa voi luonnehtia Israelille menestyksekkääksi niin sotilaallisesti kuin mielikuvienkin kannalta, sillä siinä Israel liitti hallintaansa Länsirannan Jordanialta, Gazan ja Siinain niemimaan Egyptiltä (Siinai palautettu rauhansopimuksessa 1979), Golanin kukkulat Syyrialta, sekä Jerusalemin vanhankaupungin. Vuoden 1967 kylmän sodan ilmapiirissä Yhdysvallat tuki Israelia ja Neuvostoliitto arabimaita, kuten Syyriaa ja Egyptiä. (Philo ja Berry 2004, 29)

Israelin armeija vei samalla päätökseen tavoitteen, joka oli lausuttu Israelin rajoille sionistien ja uskonnollisten juutalaisten toiveissa jo 1949 (Gordon 2008², 5). Se merkitsi myös sitä, että palestiinalaisten pakolaisten ongelmat pysyivät ratkaisemattomina. (Juusola 2005, 139) Sodalla oli valtava merkitys israelilaiselle identiteetille, liitettiin Jerusalemin pyhät alueet vihdoin osaksi valtiota. Toisaalta se tarjosi arabimaille PR-aseen, ja Kalliomoskeijan ja al-Aqsa -moskeijan menetys nousivat koko islamilaista maailmaa koskettavaksi symboleiksi (Juusola 2005, 138). Samalla sota oli merkityksellinen yhdysvaltaisille ja USA:n juutalaisväemmistölle. Israelin armeijan menestys, sodan tuottama ihailu ja positiivinen ilmapiiri palkittiin myös Israelin taloudellisena hyvinvointina ja poliittisena tukena. (Juusola 2005, 139, Philo ja Berry 2004, 31)

Vuoden 1973 lokakuun Jom kippur -sodan synty oli yhtäältä oleellisesti yhteydessä sotaan edeltäneen diplomatian epäonnistumiseen, toisaalta Egyptiä ja Syyriaa hiertäneen kuuden päivän sodan tappioon. (Juusola 2002, 153). Israelin tiedustelutieto petti täysin, ja Egyptin ja Syyrian sotilasliittoutuma aloitti sotatoimet Siinailla ja Golanilla. Sota tuli yllätyksenä Israelille, sillä se alkoi juhlapyhänä, eikä Israelissa uskottu sotilaallisesti heikkojen arabimaiden hyökkäävän. Egyptin ja Syyrian alkumenestyksen jälkeen Israel hääti arabimaiden joukot Yhdysvaltojen tuella. (Amit ja Levit 2011, 85–86) Sodan mediavoitto oli kuitenkin Egyptillä ja Syyrialla. Maat ensinnäkin pääsivät yllättämään Israelin armeijan hyökkäyksellään, ja vaikka niiden omia kansalaisia menehtyi sodassa enemmän kuin israelilaisia, kärsi myös Israel suuria tappioita. Lisäksi ainakin Egypti pääsi tavoitteeseensa, sillä sota pakotti Israelin rauhanneuvotteluihin Egyptin kanssa. Saudi-Arabian johtama arabimaiden poliittinen painostus öljykriisillä tuotti myös tulosta ja YK:n rauhanvälitys pakottikin Israelin neuvottelupöytään ja toi Yhdysvallat keskeisemmin mukaan Lähi-idän tilanteeseen. (Philo ja Berry 2011, 64)

---

² Neve Gordon on Ben-Gurionin yliopiston vanhempi lehtori. Hän on perehtynyt erityisesti Israelin miehitykseen Länsirannalla ja Gazassa. Hän on kirjassaan pystynyt hyödyntämään israelilaisia dokumentteja, raportteja ja haastatteluita sekä ensikäden todistajanlausuntoja. Rajoitteena voi pitää sitä, että palestiinalaisten kokemus ja näkökulma miehityksestä jää vajavaiseksi. Lisätietoja: www.israelsoffoccupation.info

1970-luvun alku merkitsi palestiinalaisterrorismia. Musta syyskuu on nimitys Jordanian sisällissodalle 1970, jossa kuoli tuhansia taistelijoita. Taistelut päättyivät, kun kuningas Hussein lopulta karkotti PLO:n Libanoniin. Mustan syyskuun nimellä tunnetaan myös palestiinalaisterrorismi, josta tunnetuin terroriteko on Münchenin olympialaisten yhteydessä 1972 panttivangeiksi otetut israelilaisurheilijat. Saksalaisten vapautusyrityksessä neljä palestiinalaisterroristia ja kaikki 11 israelilaisurheilijaa kuolivat. Kolme päivää tapahtumien jälkeen Israelin kostoiskuissa kuoli 500 ihmistä Libanonissa ja Syyriassa. Suurin osa oli siviilejä, naisia ja lapsia. Samaa mustan syyskuun toimintaa jatkoi muun muassa Rooman lentokentän terrori-isku 1973, jossa palestiinalaisterroristit onnistuivat tappamaan 34 amerikkalaista. Terrorismi toi mediahuomiota palestiinalaisten asialle, mutta ei edistänyt palestiinalaisten poliittisia pyrkimyksiä (Philo ja Berry 2011, 61–62, Amit ja Levit 2011, 99). PLO siirtyi käyttämään diplomaattisia keinoja, ja arabimaiden toimien tukemat YK:n päätöslauselmat toivatkin palestiinalaisten asian ja PLO:n sen edistäjänä vahvemmin kansainvälisen politiikan näyttämölle (Philo ja Berry 2011, 62–63).

Jordanian karkotettua PLO:n johdon Libanoniin mustan syyskuun tapahtumien jälkeen, Israelin huomio keskittyi Libanoniin entistä enemmän. Ariel Sharonin noustua puolustusministeriksi toteutettiin hänen suunnitelmansa hyökkäyksestä Libanoniin. Libanonin sotaretken ja Beirutin pommitusten ensisijaisena ajatuksena oli kuitenkin PLO:n karkottaminen Libanonista ja sen vaikutusvallan vähentäminen Etelä-Libanonissa sekä libanonilaiskristittyjen taistelijoiden tukeminen Israelin liittolaisina ja siten myös Syyrian vaikutusvallan vähentäminen. (Amit ja Levit 2011, 101). Ensimmäisessä tavoitteessaan Israel onnistuikin PLO:n johdon ja taistelijoiden siirtyessä maanpakoon Tunisiaan elokuun lopussa 1982 (Philo ja Berry 2011, 72).

Sharonin sotaretki on palestiinalaisen emeritus professori Zalman Amitin ja israelilaisen yliopistolehtori Daphna Levitin mukaan jäänyt mediassa elämään Sabran ja Shatilan verilöylynä 16. ja 18.9.1982. (Amit ja Levit 2011, 103). Sabran ja Shatilan verilöylyssä kristityt falangistisotilaat syyllistyivät israelilaissotilaiden tukemana joukkomurhaan Beirutin lähistöllä. Israelilaiset väittivät leirissä majoilevan 2000 hyvin varustautunutta taistelijaa, joita vastaan taisteli 100–130

kristittyä falangistisotilasta. Seurauksena oli noin 2000 tapettua siviiliä, naista ja lasta. (Philo ja Berry 2011, 74 sekä Amit ja Levit 2011, 103).

Israel on 1960-luvulta saakka panostanut merkittävästi ulkomaalaisten ja erityisesti liittolaisensa Yhdysvaltojen toimittajien palveluihin. Koulutettuja sekä kielitaitoisia sotilaita ja reserviläisiä on esimerkiksi osoitettu toimittajien ”esiliinoiksi”. Mitä tulee sensuuriin, Israel on pyrkinyt pakottamisen sijaan suostutteluun (Luostarinen 1994, 148). Jos kuuden päivän sota toi sille kaivattua arvostusta ja myötätuntoa, vuoden 1982 Libanonin sisällissotaan – jonka tavoitteena oli tuhota PLO lopullisesti – osallistuminen oli totaalinen epäonnistuminen molemmilla rintamilla, niin sotilaallisesti kuin tiedotuksellisestikin. Hyökkääjänä Israel ei voinut luottaa länsimaalaisten toimittajien identifioituvan itseensä, joten armeija esti tiedotusvälineiden toiminnan taisteluissa sillä seurauksella, että toimittajat raportoivat vastapuolen näkökulmasta. (Luostarinen 1994, 148) Sabran ja Shatilan verilöylyjä, joiden aikana Israelin armeija varmistti falangistisotilaiden toteuttaman tuhansien palestiinalaispakolaisten joukkomurhan, seurasi kansainvälinen arvostelumyrsky (Juusola 2005, 191). Uutispimennykset mediasodan muotona osoittivat mahdottomuutensa (Luostarinen 1994, 148). Myös kotirintaman mielialat koituivat hallituksen ja erityisesti Ariel Sharonin aseman kohtaloksi. Hänet jätettiin salkuttomaksi ministeriksi (Philo ja Berry 2004, 58). Sharon kärsi myös henkilökohtaisen tappion YK:n yleiskokouksen julistaessa tapahtuman kansanmurhaksi. Kotirintaman mielialat sodan suhteen jakoivat voimakkaasti israelilaista yhteiskuntaa. (Philo ja Berry 2011, 74)

Kohtalokkainta Israelin tavoitteita ajatellen oli, että PLO:n ja Arafatin karkotus Tunisiaan sekä aseman heikkeneminen vaikutti Länsirannan ja Gazan asukkaiden haluun ottaa itse vastuu omasta kohtalostaan. Libanonin sotaretki loi siis pohjaa myöhemmin alkaneelle palestiinalaisten ensimmäiselle kansannousulle vuonna 1987. (Juusola 2005, 192)

Sionismiin oli alusta alkaen kuulunut ajatus uudesta vahvasta juutalaisuudesta diasporan tai vainotun juutalaisuuden sijaan, joten Israelin poliittiseen kulttuuriin ilmestyi paljon voimankäyttöä ihannoivia piirteitä. Tämä muuttui ensimmäisen palestiinalaisten kansannousun, intifadan, myötä (Juusola 2005, 207). Intifada tuli

kaikille yllätyksenä, sillä Israelissa Länsirannan ja Gazan palestiinalaiset nähtiin pitkälti työvoimareservinä ja talouden ylläpitäjinä (Gordon 2008, 148). Maailmalle levisi kuva hyvin varustetuista israelilaisista sotilaista panssaroiduissa miehistönkuljetusvaunuissa ja palestiinalaisista miehistä, naisista ja lapsista kivien kanssa. ”Kivien intifada” koitui mediasodassa palestiinalaisten voitoksi: mielikuva sotilaiden ja siviileiden taistelusta säilyi, mikä auttoi myöhemmin PLO:ta Israelin kanssa käydyissä salaisissa rauhanneuvotteluissa (Philo ja Berry 2004, 61).

Palestiinan itsehallintoon johtaneet tapahtumat auttoivat molempia osapuolia omimaan rauhanrakentajan mielikuvan, vaikka Oslon prosessin jälkeiset tapahtumat eivät tätä tukeneet. Kansainvälisessä mediassa heräteltiin, jopa yltiöoptimista toiveikkuutta. Kaikki tämä mureni syksyllä 2000 toisen intifadan alettua. Intifadan alkutapahtumat herättivät suurta sympatiaa israelilaisia kohtaan, sillä tällä kertaa palestiinalaiset taisteluryhmät turvautuivat aseisiin ja itsemurhaiskuihin. Terroriteot peittivät alleen Israelin turvallisuuskoneiston pitkäaikaiset sortotoimet miehitettyjen alueiden kansalaisia kohtaan (liite 3).

Israelin toimet näyttäytyivät julkisuudessa niin sanotun turvamuurin ja -aidan rakentamisena Länsirannan ympärille. Sitä perusteltiin turvallisuudella, mutta mediassa muuri symboloi keskitys- tai vankileiriä tai Berliinin muuria. Mielikuvataistelussa Israel menetti ainakin hetkellisesti kansainvälisen median ja yhteisön tuen hyökätessään Gazaan joulukuussa 2008. Kolmen viikon pommitukset ja tuhot jättivät jälkeensä tuhansia kuolleita ja haavoittuneita palestiinalaissiviilejä (liite 3) sekä entistä vahvemman Hamasin.

Käsittelen toisen intifadan jälkeisiä tapahtumia mediasodan ja journalistien työskentelyn näkökulmasta tarkemmin tulevissa luvuissa. Edellä mainitut tapahtumat ovat vain esimerkki Israelin perustamista seuranneen konfliktin mediasodasta. Israelin syntyhistorian perusteella jotkut tutkijat ovat sitä mieltä, että Israel ei ole koskaan ollut halukas rauhaan palestiinalaisten kanssa (Amit ja Levit 2011, 163–165).

1.4. Sotajournalismin kehitysvaiheita

1800-luvun jälkipuoliskolla journalismi alkoi näyttäytyä valtioiden ja niiden sodankäynnin kannalta hyvin kiinnostavalta – vaaralliselta ja houkuttevalta yhtaikaa. Vaaralliselta, koska journalismi alkoi saavuttaa itsenäistä yhteiskunnallista vaikutusvaltaa, jota saatettiin käyttää joskus myös valtioita ja niiden sotatavoitteita vastaan. Houkuttevalta siksi, että joukkoviestinnän ja parantuneen lukutaidon ansiosta ainakin Euroopassa oli mahdollista saavuttaa suunnilleen samanaikaisesti samalla sanomalla koko väestö. (vrt. Knightley) Propagandan historia on pidempi kuin journalismin, vaikka tässä lähestyn sitä tutkimukseni hengessä journalismin näkökulmasta. Aikaisemmat propagandan vaiheet osoittavat, että journalistinen vapaus on harvinaista ja hyvin haavoittuvaista konfliktin keskellä.

1.4.1. Propaganda

Media nousi sodankäynnin uudeksi näyttämöksi maailmansotien myötä. Lasswellin ensimmäistä maailmansotaa käsittelevä klassikkotutkimus *Propaganda Technique in the World War* (1927) jakaa propagandan neljään tyyppiin sen tehtävien mukaan: 1) herättää vihaa vihollista kohtaan, 2) säilyttää liittolaisten ystävyys, 3) säilyttää sitoutumattomien ystävyys ja myötävaikutus, sekä 4) demoralisoida vihollinen (Lasswell 1927, 14–15, Pietilä 1997, 149–150 ja Kempf 2002, 59). Perusta modernille mediasodankäynnille akkreditoitumisten, sensuurin ja suhdetoiminnan muodossa kehittyi ensimmäisen maailmansodan myötä (Hallin 1986, 126).

Propaganda-sanan etymologia vie kauas 1600-luvulle (Visuri 1997, 254) tai Antiikin kreikkaan, kun Aristoteles kykeni puhetaidoillaan vaikuttamaan yleisöönsä (Rantapelkonen 2002, 100). Propagandan käsite tuli laajasti suosituksi ensimmäisen maailmansodan, vallankumousten ja uusien kansallisvaltioiden syntyminen ja viestinnän kehittymisen myötä. Totalitaaristen valtioiden, natsi-Saksan ja Neuvostoliiton, järjestelmien syntyminen sekä uuden sodan aavistus lisäsivät propagandan käyttöä ja tarvetta. (Luostarinen 1998, 26)

Jo ennen toista maailmansotaa propaganda kehittyi lehdistön ja radion muovatessa julkista mielipidettä tukemaan poliittisia tavoitteita ja sotapyrkimyksiä. Natsi-Saksassa kansallismielisyyttä nostatettiin muun muassa joukkokokouksissa, radiossa ja lentolehtisissä, joiden kaikkien päällimmäisinä viesteinä olivat ensimmäisen maailmansodan ”häpeärauha”, kommunismin pelon kylväminen ja kotirintamalla juutalaisten syyllistäminen. Retoriikka ja myyttien luominen saivat rinnalleen natsi-Saksan symbolit esimerkiksi lippujen, tunnusten ja univormujen muodossa. Suurin osa propagandasta kosketti enemmän tunnetta kuin rationaalista ajattelua. (Doob 1950, 419–442, Jackson 2004, 39) Valtiollinen tiedotustoiminta, kasvatuksen ja joukkoviestinnän ohjaaminen kansallisten tavoitteiden ja ideaalien mukaisesti, vakiintui hyväksytyksi käytännöksi myös muissa Euroopan valtioissa. (Luostarinen 1998, 27)

Propaganda-sana kytketään tänä päivän pääosin vain autoritaariseen ja vastaanottajien tahdonvastaiseen viestintään, aivopesuun, psykologiseen sodankäynnin sekä totalitaarisiin valtioihin tai vihollisen leimaamiseen (Pohjois-Korea, Irak jne.) (Luostarinen 1998, 31). Kun Yhdysvallat informoi ja jakaa faktaa, niin ”demokratian viholliset tai pahan akseli” propagoivat. Tällainen demonisointi voimistaa propagandaan liittyviä pejoratiivisia sävyjä.

Propagandan pyrkimyksenä on, että välitetyistä viesteistä tehtäisiin propagandan lähettäjälle edullisia johtopäätöksiä. Keinojen ominaispiirteisiin kuuluu, että vastaanottaja tunnistaa usein lähettäjän aiheet. Viesteissä on vähintään jotain niin epäilyttävää aineistoa, että se esimerkiksi pakottaa toimittajan tarkistamaan tiedon lähteen tai hakemaan varmistusta muusta lähteestä. Gassin ja Seiterin viisi luonteenomaista propagandan muotoa selventää propagandan luonnetta:

1. Se on luonteeltaan vahvasti ideologista, eikä palvele ainoastaan informaation välitystä. Esimerkiksi täysin faktapohjainen tarkoitusperä ei itsessään ole propagandaa.
2. Se on agendan ohjaamaa, mikä tarkoittaa, että propagandistit eivät tahdo olla neutraaleja tai objektiivisia päämäärissään tai pyrkimyksissään.
3. Se on luonteeltaan järjestäytyntä ja sitä harjoittavat yritysten, valtion virastojen, terroristiryhmittymien ja sosiaalisten liikkeiden kaltaiset järjestäytyneet ryhmät.

Tämä on syynä siihen, miksi propaganda liitetään nykyään niin usein terrorismiin, jota taas luonnehditaan toisinaan niin sanotuksi teon propagandaksi³.

4. Siihen täytyy liittyä jonkinlainen isojen ihmismassojen taivutteluun tähtäävä kampanja, jonka kohteena ovat suuren yleisön vakaumukset, ja joka luottaa joukkotiedotusvälineiden voimaan niiden muuttamisessa. Rupattelu työpaikan taukokuoneessa ei ole propagandaa.

5. Käsitteen tasolla propagandan huono maine perustuu pitkälti käytettyjen massantaivutuskeinojen eettisyyteen. Propagandalla on tapana keskittyä lopputulokseen etiikan kustannuksella. Eettisyyttä ei ole suljettu pois kokonaan, mutta se on toissijaista verrattuna propagandakampanjalla haettuihin tuloksiin. (Gass, Seiter 2003,11)

Kriisitilanteissa strategista kommunikointia voivat yhtä lailla esittää viranomaistahojen lisäksi liike-elämän, turismin ja kulttuurin instituutiot, eli kaikki, jotka välittävät positiivista kuvaa maasta. (Snow 2008, 154)

Hyvä propaganda ei välttämättä näytä propagandalta, vaan on lukuja, tilastoja, konkreettisia uutisia, valokuvia tai dokumentaarista liikkuvaa kuvaa. Eniten manipuloidaan kaikkea sitä, minkä totuudellisuuteen uskomme eniten. Propaganda on harvoin valehtelua mutta aina valintaa, painotusta ja tulkintaa. (Luostarinen 2003, 28)

1.4.2. Sensuurista pooleihin

Joukkoviestinnän tehtävänä oli yhtäältä tehdä sota perustelluksi ja ymmärrettäväksi, ja toisaalta lujittaa niin kotirintaman kuin taistelukentällä olleiden mielialoja.

Sotasensuurin avulla estettiin epämieluisan ja sotastrategian kannalta arkaluontoisten tietojen leviäminen kotimaahan ja ulkomaille (Hallin 1986, 127 ja Ruutu ja Seppinen 1999, 9). Suomessa esimerkiksi jatkosodan aikana tehtävää hoiti armeijan lisäksi Valtion tiedotuslaitos, joka vastasi propaganda-aineiston tuottamisesta lehdistölle, informaation keräämisestä, yhteishenkeä lujittavan

---

³ Teon propaganda Lähi-idän kontekstissa voi tarkoittaa esimerkiksi terrori- tai itsemurhaiskulla haettavaa julkisuutta tai marttyyriuden korostamista viestinnässä.

materiaalin jakelusta ja toisaalta mielialojen tarkkailusta. Mieliala ei suinkaan aina ollut sodalle suotuisa (emt. 52).

Ensimmäinen television mahdollistama ”olohuonesota” käytiin 1960-luvun puolivälistä alkaen Yhdysvaltojen sotkeutuessa Indokiinan sotaan. Yhdysvallat tuki Etelä-Vietnamia, kun taas Pohjois-Vietnamin joukot saivat tukea Kiinalta ja Neuvostoliitolta. Yhdysvaltain sotimista Vietnamissa seurasi yli neljäsataa akkreditoitunutta kirjeenvaihtajaa. Toisen maailmansodan aikana elokuvateattereissa näytettiin uutiskatsauksia taisteluista ja sodan etenemisestä, mutta Vietnamin sodan tapauksessa uutisoinnista tuli säännöllinen osa päivittäistä television uutiskatsausta. (Hallin 1986, 129)

Yhdysvallat pyrki tarjoamaan toimittajille paremmat toimintaedellytykset päästämällä heidät joukko-osastoihin ja tilannekuvauksiin sekä jakamalla tietoa. Tilannetiedotuksista saadun tiedon laadussa ei ollut kehumista, sillä taistelutappiot kuvattiin niissä vain ”kevyiksi”, ”kohtuullisiksi” tai ”raskaiksi”.

Toisen maailmansodan ja Korean sodan aikana noudatetun sensuurin palauttamisesta keskusteltiin, mutta ajatus hylättiin käytännöllisten ja poliittisten syiden vuoksi. Myös osa toimittajista kannatti sensuuriin palaamista, sillä se olisi vähentänyt toimittajien itsesensuurin tarvetta. Sensuurin korvasi joukko akkreditoinnin ehtona toimivia ohjeita, jotka rajoittivat sotilasoperaatioiden tiedon julkaisua. (Hallin 2009, 280) Toimittajat osoittautuvat isänmaallisiksi ja uskoivat Yhdysvaltojen torjuvan kommunismia ja auttavan vietnamilaisia. He hyväksyivät virallisen kannan Yhdysvaltain menestyksestä taisteluissa. Sodan pitkittyessä kansalaisten ja poliitikkojen muodostaman kotirintaman asenteet muuttuivat kuitenkin kielteisiksi sotaa kohtaan. Taisteluista, haavoittuneista ja kaatuneista otetut kuvat lisääntyivät merkittävästi. (Hallin 2009, 283) Kontrasti amerikkalaisten sotilaiden ja vihollisen – hyvän ja pahan – välillä kävi televisiosodassa yhä epäselvemmäksi, ja poliittinen erimielisyys lisääntyi. (Hallin 1986, 120)

Yleisesti nähtiin, että tiedotusvälineet olivat ratkaisevassa roolissa ja että uutisointi johti mielipiteiden ja politiikan muutokseen. Lähempi tarkastelu osoittaa, että näin ei ollut. Tiedotusvälineisiin vaikutti kolme tekijää, joista ensimmäinen oli eliitin

mielipiteiden hajaannus. Journalistien lähteet olivat tuttuja poliitikkoja ja hallinnon virkamiehiä, ja kun hallinnon sisäiset yhteydet (ulko- ja puolustusministeriö, Valkoinen talo) katkesivat, tiedotusvälineiden rooli näytti kasvavan. Toinen merkittävä vaikutin oli yleinen mielipide, sillä mielipidekyselyt osoittivat yleisön suhtautuvan sotaan epäilevästi jo sodan alusta saakka. Kolmantena merkittävänä tekijänä toimi yhdysvaltalaisen sotilaiden laskenut moraali Vietnamissa. (Hallin 2009, 284–287)

Knightley viittaa sotauutisoinnin tason laskeneen johdonmukaisesti Vietnamin sodan jälkeen, 1970- ja 1980-luvuilla. Tasapaino suurten armeijoiden manipulaatio- ja salailumahdollisuuksien ja journalismin välillä oli tuolloin kääntynyt PR-koneistojen hyväksi. (Knightley 1982, 395–400) Persianlahden sodassa 1990 ja Irakin sodassa 2003 tämä käsitys on vain vahvistunut.

Näyttää ilmeiseltä, että onnistunut journalistinen kokonaiskuva sota- tai konfliktitapahtumista voi syntyä vain monenlaisten näkökulmien yhdistelmänä ja rinnastuksena (Luostarinen 1994, 111).

Omat tutkimustulokseni tukevat tätä tulkintaa. Vaikka kirjeenvaihtajat arvostavat omin silmin koottua tietoa, totuuden välittäminen koetaan silti yhä vaikeammaksi, koska mediasota jatkuu tiedotusvälineessä julkaistun jutun jälkeenkin. Näyttämönä toimii tuolloin internet, jossa kiistetään toimittajan havainnot tutkimusten ja selvitysten avulla. Propaganda käytetään toimittajan mustamaalaamiseen, leimaamiseen ja ammattitaidon kyseenalaistamiseen. Palaan mediasodan keinoihin tarkemmin tutkimukseni luvussa viisi.

Daniel C. Hallin kuvaa sensuroimatonta sotaa ja median toiminta-alueita Vietnamissa (kuvio 2) seuraavasti: oikeutettujen kiistojen alueella yhteiskunnassa käydään sallittua ja hyväksyttyä kamppailua esimerkiksi armeijan toiminnasta tai poliittisista erimielisyyksistä. Sen sisimmällä kehällä on konsensuksen alue, jossa toimittajat eivät kyseenalaista yhteiskuntaa eivät esitä vastakkaisia näkemyksiä eivätkä ole puolueettomia tarkkailijoita. Toimittajan tehtäväksi jää edistää yhteiskunnan yksimielisyyttä. Piirin ulkopuolelle jää poikkeavuuden alue, jossa poliittiseen valtavirtaan kuulumattomat ja hylätyt näkemykset jäävät kuulumatta. (Hallin 1986, 116–117)

KUVIO 2. Median toiminta-alueet Vietnamin sodassa.

Lähde: Daniel Hall. The “Uncensored War” The media and Vietnam. Oxford University Press. New York 1986.

Yhteiskunnan normaalioloissa ulkokehien rooli on suurempi, mutta kriisissä, konfliktissa tai sotatilassa konsensuksen vaatimus kasvaa, ja eripuraiset äänet ja mielipiteet pyritään vaientamaan tai vähintään syrjäyttämään. Palestiinassa, jossa sekä israelilaiset että palestiinalaiset ovat eläneet vuosikymmeniä konfliktin keskellä, ulkokehien rooli on rajoitetumpi. Yhteistä konsensusta vaaditaan kansakunnan luomisessa niin Israelissa kuin Palestiinalaisalueellakin, eikä toimittajilla siten ole länsimaiden demokratioista tuttua sananvapautta sellaisissa aiheissa kuin esimerkiksi turvallisuus tai vähemmistön asema (toimittajahaastattelu 18 ja muun viestinnän asiantuntijan haastattelu 3). Yoram Peri⁴ viittaa Israelin kansalliseen turvallisuuteen, johon armeijalla ja turvallisuuseliitillä on monopoli.

⁴ Shefferin ja Barakin toimittama kirja *Militarism and Israeli Society* perustuu Van Leer Jerusalem Instituutin järjestämään ”Israel Security and Society” -konferenssin esitelmiin. Suurin osa on israelilaisia tutkijoita muun muassa Jerusalemin heprealaisen Ben-Gurionin, Tel Avivin ja Haifan yliopistoista.

Aihepiirissä ei sallita kiistoja tai poikkeavuuksia, ja israelilaista mediaa leimaa voimakas itsesensuurin perinne (what they know and what they write), vaikka yhteiskunnan muista aiheista – koulutus, talous, urheilu ja kulttuuri – voikin kirjoittaa täysin vapaasti useita lähteitä käyttäen. (Peri 2010, 100) Israelin yleinen mielipide asettaa kansallisen turvallisuuden sananvapauden edelle. 2000-luvun alussa, toisen intifadan aikana, media tuki kansallista yksimielisyyttä Israelissa levittämällä Israelin kansallista narratiivia, joka minimoi palestiinalaisten roolin ja aseman (Peri 2010, 99, 110). Kun paikallisen tai kansainvälisen median edustajat kirjoittavat aiheista, joissa paikalliselta medialta vaaditaan konsensusta, on mediasota valmis. Leimaaminen ja median painostus muuttuu suostuttelevasta pakottavaksi (Luostarinen 1994, 73, 77 ja 83).

Pohjois-Irlannin tilanteesta löytyy paljon elementtejä, jotka esiintyvät myös Israelin ja palestiinalaisten konfliktissa: pitkittyneen konfliktin propagandasota, vastapuolen demonisointi sekä uskonnon leimaaminen kriisin syyksi. Yhtäläisyyksiä löytyy myös vahvemman toimijan roolissa. Britannian hallituksen PR-koneisto jyräsi 1960-luvulta aina 1990-luvulle, rauhanprosessin alkamiseen saakka. (Spencer 2008, 127). Britannian keskeistä viestiä ”ongelmista” vahvistettiin rakentamalla Pohjois-Irlannin tilanteesta protestanttien ja katolisten välinen selkkaus, jossa englantilaiset poliisit ja sotilaat toimivat tilanteen rauhoittajina, vaikka roolin voi nähdä hyvinkin ristiriitaisena Bloody Sundayn⁵ (30.1.1972) tapaisten välikohtausten valossa. Selkkaus on myös esimerkki siitä, miten demokraattisessa valtiossa voi olla sodan varjostamia totuuksia.

Brittiarmeijalla on toisesta maailmansodasta saakka ollut käsikirja medianhallintaan konfliktitilanteissa (Curtis 1984, 12). Sen oppeja toteutettiin ja kehitettiin Pohjois-Irlannin kriisin yhteydessä. Pohjois-Irlannin siviiliväestöä lähestyttiin esimerkiksi radion ja television välityksellä, koska niiden kautta tavoitettiin massoja. Propaganda näyttäytyi johtajien puheissa, uutistaustoituksissa ja haastatteluissa,

---

⁵ Londonderryn verisunnuntaina tammikuussa 1972 brittiläiset laskuvarjojääkärit avasivat tulen katoliseen väkijoukkoon. Kolmetoista kuolonuhria vaatinut tapahtuma vakuutti katolilaiset brittisotilaiden puolueellisuudesta ja vihollisuudesta. VäkivaltaisuuDET pahenivat tämän jälkeen. (Curtis 1984, 40–51)

mutta myös television draama-, musiikki- ja hartausohjelmissa (Curtis 1984, 230). Sanomalehdet, viranomaisten vierailut kaupungeissa ja kylissä, sekä vihollisen moraalia vahingoittavat huhut ja juorut, sensurointi, tietojen viivästäminen ja suoranainen kieltäminen ovat olleet kaikki tuttuja mediasodan keinoja Pohjois-Irlannissa (Curtis 1984, 230 ja Broadbent et al. 1985, 5). Samankaltaisuudesta Lähi-idän tilanteen kanssa muistuttaa myös toimittajien tavallista voimakkaampi itsesensuuri tai varovaisuus oman journalistisen uran vaarantamisessa (Broadbent et al. 1985, 5).

Jouduttuaan julkisuuden kohteeksi Pohjois-Irlannissa Britannian armeija alkoi vuoden 1969 aikana kiinnittää yhä enemmän huomiota tiedotusvälineisiin vaikuttamiseen. Tämä johti suhdetoimintayksikön perustamiseen, jossa sotilaiden lisäksi työskenteli journalismin ja tiedottamisen asiantuntijoita. Lisäksi armeija aloitti upseerien haastattelukouluttamisen. (Curtis 1984, 231 ja 233) Median ja valtaeliitin suhde muodostui Pohjois-Irlannin operaation aikana itsesensuurista ja tavallisesta sensuurista, joka ilmeni ohjelmien hyllytyksinä tai tv-haastatteluiden uudelleen editointina sekä kysymysten ja vastausten poistamisena. (Curtis 1984, 12 ja 279–290) Armeija jakoi jatkuvasti disinformaatiota toimittajille, ja erityisesti silloin, kun piti peitellä vääriä pidätyksiä tai ylimitoitettua väkivallan käyttöä (Curtis 1984, 236). Pitkittyneen konfliktin luonne paljastuu siinä, että journalistien toimintaan vaikutettiin myös esimerkiksi salakuuntelulla, tarkkailulla, jopa suoranaishäirinnällä. Kuvaajia ja valokuvaajia esimerkiksi estettiin filmaamasta yhteenottoja tai pidätyksiä (Curtis 1984, 243–244 ja 251).

IRA ja sen poliittinen siipi Sinn Fein pääsi PLO:n tavoin terrorismijärjestön leimasta vasta 1990-luvulla, kun Pohjois-Irlannin rauhanneuvottelut vihdoinkin toteutuivat. Myös Sinn Fein oppi käyttämään kansainvälistä mediaa hyväkseen edistäessään osapuolten välisiä neuvotteluja. Irlantilaisten ja yhdysvaltalaisien tiedotusvälineiden ja sitä kautta poliittisten päättäjien painostus brittihallitusta ja unionisteja kohtaan auttoi rauhanponnisteluissa. (Spencer 2008, 129)

Pohjois-Irlanti samoin kuin Falkland olivat siis Britannian armeijan tiedotuskoneiston kontrolloimia. Pohjois-Irlannissa toimittajille tarjottiin ”ilmaisia tutustumismatkoja”, mutta Falklandin sodan myötä otettiin käyttöön myös poolit,

joissa valikoidulle toimittajajoukolle tarjottiin muun muassa tilaisuus seurata armeijan taistelutoimintaa ”eturintamalla”. Tämän ”avoimuuden” tarkoituksena oli vahvistaa toimittajien itsesensuuria (Broadbent 1985, 10).

Persianlahden ja Bosnian sodan tapaisissa konflikteissa viestintä- ja mainostoimistojen rooli on kasvanut suureksi. Viestintätoimistojen välittämän sotakuvan vaikutuksen todenmukaisuutta on lähes mahdotonta arvioida. (Kempf 2002, 59) Samalla kun PR-koneistojen rooli ja propagandan teho on muuttunut, journalistien työn rajoittaminen poolien, valvonnan ja viivyttämisen avulla on kasvanut. Erityisesti Yhdysvalloille on ollut tärkeää, että Vietnamin sodan tapaiset virheet eivät toistu sen sotilasoperaatioissa enää (Luostarinen 1991, 36–37). Sodat ja taistelut ovat ennennäkemättömän PR-koneiston julkisuushallinnan testausta, minkä lisäksi ne ovat tiedotusvälineissä saaneet videopelin luonteen. Televisio esimerkiksi toimii vastaanottimena tutkakuville ja ohjuksen päässä oleville kameroille. (Knightley 2000, 483 ja Luostarinen 1994, 119–120)

Myyttien, fantasioiden, retoriikan, petoksen, vihollisuuksien luomisen ja virallisen manipuloinnin päällekkäisyys teki Irakin sodasta 2003 uudenlaisen propagandan näyttämön. Se oli uudenlaista sotaa, jossa vaimot seurasivat aviomiestensä sodankäyntiä suorana lähetyksenä eturintamalta (Jackson 2004, 212). Kun valitut toimittajat ja mediat päästettiin eturintamaan seuraamaan maataisteluiden etenemistä, he sisäistivät myös armeijan arvot (”when you wear the uniform you buy the values”). Satelliittipuhelimien ja kameroiden kaltaisten teknisten mahdollisuuksien käyttö loi uudenlaisen sodan, jossa synteesi muodostui satojen videokuvien koosteesta (kokonaisena seinämänä plasmanäyttöjä ja videotauluja) Qatarin komentokeskuksen tiedotustilaisuuksissa. Uutta teknologiaa esiteltiin niin aseiden kuin viestinnänkin muodossa, esimerkiksi Qatarin Hollywood-vaikutteinen teatteri oli osa psykologista sodankäyntiä ja amerikkalaisen ylivoiman esittelyä arabimaiden paikallisille toimittajille, joita oli myös läsnä alueella. Sodan kaksi myyttiä olivat Saddam Husseinin ja Osama Bin Ladenin liittolaisuus sekä Irakin joukkotuhoaseet. (Jackson 2004, 210, 213–214) Kummastakaan ei löytynyt näyttöjä.

Median vastaanottaja voi kokea sodan television, radion ja internetin kautta reaaliaikaisena representaationa, joka vaikuttaa mediakuluttajiin uudella tavalla.

Mediasodassa konfliktin tai kriisin kokijana on laaja yleisö, jota sota aikaan ja paikkaan sidottuna ilmiönä ei enää kosketa. Sota on ”tuolla jossain”, mediassa, ei lähiympäristössä. Katsomme päivittäin sodan näyttämöä, palavia autoja, tuhottuja koteja, sekä kodittomia ja nöyryytettyjä ihmisiä, vaikka meillä ei näytä olevan mitään tekemistä varsinaisen sodan kanssa. Täsmäpommitusten tietokonepelimäisyys huipputeknologisine aseineen vie mielikuvaa pois ihmisten kärsimyksestä materian tuhoon tai tietokonepelien maailmaan. Voimme halutessamme vaihtaa kanavaa viihdeohjelman kohdalle ja unohtaa koko sodankäynnin. (Huhtinen 2006, 103)

Susan L. Carruthers muistuttaa median ja sodan symbioottisesta suhteesta: sotateollisuuden, vallassa olevan eliitin ja (amerikkalaisten) viestintävälineiden suhde on tiivis. Välillä vallankäyttäjät ovat pakottaneet myös paikallista mediaa sodan lietsontaan ja propagandan välitykseen, kuten Serbiassa ja Ruandassa kävi. (Carruthers 2000, 51) Aina ei tarvitse edes edetä pakottamiseen asti, kuten Persianlahden sota ja presidentti Bushin ”terrorisminvastainen sota” osoittavat, vaan paikallinen media on itsekin hyötynyt uutisaiheina, myyntinä ja yleisön miellyttämisenä patriotismin ja nationalismin muodossa.

Yhdysvalloissa, Britanniassa ja Israelissa median suhdetta sodankäyntiin on tutkittu paljon. Mailla on riittänyt julkisuudenhallinnan testauskenttiä ja toisaalta tutkittavaa sotilaallisissa konflikteissa (muun muassa Vietnam, Grenada, Libya, Panama, Falkland, Pohjois-Irlanti, Balkan, Persianlahden sodat, Afganistan, Libanon, Gaza ja Länsiranta). Viimeaikaiset sodat ja konfliktit osoittavat mielipiteen muokkaamisen olevan voimissaan. Poliittisella eliitillä on edelleen tarve rakentaa sosiaalista todellisuutta konfliktin kulusta (esimerkiksi Irak, Serbia, Bosnia) sekä vaikuttaa mediaesitysten sisältöön armeijan toteuttamalla median hallinnalla (military media management) ja PR-toiminnalla (Kempf 2002, 24).

Vietnamin sota, Pohjois-Irlannin tilanne ja Persianlahden sota ovat konflikteja, joita Israelissa on opiskeltu ahkerasti. Yhteiskunnan ristiriidat on onnistuttu piilottamaan, mutta ei hävittämään. (Amit ja Levit 2011, 163) Lähi-idän mediasodasta voi tunnistaa monia jo aikaisemmissa pitkäkestoisissa konflikteissa hyödynnettyjä

keinoja, mutta myös uusia ja Israelille ja palestiinalaisille ominaisia mediastrategioita. Niitä esittelen tarkemmin luvussa neljä.

1.5. Sodan käsitteet Lähi-idässä

Raportointi sodasta on aina tyypillisesti ollut vaarallista ja vaatinut suurta kekseliäisyyttä tiedonkeruussa ja -kulussa. Toimittajat voivat tietämättään avustaa konfliktin osapuolia tai tietoisesti noudattaa tavoitteita, ideologioita ja näkökulmia. Konfliktin suuren kuvan ymmärtäminen edellyttää vaihtoehtojen löytämistä valtion, viranomaisten ja armeijan tietomonopoleille (Boyd-Barrett 2004, 25–26).

Globalisaation myötä ihmisten on ajateltu elävän maailmankylässä tai maailmanlaajuisessa informaatioyhteiskunnassa, jossa kohtaaminen tapahtuu vähintään tietoverkkojen tasolla (Mattelart 2003, 7). Mediaa seurattessa läheisyyden kokemus kuitenkin vaihtelee alueesta riippuen. Euroopassa vahvan jalansijan ovat saaneet Naton ja EU:n laajeneminen, Yhdysvalloissa terrorismin vastainen sota ja meillä Suomessa kotimaan ja talouden uutisoinnin lisääntyminen, kun taas muu maailma jää vähemmälle huomiolle. Näistä muista alueista muodostuu kartallemme lähes mustia alueita, joiden seuranta keskittyy onnettomuuksien, sotien, nälänhädän ja konfliktien raportointiin. Yhtenä syynä tähän Lehtonen pitää karttojamme ja niiden eurooppakeskeistä ajattelutapaa, jonka olemme nähneet kouluissa sukupolvesta toiseen. 1500-luvulla eläneen flaamilaisen matemaatikko Mercatorin projektion mukaan tuotetut kartat, joissa maapallomme on litistetty kaksikulotteiseksi pinnaksi, esittävät paitsi maailmaa myös lännen valtaa. Mercator litisti maan kaarevuuden esittämällä pituuspiirit yhdensuuntaisiksi, mikä merkitsi niiden keskinäisen etäisyyden leventämistä sitä enemmän, mitä kauemmas pohjoiseen tai etelään kartalla liikuttiin. Syntyneen vääristymän hän kompensoi kasvattamalla myös leveyspiirien etäisyyttä toisistaan, jolloin tuloksena oli Eurooppaa suosiva kartta. Mercatorin projektio siis kasvatti Euroopan esitettyä kokoa. Hän myös vakiinnutti ajatuksen, että pohjoisen on oltava kartalla ylhäällä ja etelän alhaalla, sekä asetti Greenwichin pituuspiirin nollapiiriksi, josta laskettiin läntiset ja itäiset pituudet. (Lehtonen 2001, 50–51)

Lehtosen mukaan Mercatorin kartta on esityksenä vallan väline, jolla tuotetaan ideologisia kuvia. Kartta on tuskin yksin syynä mielikuvaamme, että ”itä” on liikakansoitettu, apaattinen, vanha, pimeä, kommunistinen ja kaikin tavoin epäilyttävä, kun taas ”länsi” on avoin, dynaaminen, demokraattinen, edistyksellinen, uusi, valistunut ja vapaamielinen. Suurin osa vähemmän kehittyneistä maista sijaitsee nimenomaan ”läntisellä pallonpuoliskolla” ja esimerkiksi Australia ja Uusi-Seelanti sijaitsevat ”idässä”. Lehtosen mukaan nimityksiä hallitsevat eurooppalaiset näkemykset, joissa eri valtioita niputetaan yhteen toistensa kanssa sen perusteella, kuinka ne eroavat ”meistä”. (Lehtonen 2001, 51–52)

Karttojen mustien alueiden lisäksi vääristymää aiheuttaa myös kaukaa katsominen. Ihmiset tulkitsevat tapahtumia helposti omasta kulttuuristaan ja identiteetistään käsin ja identifioituvat siihen, mikä tuntuu tutummalta ja turvallisemmalta, tässä tapauksessa eurooppalaiselta. Outoutta lisää, että eurooppalaiset tuntevat huonosti Lähi-idän alueen kulttuuria, historiaa, uskontoja sekä kansan tapaa elää tai kommunikoida. Edward Saidin mukaan kyse on oman identiteetin ja oman kulttuurin, yhteiskunnan ja historian todellisuuden saamisesta sopusointuun toisten identiteettien, kulttuurien ja kansojen todellisuuden kanssa (Said 2001, 139).

Emme voi katsoa Lähi-idän tapahtumia pelkästään eurooppalaisesta tai pohjoismaisesta näkökulmasta ymmärtämättä maanosan kulttuuria, eikä Israelkaan voi näistä lähtökohdista käsin vakuuttaa olevansa kulttuuri-identiteetiltään länsimainen valtio. (Rodinson 1988, 93) Israel on markkinoinut itseään Lähi-idän ainoana demokratiana ja viestittänyt kuuluvansa siihen maailmaan, jossa ihmis- ja siviilioikeudet ovat yleismaailmallisina arvoina. Useiden sotarikosten ja arabimaailmassa keväällä 2011 tapahtuneiden kansannousujen jälkeen tämä todellisuuskuva on murtumassa. (Pappe 2010, 69)

Lähi-idän konflikti on yksi Välimeren alueen ja koko maailman pitkäikäisimmistä ja eniten julkisuutta saaneista selkkauksista 1900-luvulla ja 2000-luvulla. Väkivallan, levottomuuksien ja laittoman miehityksen kierre on jatkunut näihin päiviin saakka YK:n lukuisista päätöslauselmista ja kansainvälisen yhteisön rauhanponnisteluista huolimatta. Lukuisat näennäisesti rauhalliset jaksot sekä äkilliset ja voimakkaat väkivallan purkaukset kostoiskuineen ovat seuranneet toisiaan.

Lähi-itä on myös käsitteenä laaja ja epämääräinen. Median kuluttaja on ehkä tottunut ajattelemaan Lähi-itää alueena, johon kuuluvat Israel ja sen lähinaapurit. Maantieteellisesti Itäinen Välimeren alue eli Lähi-itä on lähimpänä Eurooppaa sijaitseva Aasian osa, johon lasketaan yleensä myös Egypti Afrikassa ja joskus myös kaikki Pohjois-Afrikan arabivaltiot. Alueen määrittely ei ole yksiselitteistä, mutta seuraavat maat ja alueet katsotaan yleensä osaksi Lähi-itää:

Arabiemiirikunnat, Bahrain, Iran, Irak, Israel, Jemen, Jordania, Kuwait, Kypros, Libanon, Oman, Palestiinalaisalue, Qatar, Saudi-Arabia, Syyria ja Turkki (Maher 20001, karttasivu ja xiv). Poliittisena terminä käytettynä Lähi-itään luetaan myös Egypti ja Kypros, joskin poliittisesti nimeä voidaan käyttää hyvinkin vaihtelevasti. Esimerkiksi 1970-luvulla Lähi-itään katsottiin kuuluvan pääasiassa maat, jotka silloin olivat osallisina Israelin ja arabimaiden välisessä vastakkainasettelussa, eli huomattavasti pienempi alue kuin mitä Lähi-idällä nykyään ymmärretään. Lähi-idän käsite elää siis koko ajan. Eurooppalaisesta näkökulmasta Turkki ja Kypros (Kreikan vaikutusta) mielletään mieluummin osaksi Eurooppaa kuin Lähi-itää. Kun käytän kolonialistista nimitystä Lähi-itä, omaksun siis joukkoviestinnän käyttämän nimityksen, vaikka tiedostan Itäisen Välimeren kuvaavan maantieteellisesti, kulttuurisesti ja historian näkökulmasta aluetta vähintään yhtä hyvin. (Ra'ad 2010, xii) Tiedotusvälineissä Lähi-idällä tarkoitetaan yleensä hyvin suppeasti Israelin ja palestiinalaisten tilannetta, joskus Libanonin tapahtumia. **Tässä tutkimuksessa käytän ilmaisua Israelin ja palestiinalaisten konflikti ja tarkoitan sillä Israelin sekä Palestiinalaisalueen hallinnasta käytyä kamppailua (Jerusalem, Länsiranta ja Gaza).** Jos viittaa laajempaan Lähi-idän konfliktiin, mainitsen nämä maat, esimerkiksi Libanonin, erikseen.

Israelilaisten ja palestiinalaisten väliselle vihanpidolle on vaikea löytää kaiken kattavaa nimitystä. Intifada, palestiinalaisten kansannousu tai Palestiinalaisalueen laitton miehitys ei mielestäni kuvaa tilanteen monitahoisuutta, sillä osa Israelin kansalaisista on palestiinalaisia, niin sanottuja vuoden 1948 arabeja tai Israelin-arabeja (Nathan 2005, 330). Toisaalta palestiinalaispakolaisia elää edelleen naapurimaiden pakolaisleireillä. Israelin valtiosta, Palestiinan itsehallintoalueesta miehitettyine alueineen käytän tarvittaessa maantieteellistä nimitystä Palestiina, vaikka Palestiinan alueeseen historiallisesti kuuluu osa Jordaniasta, Syyriasta ja Libanonista.

Tiedostan myös esimerkiksi Edward Saidin kritiikin nimityksenäkin omituisesta Lähi-idän käsitteestä (itä, joka on lähellämme), joka korostaa länsimaailman hegemoniaa entisestään. Said pitää syynä maantieteen lisäksi kielimuuria, joukkoa oletettuja ja yhteisiä ominaispiirteitä, ennakkoluuloja sekä pinttyneitä ajattelutapoja. Käsitykset ovat muodostuneet entistä irrationaalisemmiksi ajatuksiksi, jossa ”he” uhkaavat ”meitä”, mikä johtaa tiedon ja yhteisöllisyyden sijaan suvaitsemattomuuteen ja pelkoon. (Said 2001, 64–65) Saidin voimakas kritiikki kohdistuu erityisesti Yhdysvaltoihin ja Eurooppaan, joilla on islamilaista maailmaa käsitellessä ominaista niputtaa yhteen kaikki sen miljoonat ihmiset, kaksitoista erilaista yhteiskuntaa, kuusi pääkieltä (joihin kuuluvat arabia, turkki ja iranin kieli), sekä ylipäättänsä kaikki, mikä levittyy yli kolmannekselle maapallon pinta-alasta. Saidin mielestä intellektuellit ja media puhuvat yksinkertaistaen ja vastuuttomasti jostakin, jota he kutsuvat islamiksi. Käyttämällä tätä yksittäistä sanaa he näyttävät pitävän islamia yksinkertaisena kohteena, josta voidaan tehdä laajoja yli puolentoista vuosituhannen yli ulottuvia ja muslimien historiaa koskevia yleistyksiä. Samalla esitetään päätelmiä, jotka koskevat islamin ja demokratian, islamin ja ihmisoikeuksien, islamin ja edistyksen yhteensopimattomuutta. (Said 2001, 64) Medialle Israelin ja palestiinalaisten konfliktin tekee vaikeaksi se, että uskonnot eivät rajoitu islamiin, vaan ulottuvat myös juutalaisuuteen ja kristinuskoon sen koko kirjossaan, fundamentalisteista liberaaleihin.

Israelin ja palestiinalaisten välejä konflikti kuvaa parhaiten. Ensimmäisen intifadan jälkeen osapuolten suhteet ovat olleet kriisissä siten, että rinnakkaiselo on epäsäännöllisin väliajoin eskaloitunut aseelliseksi selkkauksiksi. Israelin armeijassa käytetään toisen intifadan ajasta käsitettä *low intensity conflict*, matalan intensiteetin konflikti, jolla se on tarkoittanut pitkää terrorisminvastaista sotaa ja sekä niiden vastatoimia (vrt. Visuri 1997, 313).

Konflikti ja kriisi ovat vaikeasti määriteltäviä ja monimuotoisia ilmiöitä (Visuri 1997, 250). Osa tutkijoista pitää kriisin ja konfliktin määritelmiä epäselvinä ja päällekkäisinä (Ekström 1996, 71). Lähi-idän tilanteessa konflikti on pysyvämpi olotila, joka ajoittain kärjistyy vakavammaksi aseelliseksi ja aktiivisen selkkauksen vaiheeksi. Siinä missä me pidämme yhteiskunnan toiminnan ja yksityisen ihmisen kannalta normaalitilanteena rauhanaikaa (Visuri 1997, 300), on palestiinalaisten ja

israelilaisten välinen jännite jatkuvampi ja selvittämätön. Konfliktiin liittyy sen pitkittymisen ja ulkopuolisten vaikuttajien vuoksi kansainvälisen politiikan ulottuvuus eivätkä naapurivaltioiden tapahtumat voi olla vaikuttamatta Israelin ja palestiinalaisten suhteeseen muun muassa ratkaisemattoman palestiinalaispakolaisten tilanteen takia.

Kun osapuolten päämäärät ovat yhteensopimattomat, voidaan puhua konfliktista. Yhteensopimattomuus voi johtua arvojen vastakkaisuuksista tai vastakkaisista tarpeista ja intresseistä. Kuviteltu vastakohtaisuus voi edistää kriisin syntymistä. (Ekström 1996, 10–11) Arkikielessä kriisiä käytetään laajassa merkityksessä, kuitenkin siten, että on pyritty säilyttämään sen normaalitilanteesta poikkeavat piirteet (Visuri 1997, 321). Kriisin merkkejä ovat muun muassa vakava uhka yhteisön perusarvoille, rajoitettu aika reagoida kehittyneeseen uhkaan ja uhka sodasta (Visuri 1997, 319 ja 322). Israelin ja palestiinalaisten tilanteessa konfliktin eskaloitumista aseelliseksi taisteluksi edistävät myös vahvemman osapuolen uhkailut, fyysisen voimankäytön lisääminen ja miehitettyjen alueiden arjen vaikeuttaminen (ylimääräisiä tiesulkuja, kuljetusten ja työhön pääsemisen estämisinä). Konfliktit ja erityisesti kriisit ovat dynaamisia prosesseja, joissa on mahdollisuus rauhanomaiseen ratkaisuun tai tilanteen kärjistymiseen (Visuri 1997, 250) Kriisejä voi esiintyä muissakin tilanteissa, jopa rauhan aikana tai keskellä taisteluja. (Visuri 1997, 321)

Kun arki Länsirannalla ja Gazassa on jatkuvaa konfliktin keskellä elämistä, on vaikea määritellä konfliktin muuttumista avoimeksi taisteluksi. Useissa konfliktitilanteissa neuvottelut, yhteistyö ja voimankäyttö eri muodoissaan vaihtelevat ja lomittuvat (Visuri 1997, 250). Miehityillä alueilla on kyse konfliktin eskaloitumisesta silloin, kun väkivallan teot, aseelliset yhteenotot tai terroriteot muuttuvat likipitäen päivittäisiksi. Israel on haluton puhumaan sisällissodasta, itsenäisyysodasta tai kansallisesta vapaussodasta, mieluiten puhutaan matalan intensiteetin konfliktista, terrorisminvastaisesta taistelusta tai ”rauhanoperaatiosta” (vrt. Visuri 1997, 313).

Määritelmäni mukaisesti Israelissa, Länsirannalla ja Gazassa jatkuu konflikti, jolle on tyypillistä pitkäikäisyys, lukkiutuneet asetelmat, vahvemman dominoiva asema

ja kansallisen identiteetin voimakas esilläpito. Se ei ole vain sotilaallinen, vaan myös poliittinen ja humanitäärinen. Se kertoo entisten siirtomaavaltujen ja YK:n kyvyttömyydestä ratkaista Palestiinan alueen tulevaisuutta. Konflikti on vastakkaisista intresseistä aiheutuva perustilanne, joka voi kriisiytyä lukuisiin säännöllisiin ja toistuviin väkivallan tekoihin osapuolten välillä. Tällaisena voisi luonnehtia toisen intifadan ja Gazan taisteluiden, syksystä 2000 kevääseen 2009, välistä ajanjaksoa.

Sodalla ymmärretään tilannetta, jossa on vähintään kaksi osapuolta, joilla on käytössään asevoimat. Mikäli osapuolten väliset yhteenotot saavat säännöllisen luonteen, puhutaan sodasta. Sodan kriteerinä pidetään yleensä sitä, että ainakin yksi osapuolista on kansainvälisesti tunnustettu valtio, joka pystyy tehokkaasti valvomaan aluettaan. Mikäli sotaa käydään valtion sisällä ja siihen osallistuu vain yksi hallitus, on kyseessä sisällissota. (Ekström 1996, 11)

Israelin armeijassa media nähdään toisena taistelukenttänä, jossa taistellaan muun muassa sympatiasta, yleisestä mielipiteestä, poliittisesta tahdosta, oman imagon ja brändin rakentamisesta, taloudesta ja Israelin olemassaolosta. **Mediasodalla** tarkoitan informaatio­sodankäynnin osa-alueita, jossa käydään julkisuustaistelua tai mielikuvasotaa, välitetään positiivista mielikuvaa ja edistetään omaa asiaa. Sotatieteissä informaatio­sodankäynnillä tarkoitetaan esimerkiksi ohjelmisto- ja verkkohyökkäystä julkisissa tietoverkoissa, sähkönjakelun katkaisua, radio- ja tv-asemien lähetysten häirintää, oman propagandamateriaalin lähettämistä asemien taajuuksilla tai asemien haltuunottoa, sekä logistiikkakohteiden pommitusta, henkilötietojen varastamista, tietokoneviruksia ja -matoja, matkapuhelinliikenteen estämistä, ohjaus- ja valvontainfrastruktuurin häirintää, ja tietojärjestelmien (talous, liikenne, raaka-ainetoimitukset) häirintää. (Darnton 2006, 141)

Informaatio­sota on laajempi käsite kuin mediasota, sillä informaatio­sodankäynnillä tarkoitetaan valtion yhteiskunnalliseen ja sotilaalliseen päätöksentekoon ja toimintakykyyn sekä kansalaisten mielipiteisiin vaikuttamista ja tältä suojautumista käyttämällä hyväksi informaatioympäristöä. Informaatio­sodankäyntiä voidaan käydä yhteiskunnallisin, poliittisin, viestinnällisin, psykologisin, sosiaalisin,

taloudellisin ja sotilaallisin keinoin kaikilla sodankäynnin tasoilla.

(Turvallisuuspoliittinen selonteko 2004, 28)

Informaatiosodankäyntiä ovat muun muassa:

- verkkosodankäynti (kybersota)
- johtamissodankäynti
- elektroninen sodankäynti
- elektroninen tiedustelu ja valvonta
- signaalitiedustelu
- viesti- ja kuuntelutiedustelu
- dataverkkojen signaalitiedustelu
- tutkatiedustelu
- lasertiedustelu
- radiohiljaisuus
- elektroninen suojautuminen
- elektroninen harhautus
- elektroninen vaikuttaminen
- taloudellinen informaatio­sodankäynti
- psykologinen sota
- propaganda
- mielikuvasota

(Rantapelkonen 2008, 63–84)

Informaatiosodankäynnin yhteydessä puhutaan hyvin usein myös psykologisesta sodankäynnistä (lentolehtiset, johtajien yksittäiset surmaamiset täsmäiskuin, vastustajan ja ulkopuolisten pelottelu tai estäminen, vastustajan mielialaan vaikuttaminen), harhauttamisesta ja omien operaatioiden, esimerkiksi tietoliikenneyhteyksien, turvaamisesta (Paul 2008, 57). Kun käsittelen tutkimuksessani mediasotaa, rajaan siis suurimman osan informaatio­sodan käsitteitä pois.

Julkisuutta haluavat valtioiden ja kansakuntien lisäksi niin yritykset, yhteisöt kuin yksittäiset kansalaisetkin, jolloin puhutaan mediasodan sijaan propagandasta. Se voi toteutua mielikuvien rakentamisena, julkisuusku­van vaalimisena, maabrändin

rakentamisena, tiedottamisena ja markkinointina. Liiketaloustieteissä näillä on nähty olevan merkittävää taloudellista ja tunnettuusarvoa yrityksille, sillä yritykset identifioituvat kuluttajille brändien ja siten myös julkisuuskuvan ja markkinoinnin rakentamisen kautta. Identiteetillä tarkoitetaan tässä yhteydessä edelleen tunnistettavuutta eri tilanteissa. Identiteetin pitäisi olla sellainen, että asiakas pystyy tunnistamaan maabrändin muiden joukosta (Järvi 2001, 4).

Mediasodan tuloksia voidaan mitata osapuoliin liittyvien assosiaatioiden kautta. Israel näyttäytyy meille länsimaisena, modernina yhteiskuntana Välimeren pitkin aurinkorantoinen tai Kuolleen meren mutakylpyineen, kun taas palestiinalaiset identifioituvat kärsimyksen ja taisteluiden kautta. Brändin identiteetti ei ole yksittäinen asia, vaan assosiaatioiden ainutlaatuinen yhdistelmä (Järvi 2001, 8). Tästä syystä mediasota on jatkuvaa. Yksi uutinen tynnyrin taakse surmatusta palestiinalaisesta isästä ja pojasta voi hetkessä muuttaa koko julkisuuden kentän, minkä seurauksena saattaa olla kiusallista taloudellista ja poliittista painostusta. Siksi mediasota ja sen voittaminen ei ole yhdentekevää. Mediasodan osapuolten taistelu mielikuvista on toisen heikkouksiin iskemistä ja omien haavoittuvaisten kohteiden peittämistä tai korvaamista vaihtoehtoisilla viesteillä. Käytännössä mediasota näyttäytyy mediastrategioissa ja työkaluissa, joita viestinnässä käytetään, sekä joukkoviestin vaikuttamisessa.

Lähi-idän tilanteessa viitataan hyvin usein sodan lisäksi **terrorisminvastaiseen sotaan** ja palestiinalaisten puolelta löytyviin terroristeihin, joita vastaan Israelin armeija käy sotaa. Terrorisminvastaisesta sodasta alettiin puhua Israelissakin vasta New Yorkin WTC-iskujen jälkeen.

Terrorismin määrittely on aina vahva poliittinen ja moraalinen kannanotto. Tutkijatkaan eivät ole yksimielisiä terrorismin määritelmästä, mutta laajalti kannatetaan määritelmää, jonka mukaan terrorismissa on kyse väkivallan käytöstä tai sillä uhkaamisesta niin, että pelon tai kauhun herättämisen avulla pyritään saamaan aikaan poliittisia vaikutuksia. Pyrkimyksenä eivät siis niinkään ole aineelliset tuhot kuin psyykkiset reaktiot, minkä lisäksi iskuilla pyritään vaikuttamaan laajempiin ihmisjoukkoihin kuin pelkästään iskujen välittömiin kohteisiin. Terrorismi mielletään poliittiseksi keinoksi, politiikan jatkamiseksi, sekä

psykologisesti vaikuttavan symbolisen väkivallan keinoksi. (Malkki ja Paastela 2007, 31–32) Tämän määritelmän mukaan kaikki Israelin ja miehitettyjen alueiden osapuolet ovat syyllistyneet terrorismiin, vaikka valtio käyttääkin tähän tarkoitukseen yleensä virallisia turvallisuusjärjestelmiään eli poliisia ja armeijaa.

Valtioterrorismilla viitataan useimmiten tilanteeseen, jossa valtion organisaatio syyllistyy terrorismin piirteet täyttäviin tekoihin. Tällaisia ovat mitkä tahansa salaiset tai laittomat toimet, jotka voivat kohdistua syyttömiin tai ulkopuolisiin ihmisiin. Tämän määritelmän mukaan Israelin armeija syyllistyy säännöllisin väliajoin valtioterrorismiin, joukkorankaisuihin sekä siviileihin ja viattomiin kohdistuviin väkivallantekeihin. Toisaalta valtioterrorismilla voidaan Yhdysvalloista levinneen tulkinnan mukaan tarkoittaa myös valtion tukea yleisesti terroristiryhminä pidetyille organisaatioille. USA on näin luokitellut viisi valtiota terroristeja tukeviksi valtioiksi: Kuuba, Iran, Pohjois-Korea, Sudan ja Syyria. Israel antoi esimerkiksi 1980-luvulla Hamasille toimintaluvan miehitettyillä alueilla ja tuki tätä taloudellisesti siitä syystä, että PLO:ta pidettiin tuolloin Israelissa liian vahvana toimijana. (Saarnivaara 2002, 247)

Myös Yhdysvaltain hallitusta on syytetty terrorismin harjoittamisesta, tukemisesta ja suojelemisesta. Syytöksiä on esittänyt muun muassa tunnettu yhdysvaltalainen toisinajattelija Noam Chomsky, joka pitää USA:ta maailman johtavana terrorivaltiona, jossa rajoitettiin yksipuolisesti kansalais- ja ihmisoikeuksia, suoritettiin laittomia pidätyksiä ja vangitsemisia ilman oikeudenkäyntejä, sekä perustettiin salaisia vankiloita ja kidutuspaikkoja. Väitteellään Chomsky viittaa muun muassa USA:n toimiin diktatuurien tukemisessa ja sen aggressioon eri maita kohtaan, sekä valtion harjoittamaan terroristien tukemiseen. (Chomsky 2002, 236–237)

Terrorismin määrittely Palestiinassa ei siis ole yksinkertainen tehtävä. On selvää, että terroritekoja esiintyy ja niiden kohteeksi joutuvat sivulliset. Palestiinalaistaistelijoiden toimintaa voi hyvin verrata juutalaistaistelijoiden toimintaan brittien siirtomaahallintoa vastaan 1940-luvulla. Tutkimuksen ajankohtana terroriteot ovat keskittyneet palestiinalaisten raketti- ja

itsemurhaiskuihin sekä juutalaisten siirtokuntalaisten harjoittamaan fyysiseen ja henkiseen väkivaltaan.

1.6. Toimittajat identiteettikamppailun kohteena

Lähden hakemaan vastausta tutkimuskysymyksiini, minkälaisia ovat mediasodan strategiat ja keinot Israelin ja palestiinalaisten konfliktissa ja mihin tällaisen mediasodan keskellä journalistit identifioituvat, laadullisen tutkimuksen kautta. Laadullisen tutkimuksen piiriin kuuluu monenlaisia mutta kaikille yhteisiä ominaispiirteitä omaavia suuntauksia. Päämääränä on ymmärtää ihmisten käyttäytymistä ja hahmottaa niitä tulkintoja ja merkityksiä, joita vuorovaikutuksessa rakennetaan (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 139). Tutkimukseni on sukua kriittiselle diskurssianalyysille, jonka juuret löytyvät Michel Foucault'n tavasta tarkastella, miten erilaiset käsitykset todellisuudesta oikeutetaan ja normalisoidaan. Erityisesti kiinnostus kohdistuu siihen, miten monista mahdollisista tavoista tuottaa ja merkityksellistää todellisuus juuri tietyt nousevat valtaapitäviksi. (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 20 ja 24) Otan vaikutteita myös etnografisesta lähestymisestä. Tutkimusaineistona käytän kentällä tehtyjä haastatteluja, omia kokemuksiani ja empiiristä tietoa Israelista ja Palestiinan itsehallintoalueelta, eli tiedotusmateriaalia sekä journalistisia töitä. (vrt. Barkho 2010, 5)

Hermeneuttinen kehä kuvaa hyvin tutkimusaiheeni luonnetta: vaikka rajaan aineistoni ja tarkastelun ajankohdan, ei tiedolla ole selvää alku- ja loppupistettä. Prosessin eri vaiheissa pääsen tiedonlähteille ja löydän uusia tulkintoja osien ja kokonaisuuden tarkastelussa, mutta konfliktiin liittyy jatkuvuus. Jatkuvaa kriisiä, mediasotaa tai journalistien vastastrategioita ei voi selittää, määritellä tai kuvata tyhjentävästi. (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 143–144)

Tiedonvälityksen nopeutumisella ja maailman pienentymisellä on viestinnän kannalta paitsi hyviä myös huonoja seurauksia, joita ei välttämättä huomata, tai tulla heti ajatelleeksi (kts. luku viisi). Maailma on täynnä faktoja ja informaatiota, minkä vuoksi tiedonvälityksen tärkeimpiin tehtäviin kuuluu tunnistaa olennaiset,

merkittävät ja merkitykselliset asiat, karsia ja tiivistää. Journalistit ymmärtävät maailmaa muiden puolesta, toimivat silminä ja korvina konfliktien keskelläkin. Fairclough'ta mukailien: Miten konfliktin tapahtumia representoidaan? Minkälaisia identifioitumiskohteita tiedotuskoneistot ja toisaalta toimittajat tarjoilevat? Minkälaisia suhteita rakentuu toimijoiden välille (tiedottajat – toimittajat, toimittajat – haastateltavat, toimittajat – yleisö)? (Fairclough 1997, 14)

Lähi-idän mediasotaa ja journalismin vaikuttumisen tutkimista lähestyn kahden jälkimmäisen näkökulman kautta. Representaatiota sivuan mediasodan sanojen valinnassa.

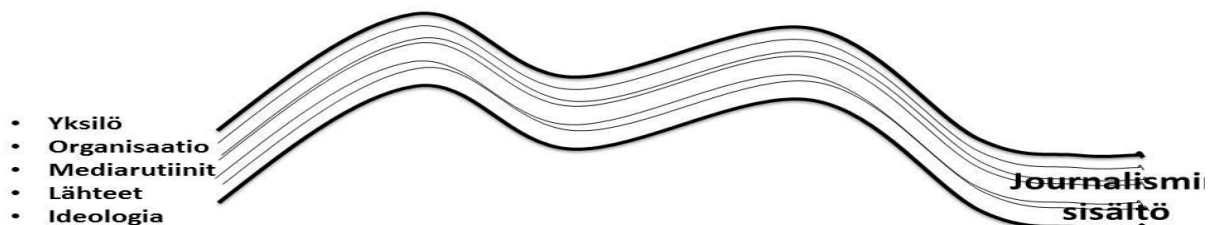
Toimittajien ammatti-identiteetille riippumattomuus on korvaamatonta, mutta sodan ja konfliktin keskellä niin riippumattomuus kuin omat havainnotkin joutuvat koetukselle. Tuon tähän kehykseen mediasodan aktiivisten toimijoiden (jollaisiksi lasken tiedottajat ja toimittajat) oman roolin ja identifioitumisen. Tiedottaja on osa propaganda- ja tiedotuskoneistoa, joten hänen identifioitumisensa tehtävä on selkeä, kun taas journalistin on poimittava faktoja erilaisista lähteistä, yhdistettävä niitä ja muokattava ne yleisölleen. Journalisti joutuu tulkitsemaan ja analysoimaan, eikä se ole koskaan puolueetonta, sillä tulkintaa voi tehdä vain jostain näkökulmasta. Tiedotuskoneistojen (lähdeorganisaatioiden) ja journalismin suhde on symbioottinen: ne ovat monella tavalla riippuvaisia toisistaan ja tukevat sekä vahvistavat toistensa auktoriteettia. (Luostarinen 1994, 45)

1.6.1. Journalismin sisältöön vaikuttavat tekijät

Israelin ja palestiinalaisten pitkäaikainen konflikti nousee eri muodoissaan säännöllisin väliajoin uutisotsikoihin. Vaikka sodan, laittoman miehityksen ja rauhantoiveiden vuorottelusta voidaan puhua ulkomaantoimitusten perustyöstä, puutteellisilla tiedoilla, ennakkoluuloilla ja stereotyyppioilla on tapana toistua yhä uudelleen. Toimitukset ovat perehtyneet huonosti Lähi-idän alueen kulttuuriin, historiaan, uskontoihin, elintapoihin ja kommunikointiin, eivätkä hallitse alueella puhuttavia kieliä, kuten arabiaa tai hepreaa.

Mörän liaanimalli (kuvio 3) antaa painoarvoa journalistien tietoiselle toiminnalle ja motiiveille. Taustalta löytyy Shoemakerin ja Reesen malli, jossa analysoidaan, miten yksilötason tekijät, mediarutiinit, organisaatio, median ulkopuoliset tekijät sekä yhteiskunnassa vallitseva ideologia vaikuttavat journalismin sisältöihin (Shoemaker ja Reese 1991, 64). Hierarkisuuden sijaan liaanimalli korostaa sitä, kuinka eri tekijät (toimittaja, mediaorganisaatio, rutiinit, lähteet ja yhteiskunnallinen ideologia) ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja kietoutuvat toisiinsa. Metaforana on liaani, toisiinsa kiertyneistä, epäsäännöllisistä varsihaaroista koostuva kiipeilykasvi. (Möra 1999, 222–223).

Tutkimukseni valossa liaanimallin elementit ovat sisäänrakennettuina journalistien arkipäiväisessä työskentelyssä Israelin ja palestiinalaisten konfliktissa. Siksi useat toiminnat ovat ammatti-identiteetin ja kokemuksen mukanaan tuomia tiedostamattomia mediarutiineja.

Kuvio 3. Liaanimalli journalismin sisältöä muokkaavista tekijöistä.

Lähde: Tuomo Möra. EU-journalismin anatomia – mediasisältöjä muokanneet tekijät ennen kansanäänestystä 1994. Helsingin yliopisto, viestinnän laitos, Sarja 1A/2/1999.

Mörän malli ottaa huomioon sen, että liaanin säikeet ovat hyvinkin erivahvuisia eri tilanteissa. Ne kietoutuvat toisiinsa, mutta toimijoiden suhde ei aina ole tasa-arvoinen. Toisaalta Mörän malli ei sellaisenaan selitä kaikkea Israelin ja palestiinalaisten konfliktin mediarutiineista. Selkkauksen ajatellaan jatkuneen

alueella niin pitkään, että yleisö on kyllästynyt siihen, eivätkä journalistit itsekään odota kuin seuraavaa räjähdystä tai rauhan läpimurtoa.

Organisaation mediarutiinien tarkempi tarkastelu osoittaa modernin journalismin rakentuvan vaiheittaiselle uutiskerronnalle, josta vähemmän tärkeät vaiheet ja elementit voidaan leikata pois. Tämän mallin mukaan toimittaja muotoilee tapahtumista kertomuksen esittämällä valitsemansa otokset peräkkäisinä vaiheina. (Nordström 1996, 24–25) PR-koneistot tietävät tämän ja käyttävät kriisiuutisoinnin vaiheittaista toimintaa hyväkseen tarjoillessaan tietoja medialle. Israelin ja palestiinalaisten konfliktissa tämä toteutuu varsinkin rauhallisten ja väkivaltaisten jaksojen vuorotellessa.

Genret auttavat toimittajan työtä ja helpottavat asian esittämistä ja samalla luovat mediarutiineja, jotka identifioivat meidät konfliktin osapuoliin, esimerkiksi kahden minuutin uutissähkeenä, joka sisältää juonnot ja haastattelun eepin kerrontatavan mukaisesti. Kääntöpuolena on, että moni olennainen asia editoidaan kerrontatavan takia pois.

EEPPINEN KERRONTATAPA noudattaa tyypillistä uutiskerrontaa. Siinä toimittaja seuraa kriisiä ja raportoi, mitä konfliktissa on tapahtunut. Etäisyyden ansiosta selkkauksen uutisointi vaikuttaa objektiiviselta ja luotettavalta. Kerrontatapaa voidaan vahvistaa vakuuttavilla uhrimäärillä tai materiaalityöillä.

Eepinen kerronta pyrkii vastaamaan kysymykseen: miksi kriisi pääsi tapahtumaan? Israelin armeijan hyökätessä Gazaan tammikuussa 2009 länsimaiset tiedotusvälineet alkoivat välittää kuvia armeijan liikkeistä ja tuhottujen rakennusten täsmäpommikuvia. Media pystyi osoittamaan, että se kertoi kaiken, mitä kulloinkin kerrottavissa oli. Hyökkäyksen uhreilta ja kansainvälisten avustusjärjestöjen työntekijöiltä (YK, Punainen Risti, Kirkon Ulkomaanapu) saattoi kuitenkin saada hyvin erilaisen kuvan tapahtumien kulusta ja tuhojen suuruudesta, mikä osoittaa median rakentaman kertomuksen perustuvan valikoituihin tietoihin ja niiden pohjalta rakennettuun todellisuuskuvaan.

DRAMAATTINEN KERRONTATAPA pyrkii vastaamaan eepin kerronnan tavoin klassisiin uutiskysymyksiin mitä, missä, milloin, miten ja kuka. Jos

eeppisessä kerrontatavassa toimittaja oli etäinen ja ulkopuolinen, dramaattisessa kerronnassa hänen persoonansa on vahvasti mukana, hän on järkyttynyt, hätäntynyt tai hermostunut. Kerrontatapaan kuuluvat tuoreet kuvat, jotka luovat kontaktin todellisuuteen. Niiden tehtävänä on antaa vaikutelma reaaliaikaisesta tapahtumasta. (Huhtala ja Hakala 2007, 37) Gazasta tällaisia kuvia välittyi, kun sen sisältä saatiin ensimmäiset kuvat. Toimittajan taustalla savuavat koulun rauniot tai savun keskeltä selvinneet opettajat ja koululaiset kertoivat dramaattisella tavalla tapahtuman luonteesta.

LYYRISEN KERRONTATAVAN kuvat ilmaisevat hiljaisuutta, yksinäisyyttä ja loukkaamattomuutta (Nordström 1996, 24). Lyyrisessä kerronnassa keskeisessä roolissa ovat kuvat, joilla pyritään vastaamaan siihen, miltä jokin asia tuntuu. Kuvia täydennetään kuvatekstein tai juonnoin, mutta kerrontatavalle on tyypillistä yksi pysähtynyt sodan näyttämö. Samoin kuin dramaattisessa kerronnassa, lyyrisessä kerronnassa on vain yksi taso. Kyynelien virtaaminen, maahan lyyhistyneet ja alas painuneet kasvot, raunioissa näkyvä ruumis tai sen osa kuvaavat menetystä.

Hyvä esimerkki lyyrisestä kerrontatavasta on al-Durrahin tapaus, jossa isä suojaa ruumiillaan poikaansa molempien ollessa muurin vieressä tynnyrin takana. Nytkähtelevä ruumis kertoo haavoittumisesta ja elämän katoamisesta. Kuva symboloi taisteluiden mielettömyyttä.

DIDAKTINEN KERRONTATAPA eli opettava kerrontatapa muistuttaa eeppistä uutiskerrontaa, mutta siinä tapahtumat ja kertoja erottuvat toisistaan. Toimittaja on ensisijaisesti opettaja, ei kertoja. Hän opettaa, miten kaikki tapahtui, ja istuttaa yleisönsä oppilaan rooliin hyväksymään esitetyt väitteet, osallistumaan kysymysten pohdintaan ja miettimään kriisin syitä. Didaktinen kerrontatapa vastaa kysymykseen ”mitä opimme?”. (Huhtala ja Hakala 2007, 39)

Lähi-idän uutisoinnissa on useasti näytetty erilaisia karttoja, väestön lukumääriä ja voimasuhteita esittäviä tilastoja, joilla kaikilla on pyritty opettamaan Israelin ja palestiinalaisten kriisin lähtökohtia, syitä ja seurauksia.

Kerrontatavat limittyvät toisiinsa, mutta niiden käytössä toistuu usein sama kaava. Ensimmäiset uutiset ovat eepistä kerrontaa, jossa käytetään asiantuntijoiden tietoja ja arvailuja syistä. Konfliktin syentyessä ja ylittäessä toimittajan oman käsityskyvyn kerronnan tyyli muuttuu dramaattiseksi. Uutinen on tällöin koskettanut kyynisintäkin toimittajaa ja hän antautuu massiivisten uhrimäärien keskellä tunteidensa vietäväksi. Lyyristä kerrontaa voidaan nähdä toimittajan ollessa omin silmin todistamassa tuhoja, vaikka samanaikaisesti rinnalla saattaa olla myös eepistä ja dramaattista kerrontaa. Didaktisen kerronnan vuoro on yleensä viimeisenä, jolloin toimittajat ovat ehtineet perehtyä taustoihin ja historiaan, ja on aika summata asioita yleisölle. Tässä yhteydessä myös tutkijat pääsevät ääneen.

Monet mediarutiinit ohjaavat toimittajien tiedonkeruuta, eivätkä kerrontatavat ole aina näin virtaviivaisia, mutta varsinkin taisteluiden eskaloituessa ja rauhallisten jaksojen muuttuessa lyhyiksi ja nopeiksi iskuiksi ja kostoiskuiksi, on uutisoinnissa nähtävissä kaikkia edellä mainittuja kerrontatapoja.

Vaikka ruotsalainen kuvapedagogian professori Gert Z. Nordström ajattelee kriisiuutisoinnin mallissa lehden kerrontatapoja, ovat samat kerrontatavat löydettävissä myös esimerkiksi televisiossa. Eepistä, dramaattista ja joskus lyyristäkin kerrontatapaa on nähtävissä uutislähetyksissä ja ajankohtaisohjelmissä. Didaktinen kerrontatapa on mahdollista syvemmissä taustoittavissa ajankohtaisreportaaseissa tai dokumenteissa.

Voittajana ei välttämättä selviä se, joka tuntee tiedotusvälineiden toimintatavat (rutiinit, kerrontatavat) parhaiten. Journalistiset konventiot näyttävät ainakin satunnaisesti ehkäisevän räikeimmät propagandistiset viestit. Journalistit tai media ei ole kasvoton silminnäkijä, vaan se koostuu ihmisistä ja heidän kokemastaan. Tämä kokemus toimitustyöskentelystä välittyy median kuluttajalle. Siksi parhainkaan propaganda ei pysty peittelemään itsemurhaiskun aiheuttamaa tuskaa tai Gazan pakolaisleirin tuhoa.

1.6.2. Propaganda 2.0

Mediasodassa virallisten tiedotuskoneistojen tarkoitus on tukea kansakunnan olemassaoloa ja vahvistaa myönteistä kuvaa valtion toimista (poliitikot, armeija jne.). PR-koneisto luo ja uusintaa kansallista kulttuuria representoimalla yhteisiä kokemuksia, kertomuksia, symboleja, historiallisia tarinoita, rituaaleja ja tulevaisuuden skenaarioita sekä jakamalla suruja, voittoja ja katastrofeja, jotka antavat omalle kansakunnalle merkityksen. Identifioitumisen mahdollisuuden tarjoaminen merkitsee tässä myös liittolaisten etsimistä, kansainvälisen yhteisön sympatian hakemista, taloudellista hyötyä tai oman olemassaolon takuuta. Samanaikaisesti on kuitenkin vahvistettu vastaidentifioitumista vihollisen joukkoihin ja siviileihin. (Luostarinen 2002, 34)

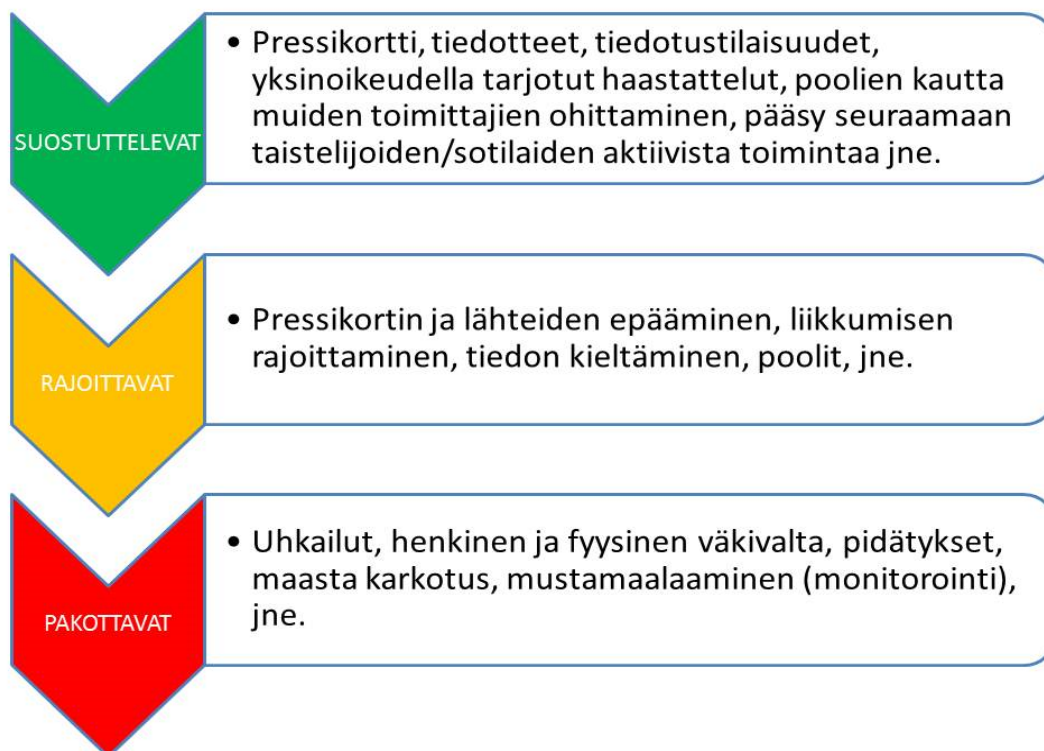
Israelin armeijan kielenkäyttöön on kuulunut esimerkiksi pelottelu vihollisen (palestiinalaisten) halulla ”ajaa Israel mereen”. Israelin mukaan hankkeen takana eivät ole vain jotkut tietyt palestiinalaiset, taistelujärjestöt tai Hamas, vaan kaikki palestiinalaiset. Vastaidentifikaation rakentaminen on käytännössä antanut oikeuden taistella siviilejäkin vastaan, millä Israel on samalla tahtomattaan vahvistanut palestiinalaisten kärsivän kansan identiteettiä. (Feinstein ja Ben-Eliezer 2010, 197)

Rantapelkosen mukaan elämme propagandan kulta-aikaa, sillä propagandaa on kaikkialla (Rantapelkonen 2002, 100). Kutsun tätä propaganda 2.0:ksi siitä syystä, että propaganda ei ole kadonnut mihinkään, vaan informaatioyhteiskunnassa se voi hyvin ja saa uusia ilmenemismuotoja jatkuvasti sitä mukaan, kun journalistit pystyvät torjumaan ja tunnistamaan aikaisempia propagandatekniikoita. Kaikkialla oleva propaganda ei myöskään ole enää yksin vallanpitäjien oikeus (Jackson 2004, 244). Nykyinen viestintäteknologia mahdollistaa loputtoman propagandan ja journalististen näkökulmien kyseenalaistamisen, joten kuka tahansa voi olla propagandisti. Tämä on tullut mahdolliseksi internetin sosiaalisen median työkalujen eli Web 2.0:n myötä. (Jackson 2004, 33) Lähi-idän tilanteessa se on käytännössä tarkoittanut, että tiedotusvälineiden jälkeen mediasota ”totuudesta” jatkuu internetissä ja erityisesti sosiaalisissa medioissa. Tähän ilmiöön palaan luvussa viisi.

Käytän propaganda 2.0 -nimitystä myös siksi, että näen Lähi-idän tilanteessa uudenlaisia propagandatapoja, jollaisina pidän esimerkiksi israelilaisen median käytäntöä ”sotilaallisista kirjeenvaihtajista”. He toimivat toimituksen sisäisinä sensoreina turvallisuuskysymyksissä ja voivat estää materiaalin julkaisun vetollaan. (Peri 2010, 101) Israelin ja palestiinalaisten konfliktin valossa voidaan siis todeta propagandan olevan voimissaan ja voivan hyvin. Israelin kehittynyt ja äärimmäisen professionaalinen tiedotuskoneisto rakentaa maan identiteettiä, ”nationalistista turvallisuuseetosta” ja sotilaallisen kulttuurin esilläpitoa kansallisessa tajunnassa jatkuvalla syötöllä (Peri 2010, 100). Samaan tähtäävät myös palestiinalaiset, mutta ilman tiedotuskoneiston ammattimaista tukea.

Kun käsittelyn kohteena ovat kaukaiset alueet, kuten Israel ja miehitetty alue tai vieraat kulttuurit ja abstraktit arvot, vain harvalla esimerkiksi suomalaisen suuren yleisön jäsenellä on mahdollisuus perustaa mielipiteensä, tietonsa ja uskomuksensa suorille havainnoille ja henkilökohtaisille kokemuksille. He joutuvat luottamaan uskottavaksi katsomiinsa, samanmielisiksi tietämiinsä tai tilanteen tasalla oleviksi arvioimiinsa tahojen määritelmiin ja muodostamaan kantansa sen perusteella, mitä ovat aiemmin lukeneet ja nähneet vastaavista tapahtumista. Propagandakoneiston liikkumavara on suuri. (Kuusisto 2002, 126)

Propaganda on informaatiota, jota levitetään tarkoituksena muokata kohteen mielipidettä. Se saattaa olla valheellista tai tosipohjaista, mutta se on kummassakin tapauksessa usein yksipuolista ja saattaa valaista asiaa ainoastaan propagandan tuottajalle hyödylliseltä kantilta. (Jefkins 1994, 11) Nykymuodossaan propaganda viittaa lähes poikkeuksetta nimenomaan väärään tai ainakin vääristettyyn tietoon, jonka tarkoituksena on valheen ja hämmennyksen kautta vaikuttaa mielipiteen muodostamiseen. Vaikuttamisen mekanismit voidaan Luostarisen mukaan (kuvio 4) jakaa kolmeen propagandan osa-alueeseen (Luostarinen 1994, 73–83):

KUVIO 4. Vaikuttamisen menetelmien jakaminen pakottaviin, rajoittaviin ja suostutteleviin. (Jaottelu Luostarinen 1994, 73–84. Sen ilmenemismuodot Israelin ja palestiinalaisten välisessä konfliktissa tekijän.)

Suostutteleva propaganda – keinoina esimerkiksi henkilökohtaiset suhteet, vuodot tai lahjonta, mutta pääasia on tuottaa käyttökelpoista ja houkuttelevaa journalistista materiaalia. Israelissa tämä voi tarkoittaa median yksinoikeutta armeijan videoaineistoon tai haastatteluun, lentelyä Israelin armeijan helikopterilla Etelä-Libanonissa ja niin edelleen.

- Rajoittava propaganda – informaation saantia ja käyttöä rajoittavat toimet. Israelissa pressikortin epääminen on selkein rajoittava toimenpide, koska se rajoittaa journalistista työtä kaikkialla, missä on turvallisuushenkilöstöä ja estää myös pääsyn Gazaan.
- Pakottava propaganda – luonteeltaan fyysistä, taloudellista, poliittista tai ammatillisen asemaan ja maineeseen liittyvää. Palestiinan itsehallinnon alueella sekä Fatahin että Hamasin edustajat ovat syylistyneet toimittajien pahoinpitelyihin ja sieppauksiin, sekä toimitusten kulkuneuvojen ja laitteiston tuhoamiseen (toimittajahaastattelu 18), kun tiedotusväline on julkaissut liikkeiden toiminnasta korruption tai laittomien pidätysten

kaltaista epäedullista aineistoa. Myös radio- ja tv-asemien toimintaa on rajoitettu, jos sananvapautta on käytetty ”liian vapaasti”.

Israel leimaa kriittiset toimittajat antisemitisteiksi, vasemmistolaisiksi ja totuuden vääristelijöiksi. Toimittaja voidaan myös julistaa turvallisuusriskiksi tai ei-toivotuksi henkilöksi.

Palaan erilaisiin suostuttelun sekä rajoitus- ja painostusmuotoihin tarkemmin käsitellessäni osapuolten mediastrategioita luvussa neljä.

Konfliktien ja sotien yhteydessä propagandan muodot – symbolit, retoriikka ja myyttien luominen – vahvistuvat. (Jackson 2004, 218–226) Lähi-idän kontekstissa symbolit tarkoittavat muun muassa lippujen kiinnittämistä talojen parvekkeisiin tai autojen antenneihin, missä ne toimivat merkinä omistajansa identifioitumisesta Israeliin tai Palestiinaan. Siksi mielenosoituksissa israelilaiset rauhanaktivistit heiluttavat molempia lippuja.

Osapuolten valmius rauhaan on loistava esimerkki poliittisen eliitin retoriikan tajusta, sillä puhe ei ole tarkoittanut toimintaa, ainoastaan mielikuvan luomista rauhanomaisuudesta. Lähi-idän konfliktissa myytit syntyvät jatkuvasta toistosta: kun asioita toistetaan riittävästi, niistä tulee tosia. Palaan Lähi-idän mediasodassa syntyneihin myytteihin tarkemmin luvussa neljä. Näiden propagandan muotojen tarkastelu Israelin ja palestiinalaisten konfliktin yhteydessä on perusteltua, sillä läpivalaisu auttaa ymmärtämään ja havaitsemaan journalismin vaikutusyritykset ja manipuloinnin. Lähi-idän kontekstissa palestiinalaisista tuli vuoden 2001 loppupuolella muslimiterroristeja, millä oikeutettiin ”sota terrorismia vastaan”. (Jackson 2005, 13 ja Sen 2009, 69) Käytännössä se tarkoitti palestiinalaisten humanitäärisen hädän kasvua miehityillä alueilla. Al-Qaida-leimaa on yritetty istuttaa israelilaisten toimesta erityisesti Gazan taistelijoihin, mutta huonolla menestyksellä. Kansainvälinen lehdistö ei ole löytänyt todisteita tästä kytkenästä.

Aktiivisesti lietsotut ryhmien ja lahkosten väliset vihamielisyydet voivat levitä metsäpalon tavoin, kuten olemme saaneet nähdä Kosovossa, Bosniassa, Ruandassa, Itä-Timorissa, Israelissa, Palestiinassa, Sudanissa ja monissa muissa paikoissa.

Yhden ihmisryhmän sisällä vaalittu identiteetin tunne voidaan yllyttää voimakkaaksi aseeksi raakuuksiin toista ryhmää vastaan, minkä tuloksena voi olla väkivaltaa, nöyryytystä tai maailmanlaajuista taidokasta julmuutta ja terrorismia. (Sen 2009, 24–25) Mielikuvaa lisääntyneestä väkivallan uhasta voidaan lietsoa määrittämällä ainutlaatuinen ja sotaisa identiteetti joukolle hyväuskoisia ihmisiä, joiden esitaistelijoina toimii päteviä terrorin ammattilaisia. Esimerkiksi mediassa (kaikki) gazalaiset leimaantuvat helposti kollektiivisesti Hamasin taistelijoiksi, mitä voi pitää Israelin tiedotuskoneiston voittona. Mielikuva identiteetistä antaa oikeuden ennakoiviin hyökkäyksiin ja kostoiskuihin.

1.6.3. Kivettyneen konfliktin identiteetit

Voidakseen ymmärtää toimittajaan kohdistuvat paineet, täytyy myös ymmärtää paikallisen väestön identiteettikamppailu. Identiteetti on yksi yleisimpiä inhimillisiä tarpeita: yksilöllä tai ryhmällä on tarve muodostaa itsestään käsitys muista erottuvana erillisenä kokonaisuutena. Identiteetistä käydään kamppailua, se on hauras ja epävarma, kestää tai pirstoutuu rajojensa turvallisuuden mukaan. (Bauman 1996, 161) Identiteetit eivät siis diskursiivisesti ajateltuina ole itsestäänselvyksiä, syntymän kautta saatuja leimoja tai muuttumattomia faktoja, vaan ne rakentuvat arkisessa kielenkäytössä, historiankirjoissa, tiedotteissa, median kuvissa ja sanoissa. Identiteettiä ilmaistaan ja kuvataan kielenkäytössä, ja samalla siitä myös neuvotellaan. Identiteetti katsotaan prosessiksi: ihmisessä kamppailevat tai neuvottelevat koko ajan monenlaiset identiteetit, ja eri tilanteissa – aina vuorovaikutuksesta laajempiin yhteiskunnallisiin tilanteisiin – risteilevät erilaiset identiteetin mahdollisuudet. (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 63–64)

Tämän tutkimuksen kannalta keskeistä on tarkastella hybridisiä identiteettejä. Ihmisellä on lukuisia tapoja määritellä itsensä, joista pysyvimpiä ovat kansallinen, etninen (uskonto, rotu, sukupuoli) ja kulttuurinen identiteetti, mutta meissä on postmodernin tulkinnan mukaan hybridinen eli tilanteellinen tai sisäkkäinen identiteetti. Ihmisen identiteetillä on monenlaisia ulottuvuuksia, jotka voivat tilanteiden mukaan saada erilaisen painoarvon ja merkityksen. Ammatti-identiteetti

on yksi tällainen. Identiteetit voivat olla joskus ristiriidassa keskenään tai jopa yhteensopimattomia, mikä johtaa identifikaatiomme jatkuvaan vaihteluun. (Hall 1999, 22–23)

Yhteisöllisyyden syntyminen voi tapahtua nopeasti ja intensiivisesti esimerkiksi koetun vääryyden, kansalaistoiminnan, viharyhmän tai solidaarisuuden ympärille. Tällainen verkostoidentiteetti ei synny tyhjästä, mutta ei välttämättä ole myöskään ensisijainen identiteetti, vaan muodostuu tavallisesti olemassa olevien identiteettien ”päälle” tai rinnalle. (Linjakumpu 2009, 48)

Israelin ja Palestiinalaisalueen ulkopuolella olevilla tahoilla on sekä varoja rahoittaa väkivaltaa että intressi sekaantua konfliktiin. Esimerkkeinä voi mainita Yhdysvallat tai Iranin, joiden molempien sisäpolitiikassa voidaan käyttää Israelin ja palestiinalaisten konfliktia aseena. Näillä tahoilla ei ole riittävästi menetettävää selkkauksen jatkumisen myötä. Israelin ja palestiinalaisten konfliktia voi ajatella myös sijaiskonfliktina, jossa liian monella ulkopuolisella on jokin kuviteltu tai todellinen intressi. Samaan aikaan nykyteknologia on antanut mahdollisuudet sosiaalisten ja poliittisten olosuhteiden muutokselle, esimerkiksi sosiaaliset mediat ja niissä syntyvät heterogeeniset toimijaverkostot ovat muuttuvia ja toimintaan suuntautuneita.

Edward Said varoittaa ulkopuolisten tavasta tarkastella ja muodostaa toiseutta Lähi-itää kohtaan. Saidin mukaan orientalismin ja islamofobia ovat tiettyjen kulttuuristen muotojen asettamista etusijalle muihin kulttuurisiin muotoihin nähden, minkä avulla eurooppalainen kulttuuri rakentaa stereotyyppisiä kuvia ”Orientista”. (Hall 1999, 193, Said 2011, 55–56 ja 284) Siten meidän on helppo nähdä ”arabit” tietynlaisina, erilaisina, vaikka emme tuntisi alueen kulttuuria ollenkaan. Bauman viittaa samaan länsimaiden tapaan jakaa maailma ystäviin ja vihollisiin sekä problematisoida islam ja leimata kaikki maailman muslimit samanlaisiksi (Bauman 1996, 161). Sama pätee tänä päivänä myös israelinjuutalaisiin. Heillä on holokaustin takia uhrin leima, vaikka tilanne on hyvin erilainen kuin natsi-Saksassa. Olisi natsismin jälkikäteen voitto, jos 1930-luvun ra’at tapahtumat poistaisivat juutalaisen henkilön vapauden ja kyvyn vedota mihinkään muuhun kuin vainotun juutalaisen identiteettiin. (Sen 2009, 29–30)

Samasta syystä voidaan väittää, että rauhanteko on Palestiinassa mahdotonta, koska osapuolet eivät kykene rauhaan. Saidin voimakas kritiikki ei kohdistu pelkästään länteen, vaan myös esimerkiksi Lähi-idän omiin kansalaisiin ja vallanpitäjiin. Lisäksi orientalismia voidaan käyttää vastaidentifikaatioiden pohjana vahvistamaan stereotyyppisiä kuvia palestiinalaisista tai juutalaisista. Saidin esille nostama problematiikka on tietysti laajempi asia kuin pelkkä orientalismi. Ylipäätensä länsimaisen identiteetin on väitetty syntyneen ”toisten” marginalisoimisesta sen vastakohtaksi, mutta ilmiö ei kuitenkaan ole vain länsimainen. (Paastela 2000, 301) ”Länsimaiden etuvartioasemat” tai länsimaisuuteen samaistuvat rakentavat identiteettiään hyvin samalla tavoin, Paastela esimerkiksi viittaa Kiinaan ja sen perinteiseen tapaan nähdä itsensä maailman keskipisteenä (emt. 2000, 301).

Monet yhteisöllisyyden puolestapuhujat tapaavat väittää, että hallitsevassa yhteisöllisessä identiteetissä on kyse itsensä tunnistamisesta, ei valinnasta. On kuitenkin vaikea uskoa, että ihmisellä ei olisi kykyä päättää, mihin tärkeysjärjestykseen hän sijoittaa ryhmät, joihin kuuluu tai että identiteetti pitäisi löytää aivan kuin se olisi luonnonvalinta. Valinnan mahdollisuuden olemassaolo ei tietenkään tarkoita, että sitä ei rajoita mikään, vaan valintoja tehdään aina mahdollisiksi ymmärretyissä rajoissa. Vaikka ihminen väistämättä nähtäisiin sekä itsensä että muiden tahoilta juutalaisena, venäläisenä, filippiiniläisenä, palestiinalaisena, arabina tai muslimina, hänen on silti päätettävä, miten tärkeänä hän pitää yhtä identiteettiä verrattuna muihin sidosryhmiinsä. (Sen 2009, 27–28) Kansalliset kulttuurit rakentavat identiteettejä Palestiinassa tuottamalla merkityksiä ”kansakunnasta”, johon kansalaiset voivat identifioitua (Hall 1999, 47). Israelin tapauksessa se tarkoittaa holokaustin ja diasporan korostumista. Kertomuksena juutalaisten ”luvatusta maasta” sekä pitkällisen raamatullisen historian toistamisena se rakentaa traditiota, tarinoita, muistoja ja myyttejä, jotka yhdistävät kansakunnan nykyhetken sen menneisyyteen. (Hall 1999, 47–45) Vainotun kansan, luvattun maan ja ylivoimaisen arabivihollisen voittamisen myytit ovat juutalaiselle identiteetille välttämättömiä, sillä niiden voimalla Israelista rakennetaan monikulttuurisen valtion sijaan juutalaista valtiota. (Pappe 2006, 225–226)

Palestiinalaisten identiteetin rakentuminen on pirstaleista ja epäselvää.

Siirtomaavalta, voimakas juutalaisten muuttoliike, sekä uuden valtion perustaminen

palestiinalaisilta anastetuille alueille on ajanut palestiinalaiset miehitetyn kansan ja pakolaisuuden asemaan. Palestiinalaisia elää niin Israelissa, Gazan ja Länsirannan miehityksellä alueilla kuin Libanonin, Syyrian ja Jordaniainkin pakolaisleireillä. Nämä ihmiset säilyttävät vahvan yhteyden traditioihinsa ja syntysijoihinsa, joista he tulevat, mutta harhakuvitelmaa paluun mahdollisuudesta heillä ei ole. Heidän on yksinkertaisesti pakko tulla toimeen uusien kulttuurien kanssa ilman, että he sulautuisivat niihin tai menettäisivät täysin identiteettinsä. (Hall 1999, 71)

Benedict Anderson vertaa kansakuntia moderniin ihmiseen ja määrittelee kansakunnan kuvitelluksi poliittiseksi yhteisöksi. Lähi-idässäkin identiteetti rakentuu kuvitelluissa yhteisöissä, jotka ovat kuviteltuja, koska pienimpienkään kansakuntien jäsenet eivät ikinä voi tuntea tai tavata useimpia kanssakansalaisiaan tai edes kuulla heistä, vaikka kaikkien mielessä elää kuva heidän jakamastaan yhteydestä (Anderson 2007, 39). Siksi niin monen uuden valtion niin sanotun kansakunnan rakentamisen politiikassa voidaan nähdä sekä aitoa kansan kannattaman nationalismin intoa että kansallisen ideologian järjestelmällistä juurruttamista mediaa, koulutusjärjestelmää, hallinnollisia määräyksiä ja muita keinoja käyttämällä. (Anderson 2007, 166)

Kansakunnan yhtenäisyys perustuu yhteisiin identiteetikertomuksiin, myyttisiin tarinoin, joissa kansalle luodaan yhteinen historia ja tehtävä, ja valtiolle luonnollinen alue ja olemus (esimerkiksi Leon Uris: Exodus). Nämä kansalliset yhtenäisyystarinat pyrkivät tyypillisesti peittämään historialliset katkokset ja suunnanmuutokset, sisäisen monimuotoisuuden, ulkoisten rajojen joustavuuden, sekä monet yhtäläisyydet muiden kanssa. Mikä tahansa yhteinen kokemus, tieto tai rooli, joka erottaa vähintään kaksi ihmistä muista antaa kyseiselle ryhmälle tunteen yhteisestä identiteetistä ja siten yhteisöllisyydestä.

Koska kokemukset, tiedot ja roolit ovat tilannesidonnaisia, muuttuvat myös ryhmäidentiteetit tilanteiden muuttuessa. Lisäksi yksilöillä on yleensä useita erilaisia päällekkäin ilmeneviä ryhmäidentiteettejä. Ryhmäidentiteetti sisältää valitettavasti aina myös toiseuden, eli ne, jotka eivät kuulu ryhmään tai kansakuntaan, tai jaa samaa kokemusta historiasta ja valtiosta, lippujen ja juhlapäivien kaltaisista kansallissymboleista puhumattakaan. Ryhmä voi tuntea kuuluvansa yhteen, kun sillä

on ryhmän ulkopuolella olevat toiset (Meyrowitz 1985, 54), vaikka nämä eivät aina käyttäydy kuin heidän oletetaan käyttäytyvän. Toisaalta myös suuri ja hajanainen sisäryhmä (tai kansakunta) on yhteisönä kuvitteellinen, sillä yksittäisten ihmisten identiteetti muodostuu useiden eri ryhmien identiteetistä ja kansakunta yhteisönä on todellisuuden kanssa ristiriidassa. Tämän päivän Lähi-idästä näitä ristiriitoja löytyy paljon: muslimivähemmistön on esimerkiksi vaikea hyväksyä Israelin valtion lipussa olevaa Daavidin tähteä, tai Israelin itsenäisyyspäivä on palestiinalaisvähemmistölle al-Nakba eli katastrofi.

Nykyisten ja tulevien sukupolvien identiteetti vaikuttaa konfliktin taustalla. Kriisiuupumus voi muuttaa identiteettiä suvaitsevaisempaan suuntaan ja valmiuteen nähdä vastapuolella identifioitumisen mahdollisuuksia. Tällaista liikehdintää nähtiin varsinkin nuorten keskuudessa Oslon sopimuksen jälkeen 1990-luvun loppupuolella, jolloin erityisesti juuri nuoret israelilaiset ja palestiinalaiset rakensivat ensi kertaa keskusteluyhteyttä ja dialogia kansalaisjärjestöjen keskinäisissä tapaamisissa rajan molemmin puolin.

1.6.4. Journalistien identifioituminen mediasodan keskellä

Journalistien identifioitumisella tarkoitan eläytymistä, samaistumista, myötätunnon ja sympatian tuntemista jotakin konfliktin ryhmää kohtaan. Vastaidentifioituminen merkitsee toisaalta toiseuden, uhkan tai viholliskuvan kokemusta. Tiedotuskoneistot tarjoavat näitä identifioitumisen vaihtoehtoja ja identifikaatioita. Identifikaatio ilmaisee identiteettiä tarkemmin dynaamisena, monipuolisena ja vaihtuvana prosessina (Anttonen 2009, 11).

Konfliktialueen ryhmäidentiteetit noudattavat usein kuvion 5 mukaista logiikkaa. Kummallakin konfliktin osapuolella on tavallisesti myönteinen kuva omasta ominaislaadustaan ja menneisyydestään: omissa kertomuksissaan kaikki ryhmät tapaavat olla rauhantahtoisia, suvaitsevaisia, kulttuuria rakentavia ja niin edelleen. Konflikti kuitenkin voimistaa omaa ryhmää kuvaavan positiivisen kertomuksen rinnalla vahvaa ja negatiivista kertomusta toisesta konfliktin osapuolesta.

Israelilaisille se sisältää esimerkiksi palestiinalaisten käyttämän terrorin ja piittaamattomuuden omasta ja toisen hengestä, palestiinalaisille taas Israelin ekspansiivisuuden ja nöyryyttävän käytöksen. Kaikki konfliktit synnyttävät myös luonteeltaan universaalia ja yhteistä viholliskuviin liittyvää ajattelua, jossa vihollista pidetään epäluotettavana, raakana, tuhoamaan pyrkivänä ja niin edelleen (Luostarinen 2011).

KUVIO 5. Konfliktin vaikutus identiteetin rakentamiseen Palestiinassa. (Jaottelu Luostarinen 2011. Sen soveltaminen Israelin ja palestiinalaisten väliseen konfliktiin tekijän.)

Vaikutusyrietyksille on tyypillistä, että toimittaja yritetään saada identifioitumaan oman ryhmän positiiviseen omakuvaan, toiveisiin, pelkoihin ja kärsimyksiin, sekä vastaidentifioitumaan (tuntemaan vierautta, vastenmielisyyttä ja vihollisuutta) toiseen osapuoleen. Näin syntyvän identifikaation ja vastaidentifikaation toivotaan vaikuttavan toimittajan välittämiin juttuihin alueelta ja – jos puhumme ulkomaalaisista toimittajista alueella – sitä kautta myös kansainvälisen mediayleisön

mielipiteisiin ja lopulta myös kansainvälisen yhteisön päätöksentekoon.

(Luostarinen 2011)

Israelissa ja Palestiinan itsehallintoalueella tiedotuskoneistot antavat journalisteille leiman: olet joko meidän puolellamme tai meitä vastaan. Siksi on tärkeä ymmärtää mediasodan mekanismit ja esiintymismuodot sekä analysoida journalismin selviytymiskeinoja ja vastastrategioita.

Media ei myy yleisölleen vain tietoja vaan myös tunnetta, kokemuksia, samaistumista, yhteenkuuluvuutta, elämäntapaa ja erottumista. Vahvaa kokemusta erilaisuudesta ja paremmuudesta, jopa inhoa ja vihaa tarjoava media-aineisto on emotionaalisesti vaikuttavaa ja addiktoivaakin. Median kannalta on siis oman yleisösuhteensa vuoksi kannattavaa rakentaa voimakkaita samaistumisen ja erottautumisen mahdollisuuksia, joita on tarjolla erityisesti sotien ja kriisien aikana. (Luostarinen 2011) Luostarisen mukaan mediateollisuutta voi lähestyä ”identiteettiteollisuutena”. (Luostarinen 2001)

Kuten tässä luvussa on esitelty, media tarjoaa identifikaation ja vastaidentifikaation mahdollisuuksia monella tavalla. Sotaisilla ja vihan värittämällä kentillä journalismi joutuu jatkuvan painostuksen ja vaikuttamisyritysten kohteeksi. Tutkijana minua kiinnostaa, miten journalisti selviää tästä. Yksittäisellä toimittajalla on prosessissa hybridinen identiteetti, jonka eri puolien painottuminen ei voi olla vaikuttamatta siihen, minkälainen kuva Lähi-idästä rakentuu mediakuluttajille. Ajattelen, että journalismin taustalla vaikuttavat keskeisesti ammattimainen identiteetti ja ihanteet: totuuden välittäminen, ilmaisuvapaus, vaikutusyritysten tunnistaminen, pyrkimys itsenäiseen tiedonhankintaan ja heikomman puolelle asettuminen konfliktissa (ks. Luostarinen 1994, 91–92).

Identifikaation luomisessa auttavat monenlaiset keinot. Iloa, surua, pelkoa, rakkautta ja muuta sellaista käsittelevä journalistinen aineisto tarjoaa samaistumiskohteen samalla tavalla kuin suomalaisen henkilön näkeminen vieraan kulttuurin mediassa muiden ulkomaalaisten ympäröimänä synnyttää meissä identifikaatiomahdollisuuksia häneen ja hänen kokemuksiinsa. Identifioitumista voidaan tarjoilla yhdistävien symbolien, auktoriteettien, historian, yhteenkuuluvuuden, kulttuurin ja roolimallien avulla. Samaistumista voidaan

vahvistaa esimerkiksi esittämällä omat sotilaat perheineen, opiskelutaustoineen ja harrastuksineen, kun taas vastapuoli jätetään kasvottomaksi ja tunnistamattomaksi, ja leimataan uhkaavaksi, kuten terroristiksi, itsemurhapommittajaksi tai huligaaniksi.

Vastaidentifikaatiota, syyllisen leimaa, voidaan tehostaa rakentamalla esteitä samaistumiselle, marginalisoimalla aiheet tai esittämällä ne kielteisissä yhteyksissä. Luostarisen mukaan media voi rakentaa eroja esimerkiksi sivuuttamalla, näkymättömyydellä, oman äänen estämisellä, marginalisoinnilla, kerronnassa toteutetulla vähättelyllä (lähteen aseman epäily, vihjaukset, ironia), pejoratiivisilla ilmauksilla, toiseuden korostamisella ja avoimella kielteisyydellä (uhka, vaara, ääri-, erot). (Luostarinen 2001) Arvonalennus luodaan kielellisesti ja kerronnallisesti (esim. otsikoinnilla) epäilemällä lähettä, vihjailemalla kielteisesti, ironisoimalla, hyödyntämällä verbaalisten ja kuvallisten viestien ristiriitoja ja poistamalla draamallisia identifikaatiomahdollisuuksia. Kuvilla, kuvakulmilla ja videokuvien leikkauksilla voidaan vahvistaa journalistisen jutun tarjoamaa samaistumismahdollisuutta ja/tai vastaidentifikaatiota. Palestiinassa näyttää korostuvan vastapuolen demonisointi ja myytit, joista merkittävin näyttää olevan kriisin leimaaminen äärimmäisen hankalaksi ja moniulotteiseksi. Toinen osapuoli on voinut myös viitata siihen, ettei aina ole ollut selvää, kenen kanssa neuvotella. Tällaisella myytillä on pyritty rakentamaan tilanteesta ylitsepääsemätön, jolloin lopullista konfliktin ratkaisua ei tarvitse edes tavoitella.

Journalismissa voidaan korostaa myös ääriyhmien merkitystä, uhkaa ja vaaraa tai alleviivata arvo- ja symbolieroja. (Luostarinen 2001) Median kuluttaja ei kuitenkaan imeydy mediaesityksen maailmaan itsensä kaltaiseksi kokeman hahmon tai tämän toiminnan tai kuvatun tilanteen tai aiheen kanssa, vaan voi tietoisesti tai tiedostamattaan rakentaa eroa kuvattuun todellisuuteen. Identifikaatio viittaakin yleisön tapaan sekä samastua että tehdä eroa esitykseen, ja usein nämä prosessit vuorottelevat median käyttötilanteessa. Prosessit eivät kuitenkaan ole irrallisia katsojan muusta elämästä, sillä sosiaalinen tausta vaikuttaa identifikaatioiden muodostumiseen. Toisaalta media tuottaa kuvia, jotka väistämättä muotoilevat katsojien fantasioita ja identiteettejä myös heidän arkielämässään. (Herkman 2001, 187) Tapamme katsoa Lähi-itää on vakiintunut tiettyjen lajityyppien mukaiseksi

(uutiset, ajankohtaisohjelmat, reportaasit, dokumentit). Ehkä onkin niin, että nämä muodot, ennakkoluulot ja vakiintuneet tavat ovat ideologisesti merkittävämpiä kuin ohjelmien sisällöt. Fairclough kehottaa myös kysymään, minkälaisia arvoja nämä genret meille tarjoilevat (Fairclough 1997, 166–167). Toisaalta sota- ja kriisiuutisoinnissa journalistit tukeutuvat muihin medioihin, esimerkiksi Lähi-idän uutisoinnin päälähteitä ovat yleensä samat angloamerikkalaiset uutis- ja kuvatoimistot. Journalistit hakevat varmennusta omalle ymmärrykselleen tai varmistavat keskinäisen konsensuksen representaatiolleen.

Media joko tarjoaa mediankuluttajille identifioitumisen mahdollisuuden tai epäsen, joten sillä on suuri vastuu asiakkaidensa maailmankuvan rakentamisesta. Journalistien ohjeet ja koko median itsesäätelyjärjestelmä painottaa yksittäisen journalistin vastuuta ja vapautta. Tätä journalistin onnistumista tai epäonnistumista arvioin Palestiinan kontekstissa. En ole ainut: Israelia tukevat juutalaisjärjestöt ja kristilliset yhdistykset monitoroivat eli seuraavat kattavasti eri maiden, myös Suomen, medioita sekä antavat nopeasti palautetta toimituksiin ”vääränlaisesta uutisoinnista” (Uskali 2003, 21).

Israelin alueella asuvia palestiinalaisia kutsutaan Israelissa Israelin arabeiksi, kun taas Länsirannan ja Gazan asukkaita kutsutaan palestiinalaisiksi. Palestiinalaisia, jotka taistelevat saadakseen Israelilta jälleen haltuunsa Länsirannan ja/tai Gazan voidaan kuvata joko itsenäisyys- tai vapaustaisteliijoiksi tai terroristeiksi. Nämä ihmiset taistelevat, mutta mitä heidän taistelunsa merkitsee? Faktat eivät yksin riitä selvittämään asiaa. Ja kuten vapaustaistelija/terroristi -esimerkki osoittaa, käytetty kieli on osa ongelmaa. Tietyistä rauhanprosessin tai terrorismin vastaisen sodan kaltaisista, kannaltamme epätosilta näyttävistä ilmauksista voidaan tehdä ”tosia”, koska ihmiset toimivat ikään kuin ne olisivat tosia ja koska heidän toimillaan on todellisia seurauksia. Olivat palestiinalaiset terroristeja tai eivät, heistä tulee terroristeja, jos heitä pidetään terroristeina ja tämän ”tieto” ohjaa toimintaa. Kielellä tai diskurssilla on näin kouriintuntuvia vaikutuksia käytäntöön: tiedottajien ja toimittajien kuvauksista tulee ”tosia”. (Hall 1999, 101) Median toistaessa kuvauksiaan esimerkiksi rauhanprosessista, intifadasta, itsemurhaiskuista ja terrorismin vastaisesta sodasta ne hyväksytään kyseisen kriisin ja konfliktin tosiasioiksi. Sota, hävitys tai tuho on helpompi hyväksyä esimerkiksi animaatioina

tai GPS-paikantimen kaltaisena graafisena kuvana kuin aitoina kuvina ihmisruumiista, haavoittuneista siviileistä tai pommin jäljiltä tuhotuista taloista. Kuva todellisuudesta, kriisistä tai sodasta, on muuttunut. Identiteetit rakentuvat valinnan ja erityisesti median valinnan kautta. Gazan tuhojen aikana, joulukuusta 2008 tammikuuhun 2009, Al Jazeera esitti poikkeuksellisen väkivaltaisia ja verisiä kuvia muihin tiedotusvälineisiin verrattuna. Tämänkaltaisella toiminnalla tuotetaan erilaisia representaatioita ja identiteettejä. (Barkho 2010, 84–85). Toisin tekeminen voi olla tietoinen keino herätellä kyseenalaistamaan vakiintuneita esittämisen ja ajattelujen tapoja sekä keino vastustaa median tapaa suostua viestintäkoneistojen tarjoamiin sodan ja tuhon kuviin. Tuttujen median representaatioiden muuttaminen auttaa vaihtamaan näkökulmaa. Kaikki siihen asti itsestään selvältä ja tutulta vaikuttanut näyttääkin erilaiselta ja vieraalta: sota tai tuhot vaativat todella ihmisuhreja, haavoittuneita, silpoutuneita lapsia ja niin edelleen. (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 73–75)

Identifikaation ja vastaidentifikaation käsitteet sopivat tutkimukseni yhteyteen erinomaisesti. Konfliktin osapuolten on vaikea huomata käyttäytymiseen ja ajatteluun vaikuttavia tekijöitä, koska he pitävät omaa toimintaansa rationaalisen harkinnan tuloksena, eivätkä näe monien sosiaalisten tekijöiden ja asioiden järjestäytymisen tilanteiksi ja järjestelmiksi vaikuttavan heihin erittäin voimakkaasti. (Hallamaa 2011) Lähestymistapani näyttää tuottavan samankaltaisia tuloksia kuin Krampin (2011) tutkimus kriisikentillä työskentelevien journalistien kokemuksesta, johon palaan luvussa viisi.

2. TUTKIMUSASETELMA

2.1. Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistoni koostuu asiantuntijoiden haastatteluista median raportoinneista, Israelin viranomaisten tiedotusaineistosta, sekä omasta journalistisesta työstäni alueella (tv-dokumentit Rakkautta Gazassa, 2002 ja Taistelu mielikuvista, 2005) ja etnografisesti värityneestä lähestymistavastani: olen tehnyt yli viisikymmentä matkaa (viikosta parin kuukauden oleskeluihin) Israelissa, Länsirannalla ja Gazassa vuosina 1995–2010. Kenttätutkimusmatkojeni asiantuntijoihin kuuluivat israelilaiset ja palestiinalaiset toimittajat, tiedottajat ja viestinnän tutkijat, samoin Israelissa ja Palestiinalaisalueella työskentelevät kirjeenvaihtajat, freelance-avustajat tai niin sanotut laskuvarjokirjeenvaihtajat. Mukana oli myös suomalaisia toimittajia.

Vuodesta 1995 alkaen olen useaan otteeseen työskennellyt palestiinalaisten journalistien ja yliopiston viestinnän opiskelijoiden kanssa Länsirannalla Palestiinan itsehallintoalueella. Suomen ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosaston rahoittamissa projekteissa olen työskennellyt kouluttajana ja vuodesta 1998 alkaen projektikoordinaattorina. Suomalaisissa ja eurooppalaisissa hankkeissa on pyritty tukemaan palestiinalaisten itsehallintoa muun muassa vahvistamalla tiedotusvälineiden avoimuutta, sanan- ja ilmaisuvapautta, teknisiä mahdollisuuksia ja journalistisia valmiuksia. Hankkeiden paikallisina yhteistyökumppaneina ovat toimineet Birzeitin yliopisto, Radio Betlehem 2000 sekä Betlehemin yliopisto. Tällöin olen pääasiallisesti työskennellyt Palestiinan itsehallintoalueella Betlehemissä, Ramallahissa, Birzeitissa sekä tietysti Jerusalemissa, Tel Avivissa ja Haifassa. Parinkymmenen matkan yhteydessä olen toiminut myös journalistina ja avustanut suomalaisia lehtiä, radio- ja televisiokanavia. Televisiodokumenttien myötä, vuodesta 2001 alkaen, ovat myös israelilaiset tutkijat, tiedottajat ja toimittajat avartaneet näkemystäni alueen mediasta. Viime vuosina matkani ovat liittyneet väitöskirjatutkimuksen haastatteluihin, minkä vuoksi kenttätutkimusmatkoja on kertynyt neljä. Suomessa olen haastatellut suomalaisia

toimittajia ja yhtä media-asiantuntijaa. Kenttätutkimukset tehtiin Israelissa ja Palestiinan itsehallintoalueella joulukuussa 2008, Tukholmassa marraskuussa 2009, Kairossa joulukuussa 2009 sekä täydentäviä haastatteluja Israelissa ja Palestiinan itsehallintoalueella maaliskuussa 2010 ja maaliskuussa 2011.

Asiantuntijahaastatteluja on tässä väitöskirjatutkimuksessa käytetty sekä tutkijan oman empiirisen havainnoinnin vahvistajana että tutkimuksen aineistona. Kenttätutkimuksissa haastattelin tiedottajia, journalisteja sekä muita viestinnän asiantuntijoita. Haastatteluja kertyi yhteensä 27 (liite 1). Kaikilla viidellä viestinnän asiantuntijalla oli myös journalistista taustaa, mutta he lukeutuivat ryhmäänsä päätyönsä mukaan. Tiedottajia oli neljä, kaksi israelilaista ja kaksi palestiinalaista. Haastateltuja journalisteja oli kahdeksantoista: yksitoista kansainvälisen median edustajaa, kolme israelilaista ja neljä palestiinalaista. Journalisteista seitsemän edusti siis paikallisia journalisteja. He kaikki olivat toimineet tai toimivat parhaillaan avustajina kansainvälisessä mediassa. Kahden kansainvälisen median edustajan kohdalla viiteryhmäksi olisi voinut määritellä paikallisten journalistien ryhmän, mutta määräävää tekijä tässä oli heidän edustamansa kansainväliset mediatilat, joihin he olivat vakituksessa työsuhteessa. Viisi kahdeksastoista journalistista työskenteli tai toimi freelance-suhteessa suomalaiseseen mediaan.

Haastattelut olivat tiedonhankinnallisia ja pyrkivät informaation ja kokemusten keräämiseen Lähi-idän tilanteesta, joten kaikki haastattelut pyrittiin toteuttamaan tapaamalla vastaajat henkilökohtaisesti. Ainoastaan yksi haastattelu toteutettiin sähköpostitse tiedotusvälineen toivomuksesta. Identifioitumista selvitettiin haastattelussa erilaisin kysymyksin. Miten riippuvaiseksi toimittajat kokevat itsensä tiedottajista? Minkälaisia lähteitä he käyttävät? Minkälainen on journalistinen prosessi? Mitkä asiat Israelissa ja miehityillä alueilla ovat haasteellisia? Minkälaiset arvot ovat heille tärkeitä? (liite 2)

Vastaajien puheessa ammatti-identiteetti nousee esiin hyvin vahvasti kautta haastatteluiden. Nekin vastaajat, joilla ei ole journalistista koulutusta, mutta jotka työskentelevät joukkoviestintävälineissä toimittajina tai päällikkötehtävissä, nostavat ammatti-identiteetin keskeisesti esille. Voidaan hyvin olettaa, että ammatti-

identiteettiä ja etiikkaa koetteleva konflikti voimistaa ja vahvistaa tarvetta keskustella sekä tehdä näkyväksi toimituksellisia ratkaisuja ja näkökulmia. Haastattelupyyntö esitettiin myös useille suurille mediataloille, joilla on yksi tai useampi kirjeenvaihtaja Israelissa ja Palestiinalaisalueella. Tällaisia olivat yhdysvaltalaiset CNN, ABC, New York Times, uutistoimistot AP, Reuters, AFP, Al Jazeera, Xinhua ja yleisradioyhtiö BBC. Näistä New York Times, Al Jazeera, CNN, uutistoimistot AP ja Reuters antoivat haastattelun. CNN:n haastattelu toteutettiin sähköpostihaastatteluna heidän pyyntönsä mukaisesti. BBC vetosi kiireeseen ja siihen, että heitä pyydetään niin moniin tutkimuksiin mukaan, etteivät he voi osallistua kaikkiin. Näin BBC ei vastannut tutkimuskysymyksiin. Monet mediatalot vastasivat hiljaisuudella, vaikka yhtiöiden PR-osastot auttoivat parhaansa mukaan. ABC, AFP ja Xinhua eivät antaneet minkäänlaista vastausta.

Edellä mainituista toimijoista muun muassa BBC on joutunut vaihtamaan tunnustetun ja kokeneen kirjeenvaihtajan, tässä tapauksessa Orla Guerin, pois Israelista antisemitismisyytösten vuoksi (The Independent 12.12.2005). Myös New York Timesin toimiston päällikön tasapuolisuuteen on kohdistunut syytöksiä, kun paljastui, että hänen poikansa palveli Israelin armeijassa. New York Timesia on arvosteltu myös Gaza-raportoinnin takia, erityisesti arabimediassa. (Daoud Kuttab 23.4.2010)

Haastattelukysymyksiä on painotettu sen mukaan, onko vastaaja ollut toimittaja, tiedottaja vai muu viestinnän asiantuntija. Ne ovat toimineet runkona, mutta haastatteluiden kuluessa on esitetty myös tarkentavia ja täydentäviä kysymyksiä. Esimerkiksi kaikki journalistit ovat haastatteluiden kuluessa kertoneet mediaan kohdistuneista painostusyrityksistä, ja näitä painostustapoja on tarkennettu kysymyksin. Olen ottanut mukaan myös toimittajien henkilökohtaisia kokemuksia mediasodasta (al-Durrah ja Aftonbladet -tapaukset), koska molemmat tapaukset valottavat journalistien vaikeaa työtä alueella. Molemmissa tapauksissa kiistely totuudesta jatkuu eri muodoissaan joko mediassa tai oikeussalissa.

Aikajanalla tutkimukseni sijoittuu toisen intifadan alusta syksyllä 2000 Aftonbladetin synnyttämään mediakohuun syksyllä 2009, jolloin siihen mahtuvat mukaan tapahtumat, joista tiedotusvälineet rakensivat monia mediatapauksia:

itsemurhaiskut Israelissa, terrorismin vastainen sota, Arafatin hallintorakennuksen piiritykset Ramallahissa, Muhammed al-Durrah -kuvat (toisen Intifadan ikoni), israelilaisten sotilaiden lynkkaus Ramallahin poliisiasemalla, Jeninin pakolaisleirin tuho, Betlehemin Kristuksen syntymäkirkon piiritys, israelilaisten siirtokuntien tyhjennys Gazasta, muurin ja turva-aidan rakentaminen Länsirannan ympärille sekä noin 1400 gazalaisen siviilin kuolema Israelin armeijan sotilasoperaatiossa kolmen viikon kuluessa 2008–2009, vain muutamia mainitakseni.

2.2. Tutkimuksen eettiset lähtökohdat

Tarkastelen eettisiä kysymyksiä niiden tekijöiden kautta, jotka ovat omassa tutkimuksessani olennaisia: kenttätutkimuksen toteuttaminen ja haastateltavien hankinta, luottamuksellisuuden säilyttäminen, oma suhde tutkimusaiheeseen.

Tutkittavilla tulee ennen tutkimukseen osallistumista olla oikeus kuulla, minkälaisesta tutkimuksesta on kysymys ja millaisia toimenpiteitä se heiltä edellyttää, minkä jälkeen tutkittavat tai organisaatiot saavat itse päättää, lähtevätkö he mukaan tutkimukseen (liite 1). Kenttätutkimuksen haastateltavia lähestyin sähköpostiviestillä ja puhelimitse, jolloin kerroin, mitä tutkin ja minkälaisia kysymyksiä heille esitän (liite 2), ja kysyin halukkuutta osallistua tutkimukseen. Kenttätutkimuksen haastattelut pyrin toteuttamaan siten, että tapasin haastateltavan hänelle sopivimmassa paikassa, yleensä haastateltavan töissä tai kotona. Aikaa haastattelulle pyysin varaamaan noin puolitoista tuntia, vaikka aina näin paljon aikaa ei mennytkään. Haastateltavat on valittu siten, että paikalliset toimijat ovat suositelleet kokeneita israelilaisia ja palestiinalaisia toimittajia. Kansainvälisen median edustajat on valittu median merkityksellisyyden mukaan niin, että mukana on suomalaisia alueella työskennelleitä kirjeenvaihtajia ja ulkomaantoimittajia, sekä toisaalta Suomessakin käytettävien tietotoimistojen edustajia. Tiedottajien kohdalla oli alusta asti selvää, että keskeisten viranomaisten PR-koneiston täytyy olla mukana.

Luottamuksellisuuden säilyttäminen on tutkimustyössä tärkeä tutkijan eettinen ratkaisu. Vaikka tässä tutkimuksessa kukaan tutkittavista ei ole vaatinut anonymiteettia, katsoin työn edetessä silti parhaaksi, että haastateltavat eivät suoraan ole tunnistettavissa tutkimusraportista. Liitteessä luettelen kaikki haastatellut ja heidän edustamansa organisaatiot, mutta lainaukset eivät paljasta, kuka toimija milloinkin puhuu. Poikkeuksena ovat tiedottajat, joiden lainausten muuttaminen tunnistamattomaksi olisi tarpeetonta. Aineistonkeruumenetelmistä erityisesti haastattelu pakottaa tutkittavan refleктоimaan ja pohtimaan omia kokemuksiaan sekä arvioimaan, mitä hän voi kertoa ja miten. Se on interventio tutkittavan työskentelytapoihin, toimintakulttuuriin ja hänen edustamansa organisaation arvoihin, joten muunlaiset lähteet haastattelun rinnalla auttavat luomaan todellisen kuvan Lähi-idän mediasodasta ja sen vaikutuksista.

2.3. Menetelmät

Laadullisessa tutkimuksessa arviointi pelkistyy kysymykseksi tutkimusprosessin luotettavuudesta (Eskola ja Suoranta 1998, 211). Tutkimusraportin uskottavuus, vastaavuus, vahvistavuus ja siirrettävyys tarkoittavat, että tutkijan tulisi pystyä osoittamaan tutkimusprosessinsa luotettavuus. Lähtökohtana on tutkijan oman persoonan mukanaolo tutkimuksessa, avoin subjektiviteetti ja sen myöntäminen, että tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline (Eskola ja Suoranta 1998, 211). Tutkijan tulee säilyttää neutraali ote tutkimuksen löydöksiä kohtaan.

Uskottavuus kriteerinä tarkoittaa, että tutkijan on tarkistettava vastaavatko hänen tulkintansa tutkittavien käsityksiä. Ei ole kuitenkaan varmuutta, että tutkimuksen uskottavuutta voitaisiin näin lisätä, sillä tutkittavat saattavat olla sokeita kokemukselleen, tilanteelleen tai kansalliselle identiteetilleen.

Vahvistavuus tarkoittaa sitä, että tehdyt havainnot ja tulkinnat saavat tukea toisista vastaavaa aihetta tarkastelleista tutkimuksista. Se on mahdollista tietyin ehdoin, vaikka yleisesti sitä ei pidetä mahdollisena tai tarpeellisena. (Eskola ja Suoranta 1998, 212–213) Kun tutkimus nostaa lukijoilleen pohdittavaksi ja selitettäväksi ilmiön, se on jo tietyn tason abstraktio ja yleistys (Alasuutari 1999, 241)

Kuten edellä todettu vahvistaa, tutkimustulosten siirrettävyys on tietyin rajoituksin mahdollista. Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä tehdä tietty rajoite: Lähi-idän kulttuuri ja selkkauksen kesto tekevät konfliktista uniikin. Se ei tarkoita, ettei PR-koneiston ja median toiminnasta löytyisi yhtäläisyyksiä muihin konflikteihin, mutta pitkä miehityksen historia ja kansakuntien identiteetin rakentaminen konfliktin oloissa kätkevät mediasodan syy-seuraussuhteet tavallista syvemmälle.

Tutkimuksesta saatavat vastaukset herättävät yleensä aina uusia kysymyksiä ja teoreettisia ongelmanasetteluja. Tutkimusongelma on saatu selvitettyä, mutta uuden tutkimuksen alku voisi olla esimerkiksi sosiaalisen median rooli osana kansalaisyhteiskuntaa ja -vaikuttamista. (Alasuutari 1999, 278) Teema nousi esille arabimaiden kansannousun yhteydessä keväällä 2011.

Tämänkaltaista tutkimusta on mahdollisuus tehdä ja on tehtykin hyvin monella tavalla: analysoimalla tiedotusvälineiden representaatioita Israelista ja miehitettyiltä alueilta tai yhdistämällä esimerkiksi yleisön, median käyttäjien, kokemukset ja näkökulmat aiheeseen (esimerkiksi Philo ja Berry 2004, 200). Omassa tutkimuksessani lähdin hakemaan vastausta tutkimuskysymyksiini laadullisen tutkimuksen kautta. Lähestymistapani on identifioituminen. Tutkimustehtävissäni pyrin ymmärtämään mediasodan tiedotuskoneiston keinoja, tiedottajien ja toimittajien välisiä suhteita, ja journalistien mahdollisuutta vastustaa propagandayrityksiä. Kun jokin tutkimusmenetelmä kuvaa kohdetta vain yhdestä näkökulmasta, on useammalla menetelmällä mahdollisuus monipuolistaa kuvaa (kuvio 6). (Eskola ja Suoranta 1998, 68) Tällaista aineistotriangulaatiota käytän yhdistelemällä monenlaisia aineistoja keskenään (kuvio 6):

AINEISTOTRIANGULAATIO Pääkysymykset: Mediasodan strategiat Lähi-idässä – mihin journalistit identifioituvat propagandan keskellä?		
HAASTATTELU	ETNOGRAFIA JA HAVAINNOINTI	VALMIIT AINEISTOT JA DOKUMENTIT
<ul style="list-style-type: none"> • epäily, avoin kertominen sekä selittäminen ja jäsentäminen (Eskola & Suoranta 1998, 86) • 27 haastattelua 	<ul style="list-style-type: none"> • sosiaalisen todellisuuden havainnointia luonnollisissa olosuhteissa (Eskola & Suoranta 1998, 104) • oma empiirinen kokemus Lähi-idästä yli 15-vuoden ajalta • tv- ja radiotyöt (kaksi tv-dokumenttia) 	<ul style="list-style-type: none"> • tiedotusaineisto (sähköinen ja kirjallinen) sekä aikaisempi tutkimus (Eskola & Suoranta 1998, 119) • journalistiset tapaus-aineistot

KUVIO 6. Tutkimuskysymysten, tutkimusmenetelmien ja aineiston yhteydet.

Kenttätutkimuksissa saadun tiedon ymmärtäminen ja tulkinta on ollut vahvemmallalla pohjalla kuin Suomesta työskennelleellä siksi, että itselläni on alueelta pitkä työhistoria journalistina ja projektikoordinaattorina. Haastattelukysymyksissä olen hyödyntänyt tutkijan empiiristä tietoa alueelta. Etnografinen havainnointi on kohdistunut tiedottajien ja toimittajien toimintaan kenttätilanteissa, eli havainnoinnin pääpaino on toimitusten sijaan tiedotustilaisuuksissa ja jopa taistelukentällä. Lasken tähän mukaan myös ne lukuisat taustakeskustelut, joita olen käynyt valmistellessani omia journalistisia tuotoksia, tv-dokumentteja. Olennaista on, että tutkija ei aseta tiukkoja normeja tai kategorioita havainnoitavalle toiminnalle, vaikka tutkijan omat lähtöoletukset säätelevätkin tutkimusintressiä ja tutkimuskysymyksiä. Tutkijan pitää olla herkkä huomaamaan poikkeamat taustaoletuksista ja tunnistamaan erilaiset tavat toimia ja ajatella. (Helle 2009, 94)

Sisältöanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Siinä etsitään tekstin, tässä tapauksessa

litteroidun haastattelun, merkityksiä ja pyritään järjestämään aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Haastatteluaineistoa analysoidessani ja järjestäessäni pohdin ensinnäkin eroja Israelin ja palestiinalaisten konfliktin sekä haastattelussa esitettyjen väitteiden välillä. Pohdin myös tiedon totuudenmukaisuutta ja tiedon antajan rehellisyyttä, sillä haastateltavalla voi olla taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. Lisäksi olen kiinnostunut tutkittavien todellisesta arkikäyttäytymisestä ja mielipiteistä sekä siitä, mitä on tapahtunut. (Alasuutari 1999, 90–91) Pysin huomioimaan tämä kaiken niin, että litteroinnin jälkeen haastatteluaineiston sisältöanalyysi eteni seuraavasti:

- 1) Aineiston lukeminen läpi kokonaiskuvan hahmottamiseksi ja teemojen tunnistamiseksi.
- 2) Pyrkimys tiedostaa omat ennakkokäsitykset ja -tulkinnot, arkikokemukset Lähi-idästä ja aiheesta koskeva aikaisempi tutkimustieto.
- 3) Teemojen ja merkityskokonaisuuksien tunnistaminen.
- 4) Teemojen tarkastelu tutkimuksen pääkysymysten valossa, ylimääräisten ja yksittäisten tulkintojen pudottaminen pois.
- 5) Samankaltaisuuksien etsiminen ja taulukointi haastatteluaineistosta nouseviin luokkiin tai tutkimusteemoihin:
  - taustatiedot ja kokemus
  - kulttuurin ymmärrys, mikäli kyseessä on kansainvälisen median edustaja
  - ammatti-identiteetti
  - propaganda ja suhde PR-koneistoon
  - sensuuri
  - itsesensuuri ja sanojen valinta
  - journalismin vaihtoehdot ja selviytymisstrategiat
  - globaalin verkkomedian merkitys perinteiselle tiedonvälitykselle.
- 6) Luokkien ja aineiston kriittinen tarkastelu.
- 7) Hypoteesin muodostaminen.
- 8) Hypoteesin koetus. Aineistotriangulaation muiden lähestymistapojen hyödyntäminen testauksessa (etnografinen havainnointi, valmiit aineistot ja dokumentit).
- 9) Vaiheiden 7 ja 8 toistaminen tulosten varmistamiseksi.
- 10) Tulkintojen tarkastelu aiemman tutkimuksen ja kirjallisuuden valossa.

11) Päätelmien tekeminen.

(vrt. Eskola ja Suoranta 1998, 187)

Tutkimustuloksia analysoidessani ja esitellessäni käytän myös suoria lainauksia tuodakseni haastateltavien ajatukset esiin mahdollisimman autenttisina. Sitaattien tai tutkimustulosten perässä käytän merkintöjä: toimittaja 1, toimittaja 2 tai tiedottaja 1, tiedottaja 2 tai viestinnän asiantuntija 1, viestinnän asiantuntija 2, ja niin edelleen. Numerointi on tehty niin, että vastaajat säilyvät tiedottajia lukuun ottamatta tunnistamattomina.

Työhistoriani on tietysti voinut asettaa rajoitteitakin, mutta tutkimukseen on tuotu lisää varmuutta ottamalla mahdollisuuksien mukaan huomioon myös tutkimukseen yllättävästi ja ennustamattomasti vaikuttavat ennakkokäsitykset (vrt. Eskola ja Suoranta 1998, 213). Tällaisena voi pitää esimerkiksi Israelin turvallisuuskoneiston ennakoitua suurempaa merkitystä israelilaisessa yhteiskunnassa tai palestiinalaisviranomaisien kielteistä suhtautumista ulkopuolelta tuleviin solidaarisuuspuheisiin. Myös viime vuosina julkaistu akateeminen tutkimus ja kirjallisuus ovat omalta osaltaan vahvistaneet tutkimuksen löytöjen validiteettiä. Esimerkiksi Glasgow'n yliopiston Greg Philon ja mediaryhmän keväällä 2011 julkaistu teos *More Bad News From Israel*⁶ antaa varsin perusteellisen kuvan PR-koneiston vaikutusmahdollisuuksista aina mediankuluttajia myöten. Gabriel Shefferin ja Oren Barakin toimittama artikkelikokoelma *Militarism and Israeli Society* esittelee vuonna 2006 Israelissa pidetyn kansainvälisen konferenssin puheenvuoroja ja kuvaa Israelin armeijan ja median välistä kiinteää suhdetta. Myös Leon Barkhon vuonna 2010 julkaistu kirja *News from the BBC, CNN, and Al-Jazeera – How the Three Broadcasters Cover the Middle East* osoittaa toimituspolitiikan sensuuriherkkyyden sekä median ja PR-koneistojen suhteen ongelmallisuuden. Saksalaistutkija Leif Kramp eritteli ulkomaantoimittamisen ja kirjeenvaihtajan työn haasteellisuutta alkuvuodesta 2011 Liverpoolin yliopistolla pidetyssä kansainvälisessä konferenssissa. Krampin tutkimuksessa haastateltiin 17

---

⁶ Tutkimustuloksissa uutena painottuvat 2008–2009 Gazan Cast Lead -sotilasoperaatio ja 2010 Gaza flotilla -tapahtumat. Edellinen mediaryhmän tutkimus julkaistiin 2004 nimellä *Bad News from Israel*.

kokenutta saksalaista ulkomaantoimittajaa, laskuvarjojournalistia ja kirjeenvaihtajaa (muun muassa Der Spiegel, Stern, Die Zeit, ARD, ZDF, RTL, N24).

Vaikka viittaisinkin lähteenä yhteen toimittajaan, tiedottajaan tai viestinnän asiantuntijaan, taustalla on aineistotriangulaation vahvistama käsitys tiedon validiteetista Israelin ja palestiinalaisten konfliktissa.

KUVIO 7. PR-prosessi: negatiivisesta tilanteesta myönteiseen vaikuttavuuteen. Lähde: Frank Jefkins, Public relations techniques. Butterworth Heinemann. Oxford 1994.

Mediasodan keinoja hahmotellaan PR-prosessin näkökulmasta. Viestintä-, tiedotus- ja suhdetoiminta lukeutuvat organisaatioiden tärkeimpiin toimintoihin, sillä niiden avulla eri kohderyhmät (mediat, poliittiset päättäjät, kotimaan yleisö) pidetään tietoisina esimerkiksi armeijan olemassaolosta, sen toiminnasta ja tavoitteista ajankohtaisissa operaatioissa. Kaikki eivät automaattisesti suhtaudu viranomaisten tai armeijan tiedotustoimintaan myönteisesti tai viestin vastaanottaja saattaa tulkita viestin eri tavalla kuin lähettäjä on tarkoittanut. PR-toiminnalla

tavoitellaankin vastaanottajassa ennakkoasenteiden sijaan sympatiaa, hyväksyntää, kiinnostusta ja tiedon lisää (kuvio 7). Täytyy kuitenkin pitää mielessä, että positiivinen mielikuva ansaitaan toiminnan kautta ja pelkkä ”julkisivun” luominen osoittautuu yleensä harhaksi. Siksi Israelin armeija ei ole erinomaisista yrityksistään huolimatta aina pystynyt muuttamaan mielikuvaa armeijastaan puolustusarmeijaksi, kun sen joukot hyökkäävät ja miehittävät niin Gazassa kuin Länsirannalla. Mediasodan käytännön keinojen hahmottelu auttaa myös ymmärtämään, milloin konfliktin uutisointi on toteutunut journalismin omien ammatillisten ja eettisten periaatteiden mukaan, ja missä määrin konfliktin osapuolten tiedotuskoneistot ovat onnistuneet vaikutuspyrkimyksissään (Luostarinen 2002, 33). Analysoin mediasodan keinoja tutkimusaineistossani avaamalla propagandan muotoja, kun toimittajien sidos ja riippuvuus tiedotuskoneistoista on jatkuvaa.

Journalistin selviytymisstrategioita on helpompi lähteä tarkastelemaan sen jälkeen, kun ymmärrämme Lähi-idän mediasodan toimintamekanismeja, eli minkälaisia propagandan muotoja israelilaiset ja palestiinalaiset käyttävät. Konfliktin osapuolilla on voimakas tarve 1) pitää omien joukkojen ja siviilien taistelumotivaatio positiivisena, 2) vahvistaa vihollisen joukkoihin ja siviileihin koettua toiseutta, sekä 3) hakea tukea konfliktin ulkopuolisilta toimijoilta – valtioilta ja kansainvälisiltä järjestöiltä. (Luostarinen 2002, 33) Tässä julkisuustaistelussa toimittajien halutaan identifioituvan ”meidän puolelle, noita vastaan”. Valikointi, painottaminen ja tulkinta ovat propagandan keinoja (Luostarinen 2002, 32), mutta myös toimittajan työn välineitä juttuaiheen näkökulmaa valittaessa. Halusi hän sitä tai ei, kriisialueella toimittajan edessä on koko konfliktialueen ”identiteettipaketti”, eikä ammatti-identiteetti yksin riitä suojaamaan toimittajaa kriisialueen työskentelyssä.

3. LÄHI-IDÄN KONTEKSTI: MAISEMA ISRAELIIN JA PALESTIINAAN

Toimittajan on tiedettävä tapahtumien syvistä virtauksista päivittäisen tiedotusaineiston keskellä, sillä muuten hän on stereotyyppien tai vain toisen osapuolen tietojen varassa. Chomskyn mukaan Israelin ja palestiinalaisten pitkittynyt kriisi tiivistyy siihen, että Israel vaatii palestiinalaisilta ehdotonta tunnustamista, sitoutumista rauhansuunnitelmaan ja väkivallasta luopumista ilman, että se itse olisi valmis mihinkään näistä. (Chomsky 2010, 8). Tämä luku aukaisee näköalaa Lähi-idän todellisuuteen ja niihin konkreettisiin intresseihin ja kamppailuihin asioihin, joiden vaikutus politiikkaan ja mediaan on vahva.

3.1. Palestiinan lähihistoria

Historian katkokset vääristävät helposti ymmärryksemme Israelin ja palestiinalaisten konfliktin syistä ja seurauksista. Esimerkiksi nostamalla esille pelkän holokaustin ja Israelin valtion perustamisen vuonna 1948 unohdamme tapahtumien merkityksen palestiinalaisille, joille se tarkoitti kotien menetystä ja näihin päiviin kestäneen pakolaisuuden alkua. Historian unohtamisen tai valikoinnin voi nähdä myös osana onnistunutta mediasodankäyntiä, jolloin muistuttaminen molempien kansojen, palestiinalaisten ja juutalaisten, esi-isien löytymisestä alueen tuhansia vuosia vanhasta historiasta palvelee myös julkisuussodan tarpeita. Meidän mediassamme Palestiina näyttäytyy ennen muuta Länsirantana, Gazana ja joskus Israelinakin. Välimeren itärannikolla sijaitseva Palestiina, Raamatussa nimeltään Kaanaanmaa, kuuluu nykyisin pääosiltaan Israeliin, Jordaniaan, Libanoniin ja Syyriaan (Ra'ad 2010, 7–8).

Euroopan keski- ja itäosissa syntyi 1880-luvun lopulla sionistinen liike, joka tähtäsi ”tyhjän” Palestiinan asuttamiseen. Sijainti ei alun perin ollut olennainen, vaan liikkeen pohdinnoissa oli sekulaarin ja demokraattisen valtion perustaminen esimerkiksi Argentiinaan (Juusola 2005, 31). Liikkeen perustajan Theodor Herzlin kuoleman jälkeen sionistinen liike suuntautui kuitenkin erityisesti Palestiinaan. (Pappe 2006,10) Vuonna 1916 solmitussa Sykes–Picot-sopimuksessa brittiläiset ja ranskalaiset paloittelivat suuren osan kukistettua osmanivaltakuntaa, jolloin Ranskalle jäi Libanon ja Syyria Iso-Britannian miehittäessä Palestiinan syyskuussa 1918. San Remon rauhankokouksessa kaksi vuotta myöhemmin se sai alueen mandaattioikeudet. Vuonna 1922 Kansainliiton neuvosto vahvisti Välimeren ja Jordanjoen välisen alueen kuuluvan Palestiinan mandaattiin. Balfourin julistuksessa 1917 Ison-Britannian hallitus lupasi avustaa juutalaisten kotimaan perustamista Palestiinaan. (Juusola 2005, 43 ja 45) Brittien väestölaskenta vuonna 1920 osoitti alueella asuvan 542 000 palestiinalaista ja 61 000 juutalaista (Achcar 2010, 18), kun taas vastaavat luvut vuodelta 1947 olivat 1,3 miljoonaa palestiinalaista ja 650 000 juutalaista (Juusola 2005, 62).

Natsi-Saksan juutalaisvainojen myötä Ben Gurionin johtama liike ryhtyi yhä vahvempaan vastarintaan brittimandaattia vastaan tavoitteenaan luoda alueelle juutalaisvaltio. Holokaustin uhriksi joutuneen juutalaisuuden oli aika löytää uusi juutalaisuus vahvuuksineen. Tämä sionismin perintönä syntynyt uusi juutalaisuus on vastaus diaspora-juutalaisuuden heikkoudelle (Lomsky-Feder ja Ben-Ari 2010, 282), sillä se ilmeni ja ilmenee vahvuutena, peräänantamattomuutena ja käytännössä vähemmistön kaltoin kohteluna Israelissa ja miehitettyjen alueiden hallinnassa. Ben Gurionin johdolla rakennettiin samanaikaisesti palestiinalaisten etnistä puhdistusta varten suunnitelma (A-, B-, C-vaihtoehdot), johon kuului muun muassa johtavien palestiinalaispoliitikkojen, palestiinalaisten kansankiihottajien, taloudellisten tukijoiden ja mandaattiaikaisten palestiinalaisviranomaisten tappaminen sekä liikenneyhteyksien, elinolosuhteiden ja vesivarojen tuhoaminen. D-suunnitelmassa (Dalet) hyökkäämiset kyliin, kerhoihin, kahviloihin ja kokouspaikkoihin vaihtuivat palestiinalaisten maastakarkoitukseen kotikylistään. (Pappe 2006, 23–28 ja Berry ja Philo 2006, 29)

YK:n tekemässä Palestiinan jakopäätöksessä 29.11.1947 (YK:n päätöslauselma 181) alue jaettiin juutalaisten ja palestiinalaisten arabien kesken. Jerusalemin ja Betlehemin oli tarkoitus jäädä YK:n hallintaan. (Juusola 2005, 59–60) Jakopäätös tarjosi juutalaisille puolet alueesta, vaikka ainoastaan 5,8 prosenttia maasta oli juutalaisomistuksessa, eikä jako siten onnistunut. (Pappe 2006, 30–32) Juutalaiset perustivat Israelin valtion 14.5.1948. Sekä Yhdysvallat että Neuvostoliitto tunnustivat Israelin valtion samana päivänä (Pappe 2006, 44). Israelin itsenäisyysjulistuksessa ilmoitettiin ”juutalaisten valtio perustetuksi Palestiinaan” ja luvattiin ”taata kaikkien sen kansalaisten täysi yhteiskunnallinen ja poliittinen tasa-arvo uskontokuntaan, rotuun ja sukupuoleen katsomatta”. Julistuksessa luvattiin myös laatia Israelin perustuslaki 1.10.1948 mennessä (Cook 2005, 331), mutta sitä ei koskaan laadittu, koska se olisi tarjonnut joukon oikeudellisia periaatteita, joiden nojalla arabikansalaiset olisivat voineet riitauttaa juutalaisia suosivat valtion käytänteet. Maallisen lain nostaminen uskonnollisen halakha-lain yläpuolelle olisi toisaalta rikkonut myös sekulaarien juutalaisten välit ääriortodokseihin. (Juusola 2005, 94 ja Cook 2005, 331) Yksipuolisen itsenäisyysjulistuksen myötä syttyi sota, joka on johtanut mediassa Lähi-idän konfliktin nimellä kulkevaan ongelmavyyhteen. Israelin perustamiseen johtaneessa vuoden 1948 sodassa noin 750 000 palestiinalaista karkotettiin mailtaan (Khalidi 2001, 14). Pakolaiset ja heidän jälkeläisensä asuvat tänä päivänä lähinnä Syyriassa, Libanonissa, Jordaniassa, Länsirannalla ja Gazassa. Sodan jälkimainingeissa hävitettiin yli neljäsataa arabikylää, jotta palestiinalaiset eivät voisi palata takaisin. Samanaikaisesti ympäröivistä arabimaista karkotettiin juutalaisia, jotka ovat nyt sijoittuneet joko länsimaihin tai Israeliin (Holmiala 2008, 4).

Israelin laajentaminen sai alkunsa jo 1940-luvulla, jolloin joukko Likudin ja sionistisen liikkeen lähellä olevia ryhmiä näkivät tämän tarpeelliseksi. Taustalla oli ennen kaikkea huoli siitä, että juutalaiset eivät olisi Israelissa enemmistönä, eikä juutalaisille maahanmuuttajille olisi toisaalta tarpeeksi tilaa. (Gordon 2008, 5) Israelin sotimisesta vuosina 1948–1949 ylivoimaista vihollista vastaan on tullut liki myytti. Asetelmana se on vertautunut Raamatun Daavidin ja Goljatin taisteluun, vaikka todellisuus oli jotain muuta. Ympäröivät arabimaat, Egypti, Jordan, Irak, Syyria ja Saudi-Arabia, lähettivät sotaan yhteensä 23 000 sotilasta. Vastassa oli terrori-iskuissa kouliintunut ja koulutettu, vahvuudeltaan 30 000–40 000 sotilaan

armeija, joka muodostui Haganahin taistelijoista sekä Irgunin ja Lehin terroristiosastoista. (Harms ja Ferry 2008, 95–96) Israelissa tätä kutsutaan itsenäisyystaisteluksi, kun taas palestiinalaisille se on katastrofi, al-Nakba (Khalidi 2001, 12).

Käytännössä palestiinalaisten etninen puhdistus alkoi joulukuussa 1947 ja jatkui 1950-luvulle. Israelin haluamat palestiinalaiskylät ympäröitiin kolmelta suunnalta, neljännen jäädessä auki pakenemista ja evakuointia varten. Joissain tapauksissa taktiikka ei toiminut ja kyläläiset jäivät taloihinsa, jolloin heidän kohtalonaan oli usein Pappén mukaan joukkomurha. Tämä oli pääperiaate Palestiinan juutalaistamisessa. (Pappé 2010, 61)

Juutalaisten kansallisrahasto istutti monien hävitettyjen kylien paikalle metsiä. Se vuokraa kylien maita yksinomaan juutalaisille yhteisöille, kuten kibbutseille ja mosaveille. Sodassa karkottamattomat palestiinalaiset asuvat Israelissa 116:ssa yksinomaan arabien asuttamassa yhteisössä ja seitsemässä ”sekakaupungissa” (esimerkiksi Haifa). Virallinen Israel kutsuu heitä Israelin arabeiksi, mutta Israelin palestiinalaiset, Israelin palestiinalaisvähemmistö tai vuoden -48 palestiinalaiset ovat totuudenmukaisempia nimityksiä, jos kansalaisten etnistä taustaa on tarve kuvata. (Cook 2005, 330–331 ja 332–333)

Palestiinalaisten taistelujärjestöistä vahvimaksi nousi 1959 perustettu Fatah, joka oli kansallinen ja sotilaallinen järjestö, jossa niin muslimit kuin kristitytkin olivat tasavertaisesti mukana. Vuonna 1964 useiden palestiinalaisjärjestöjen yhteistyöelimeksi perustettiin Palestiinan vapausjärjestö, PLO (Palestinian Liberation Organization), jonka puheenjohtajana toimi vuodesta 1969 lähtien suurimman jäsenjärjestön Fatahin johtaja Jasser Arafat (Palva 1999, 214) aina kuolemaansa saakka 2004.

Palestiinalaisten pakolaisten tilanne tunnettiin, mutta se vaikutti varsin vähän maailman yleiseen mielipiteeseen 1950- ja 1960-luvuilla. Käännepäivä oli vuoden 1967 kuuden päivän sota, jossa pieni, lännen etuvartioasemana itseään pitävä Israel löi Neuvostoliiton tukemat arabivaltiot. (Harviainen, Illman 1998, 259) Vuoden 1967 sota oli israelilaisille tärkeä, sillä siinä Länsi- ja Itä-Jerusalem, molemmat

puoliskot, liitettiin yhteen vastoin kansainvälisen oikeuden kantaa. Israel on julistanut Jerusalemin ”ikuisiksi pääkaupungikseen”, vaikka YK on torjunut tämän muutoksen. Useimmat länsimaat pitävät edelleen Tel Avivia Israelin pääkaupunkina. (Cook 2005, 332)

Sota oli Palestiinan konfliktin kannalta myös merkittävä, sillä siinä Israel miehitti Egyptiltä Siinain ja Gazan, Jordaniaalta Länsirannan⁷ sekä Syyrialta Golanin. Sotilaallisen katastrofin lisäksi arabimaat kokivat poliittisen, moraalisen ja taloudellisen tappion. (Harms ja Ferry 2008, 108–110) Itä-Jerusalemin menettäminen Israelille oli ehkä tärkein yksittäinen kipupiste, jo yksistään Itkumuurin ympäriltä tuhottiin 135 kotia ja 650 asukasta siirrettiin muualle (Harms ja Ferry 2008, 112). Itä-Jerusalem on muslimeille uskonnollisesti pyhimpiä paikkoja, koska se liittyy kiinteästi profeetta Muhammadin elämään. Portit raottuivat ideologisessa ilmapiirissä uusien uskonnollisten liikkeiden nousulle. Juutalaisvaltion laajeneminen islamin pyhimille paikoille synnytti islamilaisessa maailmassa vahvoja islamistisia liikkeitä, joita meillä kutsutaan islamilaisiksi fundamentalismiksi tai ääriliikkeiksi. Israelissa juutalaiset taas näkivät valtion laajentumisen nimenomaan paluuna raamatullisen Israelin laajuuteen. Erets Yisrael, Israelin maa, antoi uutta vauhtia ja motivaatiota juutalaisille uskonnollisille liikkeille. (Multanen 2003, 106–107)

Lähi-idässä ei ole modernin historian missään vaiheessa ollut suvantovaihetta, jonka aikana olisi voinut syntyä edellytykset terveelle kansalaisyhteiskunnalle tai demokraattiselle hallintojärjestelmälle. Koko vuosikymmeniä kestäneen Israelin itsenäisyyden aikana arabimaissa ja Palestiinan itsehallinnossa ovat olleet vallalla hyvin autoritääriset, epädemokraattiset hallitusmuodot. Israelissa taas on ajaututtu tilanteeseen, jossa turvallisuuskoneisto (armeija, turvallisuuspalvelu) kontrolloi myös siviilihallintoa ja vanhemmat upseerit osallistuvat politiikkaan. Siviiliyhteiskunnan heikkous jättää tilaa armeijan ja turvallisuuskoneiston hegemonialle yhteiskunnassa (Barak ja Sheffer 2010, 28), eikä se ole toimivan demokratian merkki. Jatkuvien konfliktien kierre on vaikeuttanut paitsi Israelin

---

⁷ Vuonna 1988 Jordania luopui kaikista aluevaatimuksistaan PLO:n hyväksi (Amit ja Levit 2011, 172).

myös erityisesti Länsirannan ja Gazan taloudellista ja sosiaalista kehitystä.
(Multanen 2003, 107)

Lähi-idän (arabimaat mukaan lukien) kriisitilanteessa on monenlaisia aineksia, jotka heijastuvat myös Palestiinan konfliktiin. Yksi niistä on juutalaisvaltion syntyminen keskelle arabimaailmaa. Toinen on kamppailu öljyvaroista, mikä saa Yhdysvallat hakemaan luotettavia liittolaisia Lähi-idän alueelta. Vaikka Palestiinan alueelta ei ole löydetty öljyä, Israel on sijainniltaan lähellä maailman suurimpia öljykenttiä: sen tuntumassa on kaksi kolmasosaa maailman tunnetuista öljyvaroista. Kolmas tekijä on ideologinen ottelu sekulaarin vallan ja uskonnon välillä, eli muslimimaissa islamin ja Israelissa juutalaisuuden välinen suhde valtioon ja yhteiskuntaan. Palestiinan alueella tämä konkretisoitui terroriteoistaan tunnettujen Hizbollahin (Libanon) sekä Hamasin ja Islamilaisen jihadin (Palestiinan itsehallintoalue) suhteessa itsehallintoon, ja Israelin puolella uskonnollisten ääriyhmiä suhteessa Israelin valtion olemassaolon oikeutukseen ja laajuuteen.

Lähi-idän tämän päivän sotien ja väkivaltaisuuksien syyt sekä pakolaisongelmat löytyvät siitä tapahtumaketjusta, joka alkaa siirtomaiden dekolonisaatioprosessin alkuvaiheista, ja toiseen maailmansotaan johtaneesta kehityksestä (Melasuo 2003, 86). Alueen kansoilla ei ole ollut juutalaisen valtion, Israelin, perustamisessa muuta osaa kuin sivusta seuraaminen ja seurauksien kestäminen (Multanen 2003, 101).

Lähi-idän rauhanneuvotteluita on käyty Israelin, sen naapurivaltioiden ja palestiinalaisten välillä. Israel ja Egypti ryhtyivät alustaviin rauhanneuvotteluihin vuonna 1977, solmivat 1978 niin sanotun Camp Davidin sopimuksen ja 1979 rauhansopimuksen (Harms ja Ferry 2008, 128–129). Israel luovutti sopimuksen mukaisesti viimeiset Siinain alueet vuonna 1982, mutta ei suostunut vetämään joukkojaan valloittamiltaan Jordanian ja Syyrian alueilta. Jordania oli käytännössä luopunut Länsirannasta jo vuoden 1967 kuuden päivän sodan aikana. (Gordon 2008, 49–50)

Israelin suhteissa naapurimaihin tapahtui myönteistä kehitystä, mutta se ei kuitenkaan heijastunut miehitettyjen alueiden elämään. Vaikeat olot ja lukuisat koetut epäoikeudenmukaisuudet – PLO:n torjuminen palestiinalaisten edustajana

yhteisistä neuvottelupöydistä, Israelin suojaamien falangistien aiheuttamat joukkotuhot Sabran ja Shatilan pakolaisleireillä, juutalaissiirtokuntien rakentaminen miehitykselle alueille sekä ensimmäisen miehityksen jälkeisen palestiinalaisen sukupolven varttuminen – purkautuivat ensimmäisenä palestiinalaisten kansannousuna, intifadana, joulukuussa 1987. (Berry ja Philo 2006, 82)

Kansannousu käynnistyi IDF:n ajoneuvon törmättyä palestiinalaisia työntekijöitä kuljettaneeseen kuorma-autoon, jolloin neljä kuoli ja seitsemän haavoittui. Tapahtumat käynnistivät kansannousun, joka hiipui vuoteen 1991 mennessä. Sitä on kutsuttu kivien intifadaksi, koska siinä ei toisen intifadan tapaan turvauduttu aseisiin tai itsemurhaiskuihin, vaan taistelua käytiin lakoin, veronmaksuista kieltäytymällä, kivin ja molotovin cocktailein. Seurauksena oli laajoja pidätyksiä ja vankeuksia ilman oikeudenkäyntejä, pakkosiirtoja, kotien ja omaisuuden tuhoa rangaistuksina, sekä mielenosoitusten hajottamista kyynelkaasulla tai ampumalla väkijoukkoon. (Harms ja Ferry 2008, 141–142)

Lähi-idän rauhanneuvottelut miehityksistä alueista käynnistyivät vuonna 1991, mutta neuvottelut jumiutuivat jo seuraavana vuonna. Syy paljastui pian: Israel ja PLO, Palestiinan vapautusjärjestö, kävivät salaisia neuvotteluja Palestiinan itsehallinnosta Norjassa. Syyskuussa 1993 ne tunnustivat toisensa ja tekivät Washingtonissa niin sanotun Oslon sopimuksen, joka sisälsi periaatejulistuksen ja palestiinalaisten itsehallintosopimukset Gazan alueesta ja Jerikon kaupungista. Vuonna 1995 sovittiin itsehallinnon laajentamisesta Jordanjoen länsirannalle. Itsehallintosopimusten voimaantumisesta toukokuussa 1994 alkoi viiden vuoden määräaika, jonka kuluessa osapuolten piti sopia pysyvästä ratkaisusta, johon kuului muun muassa palestiinalaispakolaisten paluu sekä Jerusalemin kohtalo. Jordanian kanssa Israel solmi rauhansopimuksen vuonna 1994, mutta Syyrian ja Libanonin kanssa rauhanneuvottelut eivät ole suuresti edenneet. Syyria vaatii edelleen takaisin Israelin vuonna 1967 valloittamia Golanin kukkuloita. (Juusola 2005, 226–227, 230)

Lähi-idän rauhanneuvotteluita ovat vastustaneet sekä ääri-islamilaiset että äärijuutalaiset järjestöt. Hallituksenvaihdos Israelissa kesäkuussa 1996 pysäytti Lähi-idän rauhanneuvotteluiden etenemisen useista neuvotteluyrityksistä huolimatta. (Juusola 2005, 234–235) Israel ja palestiinalaiset tekivät tammikuussa

1997 sopimuksen Hebronin kaupungin luovuttamisesta palestiinalaisten hallintaan ja luovutus pantiin heti käytäntöön. Hebron oli viimeinen Länsirannan kaupungeista, jota Israel ei ollut luovuttanut palestiinalaisille vuoden 1995 sopimuksen mukaisesti. Vaikka Hebronin kaupungin hallinta on jaettu kahtia, se ei ole estänyt juutalaissiirtokuntalaisia terrorisoimasta paikallisia asukkaita jatkuvasti. (Philo ja Berry 2004, 77)

Huhtikuussa 1996 Palestiinan kansalliskokous poisti PLO:n peruskirjasta kohdan juutalaisvaltion tuhoamisesta. Rauhanprosessin jatkamiseksi maaseutualueita luovuttamisesta tehtiin vuosina 1997 ja 1998 useita yrityksiä muun muassa Yhdysvaltain välityksellä, mutta joko ääri-islamilaisten tai äärijuutalaisten yhdessä Israelin siirtokuntapolitiikan kanssa tuhosivat yritykset. Syksyllä 1998 Israelin pääministeri Benjamin Netanjahu ja palestiinalaisten presidentti Jasser Arafat suostuivat kuitenkin neuvotteluihin, jotka käytiin Yhdysvalloissa presidentti Clintonin välityksellä ja joihin loppuvaiheessa osallistui myös Jordanian kuningas Hussein. Lokakuussa 1998 solmitun niin sanotun Wyen sopimuksen mukaan Israelin oli määrä vapauttaa 750 palestiinalaisvankia, luovuttaa palestiinalaisille 13 prosentin suuruiset alueet Länsirannasta ja vetää joukkonsa sieltä 12 viikon kuluessa, kun taas palestiinalaisten tuli pitää terroristit kurissa. Marraskuussa 1998 Israel luovutti ensimmäiset Wyen sopimuksen mukaiset alueet palestiinalaisille, minkä jälkeen uusia alueita ei ole enää luovutettu. Syyskuussa 1999 Arafat ja Israelin uusi pääministeri Ehud Barak allekirjoittivat uudistetun Wyen sopimuksen, jonka mukaan osapuolilla oli vuosi aikaa neuvotella lopullisesta rauhansopimuksesta ja muun muassa itsenäisen Palestiinan valtion perustamisesta. (Ashraw, 1995, 11–12, 193; Harviainen ja Illman 1998, 268–270)

Vuoteen 1999 mennessä palestiinalaiset olivat saaneet hallintaansa (A- ja B-vyöhykkeet) 40 prosenttia Länsirannasta ja 70 prosenttia Gazasta (Juusola 2005, 232–234). Mahdollisuudet itsenäisen Palestiinan aikaansaamiseen heikkenivät kuitenkin huomattavasti, kun Länsirannan juutalaissiirtokuntien asukasmäärä lisääntyi (liite 3).

Rauhaneuvottelut ovat kariutuneet toisen intifadan myötä. Toisen kansannousun syistä on esitetty kolme toisistaan poikkeavaa näkökulmaa. Yhtenä syynä pidettiin heinäkuussa 2000 umpikujan ajautuneita Camp Davidin neuvotteluja (Philo ja

Berry 2011, 100), joissa Arafat pyrki saamaan myönnytyksiä palestiinalaisille. Toisena syynä on pidetty palestiinalaisten spontaania turhautumista, sillä ”rauhanprosessin” jälkeen neuvottelupöydässä ei tapahtunut mitään seitsemään vuoteen. Kolmantena syynä on nähty Israelin armeijan provokatiivinen toiminta. Uusi intifada puhkesi 28.9.2000 Likud-poliitikko Ariel Sharonin vierailtua muslimien pyhimmillä alueilla Jerusalemissa, minkä vuoksi palestiinalaiset kutsuvat kansannousua moskeijan mukaisesti al-Aqsan intifadaksi. (Berry ja Philo 2006, 114–116) Edeltäneet rauhanneuvottelut eivät tarjonneet palestiinalaisille mahdollisuutta parempien elinolosuhteiden tai oman valtion luomiseen, jolloin Sharon laukaisi tilanteen ja varmisti oman vahvan asemansa Israelin sisäpolitiikassa. Toisen intifadan jälkeen Israel on miehittänyt Länsirannan ja Gazan itsehallintoalueita uudelleen terroriuhan verukkeella. Lukuisia itsemurhaiskuja onkin tehty, mutta Israelin armeija on vastaavasti kostanut kaikki tehdyt iskut joukkorankaisilla, pidätyksillä, uudelleenmiehityksellä, ohjusiskuilla, ulkonaliikkumiskielloilla ja Gazan vuosien 2008–2009 tapaisilla verilöylyillä.

Palestiinalaisten turhautumisen taustalla on Israelin sisäpolitiikka. Maata vuorollaan hallitsevat Työväenpuolue, Kadima ja Likud eivät ole Israelin historian missään vaiheessa olleet kiinnostuneita palestiinalaisvaltion perustamisesta. Työväenpuolueen vasemmistosiipi on nähnyt mahdolliseksi PLO:n tunnustamisen ja vuoropuhelun sisältävän ”maata rauhan takeeksi” -politiikan. Likud taas halusi ratkaista miehitettyjen alueiden kohtalon pitämällä alueet ja niiden turvallisuushallinnon Israelilla ja luomalla palestiinalaisen autonomisen siviilihallinnon (Juusola, Huuhtanen 2002, 56). Länsiranta ja Gaza A-, B- ja C-vyöhykkeineen näyttävät johtavien puolueiden onnistuneelta synteestiltä. Tätä pidemmälle menevistä myönnytyksistä Israelissa ei näytä vallitsevan yhteisymmärrystä, joten neuvottelutaktiikkana on siksi ollut selkeä viivyttely, katteettomat lupaukset ja lupauksen pettäminen. Likudin, palestiinalaisten osalta Työväenpuolueen ja Kadiman politiikka on ollut pääpiirteissään samansuuntaista. Israelin etuja vaarantavaksi koettua rauhanprosessia on jarrutettu parhaan mukaan. Esimerkiksi Kadiman ja Työväenpuolueen hallitus (pääministeri Olmert), jota Yhdysvalloissa ja Euroopassakin pidettiin rauhanomaisen ratkaisun edistäjänä, aloitti sotilasoperaatio Cast Leadin Gazassa joulukuussa 2008. Amnestyn

vuosikirjoista koottu taulukko osoittaa väkivallan käytön olleen jatkuvaa, olipa hallitusvastuussa Likud, Työväenpuolue tai Kadima (liite 3).

Kahden valtion malli on tätä nykyä esillä Euroopassa, Yhdysvalloissa ja lisääntyvässä määrin myös Israelissa. Israelin hallitukset ovat omalta osaltaan heikentäneet ratkaisua sallimalla siirtokuntien laajennukset Itä-Jerusalemossa ja Länsirannalla. Kahden valtion mallilla länsimaat hakevat varmistusta palestiinalaisten omalle valtiolle ja juutalaisvaltiolle.

Yhden valtion mallin edustajana Hamas on joutunut täydelliseen epäsuosioon niin Lähi-idän kuin kansainvälisen politiikan näyttämöllä. Hamas on valmis valtioon, jossa juutalaiset, kristityt ja muslimit voivat elää samanarvoisina rinnakkain. Se pitää mallia mahdollisena, jos naapurimaissa eläville palestiinalaispakolaisille sallitaan paluu kotimaahansa. Israelille tämä ehdotus ei kuitenkaan kelpaa, koska se pitää pakolaisten paluuta kuoliniskuna juutalaisvaltiolle, mikä on yksi keskeisistä syistä siihen, miksi Israelin PR-koneisto leimaa Hamasin vain ja ainoastaan terroristiorganisaatioksi. (Hroub 2010, 39)

Mitä juutalaisvaltiolla tarkoitetaan? Israelissa puhe juutalaisvaltiosta tarkoittaa juutalaisten valtiota, joka suosii sekä maassa asuvia juutalaisia että paluulain nojalla myös diasporajuutalaisia. Israelin palestiinalaisvähemmistön se jättää resursseita ja oikeuksia näiden etnisen taustan vuoksi. Kahden kansanryhmän yhteinen demokraattinen ja sekulaari valtio, jossa juutalaiset ja palestiinalaiset eläisivät tasaveroisina kansalaisina, on liian suuri uhka juutalaisvaltiolle ja sen etuoikeutetuille juutalaiskansalaisille. Israelin palestiinalaisten tasa-arvoistaminen saattaisi herättää keskustelua myös vuoden 1948 pakkosiirretyistä palestiinalaisista ja heidän oikeuksistaan, eikä Israelissa haluta sitä. Samasta syystä monet epäilevät Israelin jarruttavan myös kahden valtion mallia, sillä sille on edullisempaa puhua Gazan ja Länsirannan kiistanalaisista alueista ja käyttää alueita ikään kuin omana työ- ja asuntoreservinä tai riistää alueiden vesivaroja. Länsirannan ympärille kohonneet turvarakennelmat siirsivät alueen vesivarantoja Israelin puolelle (liite 4).

Elokuussa 2005 Israel aloitti yksipuolisen vetäytymisen Gazan kaistaleelta ilmatilan, rantaviivan ja maarajojen valvontaa lukuun ottamatta. Se tyhjensi alueen

siirtokuntalaisista suuressa sotilas- ja poliisioperaatiossa, jossa osa siirtokuntalaisista kieltäytyi lähtemästä kodeistaan. Osa Gazan siirtokuntalaisista sijoitettiin Länsirannalla oleviin siirtokuntiin. Kyse ei siten ollut niinkään osapuolten rauhanponnisteluja tukevasta eleestä, vaan puhtaan pragmaattisesti sotilaallisesta ja turvallisuusnäkökulmista nousevasta tarpeesta (Juusola 2005, 267–268)

3.2. Kansalaisten asema

Euroopasta tai Pohjoismaista katsoen Palestiinan tilannetta selittää yhteiskuntien erilainen toimintakulttuuri. Israel näyttäytyy meille länsimaisena, Palestiinalaisalue taas tyypillisenä arabimaana. Pintakuvan raaputtaminen paljastaa kuitenkin moniulotteisemman kuvan, joka auttaa ymmärtämään konfliktin perusluonnetta. Tiedostamme hyvin esimerkiksi Länsirannan ja Gazan miehityksen, mutta kansalaisten erilaisesta asemasta ja vähemmistön kohtelusta juutalaisvaltion sisällä emme tiedä paljoakaan, mitä voi pitää joko onnistuneena PR-kampanjana tai median totaalisenä epäonnistumisena taustoittamisessa. PR-kampanjan osana voidaan hyödyntää myös karttoja, tilastotietoja ja tarkkoja numeroita. Ne vaikuttavat luotettavilta varsinkin silloin, kun vastapuolella ei ole vastaavia lukuja tarjolla. (Luostarinen 2003, 28)

3.2.1. Israel

Israelin väestömäärä oli vuoden 2007 lopussa 7 200 000. Väestöstä juutalaisia on 76 prosenttia, arabeja 20 prosenttia ja muita kansallisuuksia neljä prosenttia. Israelin alueella olevista palestiinalaisista, virallisemmin Israelin arabeista, muslimeja on 83 prosenttia, kristittyjä 8 prosenttia ja druuseja 8 prosenttia. Israelissa on 316 asukasta neliökilometriä kohden.⁸ (Central Bureau of Statistics, 2009, 2–3)

Israelin eduskunta on 120 edustajan Knesset. Poliittisia ryhmiä oli vuonna 2009 yhteensä 12, joista suurimpia olivat Kadima ja Likud. Likud on muodostanut

---

⁸ Israelin alue on hivenen pienempi kuin Kainuun maakunta (vrt. Tilastokeskus 5.10.2011).

hallituksen Työväenpuolueen, nationalististen ja uskonnollisten puolueiden tuella. Arabiedustajia Knessetissä on arabien ja juutalaisten yhteisessä kommunistipuolueessa (Hadash) ja National Democratic Assembly -puolueessa (Balad), mutta kaikkiaan heitä on alle kymmenen. (Knesset 8.9.2009)

Työväenpuolue (Labor) ja Likud asettavat yleensä muutaman arabiehdokkaan ehdolle. Likud valitsee omansa yleensä entisten korkea-arvoisten druusisotilaiden joukosta. Yksikään arabipuolue tai sen edustaja ei ole koskaan päässyt mukaan hallitukseen. Arabipuolueita uhataan vaalien aikaan säännöllisesti hylkäyksellä, koska laki kieltää vaaliohjelmat, joissa kiistetään Israelin valtion olemus juutalaisten valtiona tai valtion demokraattinen luonne. Useimpien arabiehdokkaiden vaaliohjelmiin sisältyvä vaatimus kaikkien kansalaisten valtiosta katsotaan lainvastaiseksi, sillä se on vastoin käsitystä Israelista juutalaisena ja demokraattisena valtiona. (Cook 2005, 335–336)

Samanaikaisesti Israelin hallituksessa voi istua äärioikeistolaisia puolueita ja ministereitä, jotka vaativat kovempia otteita miehitysalueiden palestiinalaisia kohtaan tai jopa Israelin arabien karkotusta. Tämä selittyy osin sillä, että poliitikkojen ja johtavien virkamiesten joukossa on paljon miehitettyjen alueiden siirtokuntien asukkaita. (Gordon 2008, xx)

Ulkoisesti Israel näyttää demokraattiselta maalta: sillä on parlamentti ja lakeja, eikä katukuvassa näe kansalaisten erilaista kohtelua. Silti alkuperäisen arabiväestön asema luo kuvan apartheidvaltiosta ja yksittäisten kansalaisten keskuudessa esiintyy muukalaisvihaa ja rasismia. Apartheid on järjestelmä, jossa Knesset, oikeuslaitos ja lainvalvonta pakottavat noudattamaan rasistisia käytänteitä, jotka näyttäytyvät palestiinalaisten historian kieltämisenä sekä Israelin palestiinalaisten eriarvoisena kohteluna muun muassa maa-alueiden hallinnassa, koulutuksessa, työpaikkojen saannissa ja viranomaisten toiminnassa. Merkittäväntä on Israelin palestiinalaisten identiteetin muokkaaminen ”toisen luokan” kansalaisuudeksi uhkaamisen, pidätysten, talojen purkamisen ja maananastuksen kaltaisen toiminnan kautta. Israelissa 93 prosenttia maasta on varattu juutalaisten asutusta, maanviljelyä ja rakennustoimintaa varten, kun yksityisomisteista eli teoriassa ei-juutalaisten käyttöön tarjolla olevaa maata on alle seitsemän prosenttia. (Adalah 27.3.2010)

Perustuslain sijaan käytössä on lakijärjestelmä, joka piilottaa syrjivyytensä. Vaikka niin sanottu paluulaki ilmoittaa suovansa tiettyjä etuja vain juutalaisille, toisissa

laeissa todetaan pelkästään, että lakien suomat edut koskevat kaikkia, jotka ”ovat niihin oikeutettuja paluulain nojalla” – toisin sanoen juutalaisia. Israelin kansalaisuuden hankkimista säädellään kahdella lailla, jotka ovat yllä mainittu vuonna 1950 säädetty paluulaki ja vuonna 1952 säädetty kansallisuuslaki. Kansalaisuuden voivat saada israelilaisten vanhempien lapset, Israelissa pitkään asuneet ulkomaalaiset ja juutalaiset paluumuuttajat. Nämä lait eivät koskeneet automaattisesti maan arabiväestöä, mutta noin 30 000 *läsnä olevaa poistunutta* sai kansalaisuuden vuonna 1980 hyväksytyn kansallisuuslain lisäyksen nojalla.

Läsnä oleva poistunut on Israelin valtion termi maan sisäisen karkotukseen joutuneelle palestiinalaiskansalle. Läsnä olevat poistuneet olivat läsnä Israelissa sen perustamisen jälkeen, mutta valtio katsoo heidän poistuneen, vaikka vain pikaisestikin, omaisuutensa luota vuoden 1948 sodan aikana. Läsnä olevat menettivät kaikki oikeutensa koteihinsa, maihinsa ja pankkitileihinsä. Vuonna 2005 noin neljännes Israelin arabeista eli 250 000 ihmistä luokiteltiin läsnä oleviksi poistuneiksi. (Cook 2005, 336)

Valtion viranomaisilla on laajat valtuudet estää ei-juutalaisia saamasta Israelin kansalaisuutta tai jossakin tapauksissa edes oleskeluoikeutta. Kansalaisuus evätään usein myös israelilaisten ja ei-juutalaisten avioliitoista syntyviltä lapsilta. Miehitysalueiden palestiinalainen ei ole saanut kansalaisuutta sillä perusteella, että hän on naimisissa israelilaisen kanssa, mikä on käytännössä pakottanut tällaiset pariskunnat asumaan erillään, muuttamaan ulkomaille tai aviopuolison luopumaan Israelin henkilökortista ja hyväksymään Palestiinan itsehallinnon myöntämän henkilökortin. Jos tällaisessa liitossa syntyy lapsia, heidän henkilökorttinsa on palestiinalaisen itsehallinnon myöntämä, ei Israelin. (Cook 2005, 333–334)

Kansalaisuudella on voimakas vaikutus liikkumisvapauteen, esimerkiksi Israelin myöntämällä henkilökortilla voi liikkua missä tahansa Israelissa, käytännössä myös Länsirannalla ja jopa Gazassa. Miehitettyjen alueiden palestiinalaisten on lähes mahdoton saada liikkumislupaa Israelin puolelle tai Jerusalemiin. Työluvan on saanut lähinnä palestiinalainen halpa ja ammattitaitoinen työvoima (rakennustyömailla, muurin rakentamisessa, ravintolahenkilöstönä) poliittisesti rauhallisempina ajanjaksoina. Aikaisemmin kaikista israelilaisista henkilökorteista

kävi ilmi kantajansa etninen ryhmä, uusissa korteissa kansallisuuden ilmoittavalla rivillä taas on vain jono asteriskeja. Kortin haltijan etnisen ryhmän uskotaan yleisesti selviävän kortissa olevasta henkilötunnuksesta.

3.2.2. Miehitetyt alueet

Miehitettyjen alueiden palestiinalaisten kansalliset symbolit ja historia on tuhottu etnisten puhdistusten yhteydessä ja kansallisen kertomuksen rakentamista on estetty (Gordon 2008, 95). Ra'adin mukaan tähän on liittynyt palestiinalaisen kulttuurin varastaminen (esimerkiksi ruoka, musiikki, kieli ja Raamatun historia), mutta myös arabiankielisten paikkojen nimien muuttaminen hepreankielisiksi. (Ra'ad 2010, 124–125 ja 182) Propagandasodassa historialliset katkokset tukevat oman juutalaisen kansakunnan ja identiteetin rakentamista. Miehitettyjen alueiden kansalaisten identiteetin muodostumista on yritetty estää monin tavoin:

- 1) Identifioitumista hamulaan, sukuklaaneihin ja perheisiin on tuettu, jotta suosiminen ja eripuraa rakentaminen tulisi mahdolliseksi.
- 2) Uskonnollisia yhteisöjä ja johtajia on vahvistettu, sekä korostettu kristinuskon ja islamin erilaisuutta. Tarvittaessa on voitu korostaa islamin ääripiirteitä ja kristittyjen vähemmistöroolia palestiinalaisessa yhteiskunnassa.
- 3) Israel tuki vuosien ajan äärimuslimijärjestöjä (muun muassa Hamasia) vähentääkseen PLO:n vaikutusvaltaa miehitetyillä alueilla.
- 4) Vastakkainasettelulla on kärjistetty kaupunkilaisten ja maaseudulla asuvien, sekä pakolaisleiriläisten ja alkuperäisten asukkaiden välejä.
- 5) Palestiinalaisia jakavia identiteettejä on tuettu, mutta arabeihin identifioitumista ei ole estetty.
- 6) Jordanian poliittinen vaikutusvalta sallittiin Länsirannalla ja Gazassa vuoden 1967 sodan jälkeen.

(Gordon 2008, 95–96)

Lähi-idän palestiinalaisten kokonaismääräksi arvioidaan kahdeksasta yhdeksään miljoonaa, joista 4 016 416 asuu Länsirannan ja Gazan alueella, mukaan lukien Itä-

Jerusalemissa (www.passia.org 4.9.2009). Länsirannan ja Gazan alueen koko on yhteensä 6 023 km². Länsirannan väkitiheys on 430 asukasta/km², Gazassa taas noin 4000 asukasta/km² (El-Atrash 2008, 4). Palestiinalaisista kristittyjä arvioidaan miehitetyillä alueilla olevan noin 10 prosenttia, muslimeja taas 90 prosenttia. Palestiinalaiskristittyjen suhteellinen osuus Länsirannan väestöstä on viime vuosina kutistunut jatkuvasti, sillä monet ovat halunneet muuttaa epävarmuuden ja jatkuvan miehityksen takia pois. (Palva 1999, 225). Gazan, Länsirannan, Libanonin, Syyrian ja Jordanian pakolaisleireillä elää noin 4,7 miljoonaa palestiinalaista. Pakolaisleirejä ylläpitää pääasiallisesti YK:n alainen UNWRA. Pakolaiseksi luokitellaan palestiinalainen, joka menetti kotinsa 1946–1948. UNWRA:n operaation alkaessa vuonna 1950 pakolaisia oli 750 000. (UNWRA 26.3.2010)

Palestiinan itsehallintoalue muodostuu Länsirannan ja Gazan kaistaleista. Israelilaisessa kielenkäytössä kyse on Juudean ja Samarian kiistellyistä alueista. Käsitteillä on ideologinen viesti: Juudea ja Samaria viittaavat raamatullisiin paikkoihin ja siten Israelin valitsemiin nimiin ja sanoihin. (Gordon 2008, 7) Toisaalta toteamalla Länsirannan ja Gazan olevan itsehallintoaluetta vesitämmme sen totuuden, että alueilla on äärimmäisen rajoitettu itsehallinto. Länsiranta on jaettu kolmeen eri vyöhykkeeseen vuoden 1995 väliaikaisen sopimuksen mukaan (liite 5). Viimeisten luovutusten jälkeen vuonna 2000 vyöhykkeet ovat seuraavat:

A-VYÖHYKKEELLÄ on palestiinalaisten itsehallinto ja tuomiovalta. Se kattaa 17,2 prosenttia Länsirannan alueesta ja pitää sisällään seuraavat kaupungit: Ramallah, Betlehem, Nablus, Jenin, Jeriko, Qalqilia, Jeriko, Hebron, Salfit, Tubas ja Tulkarem. Myös Gazan kaista kuuluu A-vyöhykkeeseen.

B-VYÖHYKKEELLÄ on palestiinalaisten siviilihallinto ja Israelin armeijan sotilashallinto. Alueella sijaitsee noin 400 palestiinalaista kylää. Länsirannasta 23,8 prosenttia kuuluu tähän vyöhykkeeseen.

C-VYÖHYKKEE on kokonaan Israelin hallussa. Käytännössä 59 prosenttia Länsirannasta on tällaista aluetta. C-vyöhykkeellä sijaitsevat siirtokunnat sekä

---

⁹ Uudenmaan maakunta ilman Itä-Uusimaata on hivenen suurempi. Tämän Uudenmaan väestötiheys on 215 asukasta/km² (vrt. Tilastokeskus 5.11.2011).

armeijan turvallisuusvyöhykkeet ja tukikohdat. (Said 2000, 78, Abington 2009,1 ja Gordon 2008, 178)

Niin sanottu Oslon rauhansopimus rajoitti palestiinalaisten oikeuksia myös A-vyöhykkeellä. Länsirannan ja Gazan palestiinalaiset, jotka yrittävät työskennellä Israelissa joutuvat hankkimaan vuosittain uusittavan magneetikortin. Hankintaprosessi sisältää turvallisuustarkistuksen: salaisen poliisin haastattelun, tarkastuksen verojen, sähkö- ja vesimaksujen hoitamisesta ja niin edelleen. Lisäksi se tarjoaa Israelin turvallisuusviranomaisille tavan hankkia ilmiantajia miehitettyiltä alueilta. (Gordon 2008, 161) Palestiinan itsehallinnon henkilökortti rajaa elämän joko Länsirannan A- ja B-vyöhykkeille tai Gazaan. Länsirannan sisällä liikkuminen (C-alueen läpi) vaatii Israelin turvallisuusviranomaisten luvan, puhumattakaan liikkumisesta Israelissa tai edes vierailusta Jerusalemissa. (Gordon 2008, 179)

Olette ehkä kuulleet tai lukeneet siitä, mitä tapahtui meidän neljännen vuoden opiskelija Berlanty Assamille, joka oli kahden viikon päässä valmistumisesta, kun Israelin armeija pidätti hänet ja toi sitten käsirautoissa ja silmät sidottuina takaisin kotiinsa Gazaan. Hänellä oli lupa tulla Betlehemiin, kun hän ilmoittautui yliopistoon vuonna 2005. Hänen tapauksensa eteni Israelin korkeimpaan oikeuteen asti, joka päätti, että hän ei saa palata Betlehemiin, vaikka Israelin armeija ei pystynyt todistamaan, että hän olisi rikkonut lupakirjansa sääntöjä. Monet, mukaan lukien israelilainen ihmisoikeusjärjestö Gisha, tekivät paljon töitä sen eteen, että hän olisi saanut palata suorittamaan opintojensa viimeisen kuukauden loppuun, mutta sitä ei sallittu. Tämä on vain yksittäistapaus, joka on herättänyt laajalti mediahuomiota, mutta se on tyyppiesimerkki siitä epäoikeudenmukaisuudesta, jota palestiinalaiset joutuvat kohtaamaan päivittäin. (Betlehemin yliopiston joulukirje, 12/2009)

Miehitettyjen alueiden (Itä-Jerusalem, Länsiranta ja Gaza) historia voidaan jakaa viiteen jaksoon: sotilashallintoon (1967–1980), siviilihallintoon (1981–1987), ensimmäiseen intifadaan (1988–1993), Oslon sopimuksen vuosiin (1994–2000) ja toiseen intifadaan (vuodesta 2000 tähän päivään) (Gordon 2008, 18). Gordonin jaottelu on mielenkiintoinen, muttei kaikilta osin täysin kiistaton, sillä hän itsekin

toteaa, että siviilihallinnosta tai Palestiinan itsehallinnosta huolimatta lopullinen valta on Israelin sotilashallinnolla (emt. 2008, 18). Israelilaisen kenraalin ja puolustusministerin Moshe Dayanin lausunto kuvaa hyvin miehityspolitiikkaa:

Maksimiturvallisuutta ja enimmäismäärä maa-alueita Israelille vähimmäismäärällä arabeja. (Gordon 2008, 6).

Miehitettyjen alueiden väestön kohtaloa ajateltiin vähemmän, ja se on ollut koko ajan ongelma israelilaisille. Gordonin mukaan miehitys ei ole missään vaiheessa päättynyt, se on vain muuttanut muotoaan. Siviilihallintoon siirtymisellä pyrittiin osoittamaan, että kyse oli väliaikaisen toimen sijaan pysyvästä ratkaisusta, tilanteen normalisoinnista ja ylläpidosta. Siviilihallinto toimi kuitenkin nimestään huolimatta sotilashallinnon täydellisessä alaisuudessa. (emt. 2008, 19)

Kolmas vaihe, ensimmäinen intifada, kuvaa palestiinalaisten totaalista kyllästymistä tilanteeseen ja toisaalta oman identiteetin ja kansallistunteen nousua. Sen vaikutuksesta ja Oslon sopimuksen kautta Israel keksi uuden miehitystavan: kaukosäädinmiehityksen. Arafatia ja Palestiinan itsehallintoa tarvittiin avuksi hallitsemaan miehitettyjen alueiden väestöä (Gordon 2008, 170), mikä on varmasti yksi syistä poliisivoimien suuruuteen Länsirannalla ja Gazassa. Amnestyn luvut (liite 3) osoittavat ”kaukosäädinmiehityksen” toimineenkin aluksi melko hyvin, mutta uutuudenviehätyksen jälkeen palestiinalaiset havaitsivat elämänsä käyneen vain tukalammaksi. Taloudellinen tilanne oli parempi jopa ennen ensimmäistä intifadaa kuin kaukosäädinmiehityksen eli PA:n hallinnon aikana.

Miehityksen viimeinen vaihe eli toinen intifada tarkoitti tilannetta, jossa Israel tuhosi PA:n hallinnon vaatien tätä samalla rankaisutoimiin kansalaisiaan vastaan. Nykyistä miehityksen vaihetta kuvannee nukkehallinnon malli, jossa miehittäjät päättävät palestiinalaisten asioista entistä selvemmin. Israelin sotilashallinnolla on esimerkiksi oikeus karkottaa Länsirannalta Gazan henkilöllisyyskortin omaava palestiinalainen. Palestiinan itsehallinnolla ei ole sanavaltaa siihen, missä sen kansalaiset saavat oleilla. (Hass 23.4.2010)

Hamasin kannatus lisääntyi erityisesti toisen intifadan myötä. Palestiinalaiset ovat kokeneet Palestiinalaisen kansallisen hallinnon leimaantuneen vahvasti Fatahiin ja PLO-järjestön kyvyttömyyttä pitää kansalaisten ihmisoikeuksista huolta sekä korruptoituneisuutta ja sukuklaanien suosimista on arvosteltu. Monet Fatahin tukijat äänestivät vastalauseena Hamasia, mistä kertoo myös Hamasin ylivoimainen voitto vuoden 2006 lakia säätävän neuvoston vaaleissa. Palestiinan itsehallinnon eduskunnan, lakia säätävän neuvoston, suurin ryhmä oli Hamas 75 paikalla, Fatahin saadessa vain 45 paikkaa. Loput 13 paikkaa jäivät pienpuolueille. (PLC 23.3.2011) Pääministeriksi tuli aluksi Hamasin Ismail Haniya, mutta yhteentörmäys presidentti Abbasin johtaman Fatahin kanssa sekä ulkomaalaisten (Yhdysvallat, EU) kieltäytyminen työskentelemästä terroristiorganisaation johtaman hallituksen kanssa johti lopulta palestiinalaisten keskinäiseen hajaannukseen (Hroub 2010, 107). Presidentti nimitti pääministeriksi Fatahin Salam Fayyadin, jolloin Hamas otti vallan Gazassa ja Fatah Länsirannalla. On kuvaavaa, että vaikka vapaille vaaleilla valitun presidentti Abbasin toimikausi päättyi tammikuussa 2009, hän toimii yhä tätä kirjoittaessa (maaliskuussa 2012) presidenttinä. (Toimittajahaastattelu 13)

Kansalaisten eriarvoisuus miehitettyillä alueilla näyttäytyy selvimmän siirtokuntien asemassa. Siirtokuntien sijainti Länsirannalla rikkoo itsehallintoalueen pieniksi saarekkeiksi ja tekee palestiinalaisten liikkumisen erittäin hankalaksi, juutalaissiirtokunnat yhdistävän tieverkon ja armeijan tarkastuspisteiden takia (liite 5). Siirtokuntia ja Israelia yhdistävien teiden verkosto Länsirannalla on 1661 kilometriä pitkä, mutta palestiinalaisille teiden käyttö ei ole sallittua. (Abington 2009, 1)

Länsirannan siirtokunnissa asuu noin 288 000 israelilaista (Central Bureau of Statistics, 2009, 3). Siirtokuntalaisten määrä on yli kaksinkertaistunut sitten vuoden 1995 Oslon rauhansopimuksen jälkeen. Tämän lisäksi Itä-Jerusalemossa on arviolta 177 000 israelilaista (CIA The World Factbook – Israel). Siirtokunnat ovat suurimmillaan kaupunkien kokoisia lähiöitä (Kilo, Ma'ale Adumim), joiden asukasmäärät ovat suurimmillaan kymmeniä tuhansia. Omien havaintojeni mukaan osa siirtokunnista on jo kiinteä osa muuta Israelia. Esimerkiksi Kilo on rakennussuunnitelmiltaan ja katuratkaisuiltaan niin pysyvä osa Länsi-Jerusalemia, että olisi vaikea nähdä sen asemasta osana Palestiinan itsehallintoaluetta

neuvoteltavan enää. Samalla tavalla epäviralliset siirtokunnat (siirtokuntalaisten laajentamia ilman viranomaisten lupaa, mutta ilman purkamisuhkaakaan) muodostuvat asuntovaunuista, parakeista tai teltoista palestiinalaisten mailla. Tämän ensivaiheen jälkeen asuntovaunut ja parakit vaihtuvat maansiirtokoneisiin, jotka alkavat kaivaa rakennusten perustaa.

YK raportoi 772 siirtokuntalaisten hyökkäystä palestiinalaisia siviilejä kohtaan yksistään vuonna 2001, mikä tarkoittaa keskimäärin kahta hyökkäystä päivässä. Siirtokuntalaiset ovat aseistettuja automaattipistoolein tai rynnäkkökiväärein (M16), jotka on hankittu heidän turvakseen Israelin armeijalta.

Israelin lait sallivat miehitettyjen alueiden siirtokuntalaisille rajayhteisön statuksen, mikä oikeuttaa vastaanottamaan aseiden armeijalta. Jokaisella siirtokunnalla on ampumatarvikevarasto ja lait sallivat aseiden käytön siirtokunnan ja koulutusinstituutioiden suojaamiseen. Jokainen aikuinen siirtokuntalainen saa puoliautomaattikivääriä ja käsiaseita. Siirtokunnan turvakoordinaattori vastaa vartiovuorojen organisoinnista siirtokunnan portille. Vartiovuorolaisilla on oikeus pidättää henkilö, joka piileksii tai ei pysty selittämään käyttäytymisensä syytä. (Gordon 2008, 141–142)

Neljätoista vuoden aikana, 1987–2001, siirtokuntalaiset ja siviilit surmasivat 124 palestiinalaista, joista 23 oli lapsia (Gordon 2008, 141). Useat ihmisoikeusjärjestöt, kuten Amnesty, Human Rights Watch ja israelilainen B'Tselem raportoivat siirtokuntalaisten jatkuvasta häiriköinnistä. B'Tselem kiinnittääkin huomiota siihen, miten aktiivisia poliisit ja sotilaat ovat silloin, kun palestiinalaiset hyökkäävät siirtokuntiin. Kun siirtokuntalaiset hyökkäävät palestiinalaisten kimppuun, poliisi ja sotilaat seuraavat vieressä ikään kuin suojellen näiden väkivallantekoa. (B'tselem 26.3.2011)

3.3. Turvallisuuden korostuminen

Yksi syy sodankäynnin tai konfliktin hallitsemattomuuteen on, että sodasta on tullut äärimmäisen monimutkainen ja globaali. Yhteiskunnan teknologisoituessa ihmisten tapa nähdä ja kokea sota muuttuu, mikä taas vaikuttaa ihmisten, sotilaiden ja asevoimien tapaan käydä sota. Informaatiosota näyttäytyy nykyisin sotana, jossa kamppaillaan sanoista, kuvista ja näkökulmista. Terrorisminvastainen sota on tyyppiesimerkki sanasta, jolla pyritään muovaamaan käsityksiä siitä, mitä sota on ja miten se legitimoidaan. Täsmäaseet ovat toinen esimerkki mielikuvien hallinnasta. Täsmäase tai -pommi ei ole kuitenkaan kyennyt lunastamaan siihen liitettyjä odotuksia: siviilejä ei pystytäkään aseiden kohteina erottamaan sotilaista. (Rantapelkonen 2008, 65)

Israelissa turvallisuuskoneiston juuret ovat syvällä israelilaisessa yhteiskunnassa, jota tarkastellessa voi hyvin kysyä, johtavatko turvallisuusviranomaiset (armeija, poliisi) mediaa ja politiikkaa. Demokraattisissa yhteiskunnissa politiikka johtaa turvallisuutta, ei toisin päin. Yksi esimerkki armeijan vaikutusvallasta ovat pääministeriksi nousseet kenraalit Rabin, Barak, Sharon ynnä muut (Cohen 2010, 248).

Israelissa on yleinen asevelvollisuus kaikilla. Upseereiden palvelusaika on 48, miesten 36 ja naisten 21 kuukautta. Israelin armeijan vahvuus vuonna 2006 oli 576 300 henkilöä. Näistä aktiivipalveluksessa oli 168 300, joista asevelvollisia 105 000. Reserviläisten valmiutta pidetään yllä säännöllisillä kertausharjoituksilla. Reservinjoukkojen tulee olla iskukykyisiä 36–48 tunnin kuluessa ensihälytyksestä. (Cordesman 2008, 96–98)

Kristittyjen ja islaminuskoisten kansalaisten ei ole mahdollista palvella armeijassa, minkä seurauksena he menettävät oikeutensa moniin vain asepalveluksen suorittaneiden etuisuuksiin, kuten valtion tukiin, lainoihin, stipendeihin ja joihinkin työpaikkoihin (Nathan 2005, 243). Monet etuisuuksista ovat kuitenkin tarjolla ääriortodoksijuutalaisille, vaikka heidät on vapautettu asevelvollisuudesta. Ultraortodoksijuutalaiset kieltäytyvät kaikenlaisista yhteiskunnallisista velvoitteista, eivät vain armeijasta, koska miehet ja naiset eivät voi olla samoissa työtiloissa.

(Winter, Matthews, 1998, 61). Harvalukuisille druuseille asevelvollisuus on pakollinen. Beduiinit voivat palvella vapaaehtoisina, vaikka käytännössä vain pieni vähemmistö beduiineista hakeutuu palvelukseen. Beduiineja käytetään erämaatiedustelijoina. Armeijan kannalta druusien ja beduiinien asepalvelus on hyvää PR-toimintaa.

Israelin puolustusbudjetti oli vuonna 2007 vajaat 10 prosenttia bruttokansantuotteesta. Yhdysvaltain myöntämät sotilaalliset tuet Israelille ovat valtavat. Vuosien 1949–1984 aikana maa on saanut yhteensä 49,1 miljardia dollaria. Yhdysvaltain sotilaalliset tuet ja lainat ovat suurimpia maailmassa: jo yksistään vuoden 2006 aikana Yhdysvaltain sotilaallinen avustus oli 2,28 miljardia dollaria, ja Israel on sitoutunut hankkimaan aseita USA:sta 75 prosentilla tästä summasta, 25 prosenttia avustussummasta taas on voitu käyttää oman aseellisuuden kehittämiseen. (Cordesman¹⁰ 2008, 98–99)

Israelin armeijan uudenaikaista aseistusta kuvaa hyvin tieto, että vuonna 2006 sillä oli käytössään muun muassa 5000 panssarivaunua ja panssaroitua ajoneuvoa. Ilmavoimilla on taistelukoneiden ja helikopterien lisäksi tutkakoneita (AWACS) sekä miehittämättömiä lennokkeja. Israelilla on myös ydinase, jota se ei ole myöntänyt. (Cordesman 2008, 102–103, 115–117) Israelin turvallisuuskoneistoon kuuluu myös sisäinen turvallisuus ja terrorismin ehkäisy.

Armeijan ylivoimaisuutta voi tarkastella myös sotilasmenojen näkökulmasta. Vuonna 2004 armeijan budjetti oli 18. suurin maailmassa, eli samaa kokoluokkaa

---

¹⁰ Anthony Cordesman toimii Yhdysvaltalaisen, muun muassa kylmään sotaan ja Lähi-itään erikoistuneen, Center for Strategic International Studies (CSIS) senior fellowina. Keskus on vaikuttaja ja ajatushautomo turvallisuuspolitiikassa. Suomen puolustusministeri Jyri Häkämies piti kuuluisan ”Venäjä, Venäjä, Venäjä” -puheensa CSIS:n tilaisuudessa Washingtonissa. Cordesmannilla on läheiset suhteet Israelin armeijaan, joten kirjan Israelia koskevia tietoja voidaan pitää luotettavina.

Palestiinalaispuolen tiedot ovat siten Israelin tiedusteluviranomaisten tarjoamia, joten niihin pitää suhtautua varauksella, vaikka suurempia virheitä en ole havainnut – ne ovat samansuuntaisia kuin muissakin tietolähteissä.

kuin Kanadalla, Turkilla ja Australialla. Lähi-idän alueella Israelin neljän rajanaapurin, Libanonin, Egyptin, Syyrian ja Jordanian yhteenlaskettu puolustusbudjetti oli samaa kokoluokkaa kuin Israelin ja puolet Saudi-Arabian puolustusbudjetista. Useimmat länsimaat käyttävät kahdesta kolmeen prosenttia bruttokansantuotteesta puolustukseen, kun Israelissa vastaava luku oli yhdeksästä kymmeneen prosenttia. (Shiffer 2010, 214–215)

Kesäkuussa 2002 Israel alkoi rakentaa Länsirannan ympärille turva-aitaa (90 %) ja muuria (10 %). Lähes kolme neljäsosaa 800 kilometrin pituisesta turvarakennelmasta kulkee Länsirannan sisäpuolella. 10,2 prosenttia Länsirannasta on julistettu suljetuksi alueeksi, jolloin alueen asukkaat ja maanomistajat tarvitsevat IDF:ltä luvan oleskelulleen. Samalla alueella on erittäin hyvää maatalousmaata sekä keskeisiä vesivaroja. (Abington 2009, 1 ja Feinstein ja Ben-Eliezer 2010, 198–199)

Ajatus muurista ei ollut uusi, sillä ensimmäisen kerran muurin rakentamista tutki Nobel-palkitun Yizhak Rabinin johtama hallitus vuonna 1995 israelilaisnuorten saatua surmansa itsemurhaiskussa Tel Avivissa (Meital 2006, 177). Turva-aita muodostuu kaksinkertaisesta piikkilankaesteestä ja elektronisesta aidasta (liite 4). Aitojen välillä kulkee tie, jolla rajapoliisi ja armeija partioivat. Muuri on vastaavasti noin kahdeksan metriä korkea. (Feinstein ja Ben-Eliezer 2010, 198).

Turvarakennelma on erittäin kiistelty hanke. Kannattajat väittävät sen olevan välttämätön työkalu israelilaisten siviilien suojelemiseksi palestiinalaisten terrorismilta, kuten toisen intifadan myötä merkittävästi lisääntyneiltä itsemurhapommituksilta. Israelin puolustusvoimien näkemyksen mukaan aita vähensi itsemurhaiskujen määrä Länsirannalla (Juudea, Samaria) vuoden 2002 seitsemästätoista vuoden 2003 viiteen iskuun. Lisäksi itsemurhaiskujen kokonaismäärä väheni samana ajanjaksona 30 prosenttia, mikä voi osaksi olla aidan ansiota. (Anti-Terrorist Fence 26.3.2010) Vain neljä prosenttia itsemurhaiskuista on kuitenkin tehty vuoden 1967 rajan läheisyydessä, jolloin aidan merkitystä itsemurhaiskujen vähentäjänä on tilastojen perusteella vaikea arvioida. YK:n yleiskokous ja EU ovat kritisoineet hanketta, koska se hajottaa Palestiinalaisaluetta ja liittää niitä Israeliin ennalta määräämättömäksi ajaksi. Israelin näkemyksen mukaan aita on vain väliaikainen ratkaisu. (Gordon 2008, 212) Haagin

kansainvälinen tuomioistuin antoi vuonna 2004 päätöksen, jonka mukaan aita on kansainvälisen oikeuden vastainen ja tulisi heti purkaa (Chomsky 2010, 98). Päätöksen mukaan Israel on lisäksi velvollinen korvaamaan aidasta palestiinalaisväestölle aiheutuneen vahingon. Vaikka Israelin valtaväestö tukee hanketta, on myös paljon sen vastustajia, jotka katsovat Israelin joko luopuneen lopullisesti Pyhän maan alueista tai olevan täysin kansainvälisen oikeuden vastaisesti niillä.

Checkpointit eli tarkastusasemat ovat osa turvarakennelmia. Niillä rajoitetaan palestiinalaisten liikkumista Gazasta ja Länsirannalta Israelin puolelle, esimerkiksi Itä-Jerusalemiin. Myös Länsirannan ja Gazan sisällä on lukuisia tarkastuspisteitä. YK raportoi syksyllä 2009 pelkästään Länsirannalla olevan 634 fyysistä estettä liikkumiselle, joista 93 on miehittyjä tarkastusasemia ja 20 väliaikaisesti miehittynä. Miehittämättömiä sulkuja on 541, mikä käytännössä tarkoittaa tien olevan tukittu betonilohkarein, kivin tai hiekkakasalla niin, että ajoneuvolla liikkuminen on mahdotonta. Piikkilangalla voidaan estää myös jalkaisin liikkuminen. (OCHA OPT 15.10.2009)

Checkpoint 300 on kuin suuri kone, jossa on turha valittaa. Terminaali muistuttaa lentokenttien turvatarkatusta sillä erolla, etteivät metallinpaljastimet aina toimi kunnolla ja välillä homma seisahtuu totaalisesti kymmeneksi minuutiksi. Jos syytä yrittää kysyä, se on joko miespula tai tietokone. Vastuullisista ei ole tietoaakaan. Sotilaat ovat panssarilasin takana ja huutavat mikrofoneihin, tai sitten he kävelevät terminaalin yläpuolella olevilla kulkusilloilla komentaen jonottavia palestiinalaistyöläisiä siistimpään jonoon. Lopussa jokaiselta tarkastetaan kulkulupa ja henkilöllisyystodistus. Osalta miehistä otetaan myös kämmenjälki. Se aiheuttaa jatkuvasti ongelmia. Rakennustyöläisen kämmenjälki kun on usein kulunut ja kone ei sitä välttämättä tunnista. Silloin jää työpäivä välistä, koska lupaa on lähdeittävä uusimaan, eikä Israelin puolelle ole mitään asiaa. (Eappi-päiväkirja 26.3.2010)

Israelissa poliisin, tiedustelupalveluiden, turvallisuusjoukkojen ja peitet toimien rooli on noussut yhä keskeisemmäksi turvallisuuskysymykseksi Israelin ja

palestiinalaisten konfliktissa – jopa laajemmin kuin vain Israelissa ja Palestiinassa. Turvallisuuskoneiston tärkeimpiä toimijoita ovat terrorismin vastatoimista ja ulkomailta tapahtuvista tiedustelutehtävistä vastaava Israelin tiedustelupalvelu MOSSAD, sekä Israelin armeijan keskustiedustelupalvelun (ISA, SHIN BET = SHABAK) turvallisuus- ja vastavakoiluyksikkö, jonka tehtävänä on vastavakoilu, terrorismin paljastaminen Israelissa sekä tärkeiden rakennuksien, ministerien ja ulkomaisten suurlähetystöjen suojeleminen. Poliisin alaisuudessa toimii lisäksi 8000 rajapoliisia (MAGAV), joiden 1600 ajoneuvoa ovat tuttuja Gazan ja Länsirannan palestiinalaisille. MAGAVin alaisuudessa toimii yli sadan miehen vahvuinen poliisin erikoisyksikkö YAMAM, joka on keskittynyt panttivankien pelastamiseen ja hyökkäyksiin terroristeja vastaan pääasiassa Länsirannalla, Gazassa ja Jerusalemissa. Erikoisyksikkö on varustettu koirayksiköllä, tarkka-ampujilla, pomminpurkajilla sekä viestintä- ja tiedusteluasiantuntijoilla. Sen miehistöstä 12 prosenttia edustaa etnisiä vähemmistöjä: druuseja, beduiineja, muslimeita ja kristittyjä. (Cordesman 2008, 132–133) Tähän ryhmään kuulunevat myös palestiinalaiset ilmiantajat ja yhteistoimintamiehet, joita jää aika ajoin kiinni itsehallintoalueella. Heidän kohtalonsa on pääsääntöisesti kuolema. Osa ilmiantajista on painostettu tehtävään taloudellisilla etuuksilla (työlupa Israeliin, kodin tuhoamisen välttäminen) tai turvallisuushalla (pidätys, vankila). (Gordon 2008, 39) MATILAN tiedusteluyksikön erityistehtävänä on Jerusalemin suojeleminen. Erikoisyksiköistä on vaikea löytää tietoja, mutta näiden lisäksi toiminnassa tiedetään olevan puolisotilaallinen MALMAB, jonka tehtävä on estää Israelin sotilassalaisuuksien valuminen ulkomaille ja ehkäistä teollisuusvakoilua, (Puolustusministeriön alaisuudessa) sekä yhteistyötä SHIN BETin kanssa tekevä LATAM. (Cordesman 2008, 132)

Oslon sopimukset kieltävät armeijan ylläpidon Palestiinan itsehallintoviranomaisilta. Kevyesti aseistettujen poliisivoimien (pistoolit, kiväärit ynnä muut) kokoonpanoksi on hyväksytty Gazan ja Länsirannan alueella yhteensä 30 000 poliisia. Toisen Intifadan alusta kevääseen 2002 mennessä Israelin armeija tuhosi käytännössä suurimman osan PA:n 150:sta turvallisuustilasta, eli poliisiasemista, tarkastusasemista, vankiloista ja hallintorakennuksista. Tästä syystä poliisivoimien ja puolisotilaallisten joukkojen määrää on vaikea arvioida. Yleisesti itsehallinnolla arvioidaan kuitenkin olevan 29 000 poliisia, joista 14 000 vastaa

yleisestä turvallisuudesta (virkapuku), 10 000 toimii sotilaspoliisina, 3000 vastaa turvasäilöistä, 1000 vastaa yleisestä tiedustelusta, 500 toimii presidentin turvamiehinä ja loput 500 vastaavat sotilastiedustelusta. Näistä 11 200 toimivat Gazassa ja loput Länsirannalla.

Käytännössä itsehallinnon poliisit ovat koostuneet Fatahin alaisista joukoista. Vuoden 2006 vaalivoiton jälkeen Hamas vaati itselleen turvallisuusjoukkojen komentoa. Vaalituloksen jälkeen presidentti Abbas (Fatah) oli siirtänyt turvallisuusjoukot alaisuuteensa. Hamasin (pääministerinä Haniyeh) ja presidentin välisissä neuvotteluissa Abbas myöntyi siirtämään 3432 PA:n budjetista rahoitettua miestä sisäministeriön eli Hamasin alaisuuteen. Israel vastusti tätä kiivaasti, joten se suoritti iskun Gaza Cityyn tuhoten sisäministeriön joukkojen tukikohdan, komentajien koteja, radioasemia sekä Hamasin tukikohtia. (Frisch 2008, 158–159)

Fatahin ja Hamasin välirikko ja epäluottamus on johtanut useisiin aseellisiin selkkauksiin ja välienselvittelyyn. Tilanne on ajautunut siihen, että Hamas otti Gazan hallintaansa ja hääti Fatahin jäseniä ja turvallisuusjoukkoja pois alueelta. Vastaavasti Hamasin toiminta Länsirannalla on joko Fatahin toimesta kontrolloitua tai maanalaista.

Itsehallinnon turvallisuusjoukot on varustettu automaattipistooleilla ja kevyillä Kalashnikov-rynnäkkökivääreillä (Cordesman 2008, 278). Joukkoja kuljetetaan panssarivoimattomissa avolava-autoissa tai henkilöautoissa. Israel on väittänyt palestiinalaisilla poliiseilla olevan muun muassa raskaita automaattiaseita, raketinheitimiä ja sinkoja. Oma kokemukseni on, että näitä aseita ei ole ollut poliisilla vaan palestiinalaistaistelijoilla, al-Aqsan marttyyrien prikaatilla. Usein näiden aseiden hankinta on tehty Israelin mustan pörssin kautta, eli aseiden todellinen alkuperä on Israelin armeija. Lähinnä kyse on ollut vanhentuneista M16-rynnäkkökivääreistä, kertakäyttösingoista tai muista panssaritorjunta-aseista. Gazassa taistelijaryhmillä on ollut salakuljetettuja Katjushka-raketteja, mutta myös heidän itsensä metalliputkista kokoamiaan, ohjauskelvottomia viritelmiä, joista käytetään nimitystä Qassam.

Jo näistä luvuista voidaan päätellä Israelin turvallisuuskoneiston ylivoimaisuus. Israel on koska tahansa voinut helposti miehittää Palestiinan itsehallintoalueet kohtaamatta kovin suurta aseellista vastarintaa. Tuhottuaan Palestiinan hallintojärjestelmän rakennuksineen ja autoineen Israelin armeija ei ole vuoden 2002 keväästä lähtien kohdannut käytännössä minkäänlaisia esteitä toiminnalleen. Israelin armeijan toteuttama uudelleenmiehitys on saanut paljon arvostelua kansainvälisessä mediassa, mutta myös Israelin oma media on arvostellut armeijan ylimitoitettua väkivallan käyttöä.

Länsirannalla ja Gazassa on toiminut myös muita aseellisia, puolisotilaallisia ryhmittymiä tai vapaustaistelijoita, joita mediassa kutsutaan myös terroristiryhmiiksi. Ryhmät eroavat selkeimmin taistelutavoiltaan: osa tekee iskuja vain miehitettyillä alueilla olevia sotilaita ja siirtokuntia vastaan, osa ryhmistä taas suorittaa itsemurhaiskuja myös Israelin alueella ja siviilikohteissa (tyypillisesti busseissa tai ostoskeskuksissa tehdyt itsemurhaiskut). Tällaisia palestiinalaisia taistelujärjestöjä ovat:

1. Al-Aqsan marttyyrien prikaati

Irronnut Fatahista 2000. Aktiivinen, sekulaari taistelujoukko, jonka miesvahvuutta on vaikea arvioida. Tehnyt itsemurhaiskuja Israelissa.

2. Al Saika (Syyrian Ba'ath-puolueen aseellinen siipi, perustettu 1968)

Nimellisesti osa PLO:ta. Miesvahvuus kolmesataa taistelijaa.

3. Arab Liberation Front (1969, juuret Irakin Ba'ath puolueessa)

PLO:n siipi, saavutti tavoitteensa itsehallinnon toteutuessa. Viisisataa taistelijaa, mutta ei toiminnassa.

4. DFLP (Democratic Front for the Liberation of Palestine, 1969)

Marxismi-leninisin mukaiset vallankumoukselliset tavoitteet. Yli sata taistelijaa.

5. Tanzim (Fatah Tanzim, 1995) Fatahin aseellinen siipi. Vahvuus yli tuhat taistelijaa.

6. Hamas (Harakat al-Muqawama al-Islamiyya)

Islamilainen vastarintaliike, joka perustettiin 1987. Israel antoi 1980-luvulla Hamasille toimintaluvan miehityillä alueilla ja tuki tätä taloudellisesti samalla, kun PLO:n toiminta tuomittiin Israelin vastaisena (Juusola ja Huhtanen 2002, 247). Hamas on järjestöistä merkittävin, tunnetuin sekä myös suosituin – Hamas voitti puolueena vuonna 2006 itsehallinnon lakiasäätävän neuvoston vaalit – vaikka se on

kansainvälisesti eristetty EU:n ja USA:n toimesta¹¹. Sen suurin ja ehdottomin tuki löytyy Gazasta, mutta myös Länsirannan pakolaisleireistä on noussut aktiivisia kannattajia ja taistelijoita sen aseelliseen siipeen. Hamasin vähemmin tunnettu toiminta sisältää koulutusta, sosiaalista työtä sekä marttyyrien perheiden taloudellista tukemista. (Hroub 2010, 68) Miesvahvuutta ei tiedetä. Hamasin tavoitteena on perustaa eri uskonnot salliva, islamilainen valtio koko Palestiinan alueelle, mihin lukeutuu myös nykyinen Israelin alue (Hroub 2010, 35–36).

7. IDQ (Izz al-Din al Qassam Brigades, 1991)

Nykyisin Hamasin aseellinen siipi. Viisisataa taistelijaa. Tehnyt itsemurhaiskuja Israelin alueella.

8. Islamilainen jihad (PIJ = Palestine Islamic jihad, 1970-luvulla).

Arviolta viisisataa taistelijaa. Tehnyt tuhoisia iskuja (itsemurhaiskuja) Israelin alueella.

9. Palestiinan vapautusarmeija (Palestine Liberation Front=PLF, 1977).

Erosi PFLP:stä. Aseellista taistelua Israelia vastaan. Miesvahvuus noin 300-400. Ei toiminnassa.

10. PLPF (Popular Front for the Liberation of Palestine, 1967)

Marxismi-leninistinen liike. Aseellista taistelua Israelia vastaan. Miesvahvuus 1000.

11. PFLP-GC (Populat Front for the Liberation of Palestine – General Command, 1968).

Eronnut PFLP:stä. Olennaisempaa on aseellinen kuin poliittinen taistelu. Vahvuus viisisataa taistelijaa. Ei toiminnassa.

(Cordesman 2008, 288–290)

Uusia ryhmiä syntyy ja vanhoja kuolee, joten luotettavaa tietoa toimivista ryhmistä on vaikea löytää. Lähinnä israelilainen media on väittänyt al-Qaida-ryhmittymän toimivan Gazassa (Ynetnews 2.4.2011). Kyse lienee enemmänkin propagandasta ja viholliskuvien rakentamisesta

---

¹¹ 1992–1993 USA:n diplomaatit pitivät epävirallista yhteyttä Hamasiin. Tuolloin Israel toivoi itsekin Hamasista kasvavan vastavoiman PLO:lle (Hroub 2010, 109)

3.4. Talouden ja ulkopuolisen avun merkitys

Kuten edellä on käynyt ilmi, Yhdysvaltojen taloudellinen tuki on Israelille merkittävä asia. Toisen maailmansodan jälkeen Israel on ollut suurin yhdysvaltalaisen tuen saaja: vuodesta 1985 lähtien vuosittainen apu on liikkunut kolmen miljardin dollarin tasolla. Vuonna 2007 se oli yli 2,5 miljardia dollaria. Apu jakautui silloin sotilasmenoihin (2,34 miljardia dollaria), taloudelliseen tukeen (120 miljoonaa dollaria) sekä juutalaisten maahanmuuttotukeen Israeliin (40 miljoonaa dollaria) (Sharp 2008, 18). Tämän lisäksi Yhdysvallat on myöntänyt Israelille lainatakuita miljardin Yhdysvaltain dollarin verran (Sharp 2008, 12).

Bruttokansantuote Israelissa vuonna 2007 oli 161,8 miljardia dollaria¹². (Wilén 2008, 4). Vertailun vuoksi Suomen bruttokansantuote saman vuonna oli yhteensä lähes 243 miljardia dollaria.

Israelin talouden perusongelmia ovat luonnonvarojen niukkuus, maahanmuuttajien asuttaminen ja korkeat puolustusmenot. Turismi on israelilaisten ja palestiinalaisten tärkeitä tulonlähteitä. Vuosien 2000–2007 aikana Israelissa kävi keskimäärin 1,7 miljoonaa turistia vuosittain. Vähiten turisteja oli vuonna 2002, jolloin kävijämäärä jäi 0,9 miljoonaan, kun vuonna 2007 tavoiteltiin 2,3 miljoonan turistin rajaa (Central Bureau of Statistics, 2009, 17).

Mikäli rauha joskus vakiintuu, turistien määrä on nostettavissa helposti useasta syystä. Koko Palestiinan alueella on tavattoman paljon kiinnostavaa nähtävää muinaishistorian, Raamatun ajan ja uudemman historiinkin ajoilta. Lähi-idän kulttuuritarjonta on vilkasta ja monipuolista, ja rantaturismilla – Välimeri, Kuollutmeri, Punainenmeri – on samaten hyvät kehittymismahdollisuudet. (Harviainen ja Illman 1998, 271–272) Länsirannan ja Gazan uudelleenmiehitykset ovat kuitenkin rasittaneet Israelin taloutta. Kansalaiset ovat joutuneet maksamaan

---

¹² Israelin bruttokansantuote oli 22 000 dollaria asukasta kohden vuonna 2005, Palestiinalaisalueella taas 1100 dollaria kansalaista kohden (Hroub 2010,105). Vuonna 2009 Gazan bruttokansantuote oli romahtanut alle köyhyysrajan 354,60 dollaria asukasta kohden (UNISPAL 4.4.2011) Köyhyysraja on 1,25 dollaria päivässä.

ylimääräistä veroa sotilasoperaation rahoittamiseksi samaan aikaan, kun israelilaisilta yrittäjiltä on kadonnut mahdollisuus hyödyntää palestiinalaista halpatyövoimaa Länsirannan ja Gazan rajojen sulkeuduttua.

Palestiinan alueella taloudelliset ongelmat ovat vakavampia ja palestiinalaiset ovat täysin riippuvaisia ulkomailta tulevasta tuesta. Noin 100 000 palestiinalaista on käynyt Israelin puolella töissä, mutta luku on vaihdellut poliittisten suhdanteiden mukaan. Viime aikoina palestiinalaiset työläiset on korvattu Venäjältä tulleilla juutalaisilla maahanmuuttajilla (200 000 vuonna 1994) sekä Itä-Euroopasta ja Itä-Aasiasta (Filippiineiltä) värvätyllä työvoimalla. Palestiinalaisten itsehallintoalueille luvattu ulkomainen apu on toteutunut hitaasti (Harviainen ja Illman 1998, 274–275), minkä lisäksi osa ulkomaalaisesta avusta on valunut korruptoituneen hallinnon taskuihin, presidentin ja lähipiirin rikastumiseen (Said 2000, 163).

Suurimman syyn palestiinalaisten taloudelliselle turvattomuudelle muodostaa Israelin toiminta. Israel voi edelleen säädellä kaikin tavoin Länsirannan ja Gazan alueen palestiinalaisten elämää ja toimeentuloa, se jopa jäädyytti 600 miljoonan dollarin edestä Yhdysvaltojen avustusta Palestiinan itsehallinnolle Hamasin voittaessa vuoden 2006 lakiasäätävän neuvoston vaalit (Chomsky 2010, 16). Israel hallitsee myös Länsirannan ja Gazan vesivaroja. Kahdeksankymmentä prosenttia Lähi-idän alueen vuorilta tulevista pohjavesivaroista sijaitsee Länsirannan ja kaksikymmentä prosenttia Israelin alla. Länsirannan alla olevat vesivarat kattavat neljäkymmentä prosenttia Israelin maatalouden ja viisikymmentä prosenttia juomaveden tarpeesta. (Gordon 2008, 127) Alueen paras pohjavesialue sijaitsee Länsirannalla, mutta sitä hallitsee Israelin vesiyhtiö Mekorot, joka toimittaa vettä Israeliin – jonka maatalous on hyvin riippuvaista miehitettyjen alueiden vesivaroista – ja myy sitä edelleen palestiinalaisille. On kuvaavaa, että israelilaiset käyttävät noin kuusi kertaa enemmän vettä kuin palestiinalaiset (360 litraa päivässä verrattuna 60 litraan päivässä). Joidenkin miehitysalueella olevien siirtokuntien vedenkulutus uima-altaineen on jopa 20-kertaista ympäröiviin arabikyliin verrattuna. (Nathan 2005, 230)

Gazan tilanne on vielä pahempi, sillä Välimeren rannalla sijaitseva, maailman tiheimmin asuttuihin alueisiin kuuluva Gazan kaistale on jo hätätila-alue. Noin 90

prosenttia pohjavesivaroista on pilaantunut, koska israelilaisten "jätehuolto" on johtanut jätevedet puhdistamattomina dyyneille, minkä lisäksi maatalouslannoitteiden nitraatteja ja suolavettä on sekoittunut matalalla olevaan pohjaveteen. Ripuli ja vatsasairaudet ovatkin yleisiä alueella. Vuodenvaihteessa 2008–2009 tapahtuneiden Gazan pommitusten jälkeen viemäriverkoston tuhoutuminen on tuottanut suunnattomia terveysriskejä alueen asukkaille. Laadun ohella ongelma on myös määrä, sillä Gazan alueella veden kulutus on paikoin vain 25 litraa henkeä kohti päivässä WHO:n minimisuosituksen ollessa 100 litraa. (B'tselem 4.4.2011) Israelin iskut gazalaisten kalastajien veneisiin ja kalastusoikeuksien rajaamiset selittyvät Gazan edustalla tehdyillä kaasulöydöksillä (Chomsky 2010, 109).

YK:n alainen UNRWA-pakolaisapujärjestö kantaa edelleen päävastuun palestiinalaisten pakolaisleirien huollosta (Harviainen ja Illman 1998, 275). Useat kansainväliset avustusjärjestöt, kuten Kansainvälinen Punainen Puolikuu ja YK:n järjestöt, ovat valittaneet Israelin armeijan säännönmukaisesti estävän humanitaarisen avun perillepääsyn. EU-maat ovat vaatineet Israelin hallitukselta selvitystä kahdenkymmenen miljoonan euron EU-projektien tuhoutumisesta miehityksillä alueilla, mutta selvitystä tai korvauksia tuskin saadaan koskaan. Samanaikaisesti työttömyys on kohonnut yli neljänkymmenen prosentin. Epävakaisuus Palestiinalaisalueella – koulut ja yliopistot suljettuina ja välttämättömien arkitöimien estyminen jatkuvien ulkonaliikkumiskieltojen vuoksi – on avain levottomuuksien eskaloitumiselle uudelleen. (UNISPAL 4.4.2011)

Itsehallinnon budjettivaje on vaihdellut vuosittain, esimerkiksi PA:n vuoden 2005 budjettivaje oli 650 miljoonaa dollaria. Ulkomaista apua sen paikkaamiseen oli luvassa 200 miljoonaa. Samana vuonna Suomen ulkoasiainministeriön arvion mukaan Palestiinan itsehallintoalueen bruttokansantuotteesta vajaan 28 prosenttia tuli eri maiden virallisesta kehitysavusta. Vaarana on jatkuvasti, että palestiinalaishallinnon virkailijat, opettajat ja terveydenhuollon henkilöstö jäävät palkatta, millä olisi suurien perhekokojen vuoksi tuhoisia seurannaisvaikutuksia.

Fatahin ja Hamasin välirikko, Gazan eristys ja Hamasin leimaaminen terroristiorganisaatioksi ovat aiheuttaneet pahimmat mahdolliset oltavat siviileille

(Myers 2009, 116). Vuonna 2009 miljoona gazalaista oli virallisesti luokiteltu pakolaisiksi ja 80 prosenttia alueen väestöstä vastaanotti jatkuvasti ruoka-apua. YK:n palestiinalaispakolaisten avustusjärjestöllä UNRWA:lla on 28 000 työntekijää, joista suurin osa on paikallisia pakolaisia.

Ihmisoikeusjärjestö B'Tselemin mukaan Israel käytti ilmaiskussa valkoista fosforia, jonka käyttö on kielletty kansainvälisten sopimusten nojalla. (B'Tselem – Gaza) Gazan tilanne ei palaa entiselleen pelkällä ruoka-avulla, vaan peruspalvelut ja tuhoutunut infrastruktuuri, kuten sähkö, vesi ja sanitaatio, on myös korjattava. Cast Lead -operaation jäljiltä yli 60 000 asuntoa vaurioitui tai tuhoutui, mutta Gazan saarto on estänyt rakentamisen, jälleenrakennustyöt ja tavaroiden toimitukset. (UNWRA 4.4.2011)

EU:n tapaiset kansainväliset avunantajat ovat väsyneitä, sillä he joutuvat epäsuorasti rahoittamaan miehitystä, vaikka miehittäjien tulisi kansainvälisten sopimusten mukaan vastata asukkaiden perustarpeista. EU:n, Yhdysvaltojen, arabimaiden, YK:n ja kolmannen sektorin järjestöjen rooli on konfliktissa vähintäänkin ristiriitainen. Ilman niiden toimintaa miehittäjä, Israel, joutuisi ottamaan vastuun miehittämistään alueista ja hyvin todennäköisesti myös raivokkaammasta vastarinnasta. Kritiikin mukaan kansainvälinen apu itse asiassa maksaa miehityksen kustannukset, sillä jokaisesta Palestiinalaisalueelle tuotetusta avustusdollarista 45 senttiä virtaa takaisin Israeliin. (Najjar 2007,199) Toisaalta ilman ulkopuolisten toimijoiden apua humanitääriin kriisi ja toivottomuus olisivat todennäköisesti huomattavasti syvempää ja raadollisempaa.

3.5. Uskontojen rooli

Yksi syy Israelin ja palestiinalaisten konfliktin pysymiselle median otsikoissa on uskontojen keskeinen läsnäolo alueella, eikä esimerkiksi Jerusalemin merkitystä uskontojen pyhimpänä paikkana voi väheksyä. Konfliktin tekee vaikeaksi medialle se, että islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon eri esiintymismuotojen myötä uskontoja on useita erilaisia. Usein unohdetaan, että ei ole vain yhtä muslimien,

kristittyjen tai juutalaisten kollektiivista joukkoa, Niiden sisällä on paljon erilaisia uskonnollisia ja poliittisia ryhmittymiä ja mielipiteitä.

Uskonnot sinänsä eivät yllytä sotiin tai terrorismiin, vaan uskontojen vuoropuhelulla on päinvastoin pyritty tukemaan kestävän rauhan löytämistä alueelle. (Younan 2002, 44) Toisaalta esimerkiksi terrori-iskut näyttävät saavan mediassa uskonnollissävyytteisiä selityksiä erityisesti mediasodan PR-koneiston tarjoillessa niitä tai toimittajan halutessa kärjistää tilanteita. Uskontoja koskeva tietämys osoittautuu kuitenkin verraten ohueksi mediassa, jossa keskustelijat usein edustavat uskonnon torjuvaa länsimaista arvomaailmaa. (Pentikäinen 2003, 72–73)

Israelin ja Palestiinan välisessä konfliktissa median kiinnostus kohdistuu asioihin, jotka ovat jo valmiiksi suurelle yleisölle tuttuja. Sen vuoksi vaikkapa pyhimpien paikkojen risteyspisteet kiinnostavat yleisöä laajalti maailmassa, koska kristinuskon, islamin ja juutalaisuuden keskeiset seikat on opittu yleensä jo koulussa. Tästä huolimatta myös palestiinalaisten ja juutalaisten ääriainesten pieni, mutta kuuluva joukko on saanut osakseen paljon huomiota tavoitteidensa mukaisesti. Vähäisin syy tähän tuskin on se, että Israelissa on pysyvästi noin 800–1200 kirjeenvaihtajaa, jotka uutisoivat myös alueen uskonnollisista juhlista, eli muun muassa Ramadanin alkamisesta ja päättymisestä, joulusta, pääsiäisestä, sekä uskonnollisten johtajien vierailuista pyhillä paikoilla.

Uskontojen retoriikka toimii ja vaikuttaa myyttien ja riittien kautta. Poliittisilla johtajilla on ollut huomattava kyky käyttää retoriikassaan hyväkseen uskonnollisten tekstien pyhiä kertomuksia (juutalaisuudessa luvattun maan lupaus, islamilais-marttyyrien kuolemanjälkeisen paratiisin mahdollisuus), kun niillä on ollut käyttöarvoa ajankohtaisessa tilanteessa. Johtajan on ollut tärkeä muistuttaa myyttien perustelemasta jumalallisesta asemastaan ja voimastaan. (Pentikäinen 2003, 77) Sharonin vierailu Itkumuurilla ja Kalliomoskeijan alueella ei siis ollut sattumaa, vaan vierailuun liittyi uskonnon hyväksikäyttö ja toisaalta toisen uskonnon halveksunta.

Mediassa esimerkiksi islamin monimuotoisuus on jäänyt vähemmälle huomiolle. Median lempisanoja ovat olleet fundamentalistit, ääri-islam ja al-Qaida, minkä ohessa on puhuttu islamin kannasta ja muslimien näkemyksistä, kuin olisi olemassa

vain yksi tulkinta islamista. Kristinuskon tavoin islam pitää sisällään laajan kirjon erilaisia näkemyksiä. Suufilaisuus poikkeaa olennaisesti islamin ulkoisista muodoista, sunnalaisuudesta ja shiialaisuudesta, jotka ovat lisäksi keskenään erilaisia. Tämän lisäksi molempien sisällä on vielä joukko erilaisia tulkintoja jyrkästä fundamentalismista maltilliseen moniarvoisuuteen. Joukossa on myös niitä, joille uskonto on vain pieni osa elämää.

Saidin mielestä on hyvin tavallista, että islamilaista maailmaa käsitellessä – kaikkia sen miljoonia ihmisiä, tusinaa erilaista yhteiskuntaa, puolta tusinaa pääkieltä, (joihin kuuluvat arabia, turkki sekä persian kieli), ja yleisesti kaikkea sitä, mikä levittyy yli kolmannekselle maapallon pinta-alasta – länsimaalaiset intellektuellit ja media puhuvat yksinkertaistaen ja vastuuttomasti jostakin, jota he kutsuvat ”islamiksi”. Käyttämällä tätä yksittäistä sanaa he näyttävät pitävän islamia yksinkertaisena kohteena, josta voidaan tehdä laajoja yli puolentoista vuosituhannen yli ulottuvia ja muslimien historiaa koskevia yleistyksiä. Samalla esitetään päätelmiä, jotka koskevat islamin ja demokratian, islamin ja ihmisoikeuksien sekä islamin ja edistyksen yhteensopimattomuutta. (Said 2001, 64)

Pentikäinen muistuttaa, että ”Islam on ideologialtaan ja tietyiltä opinkorostuksiltaan jihad saanut sotaisan maineen, vaikka historian pitkässä saatossa kristinuskon historia on kaikkein verisin.” (Pentikäinen 2003,78)

Mediasta syntyy äkkiseltään vääränlainen kuva islamin levinneisyydestä. Eniten muslimeja on Indonesiassa, Pakistanissa ja Bangladeshissa. Arabimaista kärjessä on Egypti. Arabeja kaikista muslimeista on kymmenisen prosenttia. Enemmistö maailman muslimeista on sunnalaisia, shiialaisia taas on 10–25 prosenttia. Enemmistönä shiitit ovat vain Iranissa ja Irakissa. Islamilaisen maailman suuret kulttuurikieliset ryhmät ovat eri kieliryhmiin kuuluvat arabia, turkki ja farsi eli persia. On siis kyse erittäin laajasta, kulttuurisesti ja historiallisesti monitasoisesta alueesta, jossa myös päivittäiset tavat vaihtelevat suuresti. (Hallenberg 1996, 155)

Mediassa islamilaisuus näyttäytyy erilaisuutena. Islamilaisessa kulttuurissa yksilöllisiä saavutuksia tärkeämpää on tiettyyn ryhmään kuuluminen. Yksilö on aina osa kokonaisuutta, jonka kautta hän toimii ja osallistuu päätöksentekoon, kuului hän

sitten perheeseen, sukuun, luokkaan, vuosikurssiin tai työyhteisöön. Naimattomuutta ja itsenäistä päätöksentekoa ei suosita. Yksilö on kollektiivisesti vastuussa omasta ryhmästään ja sen maineesta ja kunniaista. Tärkeintä ei olekaan yksilön vaan yhteisön kunnia. (Hallenberg 1996, 157)

Fundamentalistiset ainekset Israelissa, Länsirannalla ja Gazassa eivät tue rauhanprosessia. Hizbollah (Libanonista käsin), Hamas ja Islamilainen jihad tähtäävät islamilaisen valtion perustamiseen Palestiinan alueelle. Heille ”jihad” eli pyhä sota on fundamentalistista Koraanin tulkintaa, mikä ei kuitenkaan tarkoita kaikkien muslimien pyrkivän samaan. ”Jihad” tulkitaan islamissa laajemmin omaksi ponnisteluksi islamin uskoon, ”pyhäksi sodaksi”, jossa ympäristölle ei tehdä vääryyttä. Hizbollahin, Hamasin, Islamilaisen jihadin ja Fatahista lähtöisin olevien järjestöjen (muun muassa sekulaari järjestö al-Aqsan marttyyrit) kannattajat sen sijaan ajattelevat, ettei omia päämääriä saavuteta rauhanomaisin keinoin. Juutalaisten ääriainekset siirtokunnissa ovat samoilla linjoilla. Hämeen-Anttila muistuttaa, että terroristien tarkoitus on identifioitua islamin taistelijoiksi ja saada vastakkainasettelua länsimaiden ja islamilaisen maailman välille (Hämeen-Anttila, 2001, 61).

Hamas on alusta alkaen suunnannut suurimman osan toiminnastaan koulutukseen, uskonnolliseen valistukseen ja sosiaaliseen työhön. Tärkeää on myös ollut Israelin vastaisessa taistelussa kuolleiden marttyyrien perheiden ja vankiloissa olevien perheiden tukeminen. Kaikkein tärkeintä on kuitenkin huonossa taloudellisessa asemassa olevien, pakolaisleireissä asuvien palestiinalaisten auttaminen. (Saarnivaara 2002, 249) Islamilaisen jihadin tavoin Hamasilla on tukijansa muissa islamilaisissa maissa.

Israelin juutalaisista enemmistö on taustaltaan ashkenaseja eli Euroopan juutalaisia ja vähemmistö serafideja eli itämaiden juutalaisia Lähi-idästä ja Afrikasta. Israelilaisista juutalaisista uskonnollisia on arviolta viidennes. He noudattavat varsin tiukasti juutalaista uskontoa ja elämäntapaa. Huomattavasti suurempi osa väestöstä (traditionaaliset) suhtautuu selvän myönteisesti uskonnollisuuteen. Hyvin uskonnollinen väestö jakautuu tasan uskonnollisiin sionisteihin ja ultraortodokseihin eli haredeihin. Kummatkin saavat tukea traditionaalisesta väestöstä. Toisissa

arvioissa uskonnollisten sionistien (uskonnollis-nationalistien) osuudeksi arvioidaan noin 17 prosenttia ja ultraortodoksien 8 prosenttia. Ultraortodokseista käytetään mediassa osittain harhaanjohtavaa nimitystä ortodoksijuutalaiset, vaikka valtaosa Israelin juutalaisista on vähintään muodollisesti ortodokseja, samoin kuin esimerkiksi Suomen juutalaiset. Ortodoksien lisäksi Israelissa on jonkin verran reformi- ja konservatiivijuutalaisia. Ryhmien sisällä on huomattavia eroja ja ääripäistä löytyy usein fundamentalistisiksi nimettyjä radikaaliryhmiä. (Juusola 2002, 69–71) Jossain määrin rinnakkainen ilmiö islamin fundamentalismin vahvistumiselle on juutalaisten ääriuskonnollisnationalististen ryhmittymien vaikutusvallan kasvaminen sekä Israelin sisäisessä elämässä että varsinkin miehitettyjen alueiden siirtokuntien parissa.

Länsirannan siirtokunnissa elävät radikaalit uskonnollis-sionistiset ryhmät (esimerkiksi Gush Emunium, Kahane) tunnetaan halukkuudestaan yhdistää pukeutumisessaan ortodoksijuutalaisten symboleja, kuten kipaa (miesten pään peittävä neulottu kalotti) asean näyttävään esilläpitoon. (emt. 2002, 71) Samat siirtokuntalaiset ovat lukuisia kertoja syyllistyneet palestiinalaisten siviilien surmaamiseen. Esimerkiksi Hebronissa tehtiin 29 muslimin joukkomurha vuonna 1994. Nämä radikaalit uskonnollis-sionistiset suuntaukset ovat keskittyneet myös rauhanprosessin vastustamiseen: pääministeri Rabinin murhaaja sai vaikutteita Kahanen perinnettä jatkaneista ryhmistä (Juusola 2002, 94).

Uskonnollis-sionistien täydelliseksi vastakohtaksi voidaan ajatella ultraortodoksiryhmiä (esimerkiksi Naturei Karta), jotka ovat selvästi antaneet tukensa palestiinalaisvaltiolle ja julkisesti toivoneet Israelin valtion korvaamista sellaisella. Nämä liikkeet eivät myöskään hyväksy sitä, että Israelin valtio pitää hallussaan juutalaisuuden pyhiä paikkoja, vaikka enemmistö ultraortodokseista onkin toisaalta korostanut juutalaisuuden käskyä asua Israelin maassa (emt. 2002, 77). Tähän on liittynyt poliittista toimintaa, vaikka Israelin valtion olemassaolon sietäminen on vaikeaa suurimmalle osalle ultraortodoksijuutalaisista. Sefardinen ultraortodoksinen Shas-puolue on nykyisen Knessetin viidenneksi suurin puolue ja hallitusvastuussa. Hallituksesta käsin se on voinut keskeisesti vaikuttaa Israelin juutalaistumiseen. Tärkeää on taloudellinen tuki uskonnollisille kouluille, sapatin

mahdollisimman tarkka vietto ja kaiken ruoan oleminen uskonnollisen lain mukaan syötäväksi kelpaavaa, kosheria (Juusola 2002, 80).

Jumalan tahdon mukainen juutalainen valtio ja sen lainsäädäntö on hahmoteltu Mishnassa. Israelin valtion laki on suurelta osin sekulaari vastaten läntisten demokratioiden lainsäädäntöä. Halakha mainitaan yhtenä lain lähteistä ja uusia lakeja säädettyä juutalaista uskonnollista lakia tutkitaan ja hyödynnetään, jos mahdollista. (Cook 2005, 328)

Maailmalla on laajasti paheksuttu islamilaisia maita, jotka ovat ottaneet käyttöön sharia-lain. Samanlaista huomiota ei ole kuitenkaan kiinnitetty Israelin ajatukseen juutalaisvaltiosta, jossa etninen tausta määrittelee aseman tai kansalaisuuden. Israelin määrittely uskontopohjalta on tuhoisaa koko alueelle, sillä se lisää uskonnollista syrjintää ja tuo Palestiinaan lisää konflikteja ja suvaitsemattomuutta. Argumentaatio ontuu myös haettaessa uskonnollisia perusteita juutalaisvaltion oikeutuksen tueksi. Uskonnosta nouseva historiallinen oikeus palata juurilleen kahdentuhannen vuoden poissaolon jälkeen antaa silloin palestiinalaisillekin oikeuden vuoden 1948 juurilleen. Vai ovatko juutalaiset jollain tavalla oikeutetumpia, koska he olivat poissa kauemmin?

Islam ja juutalaisuus eroavat kristinuskosta siinä, että edellisiin sisältyy koko elämän piirin käsittävä uskonnollinen lainsäädäntö kristinuskon painottaessa nykyisin ensisijaisesti yksilön pelastumista.

Kristityt, joista käytännössä kaikki ovat palestiinalaisia, eivät ole toisen intifadan jälkeen syyllistyneet ääriyhmien tapaisiin toimiin Israelissa tai miehityillä Palestiinalaisalueella. Palestiinalaiskristittyjen sympatiat ovat kärsivien ja vääryyttä kokeneiden puolella, minkä kautta on helppo ymmärtää heidän halunsa peräänkuuluttaa oikeudenmukaista rauhaa ja rakentaa dialogia juutalaisten ja palestiinalaisten välille. Luterilainen piispa Younan muistuttaa, että Palestiinan ja Israelin välinen konflikti ei johdu uskonnosta, vaan politiikasta. Eri uskontojen pyhiä kirjoituksia on käytetty ja käytetään oikeuttamaan poliittista ääritoimintaa ja uskonnollista fanaattisuutta, sekä myös epäoikeudenmukaisuuksia, miehityksiä, tappoja ja väkivaltaa. (Younan 2002, 44)

Koraanin mukaan kristityt ja juutalaiset kuuluvat niin sanottuihin kirjan kansoihin, joilla on oikeus säilyttää uskontonsa islamilaisessa valtiossa, mikäli he alistuvat islamin poliittiseen valtaan, eivätkä pilkkaa profeetta Muhammadia. Kristityt ja juutalaiset ovat kautta historian saaneet elää rauhassa useimmissa islamilaisissa maissa. Vaikka poliittisesti epävakaisissa oloissa levottomuus on saattanut purkautua yhteenottoina tai vainoina, väestöryhmien välit ovat useimmiten olleet hyvät. (Hämeen-Anttila 2001, 52) Palestiinan alueella kristityt ja muslimit ovat eläneet rinnakkain, vaikka muslimienemmistöinen yhteiskunta suosii monin tavoin oman uskonnon edustajia. Monet alueen kristityistä pitivät tasapainon takuuna presidentti Arafatia, jonka puoliso Suha Arafat on kristitty. Kristillisten kirkkojen vapaa toiminta oli Arafatille myös poliittinen ratkaisu, jolla varmistettiin myös länsimaiden myötätunto palestiinalaisille. Näyttää siltä, että Arafatin seuraaja on jatkanut samalla tiellä.

Uskontojen keskeinen asema alueella selittää, miksi tiedotusvälineet ovat niin kiinnostuneita siitä, sillä länsimaissa ja arabimaissa on paljon Jerusalemin kohtalosta kiinnostuneita tiedotusvälineiden kuluttajia. Lisäksi näin mielenkiintoisessa tilanteessa on olemassa kaikki uutisdraaman ainekset ristiriidoista onnelliseen loppuun. Tarjolla on vahvan tarinan ja väkevän dramatiikan aineksia (Karvonen, 2000).

Vaikka uskonnot näkyvät sodista kertovissa uutisotsikoissa, ne eivät ole yksin syynä kriiseihin. Ääri-islam, uskonnolliset juutalaiset tai jokin muu uskonnon suuntaus löydetään usein terroriteon aiheuttajaksi, mutta paikan päälle miehitetyille alueille mennessä usein huomataan, miten kurjien olojen synnyttämä tyytymättömyys ja taloudellinen ahdinko purkautuvat reaktioina. (Gordon 2008, 71).

Konfliktit liittyvät uskontojen sijaan pikemminkin kansoihin, jotka asuvat maattomina, eri kieltä puhuvien ja omasta historiastaan ja tilastaan tietoisien kansojen kanssa. Kun kansanryhmät, uskonnot ja taloudellinen paine kärjistyy, saattaa syntyä Palestiinan kaltainen pysyvä konfliktitilanne. (Pentikäinen 2003, 83) Terroristiorganisaation on helppo rekrytoida pakolaisleirin nuori itsemurhaiskunkelijäksi, kun tulevaisuus näyttää kaikin puolin mahdottomalta: ei töitä, ei varaa koulutukseen, ei liikkumisvapautta (monet palestiinalaisnuoret eivät ole päässeet

kaupunkinsa tai kylänsä ulkopuolelle), jatkuva pelko pidätyksistä, armeijan kotietsinnät. Uskonnon, turvallisuuden ja oikeudenmukaisen rauhan lisäksi on kysymys Palvan ja Pentikäisen esille ottamista konkreettisimmista kysymyksistä: maasta, elintilasta, ihmisarvosta, demokratiasta, vallasta, tasa-arvosta, vesivaroista, historiasta, tunteista ja politiikasta.

4. MEDIASODAN KEINOT

Tässä luvussa esitellään Lähi-idän osapuolten tarjoamia identifioitumismahdollisuuksia mediastrategioissa. Propagandalla on tässä keskeinen rooli ja sitä esiintyykin sen kaikissa eri muodoissa mainonnasta ja markkinoinnista ideologiseen propagandaan.

4.1. Virallisen Israelin mediastrategia: hyökkäys on paras puolustus

Israelin tiedotus ja viestintä on erittäin aktiivista, eurooppalaisen silmin välillä varsin aggressiivistakin. Se on tehokkaasti verkostoitunutta ja sillä on erinomainen paineensietokyky. Israelilla on koulutettu, ammattimainen, hyvin varusteltu ja resursoitu tiedotuskoneisto. Israelilaisissa yliopistoissa voi opiskella tiedotusta, viestintää, kansainvälistä suhdetoimintaa, markkinointia ja niin edelleen. Maassa toimii länsimaalaistyyppinen vapaa tiedonvälitys, mikä tarkoittaa julkisia palveluja ja yksityistä mediaa. (Viestinnän asiantuntija 4)

Julkisuussodassa mediastrategian sisällöt toistuvat eri viranomaisilla – armeijalla ministeriöillä ja hallituksen tiedotustoimistolla – tarpeeksi samansuuntaisina, että voidaan puhua virallisen Israelin mediastrategiasta. Israelissa esiintyy mielipiteitä, joiden mukaan armeija dominoi liiaksi Israelin brändiä ja julkisuuskuvaa. Tämä voi johtua juuri siitä, että virallisen Israelin mediastrategiaa värittää tavallista voimakkaampi turvallisuuden tarve, toisin sanoen toiminta, jossa ”hyökkäys on paras puolustus”. Tämä saattaa hämmentää eurooppalaisia toimijoita, kuten toimittajia, medioita, poliittisia päättäjiä ja viranomaisia.

Samanaikaisesti Israelin päätavoite on vahinkojen ennaltaehkäisy. Mediassa esiintyvät kuvat kuolleista ja haavoittuneista palestiinalaisista ovat suoranaista uhkaa Israelin suhteille Yhdysvaltoihin, Eurooppaan ja arabimaailmaan. (Wolfsfeld 2002,

79) Kaksi kuvaesimerkkiä toisen intifadan alusta kuvaavat hyvin Israelin julkisuusstrategiaa. Ensimmäisessä palestiinalainen isä ja poika ovat suojautuneet tynnyrin taakse taistelun ristitulelta. Isä haavoittuu ja lapsi kuolee hetkeä myöhemmin (kts. luku kuusi). Toisessa vihainen palestiinalaisjoukko lynkkaa kaksi israelilaista sotilasta Ramallahin kaupungissa. Näistä kuvista tuli voimakkaita toisen intifadan ikoneita. Ensimmäisen kuvan tapauksessa Israel on kiistänyt voimakkaasti, että lapsi olisi kuollut Israelin armeijan tulitukseen. Se on teettänyt muun muassa omia tutkimuksia, lausuntoja ja videodokumentteja, joissa kaikissa todistellaan luotien tulleen palestiinalaistaistelijoiden aseista.

Jälkimmäistä tapahtumaa Israel on hyödyntänyt varsinkin vastaidentifikaatioiden rakentamisessa vastustajasta: palestiinalaiset, siis aivan kaikki palestiinalaiset, ovat osoittautuneet brutaaleiksi barbaareiksi. Reaktio on oikeutettu, mutta taustaa ihmisten vihalle ja julmalle lynkkaukselle ei ole esitetty. Mitä kommandosotilaat tekivät Ramallahissa, jos alueelle ei voi eksyä israelilaissulkujen ja tarkastuspisteiden takia? Oliko paikallisten silmittömällä vihalla mitään tekemistä sen kanssa, että muutaman viikon kuluessa Israelin armeija oli tappanut kaupungissa yli 50 siviiliä? Päivää ennen tapahtumia nuoren palestiinalaisen runneltu ruumis oli löydetty läheisen siirtokunnan vierestä. (Luyendijk 2009, 148–149)

4.1.1. Julkisuusstrategian tunnistettavat teemat

Israelin miehityksen historia Länsirannalla ja Gazassa on pitkä. Sotapropagandan historia alueella on vastaavasti yhtä pitkä kuin Israelin valtion olemassaolo. Huolimatta valtion länsimaisuudesta tiedonvälitys ei ole Israelin puolella toiminut päivääkään normaaliolosuhteissa. YK:n päätöksellä perustetun Israelin luomisprosessissa viestinnällä on ollut oma juutalaisvaltion identiteetin kehittämistehtävänsä.

Israel käyttää julkisuudessa tunnistettavia ja toistuvia teemoja. Niiden tehtävä on muistuttaa maan poikkeuksellisesta asemasta, historiasta ja nykypäivän Israelin

hankalasta tilanteesta. Israelin viestinnässä on tunnistettavissa seuraavia pitkäkestoisia tiedotusaiheita ja kampanjoita:

1. Antisemitismi
2. Holokaustin muisto
3. Terrorismin vastainen sota
4. Islamofobia
5. Länsimaiden etuvartioasema
6. Juutalaisten luvattu maa, paluu diasporasta
7. Pyhä maa, Raamatun maa
8. Turismi-Israel
9. Alueen palestiinalaisten historian sivuuttaminen

ANTISEMITISMI tarkoittaa vihamielistä suhtautumista juutalaisiin.

Kun mediassa esiintyy kriittisiä, nyky-Israelin politiikkaa arvostelevia juttuja, on Israelin tiedotuskoneiston vastaus ollut usein syytös antisemitismistä. (Toimittaja 15)

Juutalaisten pelkoja ruokkivat paikallisen median tarinat sekä Euroopassa että arabimaissa rehottavasta antisemitismistä, jonka väitetään olevan lähes toista maailmansotaa edeltäneellä tasolla. Tämän tulkinnan mukaan antisemiittejä ovat kaikki, joilla on ikävää sanottavaa Israelin tavasta kohdella palestiinalaisia tai vähemmistöjä. Israelin puolustajien pyrkimyksenä on epäilemättä monissa tapauksissa vaientaa arvostelijat riippumatta siitä, onko heidän arvostelunsa perusteltua vai ei. (Philo ja Berry 2011, 323)

Amerikanjuutalaiset Noam Chomsky ja Norman G. Finkelstein sekä brittitoimittaja Robert Fisk ovat muiden muassa todenneet, että Israelin toiminnan kritisoiminen leimataan herkästi antisemitismiksi, vaikka kritiikille olisi faktapohjaa. Myös USA:n entinen presidentti Jimmy Carter joutui antisemitismisyytösten kohteeksi julkaistuaan kirjan *Palestine – Peace, Not Apartheid* (2006), jossa hän kritisoi Israelin toimintaa palestiinalaisia kohtaan. Samanlaisten syytösten kohteeksi näyttää joutuneen presidentti Barack Obama pelkästään sillä perusteella, että halusi Yhdysvaltojen ja muslimimaiden suhteiden paranevan. (Haaretz 3.6.2009)

HOLOKAUSTIN MUISTOA käytetään edellistä lievempänä muotona historian juutalaisvainojen muistuttamisessa. Sitä käytetään esimerkiksi, kun eurooppalainen media on kiinnittänyt huomiota palestiinalaisten tilanteeseen. Muistoa vaalitaan ja siitä muistutetaan myös silloin, kun Israelilla on taloudellisia vaateita.

Mediastrategiaa ei pidä sekoittaa holokaustin historiaan tai uhrien muistamiseen. Holokausti oli natsi-Saksan kansallissosialistien suorittama järjestelmällinen kansallisten, etnisten, uskonnollisten ja muiden ryhmien kansanmurha 1930-luvun lopussa ja 1940-luvun alussa. Historian tapahtumat olivat järkyttäviä ja tuomittavia, eikä mikään voi olla juutalaisille pahempaa kuin holokausti, koska siinä kokonainen etninen ryhmä yritettiin tappaa ennennäkemättömän teollisin keinoin.

Holokaustista muistuttaminen osana mediastrategiaa on kuitenkin kestävämpi. Kärsimyksen määrä on huono kilpailuvaltti. Miten voidaan määrittää, kuka on kärsinyt enemmän ja kuka vähemmän? Järkevämpää on havahtua siihen, että ihmiset voivat eri aikoina joutua samankaltaisiin olosuhteisiin, mistä esimerkkeinä toimivat Ruandan kansanmurha, Etelä-Afrikan apartheid tai palestiinalaisten etniset puhdistukset. Kärsimyksellä on merkitystä, historiasta pitää oppia ja siitä pitää voida puhua. (Nathan 2005, 97–98) Tämän päivän Israelissa nuoria muistutetaan yhä uudelleen ja uudelleen toisen maailmansodan tapahtumista järjestämällä keskitysleireille muistelumatkoja, joiden aikana varoitetaan eurooppalaisesta antisemitismistä. Holokaustin muistelu ja kansakunnan yhtenäisyyden sekä identiteetin rakentaminen pelkän vainon varaan vaikuttaa paranoidiselta projisoinnilta. (Viestinnän asiantuntija 5 ja Sen 2009, 25 ja 30)

TERRORISMIN VASTAINEN SOTA (War on Terrorism, War on Terror tai ulkopoliittisissa piireissä the Global War on Terrorism eli GWOT) oli Yhdysvaltain George W. Bushin hallituksen ja joidenkin sen liittolaisten kampanja vuosina 2001–2009. Käsite syntyi syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen vuonna 2001 George Bushin julistaessa terrorisminvastaisen sodan alkaneeksi. Siihen osallistuneet valtiot eivät olleet sotatilassa, monet eivät edes lainsäädännöllisessä poikkeustilassa. Nimitys oli kuitenkin hallituksen kannalta retorisesti hyödyllinen, koska sen perusteella voitiin edellyttää, että lainsäädännössä rajoitetaan

vapausoikeuksia¹³. Käytäntöä on kritisoitu voimakkaasti Bushin kauden jälkeen, sillä sen on monesti katsottu sotivan oikeusvaltion periaatteita vastaan. Intifada eli palestiinalaisten kansannousu on ollut israelilaisille hankala termi. Intifada on sana, jota länsimaalainen media on käyttänyt vuoden 1987 ensimmäisestä kansannoususta ja vuoden 2000 niin sanotusta al-Aqsan intifadasta (toisesta intifadasta). Palestiinalaiset saivat viestinsä läpi kansainvälisessä mediassa. Kansannousut kuvastivat kansalaisten kyllästymistä Länsirannan ja Gazan elinolosuhteisiin. (Pappe 2010, 50) Israelille World Trade Centerin iskut ja siitä alkanut Yhdysvaltalaisten terrorismin vastainen sota oli kuin lottovoitto, sillä sen myötä Israelissa koettiin muun maailman ymmärtävän paremmin, minkälaisen kauhun keskellä israelilaissiviilit joutuvat elämään palestiinalaisten itsemurhapommittajien takia. Myös Israelin omat rankaisutoimet tulisivat kansainvälisen yhteisön hyväksymiksi helpommin. Terrorismin vastaisella sodalla perusteltiin useimmat armeijan operaatiot Länsirannalla ja Gazassa. Israel on myös käyttänyt itseään esimerkkinä muille maille, jotka ovat joutuneet terrori-iskujen kohteeksi (Englanti, Espanja), sekä tarjonnut koulutustaan ja apuaan tässä taistelussa. Retoriikka siitä, että Israelilla on oikeus puolustaa olemassaoloaan islamilaista terrorismia vastaan ja estää oman kansansa tappaminen, on yleistynyt, ja se on pyritty liittämään tiiviisti länsimaiseen retoriikkaan (11/9, Lontoon ja Espanjan pommi-iskut) itsepuolustuksen tai ennalta ehkäisevän iskun oikeutuksesta. (Wolfsfeld 14.12.2008) Terrorismin vastaisessa sodassa media on päästetty kuvaamaan verisiä, kärsiviä ja itkeviä uhreja kaduilla tai sairaaloissa. Samasta väkivallan tulosten näyttämisestä Israel kritisoi vastapuolta. Kuolonuhrien siirtämistä on jopa viivytelty, jotta pääministeri ehtisi esittämään lausuntonsa televisiokameroille taustallaan uhrin ruumispusseissa. (Luyendijk 2009, 121)

Israel sai melko rauhassa aloittaa terrorismin vastaisen sodan rakentamalla turva-aitoja, saartamalla miehitettyjä alueita ja tappamalla ”täsmäiskullaan” muun muassa Hamasin hengellisen johtajan sheikki Yassinin moskeijan rukoushetken aikana Gazassa. Pyörätuoliin sidotun neliraajahalvaantuneen, sokean sheikin lisäksi helikopterista ammuttuun ohjukseen menehtyi kolme sivullista ja useita haavoittui.

---

¹³ USA Patriot Act -laki rajoitti kansalaisoikeuksia Yhdysvalloissa muun muassa salakuuntelun, terrorismin valvontaohjelman ja rajoilla tapahtuvilla pidätyksillä (HS 2.10.2002).

(Philo ja Berry 2011, 112) Terrorismin vastaisen sodan mukana osaksi kansainvälistä al-Qaidan terrorismiorganisaatiota on yritetty leimata milloin PLO, milloin Palestiinan itsehallinto, ja viimeisenä Hamas. Lähdetä leimalle ei ole esitetty (Pappe 2010, 51), eikä kansainvälinen lehdistö ole hyväksynyt sitä. Itsenäisyys- ja vapaustaistelu on ideologisesti hankala asia, sillä on helpompi lokeroida teot terrorismin vastaiseksi sodaksi. Palestiinalaisten tilanteessa on itsestään selvää, että on olemassa terroritekoihin syyllistyneitä aseellisia ryhmittymiä. Samanlaisiin terroritekoihin ovat syyllistyneet äärijuutalaisten siirtokuntien asukkaat, mutta näitä media kutsuu ”muutamaksi yksittäiseksi tapaukseksi”, vaikka siirtokuntalaisten toiminta on jatkuvaa palestiinalaisväestön terroria. Hyvänä esimerkkinä toimii Länsirannan Hebron, jossa ihmisoikeus- ja rauhanjärjestöjen sekä kirkkojen vapaaehtoiset käyvät esimerkiksi saattamassa lapsia kouluun, jotta nämä välttyisivät siirtokuntalaisten sylkemiseltä, kivien heitolta, tönimiseltä, nimittämisiltä ja ahdistelulta.

Israelin perustamiseen liittyi myös juutalaisten Irgun ja Stern Gangin aseellisia iskuja ja pommiattentaatteja 1940-luvun brittien hallintoa kohtaan, minkä tarkoituksena oli kiinnittää erityisesti amerikkalaisten huomio Palestiinan alueeseen. (Carruthers 2000, 168). Koko Israelin olemassaolon ajan terrori-iskuihin ovat syyllistyneet myös juutalaiset. Näkyvin isku on ollut pääministeri Jitzhak Rabinin murha, jossa siirtokuntalaistaustainen ortodoksijuutalainen Jigal Amir surmasi pääministerin ja haavoitti tämän turvamiestä. Amir on myöhemmin ilmoittanut motiivikseen muun muassa sen, että armeija piti Oslon sopimusta katastrofina. Haastattelua ei ole julkistettu Israelissa. (Vuotila 5.11.2005)

Viimeistään Gazan tuho kolme viikkoa kestäneen Cast Lead -sotilasoperaation aikana museri myytin terrorismin vastaisesta sodasta. YK:n Goldstonen raportti osoittaa, että kyseessä oli Israelin toteuttama tuho, jopa joukkomurha. Kolmen viikon aikana kuoli 1387–1417 gazalaista¹⁴, joista suurin osa siviilejä (Goldstone 2009, 10, 106). Amnestyn mukaan haavoittuneita oli noin 5000, joista lapsia 1800 (liite 3). Kolmen viikon aikana Gazan kaistaleelle pudotettiin yli 600 pommia, jotka

---

¹⁴ Ihmisoikeusjärjestöjen arvio, mutta Israelin mukaan kuolleita 1166, kun Hamas sanoi uhrien määräksi 1444.

aiheuttivat massiiviset tuhot: 3354 kotia tuhoutui täysin, 11 112 osittain, ja 280 koulua ja lastentarhaa raunioitui (Goldstone 2009, 22–23, B'Tselem - Cast Lead). Israel menetti taisteluissa 13 kansalaista, joista neljä kuoli armeijan omassa tulituksessa inhimillisen erehdyksen vuoksi. (Goldstone 2009, 11) Näin mittavasta joukkorangaistuksesta on vaikea puhua terrorismin vastaisena sotana, mutta hävityksen voi nähdä luovan uutta terrorismia. Israelin armeija raportoi taisteluiden ensimmäisinä viikkoina olemattomasta vastarinnasta Gazan kaistalla. Käsitystä tukevat myös tuhojen laajuus ja taisteluun osallistuneiden sotilaiden kertomukset. (Philo ja Berry 2011, 141 ja 151)

ISLAMOFOBIA on omien kansalaisten pelottelua islamilaisen maailman vaaralla ja yksi osa Israelin media- ja selviytymisstrategiaa. Sillä oikeutetaan huippumodernin armeijan ylläpito, mistä myös muistutetaan jatkuvasti länsimaailmaa. Kovin johdonmukaista islamofobia ei ole ollut. Kun Irakin uhka poistui, tilalle tulivat Syyria ja Libanon, erityisesti Hizbollah Etelä-Libanonissa. Kun Libanonin uhka hoidettiin sotilaallisesti, oli Iranin vuoro. Vaikka Iranin ydinaseuhka ja sen tämän hetkisen (maalikuussa 2012) presidentin asenne Israelia kohtaan ovat ruokkineet pelkoja kiitettävästi, israelilaisten asenne Irania kohtaan on kuitenkin muuttunut maan sisäisten mellakoiden myötä. Iranin oppositioliikehdintä on tarjonnut toisenlaisen näkökulman iranilaiseen yhteiskuntaan ja Israelissa tarjottuihin viholliskuviin. (Viestinnän asiantuntija 2) Jordanian ja Egyptin kanssa tehdyistä rauhansopimuksista huolimatta Israel ei ole ollut merkittävän kiinnostunut ympäröivistä arabimaista, mikä osaltaan ruokkii uhka- ja viholliskuvia. (Peri 2010, 102)

Islamilaisen maailman uhka- ja viholliskuvan rakentaminen on ollut pitkäjänteistä. Pelkoa on lietsottu Israelissa, mutta myös laajemmin Yhdysvalloissa ja Euroopassa. Uhkana on ollut milloin Saddam Hussein, milloin al-Qaida tai Iranin presidentti. Eniten hämmennystä Israelissa on herättänyt Iranin presidentinvaalien yhteydessä esiintynyt liikehdintä:

Yhtä äkkiä ihmiset katsovat, että Teheranissa on valtavat mielenosoitukset. Sellainen sympatia, joka israelilaisille yhtä äkkiä tuli Iranin oppositiota kohtaan. Iranissakin käydään tällaista ja siellä on tiettyä

kansalaiskeskustelua ja ihmiset kaipaavat vapautta. Tällainen viholliskuvan muuttuminen, että ei iranilaiset olekaan vain sitä yhtä. Israelissa on ollut hirveä pelottelu Iranista. Ihan tietty propagandistinen, varmistelua jotenkin Israelin hyökkäystä Irania vastaan. Se oli äkkiä israelilaisille, valtava, aivan toisenlainen näkökulma iranilaiseen yhteiskuntaan.

(Viestinnän asiantuntija 2)

Cardiffin yliopiston tekemä, brittiläisen sanomalehdistön kirjoittelua muslimiväestöstä käsittelevä tutkimus kertoi islamin näkyvyyden kasvaneen vuosina 2000–2008. Vajaalle tuhannelle jutulle tehtiin tarkempi sisältöanalyysi. Tutkimuksen toteuttajat löysivät kolme uutiskoukkuja, joilla oli huomattava merkitys Britannian muslimeista uutisoitaessa. Uutiskoukku tarkoitti tarinan pääpainona toimivaa lähestymistapaa tai jutun uutisarvoa lisäävää elementtiä. Kolme yleisintä uutiskoukkuja olivat terrorismi, terrorismin vastainen sota ja panttivankien ottaminen, joista kirjoitettiin 36 prosenttia artikkeleista, uskonnolliset ja kulttuuriset kysymykset (esimerkiksi sharia-laki sekä huivit, hunnut ja burka, pakkoavioliitot, islamin rooli yhteiskunnassa), joiden osuus oli 22 prosenttia, sekä äärimuslimit, joita käsiteltiin 11 prosenttia verran. Nämä uutiskoukut muodostivat kaksi kolmasosaa juttujen lähestymistavoista, jolloin lähestymistapana toimi uhka, ongelma tai ääriainekset. (Moore, Mason, Lewis 2008, 1–10)

Euroopassa toteutuneissa terroriteoissa, kuten Lontoon maanalaisen iskussa, Madridin junaturmassa tai amsterdamilaisen elokuvaohjaajan tapossa, on luultavasti enemmän kysymys siirtolaisten huonosta integroitumisesta uuteen kotimaahan ja toisaalta eurooppalaisen käännyännäisen fundamentalismin korostumisesta kuin islamilaisen maailman uhasta.

Israel on profiloitunut LÄNSIMAIDEN ETUVARTIOASEMANA. Israel on kehittynyt, demokraattinen ja moderni yhteiskunta, jonka toiminta on päällisin puolin yhtä vapaata kuin Yhdysvalloissa tai Euroopassa. Israel kokee roolinsa yhä kriittisen tärkeäksi. Koska Israel sijaitsee Lähi-idän arabi- ja muslimimaiden keskellä, sen kohtalona on toimia vakauden vartijana kaikissa sitä ympäröivissä maissa ja suojella olemassa olevia hallituksia estämällä tai pysäyttämällä radikalisoitumisprosessit ja fundamentalistisen uskonnollisen fanaattisuuden

leviäminen. (Chomsky 2002, 245) Arabimaiden kansannousut keväällä 2011 mursivat Israelin yksinoikeuden demokratiaan, minkä seurauksena se on pakotettu asemoimaan itsensä uudelleen kumppanina Lähi-idän alueella.

JUUTALAISTEN LUVATTU MAA, PALUU DIASPORASTA oli keskeinen viesti toisen maailmansodan jälkeen. Israel on edelleen ainut turvallinen ja mahdollinen paikka juutalaisille. (Viestinnän asiantuntija 5) Tällä perusteella kaikkien juutalaisten muutto Israeliin on sallittua ja tuettua. Kasvavalle juutalaisväestölle taataan asutus lunastamalla, anastamalla ja edelleen laittomasti miehittämällä maita palestiinalaisilta. Viime aikoina Israelin johtavat poliitikot ovat korostaneet juutalaisvaltion roolia ja asemaa, mutta samalla vähemmistön asemaa heikennetään muun muassa estämällä arabipuolueiden osallistuminen vaaleihin. Toiminta herättää kysymyksen paitsi arabivähemmistön asemasta ja oikeuksista myös Israelin demokratiasta. (Cook 2005, 335)

PYHÄ MAA, RAAMATUN MAA

Israelin olemassaolo on kytketty Raamatun historiaan ja Vanhan testamentin kertomuksiin, joiden perusteella Israelia on pidetty luvattuna maana juutalaisille. Ajatusta on tarjottu erityisesti Israelin liittolaisiksi suostuneille kristityille. Käytännössä se on useimmiten tarkoittanut fundamentalistikristittyjä, jotka hyväksyvät Israelin valtion toimet epäröimättä.

Israel, Raamatun luvattu maa, on moderni ja elävä maa, jonka juuret ja historia liitetään maailmanhistorian mullistavimpiin tapahtumiin. Jokainen osa Israelia kertoo historiaa. Jerusalem, Pyhä Kaupunki, on kaupunki, jota kuvaa antiikin ja modernin sekä pyhän ja maallisen kohtaaminen. Maailman kolme suurinta monoteististä uskontoa ovat tiivistä sitoutuneita Jerusalemiin ja kaupunki toivottaakin tervetulleiksi eriuskoiset pyhiinvaeltajien sankat joukot, jotka ikuisesti hakeutuvat Israelin kauniiseen pääkaupunkiin ja sen pyhäköille. (Israelin turismiministeriö 24.8.2009)

Raamatun tapahtumat yltävät kuitenkin Palestiinan lisäksi Egyptin, Syyrian ja Irakin alueille. (Ra'ad 2010, 39)

TURISMI-ISRAEL pyrkii edistämään Israelin vetovoimaa ja antamaan edellytyksiä talouden kehitykselle. Turismin merkitys Israelille on merkittävä, sillä se on israelilaisten ja palestiinalaisten tärkeitä tulonlähteitä. Turismin selkäranka muodostuu uskonnollisista pyhiinvaeltajista, mutta Israelin matkailuviranomaisten tavoite on laajentaa matkailijoiden kirjoa:

Israelilla on paljon tarjottavaa uskonnollisten ja historiallisten paikkojen lisäksi. Täällä on monta kilometriä pitkiä, puhtaita ja aurinkoisia rantoja, uudenaikaisia kaupunkeja ja hotelleja, kibbutseja, teattereita ja yökerhoja, terveyshoitoloita, hienoja kylpylöitä ja värikylläisiä markkinoita – kaikki suhteellisen pienen alueen sisällä. (Israelin turismiministeriö 24.8.2009)

Ekumeeninen matkailuliittoutuma¹⁵ on kiinnittänyt paavin ja Yhdysvaltain presidentin huomiota siihen, miten reilun matkailun ja kestävän kehityksen periaatteita tulisi toteuttaa Israelissa ja Palestiinassa. Se on myös esittänyt lukuisia kysymyksiä aiheesta:

Kuka kontrolloi Palestiinan matkailua? Ekumeenisen matkailuliittoutuman mielestä matkailijoilla ei ole vapaata pääsyä Palestiinaan, vaan kulkuoikeuden ja viisumit myöntää Israelin valtio. Israelin penseys heidän suhtautumisessaan palestiinalaisten kanssa yhteistyötä tekeviin tahoihin on tunnettua ja hyvin dokumentoitua.

Yhtenä viimeaikaisista tapauksista suomalaiselle ihmisoikeusaktivistille ei myönnetty maahanpääsylupaa. Perusteluja ei annettu, mutta hän itse pitää syynä sitä, että hän rehellisesti kertoi matkustavansa myös Palestiinalaisalueelle. Lentokentän turvallisuusviranomaiset olivat myös tarkastaneet hänen julkisen

---

¹⁵ ECOT, Ekumeeninen matkailuliittouma, on perustettu 1982 ekumeenisten järjestöjen toimesta vastauksena kolmansien maiden matkailun tuottamiin ongelmiin. Se edistää yhdessä paikallisten yhteistyökumppaneiden kanssa sosiaalista, eettistä ja ekologisesti vastuullista matkailua. Matkailu on yksi suurimmista teollisuudenaloista maailmassa. Arviolta kymmenen prosenttia maailman bruttokansantuotteesta tulee turismista.

Facebook-profiilinsa, josta kävi ilmi hänen pitävän palestiinalaisista solidaarisuusryhmistä. (Malmberg 13.7.2011)

Millaiset vierailut Betlehemin Kristuksen syntymäkirkon kaltaisille pyhille paikoille sallitaan? Millä perustellaan pyhiinvaeltajien ajamista Israelin puolelta israelilaisen liikennöitsijän linja-autolla kohteeseen ja sieltä pois ilman, että heillä on mahdollisuutta tavata paikallisia kristittyjä asukkaita tai käydä ostoksilla paikallisissa liikkeissä?

Miksi matkat järjestetään niin, että matkailijat käyttävät ainoastaan israelilaisten hotellien palveluja ja heitä yritetään monin keinoin estää käyttämästä palestiinalaisten hotellien palveluja? Samoin pidempiaikainen Palestiinassa viipyminen tehdään vaikeaksi järjestää. Paikkakunnalla oleskelu auttaa vierasta ymmärtämään paikallisten ihmisten tilannetta ja kulttuuria, jolloin paikallisten tapaaminen matkailun kautta voisi olla keino korjata epäoikeudenmukaisuuksia. Ekumeeninen matkailuliittoutuma epäilee, että israelilaiset matkanjärjestäjät eivät kuitenkaan halua tätä.

Kuinka luotettavia ovat Palestiinaa ja palestiinalaisia koskevat aineistot ja neuvot, joita Israelin matkailutoimisto jakaa matkailijoille? Onko niiden tarkoitus vahvistaa negatiivisia ennakkokäsityksiä arabeista ja palestiinalaisista? Kärjistyneimmillään Palestiinalaisalue on kuvattu osaksi Israelia matkailuministeriön kartassa (liite 6).

Ekumeeninen matkailuliittoutuma kehottaa pyhiinvaeltajia huomioimaan Israelin hallituksen harjoittamaa raskasta matkailun ohjailua. Tukeeko heidän tapansa suorittaa pyhiinvaellus Israelin poliittista ja taloudellista ylivaltaa alueella palestiinalaisten kustannuksella?

(Ekumeeninen matkailuliittoutuma 27.3.2010)

Tähän liittyy länsimaisten asiantuntijoiden (tutkijoiden, opettajien, poliittisten vaikuttajien) kutsuminen Israeliin järjestettäville matkoille ja seminaareihin. Värväys voi tapahtua hyväksikäyttämällä vapaaehtoisjärjestöjä, joiden kautta hallitukset rahoittavat osallistumisia, mikä on osa Israelin laajempaa PR-toimintaa.

ALUEEN PALESTIINALAISTEN HISTORIAN SIVUUTTAMINEN. Historian vääristelyt jatkuvat israelilaisessa yhteiskunnassa esimerkiksi viittaamalla Raamatun historiaan ja oikeutukseen juutalaisten luvatussa maasta, mutta myös unohtamalla ja tuhoamalla lähihistoriaa muutaman vuosisadan ajalta. Arabikylien ja -hautausmaiden tuhoamiset ja nimien vaihdot heprealaisiksi, sekä kylien uudelleenasetus ovat vain yksi prosessin elementti. Vasta viime aikoina Israelissa on ryhdytty arvioimaan oman valtion syntyvaiheita. Israel on käyttänyt paljon voimavaroja sen todisteluun, että palestiinalaiset jättivät alueensa ja pakenivat nyky-Israelin alueelta, kun taas esimerkiksi historioitsija Ilan Pappé pitää palestiinalaisten ”pakoa” todellisuudessa etnisenä puhdistuksena, jolle ei tarjottu vaihtoehtoa. (Pappé 2006, xiv)

Mediasuunnitelmat elävät ja muuttuvat tilanteiden ja operaatioiden mukana. Julkisuus Libanonin sodassa (2005) oli erilaista kuin Gazan konfliktissa (2009). Libanonin sodassa toimittajat saivat varsin vapaasti haastatella ja suorittaa tiedonhankintaa, kun taas Gazan Cast Lead -sotilasoperaatiossa Israelin tiedotuskoneisto vastasi yksinäisesti tiedonjakelusta päätöksellään olla päästämättä toimittajia Gazaan (Philo ja Perry 2011, 141). Israelin brändin rakentaminen on pitkäjänteistä toimintaa. Toimenpiteiden muuttumisesta huolimatta tietyt samat painotukset ovat nähtävissä pitemmällä ajanjaksolla. (Tiedottaja 1)

4.1.2. Medianhallinta

Israelin ja Palestiinan itsehallintoalueella työskentelevät ulkomaalaiset journalistit voidaan jakaa vakituisiin kirjeenvaihtajiin ja vieraileviin journalisteihin. Government Press Officen eli GPO:n mukaan Israelissa työskentelee vakituisesti noin 800 journalistia noin kolmensadan mediatalon edustajana. Yhteensä mediataloilla on noin 1200 työntekijää erilaisissa journalistisissa tehtävissä: kuvaajina, äänittäjinä, avustajina ja niin edelleen. Vierailevien journalistien määrä on ollut vuosittain noin 2500 ja vaihteluväli liki kolmenkymmenen vuoden aikana 2000–2500. (Tiedottaja 2) Alueella pysyvämmiin työskenteleviä kirjeenvaihtajia

edustavalla Israelin Foreign Press Associationilla on 460 aktiivista jäsentä 32 maasta. (FPA 27.3.2010)

Israelissa on toimiva yhteiskunta ja toimivat valtion järjestelmät tiedotusorganisaatioineen. Maahan tullessaan journalistit voivat hankkia hallituksen tiedotustoimistosta paikallisen lehdistökortin akkreditoitumalla GPO:n rekisteriin. Samalla toimittajille tarjotaan tiedotusaineistoa, jossa esitellään Israelin näkemys konfliktista videoin ja tekstiaineistoin. Ilman GPO:n pressikorttia on mahdotonta työskennellä armeijan ja viranomaisten kanssa tai esimerkiksi matkustaa Gazaan, sillä Israelissa ei tunnusteta kansainvälistä tai mediayhtiöiden omaa pressikorttia. GPO:n korttien myöntämistä tiukennetaan varsinkin, kun median toiminta ei miellytä Israelin viranomaisia, mikä käytännössä tarkoittaa sananvapauden rajoittamista ja journalistisen työn estämistä. Journalistien työskentely voidaan estää myös jättämällä työlupa myöntämättä. Kolmen kuukauden välein uusittava turistiviisumi tekee oleskelusta hankalaa. (Toimittaja 3)

Mediat ovat siis riippuvaisia viranomaisten avusta ja lähteistä, ja ilman yhteistyötä toiminta käy äärimmäisen haastavaksi ja hankalaksi. GPO tarjoaa valtion tiedotusaineistoa hepreaksi, englanniksi, ranskaksi, espanjaksi tai saksaksi, osan aineistosta myös arabiaksi. Järjestelmä on samanlainen kuin länsimaissa yleensä, joten Israelin puolella käännyttään helposti valtion, ministeriöiden, armeijan tai poliisin tiedottajien puoleen tietojen tai haastatteluiden saamiseksi. (Toimittaja 8 ja 16)

GPO:n henkilöstömäärä on 30, joista kymmenen työskentelee journalistien auttamiseksi tekemällä tiedotteita tai auttamalla haastateltavien ja kontaktien löytämisessä. Kymmenen pyörittää viraston hallintoa journalistirekistereineen ja kymmenen valokuvaajaa tuottaa materiaalia GPO:n viestintää varten. GPO:n tehtävä on kaksijakoinen: a) auttaa ulkomaalaisia toimittajia heidän tarpeissaan ja b) varmistaa Israelin näkökulman välittyminen toimittajille. (Tiedottaja 2)

Varsinkin Israeliin kohdistuneiden terroristi-iskujen yhteydessä GPO pyrkii tarjoamaan ulkomaalaisille toimittajille pääsyn iskupaikalle turvallisuusviranomaisten ohitse, tarjoamaan englanninkielisen tiivistelmän

tapahtumista, löytämään englanninkielisen viranomaisen haastateltavaksi tai toimimaan fixerinä (avustajana) iskupaikalla. (Tiedottaja 2)

Israelissa uskotaan internetin mahdollisuuksiin ja kansalaisvaikuttamiseen. Tähän eivät lukeudu ainoastaan viranomaisten tai juutalaisjärjestöjen internetsivut, Twitter-lyhytviestit, YouTube-kanavat tai Facebook-ryhmät, vaan myös yksittäisten kansalaisten viestit. (Tiedottaja 2) Israelin hallituksen sivustot tarjoavat kansalaisilleen vinkkejä, miten argumentoida Israelin puolesta ja oikoa väärinymmärryksiä. Ohjeet osoittavat, että PR-toimintaan ja Israelin brändin rakentamiseen suhtaudutaan vakavasti. Hyvin yksityiskohtaisia ja tarkkoja neuvoja tarjotaan hepreaksi, venäjäksi ja englanniksi (Ministry of Public Diplomacy ja Diaspora Affairs 31.5.2011).

Miten voimme ilmaista itseämme ja saada viestimme perille mahdollisimman tehokkaasti tavatessamme uuden henkilön, joka ei tunne Israelin tilannetta? Hän voi olla toisesta kulttuurista, eikä puhu kieltämme. Miten varmistamme, että sanomamme tekee vaikutuksen? Olemme koonneet muutamia vihjeitä, jotka auttavat sinua ja saavat ihmiset todella kuuntelemaan viestiäsi:

- 1) *Kuuntele ensin ja puhu vasta sitten. Kaikkiällä maailmassa, puhumastaan kielestä riippumatta, ihmiset haluavat tuntea tullessaan kuulluksi. Mitä heillä on sanottavaan? Ennen kuin yrität puhua tai vastata, kuuntele toista. Se on ainoa tapa, jolla voit osoittaa kiinnostusta tai herättää kiinnostuksen itseesi ja sanomaasi.*
- 2) *Katsekontakti luo henkilökohtaisen yhteyden. Se on ensimmäinen ja tärkein asia. Katsoessasi pois päin tai toisen ohitse keskustelun aikana luot vaikutelman, että olet kiireinen, mikä voi toisesta tuntua epämiellyttävältä. He saattavat ajatella, että et ole kiinnostunut heistä enää.*
- 3) *Kehon kieli on yhtä tärkeää kuin sanallinen sisältö. Lisää eleitä saadaksesi ihmiset kuuntelemaan sinua: a) anna käsien ”puhua” ja tehdä laajoja liikkeitä, jolloin välität viestin miellyttävästä viestinnästä ja olet koko kehollasi mukana, sekä b) käytä ääntäsi vaihtelevasti keskustelun aikana, anna äänen laskea ja nousta sen*

mukaan, mitä asioita haluat painottaa. Keskustelukumppanisi keskittyy paremmin sanomaasi.

- 4) Ihmiset ovat hyvin herkkiä ilmeille, joko tiedostamatta tai tietoisesti, varsinkin kun keskustelu ei ole heidän omalla äidinkielellään. Hymyile vain, kun tarkoitat sitä. Yritä olla rehellinen omassa hymyssäsi, pidä katse ja ilme pehmeänä.*
- 5) Istu luontevasti. Kehon kielellä lähetät viestin mukavuudesta ja luottavaisesta suhtautumisesta keskustelukumppaniisi. Nopeat ja hermostuneet liikkeet luovat tunteen hämmennyksestä ja ahdistuksesta.*

Miten voit välittää tärkeitä viestejä Israelista?

- Kerro oma henkilökohtainen tarinasi. Älä pelkää jakaa tunteita ja kokemuksia ihmisten kanssa. Loppujen lopuksi olemme kaikki vain ihmisiä.*
- Varo pitkiä yksinpuheluita ja monologeja, joita on vaikeata seurata.*
- Anna myös kumppanien puhua, herkisty vuoropuhelulle.*
- Kysy kysymyksiä ja kiinnostu myös heidän sanomisistaan.*
- Yritä miettiä uusia näkökulmia, joita voit tarjota Israelista. Jos esimerkiksi Israelin ja Palestiinan konflikti nousee esille ja toinen osapuoli on sitä mieltä, että palestiinalaiset ovat olleet alueella aina, älä hyökkää! Yritä varovasti muistuttaa heitä, että kummallakin osapuolella on oma totuutensa. Historia osoittaa, että juutalaiset asettuivat Israeliin kauan ennen arabien saapumista.*
- Ilmaise itseäsi selvästi, jotta sinua olisi helppo ymmärtää.*
- Säilytä huumorintaju, ettet ajautuisi uuvuttavaan keskusteluun, jossa esität Israelin uhrina.*
- Käytä henkilökohtaisia tarinoita ja esimerkkejä. Ne ovat aina parempia kuin akateemiset tutkimukset ja tilastot.*
- Kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa. Pidä mukana kuvia, niin saat viestisi helpommin perille. Jos esimerkiksi haluat osoittaa Israelin koon, osoita se kartalta!*

- *Päätä 2–3 viestiä, jotka haluat Israelista välittää. Ei liikaa viestejä kerralla. Liitä sanomaasi aina jokin omakohtainen kuva tai tarina.*

(Ministry of Public Diplomacy ja Diaspora Affairs 31.5.2011)

Hollantilainen kirjeenvaihtaja Joris Luyendijk viittaa omiin kokemuksiinsa Israelin lobbaamisen tarmosta. Suurlähetystöt, juutalaisorganisaatiot ja Israelin ystävät kutsuvat vierailulle päätoimittajia lehdistä, televisiokanavilta ja muista medioista lukuisissa länsimaissa tai tulevat itse vierailemaan. Samat tahot avaavat lehdistökeskuksia, joissa palestiinalaisia ja laajemminkin arabimediaa syytetään antisemitistisestä, antiamerikkalaisesta ja antilänsimaisesta propagandasta. (Luyendijk 2009, 149–150).

Erilaisilla suomalaisilla Israelin ystävyysseuroilla tuskin on kytkentää Israelin armeijan viestintään tai näiden julkisuusstrategiaan. Tästä huolimatta IDF saa yllättävän paljon positiivista, kritiikitöntä julkisuutta näiden viestinnässä. Näillä Israelin ystävyysseuroilla on toisaalta roolinsa virallisen Israelin mediastrategiassa, sillä suurlähettiläät vierailevat usein puhujina seurojen tilaisuuksissa. Esimerkiksi suomalaisen Israelin ystävät ry:n kotisivujen kautta voi linkittää itsensä Israelin armeijan kotisivuille.

Koko olemassaolonsa ajan nykyinen Israelin valtio on joutunut taistelemaan monien vaikeiden ongelmien kanssa. Voimakas muuttoliike ja tulokkaiden sopeuttaminen yhteiskuntaan ei ole helppo tehtävä. Jatkuvat terroriteot ovat kaiken aikaa läsnä oleva uhka. Vihamieliset naapurivaltiot aiheuttavat sen, että Israelin on uhrattava suuri osa kansantaloutensa varoista oman maansa puolustukseen. (Israelin ystävät 28.8.2009)

Myös armeijaa myötäilevä aineisto julkaistaan mielellään, jotta jäsenistö saisi ”oikeaa tietoa” armeijan toiminnasta. Lähdekritiikki jää kuitenkin kovin ohueksi. Tutkimus on armeijan oma, vaikka esimerkiksi YK:n tai israelilaisten ihmisoikeusjärjestöjen raportteja tilanteesta olisi myös saatavilla.

Korkea-arvoinen Israelin sota-oikeuden tuomari antoi armeijalle maanantaina 30.3. vapauttavan tuomion joukosta viimeaikaisia syytöksiä

tammikuussa Gazassa toimineiden sotilaiden moraalisisista rikkomuksista ja väärinkäytöksistä ja määräsi sotilaspoliisin lopettamaan asian tutkimisen, sillä hänen päätöksensä mukaan väitteet perustuivat kuulopuheisiin ja huhuihin. Tutkimus aloitettiin aiemmin maaliskuussa sen jälkeen, kun useiden 13. helmikuuta yksityisessä konferenssissa Rabin-keskuksessa puhuneiden sotilaiden ”todistukset” vuodettiin sanasta sanaan hepreankieliselle lehdistölle, mikä herätti kohua, jota vasemmistolainen Ha'aretz-lehti suurenteli.

Tutkimus osoitti, että ratkaiseva osa sotilaiden kertomuksista keskittyi kahteen tapaukseen, joissa epäiltiin Israelin sotilaiden ampuneen gazalaissiviilejä vastoin armeijan voimankäyttövaltuuksia. (ICEJ 28.8.2009)

Israelin ystävät ry:llä on 8000 henkilöjäsentä ja 93 paikallisosastoa eri puolella Suomea. ICEJ ry:n (Jerusalemien kansainvälisen kristillisen suurlähetystön Suomen osaston) tavoin se harjoittaa mediatyötä radiossa (Radio Dei) ja televisiossa (TV7). Molemmat ystävyysjärjestöt ylläpitävät myös internet-sivustoja. Järjestöjen ja henkilöjäsenten viesti on, että kristittyjen ei Raamatun mukaan tule unohtaa juutalaisia, eikä kyseenalaistaa Israelin asemaa. Tästä näkökulmasta ne myös monitoroivat suomalaisen median uutisointia ja osallistuvat aktiivisesti mielipiteiden muokkaamiseen medioissa, sekä suoranaiseen toimittajien ja asiantuntijoiden painostamiseen ”oikeisiin” mielipiteisiin.

Tämänkaltainen toiminta tuskin estää median tai journalistien työskentelyä, mutta aiheen käsittely voi vaikeutua, jos painostusryhmien reagointia pelätään tai herkästä aiheesta tiedetään tulevan hankalaa jälkipuintia. Tätä tutkimusta varten haastatellut ulkomaalaiset toimittajat ilmoittivat saaneensa epätavallisen paljon palautetta ja kommentointia, jota voi kutsua myös painostusyrityksiksi, sekä joutuneensa monitoroinnin kohteeksi. (Toimittaja 4, 8, 10 ja 14)

4.1.3. Israelin armeija käy taistelua mediassa

Israelin armeijan (IDF) mediapalvelut täydentävät GPO:n palveluita. Armeija edellyttää ulkomaalaisen toimittajan akkreditoituneen GPO:lle. Armeija palvelee GPO:n tavoin pääkielillä: englanniksi, ranskaksi, venäjäksi, arabiaksi ja espanjaksi. Myös saksaksi ja hollanniksi on mahdollista saada apua. (Tiedottaja 1) Israelilla on Lähi-idän modernein armeija. Sen kykyä toimia sota- tai konfliktitilanteissa on koeteltu maan lyhyen historian aikana useasti. Asevoimien taistellessa terroristeja vastaan miehitetyillä alueilla armeijan viestintäyksiköt käyvät sotaa suurten mediatalojen (CNN, BBC, Al Jazeera) ja uutistoimistojen (Reuters, AP) välittämän uutiskuvan Israel-myönteisyyden puolesta. Israelin armeijan tiedotusosasto (prikaatia) johtaa prikaatinkenraali, joka on alisteinen pääesikunnan operaatioyksikölle. Suomen pääesikuntaa vastaavassa organisaatiossa johdetaan armeijan koko viestintää. Pääesikunnan maanalaisiin tiloihin on valmistunut televisiotoimintaa varten kriisiajan lähetysyksiköt, joista käsin voidaan poikkeusoloissa alistaa kaikki kaupalliset ja julkisen palvelun televisio- ja radiokanavat armeijan käyttöön. (IDF 27.8.2009)

Tiedotusosasto jakautuu kahdeksaan haaraan, joista median kannalta merkittävimmät ovat:

STRATEGIAOSASTO vastaa armeijan julkisuusstrategian rakentamisesta ja tukee joukko-osastoja tuottamalla strategia- ja tutkimustietoa.

JULKISEN PALVELUN OSASTO on vastuussa viestinnästä sotilas- ja siviiliyhteisön välillä. Osasto osallistuu armeijan julkisuuskuvan rakentamiseen yhdessä juutalaisten järjestöjen, viranomaisten, sekä hallituksen tiedottajien kanssa. He jakavat materiaalia tuotantoyhtiöille ja muille laitoksille, sekä järjestävät vierailuja armeijaan tai sotilashenkilöstön luentoja ja esitelmiä esimerkiksi kouluissa ja yliopistoissa.

VIESTINTÄOSASTON (israelilainen ja ulkomaalainen media) vastuulla on median päivittäinen hallinta. Eri tiedotusvälineitä varten ja erityisiä kohdeyleisöjä varten on

omat yksikkönsä. Kotimaan yksikkö huolehtii israelilaisesta mediasta, kuten Shokenin, Yideotin ja Maaraiivin kaltaisista sanomalehdistä, paikallislehdistä, uskonnollisista tiedotusvälineistä, radiosta ja internetistä. Armeijan journalistit avustavat sotilas- ja turvallisuusasioissa. Toinen kokonaisuus on kansainvälinen viestintä, jonka yksikköjä ovat Pohjois-Amerikka, Eurooppa ja Tyynenmeren alue, Latinalainen Amerikka, sekä Venäjä ja arabiankielinen alue.

Ulkomaanyksikköä ovat johtaneet naismajurit Sharon Feingold ja Avital Leibovich, jotka ovat molemmat erikoistuneet kansainväliseen viestintään ja omaavat vahvan kielitaidon. Tiedottajat eivät ole sattumalta naisia, sillä visuaalinen representaatio naisesta armeijan univormussa on lumonnut kansainvälisen median, inhimillistänyt sotateknologiaa ja korostanut Israelin armeijan merkitystä kaikkien armeijana. (Brownfield-Stein 2010, 304–305). Se osoittaa myös, kuinka ammattimaisesti IDF suhtautuu PR-toimintaan konfliktin keskellä. Kriisitiedotuksen uskottavuus, kuvauksellisuus kameroiden edessä, tehokas vastaaminen kysymyksiin, sujuva ilmaisukyky ja vaikeiden tilanteiden hallinta ovat ehdottomia edellytyksiä tehokkaalle kriisitiedotukselle. (Coombs 2007, 80–81)

VIESTINTÄOSASTON FILMIYKSIKKÖ tuottaa suhdetoimintaa varten kuvamateriaalia, ensisijaisesti valokuvia (800–900 kuvaa vuodessa) ja videomateriaalia. IDF:n nettisivusto on myös oiva esimerkki tehokkaasta sodankäynnistä tiedotuksen alalla, sillä se osoittaa armeijan olevan aseiden lisäksi varustettu myös kameroilla. Yksiköllä on käytössään kahdesta kolmeen kuvausryhmää, jotka ovat jatkuvasti valmiina tuottamaan visuaalista todistusaineistoa vastapuolen iskuista ja toiminnasta. Yksikkö on varustettu digitaalisin kuvaus- ja editointilaittein. Tämän lisäksi joukko-osastoissa palvelee yksittäisiä sotilaita, joiden tehtävänä on tuottaa filmiyksikölle kuva-aineistoa. Jerusalemin heprealaisen yliopiston professori Gadi Wolfsfeld viittaakin armeijan taisteluyksiköihin, joiden tehtävänä on tuottaa visuaalista todistusaineistoa palestiinalaisten iskuista ja toiminnasta propagandan levitystä varten. Nämä sotilaat saavat erityiskoulutuksen, jolla pyritään varmistamaan heidän kykynsä toimia uutismedian kanssa. Koulutuksessa kerrotaan, miten suunnattomasti vahinkoa vastapuolelle voidaan saada aikaiseksi videolle tallennetuilla väkivaltaisuuksilla. (Wolfsfeld 2002, 80) Tällaista kuvamateriaalia on tarjoiltu esimerkiksi vuoden 2002

aikana sekä Jeninistä että Betlehemin Kristuksen syntymäkirkon piirityksestä, jolloin armeijan kuvaamat aineistot kelpasivat sellaisenaan niin israelilaismedian kuin BBC:nkin käyttöön. Taisteluyksikön kuva-aineisto on tarjolla myös armeijan omilla verkkosivuilla (www.idf.il). Lisäksi materiaalia tarjotaan juutalaisjärjestöjen käyttöön.

KOULUTUSOSASTO tuottaa sotilas- ja lehdistötiedotteet sekä seuraa armeijan viestintää. Sen toinen tehtävä on kouluttaa armeijan ylempiä komentajia median kohtaamiseen, mitä varten armeija avasi keväällä 2004 Tel Avivin lähistöllä (Dayan tukikohta, Glilotin alueella) uuden koulutusyksikön. Kouluttajilla on käytössä studiotila, johon on lavastettu radiostudio sekä puhujakoroke mikrofoneineen lehdistötilaisuuden pitoa varten. Tilassa tehtävät harjoitukset videoidaan ja analysoidaan yhdessä koulutettavien kanssa harjoitusten jälkeen. Kouluttajat kiinnittävät huomiota siihen, onko haastateltava valmistautunut riittävän hyvin haastatteluun, miettinyt esitettävän viestinsä tai ottanut selville esitettävien kysymykset. Kun kyseessä on kansainvälisen median suorittama haastattelu, komentajia kehoitetaan kertaamaan englannin sanastoa ja lausumista. Televisioesiintymisissä kiinnitetään erityishuomiota sanattomaan viestintään: ulkoasuun, ryhtiin, miellyttävään olemukseen, hymyilyyn ja kontaktin ottoon haastattelijaan sekä kameraan. Kouluttajien apuna toimivat reserviläiset yliopistoista: viestinnän lehtorit ja professorit. Israelissa reserviläisillä on sotilaspalvelusta vuosittain, joten päteviä kouluttajia on aina saatavilla.

OPERAATIO-OSASTO on vastuussa lähtevistä tiedotteista, tekstiviesteistä (komentajille ja tiedottajille) sekä lehdistökatsauksista. Osasto kommunikoi taisteluissa olevien yksiköiden kanssa ja monitoroi tiedotusvälineiden välittämiä uutisia Israelin armeijasta. Osasto on jatkuvassa valmiudessa. (IDF 27.8.2009 ja tiedottaja 1)

Jokaisella aselajilla ja maanpuolustuslohkolla ovat myös omat tiedottajansa, minkä lisäksi armeijalla on kaksi sen tehtävää tukevaa radioasemaa, Galei Tzahal ja Galgalatz. Galei Tzahal haastattelee usein pääministeriä tai julkaisee ensimmäisenä pääministerin lausuntoja, joita muut israelilaiset viestimet ja kansainväliset mediat toistavat käyttäen radio-ohjelmia lähteenään.

Galgatz-radioasema on suunnattu armeijassa asepalvelusta suorittaville nuorille, jolloin kohdeyleisönä ovat 18–21-vuotiaat (Tiedottaja 2). Aseman tekee suosituksi nuorisoa miellyttävä musiikkiprofiili, mutta se välittää myös puheohjelmia. Radion ja armeijan tehtävä on ylläpitää israelilaisia arvoja, joihin kuuluu maan rakastaminen. Asepalvelus on muutakin kuin lain toteuttamista, sillä se valmistaa nuoret yhteiskuntaan ja yhteisiin arvoihin. (Tiedottaja 1)

Armeija palvelee lehdistöä kaksikymmentäneljä tuntia vuorokaudessa viikon jokaisena päivänä, mukaan lukien sapattina. Palvelun mahdollistavat Israelin armeijan pitkät asevelvollisuusajat. Tiedotusvälineissä palvelee kaikkiaan 460 viestintään keskittyntä sotilasta, joista vakituista henkilöstöä on 60–70. (Tiedottaja 1)

Israelissa armeijapalvelus on tärkeä meriitti urakehityksen ja korkeakouluopintojen kannalta. Tiedotusyksikkö onkin suosittu palveluspaikka, jossa palvelevat nuoret hakeutuvat usein armeijan jälkeen opiskelemaan viestintää. Armeijassa syntyy myös kontakteja, joita hyödynnetään uran myöhemmissä vaiheissa (Viestinnän asiantuntija 5). Kerran vuodessa järjestettävät kertausharjoitukset pitävät turvallisuuden toimittajien agendalla henkilökohtaiseen univormuun pukeutumisen varmistamassa oikean sävyn armeijasta kirjoitettaessa (Peri 2010, 103–104)

4.1.4. Armeijan mediastrategian työkaluja

Israelin armeija haluaa korostaa avoimuuttaan kaikessa muussa paitsi tiedustelutoiminnassa ja joukkojen taistelutoimissa. On olemassa paljon todistusmateriaalia siitä, että mediaan kiinnitetään yhä enemmän huomiota Israelin sotilaallisten tai tiedusteluoperaatioiden suunnittelussa. Armeija pyrkii esimerkiksi toimenpiteisiin, joita media ei ole todistamassa. Nopeat täsmäiskut ja salaperäiset räjähdyskoneet ovat turvallisuuskoneistolle helpompia kuin median seuraamat joukkopidätykset ja talojen raivaukset. (Wolfsfeld 2002, 81) Kuten edellä on todettu, mediastrategiat vaihtelevat operaatioiden mukaan. Ei ole vain yhtä tapaa hoitaa julkisuutta. (Tiedottaja 1) Israelin armeijan tunnistettavia julkisuusstrategian

työkaluja ovat tiedon säätely, mediakeskusten luominen taistelukenttien lähelle, psykologinen sodankäynti, harhauttaminen, estäminen ja rajoittaminen, kieltäminen ja vaikeneminen, vastapuolen ihmisarvon vähentäminen, uusien medioiden käyttö, verkostoituminen ja monitorointi. (Haastattelut ja vierailut Israelin armeijan viestintäosastolla)

TIEDON SÄÄTELYLLÄ kontrolloidaan, kenelle tietoa tarjoillaan ja kenelle ei. Israelin armeijalle ratkaisevaa ovat alueella toimivat uutistoimistot: AP, Reuters, AFP, DPA, FA, ANSA, Xinhua. Yksi heidän kauttaan välitetty uutinen tavoittaa miljoonia median kuluttajia. Tämän jälkeen tulevat tiedotusvälineet, joilla on vaikutusta poliittisiin päättäjiin, eli muun muassa CNN, BBC, New York Times, Washington Post, Der Spiegel ja The Times of London. (Tiedottaja 1)

ISRAEL LUO MEDIAKESKUKSIA TAISTELUKENTTIEN LÄHELLE sekä palvelee vierailevia kirjeenvaihtajia tarjoamalla haastateltavat, paikat kameralle ja stand-upille ja niin edelleen. (Toimittaja 10) IDF:n ulkomaalaisia palveleva viestintäosasto siirtyi Tel Avivista Jerusalemiin. Se toimii samassa rakennuksessa monen uutistoimiston, median ja tuotantoyhtiön kanssa, jolloin se pystyy paremmin palvelemaan kansainvälisen median tarpeita. (Tiedottaja 1)

PSYKOLOGISEN SODANKÄYNNIN KEINOT, muun muassa pelottelu, ovat käytössä erilaisissa operaatioissa. Konfliktin eskaloituessa se voi tarkoittaa lentolehtisiä, täsmäiskuja tai yöllisiä pidätyksiä, konfliktin suvantovaiheessa taas myös pidätyksiä checkpointeilla, asuintalojen purkuja tai palestiinalaisten kiristämistä ilmiantajiksi työluvan avulla. Pelon ilmapiirin kautta pyritään saavuttamaan psyykkinen, fyysinen ja emotionaalinen sekasorto, joka johtaa sosiaaliseen avuttomuuteen ja antautumiseen, tai vähintään uhkaan siitä, että vastarinnan jatkaminen johtaa totaaliseen tuhoutumiseen. (Huhtinen 2003, 49) Israelin armeijan valmistautuminen taisteluihin on ollut hyvin julkista tietoa, panssarivaunujen ajaminen aseisiin ja taistelujoukkojen ryhmittymisen kuvaukset ovat toimineet selkeänä pelotesignaalina vastapuolen siviileille ja taistelijoille. Toimittajat ovat raportoineet näistä tapahtumista laajasti mediassa.

Pelottelun toimiessa suurta maajoukkojen operaatiota ei tarvita. Jos henkinen vastustuskyky on vahva, strategia ei näillä välineillä toimi. (Huhtinen 2003, 50) Gazan Cast Lead -sotilasoperaation aikana palestiinalaisille ei jäänyt epäselväksi gazalaisten oleminen maalitauluna: armeija tiputti paikalle yli kaksi miljoonaa lentolehtistä ja soitti 100 000 puhelua. (Philo ja Berry 2011, 146) Yksistään ensimmäisen päivän aikana 225 gazalaista kuoli ja yli 700 haavoittui, joiden joukossa oli kouluun matkalla olleita lapsia ja vastavalmistuneita poliiseja (Philo ja Berry 2011, 141).

HARHAUTTAMINEN ja osatotuudet kuuluvat keinovalikoimaan, kun median läsnäolo sotilasoperaatiossa on ei-toivottua. Tällöin järjestetään tiedotustilaisuuksia jostain vähemmän tärkeästä aiheesta tai jätetään journalistit vajavaisten tietojen varaan. Toimittaja joutuu varmistamaan tietonsa vaivalloisesti muualta, mikä antaa armeijalle aikaa toimia ilman silminnäkijöitä.

Hollantilainen kirjeenvaihtaja Joris Luyendijk esittää toisen harhautusmekanismin. Kun joku kuolee Israelin armeijan luoteihin, tiedottajien ensimmäinen kommentti on: ”Kuoliko joku todellakin sotilaiden ampumiin luoteihin?” Asiaa täytyy tutkia ja se vie aikaa. Harhautus toteutetaan siis herättämällä epäily, jota tuetaan yleensä armeijan sisäisellä tutkimuksella, vaikka vastaus tiedetään ennakkoon. Epäilyllä ostetaan aikaa, jolloin median huomio on parhaimmassa tapauksessa jo aivan muualla, kun tutkimustulokset vihdoinkin valmistuvat. (Luyendijk 2009, 148)

ESTÄMINEN JA RAJOITTAMINEN (supistuminen) ovat tyypillisiä näkökulmia konfliktialueen joukkoviestinnälle, itävaltalaisen rauhantutkijan Wilhelm Kempfin mukaan: media esittää vain oman ryhmän tavoitteet ja uhan kokemuksen tarjoamatta mahdollisuutta samastua toisen osapuolen kokemukseen. Kriisin kärjistyessä julkisuudesta karsitaan myös ajatukset osapuolten yhteisistä eduista tai konfliktin mahdollisesta ratkaisusta molempia osapuolia hyödyttävällä tavalla. Jäljelle jää vain voiton tai tuhon mahdollisuus. (Kempf 2002, 70)

Gazan operaation (Cast Lead) yhteydessä tammikuussa 2009 armeija rajoitti median pääsyä Gazan alueelle. Länsimaat joutuivat raportoimaan Israelin puolelta Eretzin rajanylityspaikalta, mistä he seurasivat sotilasoperaation vaikutuksia vain

räjähdyksiä ja tulilieskoja katsellen. Al Jazeera oli niiden harvojen joukossa, jotka välittivät kuvaa Gazasta. (Toimittaja 6) BBC käytti palestiinalaista fixeriä sekä videoneuvotteluyhteyttä häneen muiden mediatalojen joutuessa seuraamaan tapahtumia käytännössä Israelin puolelta. Tiedotusvälineille tarjoihtiin kuvamateriaalia, jossa ei näkynyt taistelun todellisia kasvoja. Tuhot esiteltiin täsmäaseiden aiheuttamina materiaalituhoina: ei ruumiita, ei inhimillistä hätää, ei haavoittuneita tai loukkaantuneita. Armeija järjesti paikalle paljon omia tiedottajia ja tarjosi aineistoaan Hamasin Qassam-rakettien tuhoista. (Toimittaja 8)

Rajoittamista ja estämistä on tapahtunut muutoinkin. Toisen intifadan myötä palestiinalaiset kansainvälisten mediatalojen fixerit eivät enää pystyneet akkreditoitumaan ja hankkimaan Israelin lehdistökorttia, mikä vaikeutti huomattavasti kansainvälisen median toimintaa ja vähensi palestiinalaisten mediatyöntekijöiden työllisyyttä. Israelin viranomaisten lisäksi mediatalot joutuvat kamppailemaan PA:n ja erityisesti Hamasin kanssa taatakseen työntekijöilleen mahdollisuuden työskentelyyn. (Toimittaja 16)

Vaikutus on vielä laajempi armeijan miehittäessä ja tuhotessa palestiinalaisten radio- ja tv-asemia, mikä käytännössä tarkoittaa tiedotusvälineiden sulkeutumista täysin tai väliaikaisesti (kuva 1). Esimerkkinä toimii Radio Betlehem 2000:n lähettimen purku ja takavarikointi Beit Jalassa elokuussa 2009¹⁶. Syyksi ilmoitettiin lähettimen häirinneen Israelin Ben Gurioinin lentokentän radioliikennettä, vaikka todellisuudessa radiolähettimet eivät toimi samoilla taajuuksilla lentoliikenteen kanssa ja lähettimet on varustettu suojauksilla, joilla estetään sekaannukset muuhun radioliikenteeseen. Lisäksi lähempänä Ben Gurioinin lentokenttää on lukuisa joukko israelilaisia radioita (muun muassa kaikki Tel Avivissa tai Jerusalemissa toimivat radiot), jotka ovat paljon suurempi riski kuin betlehemiläinen paikallisradio.

---

¹⁶ Suomen ulkoasiainministeriö on tukenut radion toimintaa koulutusprojektilla vuosina 1998–2000. Projektin aikana radioaseman teknistä ja journalistista valmiutta kehitettiin. Kevääseen 2012 mennessä armeija ei ollut palauttanut lähetintä radioasemalle.

Army breaks into Radio Bethlehem 2000, confiscates its equipment

Wednesday August 26, 2009 08:46 by Saed Bannoura - IMEMC News

Israeli soldiers broke into the Radio Bethlehem 2000 station in Beit Jala, near the West Bank city of Bethlehem, on Tuesday evening and confiscated its equipment.

Radio Bethlehem 2000 Station manager, George Qanawati, stated that the soldiers confiscated all broadcast equipment, putting the station off-air. Qanawati slammed the Israeli attack and considered it an attempt to silence the media. The radio broadcast was also online as well as onto airwaves. Right now, the Radio's website has only a black screen with the following words written in Red: "We apologize, our broadcast has been halted as the occupation soldiers broke into our station and confiscated our equipment." (www.imemc.org 28.8.2009)

KUVA 1. Uutinen Radio Betlehemin lähettimen takavarikosta (www.imemc.org 28.8.2009).

KIELTÄMINEN JA VAIKENEMINEN tai sotilassensuurin nimissä tapahtuva tiedon kieltäminen ovat armeijan käytössä olevia työkaluja. Syyksi riittää vetoaminen turvallisuuskysymyksiin. Turvallisuuskysymykset ovat israelilaisessa yhteiskunnassa hyvin laaja osa-alue. (Viestinnän asiantuntija 4)

VASTAPUOLEN IHMISARVON VÄHENTÄMINEN

Väkivallan käytön hyväksyttävyyttä voidaan lisätä kiistämällä vastapuolen ihmisarvo tai äärimmäisessä tapauksessa epäinhimillistämällä heidät täysin, mikä tapahtuu korostamalla oman ryhmän paremmuutta ja jyrkkää erilaisuutta vastapuoleen niin kulttuurisesti, moraalisesti, sosiaalisesti kuin teknologisesti. Moraalinen, uskonnollinen tai ideologinen paremmuus voivat toimia perusteluina väkivallalle. Myös arjen elämän ja tapojen eroja voidaan korostaa. Informaatioaikana on korostunut teknologinen etäännyttäminen, jossa teknologiset sovellukset auttavat etäännyttämään väkivallan kohteen tekijöistään muun muassa

tietokoneiden, viihteen, mainonnan ja median avulla. (Huhtinen 2003, 60) Keinoja on käytetty laajasti armeijan keinovalikoimassa:

- musliminaiset synnyttävät paljon enemmän lapsia kuin israelilaisnaiset kasvattaakseen näistä taistelijoita
- koraanin pelote: lainaukset uskonnon väkivallasta tai epätasa-arvosta.
- Sharia-lakien käyttöönnotolla pelottelu
- Israel on länsimainen demokratia, Gaza ja Länsiranta taas yksinvaltainen terroristinen yhteiskunta
- kuva alkeellisesta yhteiskunnasta: huutavat väkijoukot, hunnutetut naiset, lammasfarmarit, aasivankkureiden ajajat (estetään identifioituminen ja korostetaan eroja).

UUSIEN MEDIOIDEN KÄYTTÖ on lisääntynyt jatkuvasti. Uusiin medioihin lukeutuvat sähköposti, verkkosivustot, blogit ja YouTuben videokanavat, joissa armeijan oma näkemys voidaan välittää ilman toimittajien tulkintoja, analyyseja tai karsintaa. (Tiedottaja 2)

Tämä on sota-alue ja täällä on pakko olla, mutta voin kertoa, että olemme tehneet muutamia asioita sen eteen. Perustimme kaksi blogia yhdellä nettisivuista, ei IDF:n sivuilla, vaan yhdellä toisella sivulla. Lisäksi laitoimme joitain juttuja You Tubeen. (Tiedottaja 1)

VERKOSTOITUMISESSA JA MEDIAN MONITOROINNISSA IDF tekee yhteistyötä Israelin valtion muiden organisaatioiden sekä juutalaisjärjestöjen kanssa. Se pyrkii seuraamaan mediaa ja vaikuttamaan siihen vahvasti. (Tiedottaja 1) Suurlähetystöillä, juutalaisjärjestöillä ja Israelin ystävyysseuroilla on käytännöllisesti katsoen maailmanlaajuinen medianseuranta- ja monitorointiverkostonsa. Tavoitteena on valvoa Israelin valtion mielipiteen välittymistä medioille sekä vaikuttaa poliittisiin päätöksentekijöihin.

Lehdistö- ja tiedotusosasto hoitaa yhteyksiä Israelin, Suomen ja Viron median, poliitikkojen ja suuren yleisön välillä ja tuo esiin Israelin hallituksen näkökantoja eri asioihin. Lehdistö- ja tiedotusosasto jakaa tietoa

ajankohtaisista poliittisista tapahtumista Israelissa, antaa taustamateriaalia ja järjestää tilannekatsauksia.

Lehdistö- ja tiedotusosasto välittää myös Israelin ulkoministeriölle tietoja uutistarjonnasta Suomessa ja Virossa. (Israelin suurlähetystö 28.3.2010)

4.2. Palestiinalainen mediastrategia?

Israelin rinnalla oleva Palestiinan itsehallintoalue muodostaa kokonaisuuden, joka on riippuvainen Israelin valtion toiminnasta. Itsehallintoalue on siinäkin suhteessa kehittymätön ja epävakaa, että sen poliittiset ryhmittymät ovat olleet 2000-luvulla käytännössä sisällissodassa. Presidentti Abbasin, jonka toimikausi itse asiassa päättyi 9.1.2009, puolue Fatah on tukahduttanut edellisten parlamenttivaalien voittajan, Hamasin, toiminnan Länsirannalla¹⁷. Hamasin Ismail Haniyah toimi tuolloin pääministerinä. Hamas hallinnoi enää Gazan kaistaletta, josta osa Fatahin kannattajista on yrittänyt paeta Länsirannan puolelle. (Tiedottaja 4). Yhdysvaltojen, EU:n ja muutamien arabimaiden kaltaiset ulkomaalaiset toimijat ovat omalta osaltaan tukeneet Fatahia (Philo ja Berry 2011, 121–122) Hamasin saadessa tukea lähinnä Syyriasta, Iranista ja Saudi-Arabiasta. Millä nimellä pitäisi siis kutsua esimerkiksi palestiinalaista poliisia, kun se on perinteisesti muodostunut Fatahin taistelijoista? Hamasin otettua Gazan hallintaansa Gazan turvallisuuskoneisto on muodostunut Hamasin taistelijoista, Länsirannan turvallisuuskoneiston koostuessa sen sijaan edelleen Fatahin taistelijoista. Palestiinalaisten keskinäinen välienselvittely ei ole millään tavoin helpottanut tai selventänyt yhteiskunnan toimintaa itsehallintoalueella, minkä lisäksi se on myös vahingoittanut palestiinalaisten julkisuuskuvaa. (Toimittaja 12)

Fatahin ja Hamasin välirikko on omalta osaltaan tuonut monia ristiriitaisia ääniä palestiinalaisten viesteihin. Palestiinalaisen brändin rakentaminen ja tiedottaminen ei ole samalla tavalla kontrolloitua, ammattimaista ja ohjattua kuin Israelissa.

---

¹⁷ Kesän 2011 aikana Fatah ja Hamas pääsivät yksimielisyyteen uusien vaalien järjestämisestä Länsirannalla ja Gazassa. Israel reagoi voimakkaasti järjestöjen sopuun. Se koki olemassaolonsa uhatuksi.

(Toimittaja 6 ja tiedottaja 3) Välikrikko on toisaalta osoittanut, kuinka hauraalla pohjalla demokratia on. Ulkopuoliset tahot, kuten Israel, Yhdysvallat ja EU:kin, ovat tehneet välikrikan syventämisessä oman osansa, sillä ne pitävät vapaiden vaalien voittajaa Hamasia terroristiorganisaationa, eivätkä suostu toimimaan Hamasin edustajien kanssa.

Kun itsehallintoalue ja media ovat uutta yhteiskunnassa, johtaa se myös median rajoittamiseen, painostamiseen ja sensuroimiseen monin tavoin. Sensuurin pelossa paikallisten toimittajien ja avustajien itsesensuuri on tavallista voimakkaampaa. Tuoreen itsehallinnon epäkohdista ei kerrota, koska pelätään kansallisten etujen, kuten kansainvälisen avun tai oman valtion unelman vaarantamista. (Tiedottaja 3)

Olet "veitsenterällä", kuten meillä on tapana ilmaista asia. Se on hyvin vaarallista, koska siinä joutuu valitsemaan sanoja, nimiä. Hamasin hallitusta ei voi kutsua lailliseksi hallitukseksi, aivan kuten Salam Fayyadin hallitusta ei voi kutsua lailliseksi hallitukseksi. (Toimittaja 13)

Sananvapauden rajoja on koeteltu monesti. Paikallisia journalisteja on pidätetty ja teloitettu heidän erehdyttyään kritisoidaan hallintoa ja sen toimintatapoja. Palestiinalainen media on tyypillistä kehitysmaan mediaa, sillä sen vaikutus on sulkeutuneen yhteiskunnan ja ulkomaailman vähäisen vuorovaikutuksen takia suurta, eikä median toiminta ole vielä ammattimaista. (Viestinnän asiantuntija 4) Jos sensuuri toimii Israelin puolella, samat piirteet ovat nähtävissä myös palestiinalaismediassa. Toimituksissa hallitaan ennakkosensuuri, salainen poliisi on tuttu vieras ja toimitusten sulkeminen määrääjäksi arkipäivää.

Mahmoud Abbas, Palestiinan presidentti, ei puhunut minulle kuuteen vuoteen, koska annoin hänestä kuvan, josta hän ei pitänyt. En välitä. Nyt on tietenkin asioita, jotka eivät sovi yhteen oman etiikkani tai yritykseni eettisten sääntöjen kanssa. (Toimittaja 3)

Itsehallinnolla ei toisin sanoen ole kokemusta yhteiskunnasta, jossa toimii vapaa tiedonvälitys. Se ei tarkoita, etteivätkö palestiinalaiset osaisi hyödyntää julkisuutta,

mutta se vaikeuttaa omalta osaltaan tiedotuskäytäntöjen luomista ja journalistien työskentelyä itsehallintoalueella. (Tiedottaja 3)

Palestiinalainen kulttuuri on puhekkulttuuria. Tarinankerronnan taito on monivivahteista ja äärimmäisen rikasta sanojen käyttöä. Johtajien esiintyminen omilleen tiedotustilaisuuksissa tai puhuminen suoraan kameralle on hyvin tyypillistä itsehallintoalueella. Palestiinalainen toimittaja ei haastattele poliittista johtajaa, vaan ojentaa tälle mikrofonin, jotta tämä voisi pitää esitelmän. Puheisiin liittyy paljon poliittista retoriikkaa, jolla omalle kansalle osoitetaan johtajuus ja voitonvarmuus. Lausunnot ja puheet ovat usein hyvin kaukana poliittisesta realismista. Tunnepitoiset lausunnot ovat osa konfliktin näytöstä molemmin puolin, mutta uhmakkuus korostuu erityisesti ääriryhmien viesteissä.

Palestiinalaisten mediastrategia on olematon, sillä toimijoita on useita ja heidän intressinsä ovat ristiriitaiset. Palestiinan itsehallinnolla, PLO:lla, Fatahilla, Hamasilla ja taistelujärjestöillä sekä paikallisilla medioilla ja kansalaiskeskustelulla on kullakin omat intressinsä. Moniäänisestä kaaoksesta löytyy myös yhteisiä teemoja, joita käsitellen empiirisissä havainnoissani seuraavaksi.

4.2.1. Julkisuudesta tunnistettava teemavalikoima

Palestiinalaisten sanoma kiteytyy viestiin omasta valtiosta:

INTIFADA

Palestiinalaisten kansannousu eli intifada on leimannut palestiinalaisten viestintää. Se on myös osoittautunut ehdottomaksi menestykseksi siksi, että a) se sai alkunsa kansan riveistä, ja b) ensimmäisessä intifadassa pyrittiin väkivallattomaan miehittäjään vastustamiseen kivien ollessa raskaimpia käytettyjä aseita. Joidenkin tutkijoiden mielestä ensimmäinen intifada, ”kivien intifada”, toi palestiinalaisille enemmän sympatioita kuin toinen intifada, jossa itsemurhaiskut israelilaisten siviilien keskuuteen toivat myötätuntoa enemmänkin vastapuolelle. (Wolfsfeld 14.12.2008) Intifada on juurtunut vahvasti ulkomaalaisen median kielenkäyttöön,

eikä sitä kyetty sivuuttamaan edes, kun Israel alkoi kutsua miehitystään ”terrorismin vastaiseksi taisteluksi”.

KÄRSIVÄN KANSAN IMAGO

Kärsivän kansan imagoon liitetään helposti diasporassa elävät pakolaiset varsinkin Syyriassa, Jordaniassa ja Libanonissa. Pakolaisuuden myötä kärsimys asettuu suurempaan mittakaavaan kuin vain Länsirannan ja Gazan tilanteeseen.

Wolfsfeldin mukaan molemmat osapuolet ottavat omissa strategioissaan median huomioon. Israel ja Palestiina ovat erittäin tietoisia esiintymisestään kansainväliselle yleisölle. Eniten taistelua on syntynyt siitä, kumpi saa hyökkääjän ja kumpi uhrin roolin. Taistelun heikompana osapuolena Palestiina on vahvasti riippuvainen kansainvälisestä uutismediasta. (Wolfsfeld 2002, 79).

Israel on omilla toimillaan lisännyt palestiinalaisten marttyyrin asemaa. Turva-aitojen ja muurien rakentamiset, ylimitoitettu väkivallan käyttö ja palestiinalaisten liikkumisen estäminen ovat omalla tavallaan edistäneet kärsivän kansan osaa niissäkin tilanteissa, joissa Israel on ollut iskun kohteena tai muutoin kärsivä osapuoli. Palestiinalaisille on ollut tärkeää puhutella myös israelilaista suurta yleisöä, koska he ovat halunneet pois taistelevan kansan roolistaan rauhan rakentajiksi. (Tiedottaja 4) Samalla tämä on tarkoittanut kansainvälisen yleisön ja erityisesti amerikkalaisten puhuttelemista, mutta myös oman kansan valmistamista rauhaan ja kahden valtion mallin ratkaisuun. (Tiedottaja 4)

NATIONALISMI

Oman valtion haavetta ylläpidetään monilla valtiollisilla eleillä. Presidentti Arafat oli nationalismin ilmentymä, hänen kuviaan ja palestiinalaisten lippua pidettiin laajasti esillä palestiinalaisissa kodeissa. Nyt Arafatin kuvan rinnalla on Mahmoud Abbas. Myös palestiinalaisten mustavalkoinen keffiyeh-huivi on ollut kansalaisten, presidentin ja palestiinalaisten asiaa ajavien kansainvälisten solidaarisuusaktivistien näkyvä symboli.

Itsenäisen Palestiinan valtion unelman luomiseen ja toteuttamiseen on osallistunut myös palestiinalaismedia (Toimittaja 18), vaikka reaali politiikka on osoittautunut aivan muuksi. Tästä syystä yhteiskunnan vaikeita kysymyksiä, kuten presidentin

henkilöpalvontaa (Arafat), hallinnon korruptiota, sukuklaanien suosimista, muslimien ja kristittyjen välisiä jännitteitä, naisten asemaa, kunniamurhia, sukupuolivalistusta tai muita tabuaiheita ei käsitellä tiedotusvälineissä. Aiheet ovat poliittisesti tai uskonnollisesti liian arkoja eikä niiden käsittelyn seurauksista ole toimituksissa varmuutta. (Viestinnän asiantuntija 3)

Kehittymättömän palestiinalaisen yhteiskunnan monet ongelmat lakaistaan maton alle odottamaan valtion toteutumista, mikä on johtanut itsesensuuriin, koska pelätään oman valtion unelman romuttumista. (Toimittaja 18 ja viestinnän asiantuntija 3)

MARTTYYRIT – VIDEOVIESTIT

Toisen intifadan myötä myös palestiinalaiset oppivat hyödyntämään mediaa aivan uudella tavalla. Palestiinalaisääriyhmät (Islamilainen jihad, Hamas, Al-Aqsan marttyyrit) ovat luoneet uudenlaista tiedotussodan mallia: median edustajille lähetetään itsemurhaiskun tekijöiden nauhoitettuja haastatteluja sekä dramaattista kuvamateriaalia iskun tuhoista (Wolfsfeld 2002, 80). Malli on palestiinalaisten, mutta kuvanauhoja voi paikallistelevisioiden lisäksi nähdä myös kansainvälisessä uutiskuvavaihdossa.

Esimerkkinä toimii paikallistelevisiossa nähty musiikkivideo, joka on sekoitus viatonta nuorenparin flirttailua, Israelin armeijan tankkeja ja ammuntaa sekä kuvitusta Jerusalemin Kalliomoskeijasta, laulun poliittisen sisällön ollessa ”huuto Jerusalemin puolesta”. Videota ei voi olla näkemättä, koska sitä toistetaan vuorokauden aikana kymmeniä kertoja. Sama koskee juuri ennen itsemurhaiskun toteutusta nauhoitettuja marttyyrien videoviestejä, joissa iskun tekijä on pukeutunut pommivöihin ja aseisiin. Haastattelut ja dramaattinen kuvamateriaali iskun tuhoista Israelissa julkaistaan tai lähetetään medialle välittömästi iskun toteutuksen jälkeen. (Wolfsfeld 2002, 80) Ne leviävät paikallisten palestiinalaisten ja israelilaisten tiedotusvälineiden sekä ulkomaalaisten medioiden välityksellä.

Terroristioorganisaatiolle videoiden tarkoitus on selvä: luoda pelotetta ja ilmaista taistelun jatkuminen mutta myös vahvistaa uskonnollista sanomaa. Viesti välittyy, mutta marttyyrivideoiden lisääntynyt määrä on yhtäältä tehnyt niistä uutisten viihdetarjontaa.

TAISTELU JATKUU

Videoviestien lisäksi mediassa leviävät myös kuvat ja julisteet marttyyreistä. Jokainen Israelin surmaama taistelija tai siviili on marttyyri, jonka kuvia pidetään esillä ja levitetään julisteina. Julisteiden viesti on selvä: marttyyrien uhraus ei unohdu.

Mutta miehityksen ongelma piilee siinä, että se on iso ongelma, jota ei voi ratkaista. En halua nähdä israelilaisia sotilaita enää. Haluan nähdä heidät ystävinä ja rajanaapureina, kun vierailen Israelissa. En halua nähdä heitä Betlehemissä. En halua nähdä heitä rajalla. En halua nähdä heitä Jerikossa. En halua nähdä heitä tarkastuspisteillä. En pidä heistä, ymmärräthän. En pidä heistä. En halua nähdä heitä. Ja luulen, ettei kukaan muukaan minun kansastani halua nähdä heitä. (Toimittaja 13)

4.2.2. Palvelut tiedotusvälineille

Kuten edellä on todettu, Palestiinan itsehallinto ei tarjoa palveluita (tiedotteet pääkielillä, tiedottajat, videoaineisto ja niin edelleen) tiedotusvälineille. Presidentillä on tiedottaja, joskus sellaisena taas toimii viestintäministeri. Samat päättäjät saattavat toisaalta pysyä vaalituloksesta riippumatta, joten kontaktien säilyminen on helpompaa. (Toimittaja 16) Samanlaisia palveluja kuin Israelissa journalisteille ei ole tarjolla, mikä vaikeuttaa journalistien tiedonhankintaa ja työskentelyä. Ulkomaalaiselle medialle hallinnon kielitaidottomuus voi myös välillä muodostaa esteen päästä tiedonlähteille. Vierailevat ulkomaalaiset toimittajat tarvitsevat usein apua, minkä lisäksi he ovat hyvin riippuvaisia palestiinalaisista avustajista sekä näiden verkostoista. Pidempään alueella työskentelevien kirjeenvaihtajien verkostot ja yhteistyösuhteet, sekä taju itsehallintoalueen toiminnasta helpottavat tietä oikealle lähteelle. (Toimittaja 8 ja 10) Toisen esteen muodostaa journalistien turvallisuus, sillä Gazassa ja Länsirannalla on tilanteita, joissa aseelliset ryhmittymät ottavat yhteen keskenään tai Israelin armeijan kanssa. Tällaisessa tilanteessa sekä paikalliset että ulkomaalaiset journalistit voivat helposti uutisoida pelkkien huhujen ja juorujen varassa. Ylipäätensä sota- ja konfliktitilanteessa tietojen tarkistaminen

on hankalaa, kun virallista itsehallinnon kantaakin on vaikea löytää. Edellä mainittu ei kuitenkaan tarkoita, etteikö palestiinalaisessa yhteiskunnassa olisi tiedonlähteitä. Ne on vain poimittava tiedontarpeen mukaan ilman tiedottajien apua.

4.2.3. Palestiinalaisten medianhallinta

Tiedotuskoneiston olemattomuuden vuoksi Palestiinan itsehallintoviranomaisten julkisuusstrategia ilmenee ministerien ja presidentin puheissa. Tällöin puhutaan lähinnä Fatahin julkisuusstrategiasta Länsirannalla. Hamasin julkisuusstrategiassa on samanlaisia elementtejä, mutta myös eroja.

PROPAGANDA

Itsehallinnon viestinnän heikkoutta kuvaa hyvin se, että olemassa oleva tiedotusaineisto on saatavilla lähinnä arabiankielisenä. Itsehallintoalueen viestintä on siinä mielessä avointa propagandaa, että toimittajat tunnistavat sanoman välittömästi, eikä sitä halutakaan peitellä tai muuttaa piilosuostutteluksi. (Toimittaja 15 ja tiedottaja 4)

Palestiinalaisella propagandalla on monta ääntä, ei vain itsehallinnon ääni. Gazassa viestit ovat jyrkempiä ja uskonnollisesti fundamentalistisempia, mutta muuten asioiden esitystapa on samalla tavalla ammattitaidotonta.

VIESTIMIEN KONTROLLI

Ulkomaalaisten medioita on pyritty kontrolloimaan Hamasin hallinnon alueella Gazassa, missä työskentely on voitu estää tai pahimmillaan taistelujärjestö on siepannut toimittajan. Länsimaalaisten tiedotusvälineiden edustajat saavat yleensä työskennellä rauhassa, jos yhteiskunnan tabuista ei tehdä juttuja, mutta arabiankielisen median ja paikallisen median toiminnalle asetetaan rajoja. Sensuuria pahempaa on palestiinalaisten toimittajien itsesensuuri, mikä kuvaa hyvin, minkälainen valmius yhteiskunnassa on sananvapaudelle ja tiedonvälitykselle. Palestiinalaiset mediakouluttajat ja toimittajat kuvaavat erilaisia sensuurin muotoja, jotka johtavat itsesensuuriin (esimerkiksi toimittaja 9 ja viestinnän asiantuntija 3).

Oma empiirinen havainnointini vahvistaa heidän hahmottamansa kuvan medianhallinnasta:

1. ISRAELIN SENSUURI

Palestiinalaisilla toimittajilla ei ole vapaata pääsyä Israeliin tai heille ei myönnetä lehdistökorttia. Heidän työnsä estetään esimerkiksi takavarikoimalla materiaali tai tuhoamalla toimituslaitteisto (kamerat, tietokoneet, nauhurit, lähettimet). Toimittajat voidaan pidättää ilman syyntekomista. Heidät voidaan myös asettaa mustalle listalle, jolloin palestiinalaisen toimittajan mahdollisuus matkustaa ulkomaille estetään. Länsirannan itsehallintoalue ei ole yhtenäinen, joten toimittajat tarvitsevat esimerkiksi Ramallahista Betlehemiin siirtymiseen Israelin armeijan lupatodistuksen. Matka, joka ulkomaalaiselta tai israelilaiselta toimittajalta vie puolesta tunnista tuntiin, vie pahimmillaan puolestatoista tunnista viiteen tuntiin. Tämä johtuu siitä, että palestiinalaiset eivät saa kulkea Jerusalemin poikki ilman erillistä lupaa.

2 a. PA:n SENSUURI (itsehallinnon eli käytännössä Fatahin sensuuri), jossa toimittajia uhkaillaan, pidätetään tai estetään pääsemästä tiedon lähteille (esimerkiksi Al-Moqataan, presidentin hallintorakennukseen, jossa useimmat poliittiset päätökset tehdään). Myös toimittajan perhettä ja sukua painostetaan. Salainen poliisi on tuttu vieras ja toimitusten sulkeminen määrääjäksi arkipäivää. (Toimittaja 16)

2 b. HAMASIN SENSUURI on astetta rankempaa. Toimittajan oma henki on uhattuna, jos uutisointi on Hamasin tahdon vastaista. Monet toimittajat ovatkin luopuneet ammatistaan Gazassa. (Viestinnän asiantuntija 3)

3. KASVOJEN MENETYYS, jossa toimittajat sitoutetaan palestiinalaisten oman valtion takuumiehiksi. Tästä syystä toimittajien ei sovi julkaista juttuja korruptiosta (voidaan menettää ulkomaalaisten rahallinen tuki) tai hallinnon demokratian puutteesta (rauhanprosessi ja oman valtion unelma vaarantuu).

4. TOIMITUKSEN SENSUURI, jossa toimituspäällikkö tai päätoimittaja puuttuu muista kuin journalistisista syistä juttuun hyllyttämällä sen tai vaatimalla uutta editointia. Tämä johtuu usein mainostajien taholta tulevista taloudellisista paineista tai viranomaisten uhkauksesta sulkea tiedotusvälineen toiminta.

5. ISLAMIN SENSUURI estää julkaisemasta uskonnollisesti liian herkkää aineistoa. Esimerkiksi kunniamurhat voivat olla tällainen aihe.

6. SOSIAALINEN SENSUURI

Uskonnollisten tabujen lisäksi on myös perheen, suvun ja lähiympäristön asioita, joista vaietaan. Tällaisia voivat olla seksuaaliset vähemmistöt, teiniraskaudet, raiskaukset ja hyväksikäytöt. (Viestinnän asiantuntija 3) Yksittäiset kansalaiset, aseelliset ryhmittymät tai viranomaiset reagoivat voimakkaasti paikallisten toimittajien toimintaan, esitetään esimerkiksi tappouhkauksia tai suljetaan suvun tai asuinyhteisön ulkopuolelle.

4.2.4 Palestiinalaisten myötätuntoverkostot

Virallista viestintää tärkeämpää palestiinalaiselle yhteiskunnalle on ulkopuolinen tuki ja kansalaisaktiivisuus. Esimerkiksi PASSIA (www.passia.org) julkaisee kalenteria ja ylläpitää verkkosivuja, joilta löytyy itsehallintoalueen tietoja myös englanniksi. Ulkomailla (Yhdysvalloissa, Euroopassa ja arabimaissa) asuvat palestiinalaiset muodostavat vaikuttaja- ja painostusryhmiä, joiden pyrkimyksenä on pitää esillä kotimaansa asia. Toiminta ei ole samalla tavalla järjestäytyntä ja ammattimaisesti organisoitunutta kuin juutalaisjärjestöjen.

Palestiinalaiset saavat tukea myös ulkopuolisilta kansalaisjärjestöiltä. Varsinkin rauhanliikkeet, solidaarisuusaktivistit¹⁸, arabikansojen ystävyysseurat sekä kirkkojen ihmisoikeus- ja rauhanaktivistit ovat olleet voimakkaasti tukemassa palestiinalaisten asiaa. Esimerkiksi viimeisten kymmenen vuoden aikana yli 7000 solidaarisuusaktivistia muun muassa Yhdysvalloista ja Euroopasta on oman henkensä uhalla osallistunut Länsirannan ja Gazan mielenilmauksiin palestiinalaisten rinnalla (Huwaida Arraf 16.4.2011) Tuki on keskittynyt ihmisoikeuksien, pakolaisten ja sodan lopettamisen kaltaisiin asiakysymyksiin, eikä siten ole kritiikitöntä myöskään palestiinalaishallinnon toimia kohtaan.

---

¹⁸ Yhdysvaltalainen solidaarisuusaktivisti Rachel Corrie kuoli maaliskuussa 2003 jäätyään Israelin armeijan puskutraktorin yliajamaksi yrittäessään estää paikallaan seisten palestiinalaisten kotien tuhoamisia (Fisk 2006, 1036). Corrie oli varustettu kirkkaanpunaisella huomioliivillä.

Konfliktin luonteesta johtuen myös YK:n ja sen järjestöjen, Punaisen Ristin, Human Rights Watchin ja Amnestyn, raportit ovat useimmiten edistäneet palestiinalaisten medianäkyvyyttä positiivisesti. Vaikka myötätuntoverkostot edistävät palestiinalaisten asiaa, ne vahvistavat samalla mielikuvaa taistelevasta, boikotoivasta kansakunnasta, vaikka kampanjan toteuttajat ovat solidaarisuusaktivisteja – he vahvistavat mielikuvaa kärsivästä kansasta. Suomessa, missä Israel–Palestiina-aiheiset kysymykset ovat kristityille äärimmäisen vaikeita, Kirkon Ulkomaanapu tekee työtä palestiinalaisten keskuudessa:

Ulkomaanapu tukee myös ekumeenista EAPPI-ohjelmaa, joka on osa Kirkkojen maailmanneuvoston kansainvälistä kampanjaa Palestiinan miehityksen lopettamiseksi. Ohjelman tavoite on osoittaa solidaarisuutta paikallisille kirkkoille sekä palestiinalaisille ja israelilaisille rauhanaktivisteille. (Kirkon Ulkomaanapu 3.9.2009)

Arabikansojen ystävyysseura uutisoi Palestiinan tilannetta vapaaehtoisten voimin käyttämällä lehdistötiedotteita, YK:n tilastoja ja erilaisia kannanottoja. Toiminta tähtää myös suoraan toimintaan, jolla pyritään vaikuttamaan Israelin poliittisiin päättäjiin:

Euroopan unioni on alkanut vaatia, että Israelin miehittämällä alueella siirtokunnissa valmistetut tuotteet eivät enää saa tullimaksuhelpotuksia niin kuin Israelin alueella valmistetut tuotteet... Pelkkä tuontimaksujen periminen ei kuitenkaan selvästikään riitä aikaansaamaan muutosta Israelin miehityspolitiikkaan, vaan kansalaisten on itse painostettava Israelia lopettamaan miehitys ja palestiinalaisten sortaminen. Yksi tehokas keino on boikotoida israelilaisia tuotteita, kunnes Israel myöntyy tunnustamaan palestiinalaisten oikeudet. Boikottikampanja on levinnyt useisiin maihin. Myös Israelin rauhanliike boikotoi siirtokuntatuotteita. (Arabikansojen ystävyysseura 3.9.2009)

Uuden median myötä erilaiset kansalaisjärjestöt ovat rakentaneet tiedotusaineistoa ja Israelin eristämiseen tähtäviä boikottikampanjoita. Boikotteja on edistetty

tuotteiden lisäksi muun muassa tieteellisen ja taiteellisen yhteistyön, sekä urheilun ja turismin alueilla (esimerkiksi Googlen hakusana boycott Israel). Lisäksi israelilaiset ihmisoikeusjärjestöt ovat itse olleet mukana organisoimassa näitä painotuskeinoja. Kovinkaan mittavasti boikotit eivät ole vaikuttaneet israelilaiseen politiikkaan tai talouteen.

Yllättävin ja voimakkain tuki palestiinalaisille tässä julkisuussodassa on tullut Osama Bin Ladenin ja Hassan Nasrallahin videoviestien välityksellä, sekä Iranin presidentin Mahmud Ahmadinejadin puheiden kautta. Esiintymiset eivät ole edistäneet palestiinalaisten asemaa välittömästi, mutta ne muistuttavat, ettei palestiinalaiskysymystä ole vielä kukaan ratkaissut. Osalle palestiinalaisista ääriaineksista ne ovat tervetullutta tukea identifioitumisessa kansakunnaksi, mutta Palestiinan itsehallinnolle samaistaminen terroristeihin tai kansainvälisen yhteisön hyljeksimiin hallitsijoihin on vähintäänkin kiusallista. (Tiedottaja 4)

4.3. Mediasodan ruokkimat uskomukset

Mediasodan taidokkaana muotona voi pitää manipulointia, eli ihmisten ohjailua viestimien suomia mahdollisuuksia käyttäen. Se on salakavalaa toimintaa, jota manipuloinnin kohde ei itse välttämättä huomaa. Israelin ja Palestiinan välisessä konfliktissa toimittajat joutuvat jatkuvasti manipuloinnin kohteeksi. Sodassa käytetään kattavasti vaikuttamisen kaikkia keinoja.

Anssi Männistö kuvaa uutisia välittävän median rajapinnaksi nyky-yhteiskunnassa, jossa kollektiivin myyttiset uskomukset ja arvot sekä käsitykset historiasta (tai tästä päivästä) saatetaan yhteen niiden ideologiaa tuottavien prosessien kanssa, jotka määrittävät yhteiskunnan suuntaa. (Männistö 1999, 243) Media raportoi uskomuksista eli siitä, minkä yhteisö on aiemmin kokenut arvokkaaksi ja itselleen ominaiseksi, ja toistaa yhteisön kannalta suotavina pitämiään tulevaisuuden toivetoivoja. Edward Said on pukenut ajatuksen kysymysten muotoon: kuinka toisia kulttuureja representoidaan? Mikä on toinen kulttuuri? Onko ajatus erillisestä kulttuurista tai rodusta, uskonnosta tai sivilisaatiosta hyödyllinen, vai sisältyykö

siihen joko määrittelijän omakehu puhuttaessa omasta kulttuurista tai vihamielisyys ja aggressio puhuttaessa ”toisesta”? Ovatko kulttuuriset, uskonnolliset ja rodulliset erot tärkeämpiä kuin sosiaaliset ja taloudelliset tai poliittiset ja historialliset kategoriat? Miten jotkut ajatukset saavat vaikutusvaltaa, muuttuvat ”normaaleiksi” ja jopa ”luonnollisiksi” totuuksiksi? (Said 2011, 308). Lähi-idän mediasodassa on löydettävissä viisi keskeistä myyttiä, joihin liittyen molemmilla osapuolilla on ollut suuri vaikuttamisen tarve.

Myytti I: Israelin valtion perustaminen tyhjään Palestiinaan

Varhaiset sionistit näkivät Palestiinan tyhjänä autiomaana. Jos siellä olikin ihmisiä, he olivat merkityksettömiä paimentolaisia. (Said 2011, 270) Palestiinan etnisessä puhdistuksessa kaikki mahdollinen, hallinto, kauppa, pankit, hotellit, linja-autot, kahvilat, ravintolat ja niin edelleen tuhottiin ja juutalaistettiin (Pappe 2006, 257–258), eikä sekään vielä riittänyt. Maan ja elinkeinon anastamisen lisäksi juutalaistettiin maisema, ruokakulttuuri, uskonnollinen perintö, arkkitehtuuri ja kieli (Ra’ad 2010, 126).

Myytti II: Kouluttamaton ja kehittymätön Palestiina

Israelin valtion perustamisen jälkeen on kylvetty myyttiä Israelin ylemmyydestä, millä on ollut huomattavasti vahingollisempia seurauksia. Kuva arabeista ja palestiinalaisista on sellainen, jona ”kehittynyt” Israel ja länsi heidät näkevät. Israelin laki takaa vain juutalaisille täydet kansallisoikeudet ja maahanmuutto-oikeudet. Said näkee syyksi jatkuvan orientalismin: arabit ovat ”vähemmän kehittyneitä”. (Said 2011, 289–290) Miehitys on rajoittanut palestiinalaisten koulutusmahdollisuuksia liikkumisrajoitusten, oppikirjojen sensuroinnin ja koulujen sekä yliopistojen tuhoamisen muodossa.

Myytti III: Rauhanprosessin mielikuva

Jos tiedotusvälineet lähestyvät Palestiina-konfliktia rauhanprosessin kehyksestä käsin, niiden näkökulma on Saidin näkemysten pohjalta pelkää fantasiaa. Vuoden 1993 yhteisen periaatejulistuksen (”rauhanprosessin”) jälkeen Palestiinan ja Israelin neuvottelut alkoivat edetä liukuvan aikataulun mukaisesti, jolloin niiden liikkumatila kapeni ja sisältö kutistui samalla. Israelin edut, sanelu ja asenteet näkyivät kaikessa, myös välittäjänä toimineen Yhdysvaltojen roolissa. (Ashrawi

1995, 336–337) Sopimukset eivät taanneet Israelin vetäytymistä Gazan ja Länsirannan miehityiltä alueilta, vaan niiden avulla Israel saattoi järjestää palestiinalaiset ja heille kuuluvat alueet uudelleen valvontaansa, vieläpä palestiinalaisten hyväksynnällä ja yhteistoiminnalla. Esimerkiksi Länsirannan alueelle Israel saattoi sopimusten nojalla vakiinnuttaa 62 uutta sotilastukikohtaa sekä siirtokuntia (Said 2000, 15). Samalla alueella israelilaisille uudisasukkaille on varmistettu turvatiet Israelin alueelta Länsirannan siirtokuntiin. Nämä ”turvakäytävät” yhdistävät siirtokunnat toisiinsa, eikä niiden käyttö ole mahdollista palestiinalaisille. Samalla käytävät ovat tehneet mahdottomaksi muodostaa yhtenäistä tieverkostoa palestiinalaiskyliin ja -kaupunkeihin (liite 3). Samaisissa sopimuksissa Israel varmisti, että sen turvallisuuskoneisto valvoo kaikkia Gazan ja Länsirannan alueen sisääntulo- ja ulosmenoväyliä. (Said 2000, 15) Tällaisessa tilanteessa ajatus itsehallinnosta on kaukana todellisuudesta ja itsenäinen ja tasaveroinen valtio utopiaa. Koko Israelin itsenäisyyden ajan jatkunut israelilaisvastaisten mielenilmausten tukahduttamispolitiikka on ilmennyt palestiinalaisten karkotuksina muihin arabimaihin. Libanonissa pakolaisia on yli 450 000, Syyriassa reilut 480 000, Jordaniassa yli kaksi miljoonaa ja muissa arabimaissa muutamia tuhansia lisää (UNWRA 4.4.2011). Tukahduttamispolitiikka näkyy myös maiden takavarikoineina, kotien räjäytyksinä, sensuurina, ulkonaliikkumiskieltoina, oppilaitosten sulkemisina ja pitkällisinä vangitsemisina ilman syyn ilmoittamista. (Harviainen ja Illman 1998, 274 ja Said 2000, 163)

Israel haluaa rauhaa ja on valmis neuvottelemaan siitä, jos löytyy vastapuoli, jonka kanssa neuvotella. Ehtona on Israelin ja sen olemassaolon tunnustus, mikä on ollut Israelin hokema mantra. (Tutkija 1) Israel rakensi Camp Davidin vuoden 2000 rauhanneuvottelujen kariutumisen nopeasti valtavan mediakampanjan. Silloisen pääministerin kerrottiin tehneen presidentti Arafatille valtavan kädenojennuksen uhrauksineen ja myönnytyksineen. (Pappe 2010,50) Barakin sanottiin tarjonneen palestiinalaisille 95 prosenttia miehityistä alueista, minkä hän tekikin, mutta tarjous ei sisältänyt Itä-Jerusalemia eikä Länsi-Jerusalemien läheisyyden miehitettyjä alueita. Se olisi lisäksi jättänyt Israelin hallintaan helminauhamaisen viiden prosentin alueen läpi Länsirannan. Samoin Israelin valvontaan olisivat jääneet kaikki rajat tarkastuspisteineen, eli palestiinalaiset kaupungit olisivat yhä edelleen olleet tilkkutäkkimäisesti tarkastuspisteiden saartamana. Palestiinalainen

tiedotuskoneisto ei astunut julkisuuteen selittämään syytä sille, että heidän johtajansa hylkäsivät tarjouksen, jolloin myytti ”islamin uhasta” sai lisää pontta. (Luyendijk 2009, 185–186)

Myytti IV: vasemmisto tukee arabeja – oikeisto juutalaisia

Arabisosialismin nostaessa kylmän sodan aikana päätään esimerkiksi Egyptissä olivat alueen maat jakautuneet samantapaisesti kuin Euroopassa länsi- ja itäblokkiin. Neuvostoliiton vaikutuspiiriin liitettiin yleisesti ottaen useimmat arabimaat ja Yhdysvaltain ja sitä kautta lännen vaikutuspiiriin Israel sekä muutamat yksittäiset arabivaltiot. Itsenäisyyden alkuvaiheessa myös Neuvostoliitto tuki Israelia, koska se näki sosialistisia piirteitä kibbutsitoiminnassa ja halusi toisaalta lisätä valtaansa. Yhdysvallat ja Venäjä (Neuvostoliitto) ovat olleet samaa mieltä Israelin ja palestiinalaisten konfliktista, ja 1970-luvun lopussa molemmissa maissa vahvistui käsitys miehitettyjen alueiden palestiinalaisten aseman ratkaisemisesta (Amit ja Levit 2011, 91)

Tämän päivän globaalissa mediamaisemassa islam on säilynyt Yhdysvalloissa ja Euroopassa uhkana, vaikka samanaikaisesti arabimaista on tullut Yhdysvaltain keskeisiä liittolaisia. Liittolaisuutta ei ole sulkenut pois esimerkiksi Saudi-Arabian tiukka Koraanin tulkinta, Egyptin heikko ihmisoikeustilanne tai hallinnon korruptio eikä tietenkään maiden pyrkimys länsimaalaisuuteen (Jordania, Libanon) tai kauppasuhteet (Kuwait). Arabiliittolaisten kautta myös Palestiina-kysymys on ollut pakon edestä Yhdysvaltain poliittisella agendalla jo pitkään. Vasemmisto–oikeisto-akselin sijaan tämän päivän Israel–Palestiina-konfliktia tarkastellaan arvokokonaisuuksien kautta. Suomessakin palestiinalaisten puolestapuhuja leimautui aikaisemmin vasemmistolaiseksi ja juutalaisten luvatus maan puolustaja oikeistolaiseksi.

Palestiinalaisten tilanteesta huolestuneita yhdistävät enemmän ideologiset kysymykset ihmisoikeuksista, oikeudenmukaisesta rauhasta, sananvapaudesta, tasa-arvosta, demokratiasta ja hyvinvoinnista. He ovat niitä, jotka asettuisivat aina heikomman puolelle, oli kyse sitten palestiinalaisista tai juutalaisista. Israelia puolustavat konservatiivikristityt, jotka tukevat juutalaisten asemaa fundamentalistisella raamatuntulkinnalla sekä äärinationalistiset tahot, jotka

haluavat rinnastaa Israelin sotimisen Suomen selviytymiseen ylivoimaista neuvostovihollista vastaan. (Viestinnän asiantuntija 5) Samanaikaisesti palestiinalaisten puolustajia löytyy niin rauhanaktivisteista, ihmisoikeusryhmistä, kristillisistä kirkoista, kansalaisjärjestöistä, luonnonsuojelijoista kuin muslimeistakin. Poliittinen kahtiajako on käynyt vanhanaikaiseksi muiden ideologisten syiden rinnalla ja on siten menettänyt merkityksensä.

Myytti V: Israelin armeija käyttää aseita vain itsepuolustukseen tai uhan alla

Useat rauhanomaiset mielenilmaisut ovat päättyneet armeijan tulitukseen kohti mielenosoittajia. Yksistään vuoden 2000 lokakuussa 65 aseetonta mielenosoittajaa kuoli armeijan luoteihin miehitetyillä alueilla. (Pappe 2010, 51) Oma empiirinen havaintoni ja kokemukseni on, että mielenosoituksissa käytetään vähintään kyynelkaasua ja kumiluoteja. Perjantaisen rukoushetken jälkeen toistuvissa mielenilmauksissa myös armeijan tarkka-ampujat syyllistyvät täysin sivullisten henkilöiden haavoittamiseen.

4.4. Uskomukset vahvistuvat medioissa

Tiedotuskoneistot osaavat hyödyntää uutta mediaa tarjoilemalla omaa näkemystään eri tavoin paketoituna esimerkiksi valmiiden kuvien, videomateriaalin, uskottavien dokumenttien, lyhytfilmien, mainosten, kommenttien ja informaatiopakettien muodossa. Lähi-idän tilanteessa internet on muodostunut mediasodan keskeiseksi välineeksi, sillä uutta mediaa eivät pidättelee toimittajat tai toimitukset, vaan siinä voidaan vapaasti toteuttaa omia mediastrategioita. Tässä ei ole tyydytty pelkästään oman organisaation välittämiin sivustoihin, vaan apuna on käytetty viestintätoimistoja, ystävyysjärjestöjä, yliopisto-opiskelijoita ja yksityishenkilöitä.

The Economist -lehti (17.1.2009) kertoi alkuvuodesta 2009 Israelin ulkoministerin värvänneen Gazan Cast Lead -sotilasoperaation ajaksi Israelin ystäviä eri puolilla maailmaa tarjoamaan ”selityksiä” operaation tarpeellisuudelle. Kun Israel esti ulkomaalaisilta toimittajilta työskentelyn Gazassa ja sotilailta matkapuhelimien käytön, gazalaisten toimittajien vastaisku oli tarjota verkossa vapaasti käytettäviä

videoita. Näin toimi useiden länsimaalaisten käyttämä fixeri Ramattan News Agency. (Toimittaja 6) Al Jazeera tarjosi omaa videomateriaaliaan Creative Commons 3.0 -lisenssillä, joka antoi muille mediataloille mahdollisuuden käyttää ja editoida sen videokuva. (Ward 2009, 3).

Blogin, päiväkirjan, keskustelupalstan, uutisen, kuvan ja jopa videokuvan yhteensulautuma on yksi työkalu myös mediasodassa. Propagandan lisäksi blogit tarjoavat paljon mielenkiintoista ja asiallista tietoa. Ne tarjoavat tietoa asian harrastajilta ja tutkijoilta, ja niiden kautta voi saada tietoa myös vaikkapa ruohonjuuritason arjesta. Blogit laajentavat perinteisen median tuottamaa kuvaa, mutta blogien kirjoittajia ei myöskään pidä ajatella riippumattomina totuudentorvina. (Toimittaja 8)

Cast Lead -sotilasoperaation aikana käytettiin muitakin modernin informaationsodankäynnin tapoja: katkaistiin sähköt, häirittiin puhelinliikennettä (muun muassa soittamalla valesoittoja, joissa yritettiin tiedustella Hamasin joukkojen sijaintia), tiputettiin lentolehtisiä, kaapattiin radiolähetyksiä. Hamas vastaavasti välitti omaa propagandaansa joukkojen menestyksestä internetissä sekä vaikutti keskeisesti Gazassa toimineen satelliittikanavan, arabiankielisen Al Jazeeraan, toimintaan. (The Economist, 17.1.2009) Lähi-idän konfliktin osapuolille oman viestin ja näkökulman esille tuominen sekä vastapuolen tiedon kumoaminen ovat äärimmäisen tärkeitä asioita. Yhtä lailla osapuolet haluavat tavoittaa yhä uusia median käyttäjiä. Sosiaaliset mediat ovat erityisesti nuorten suosimia.

5. MEDIA VAIKUTUSTEN KOHTEENA JA VAIKUTTAJANA LÄHI-IDÄN KONFLIKTISSA

Tässä luvussa esittelen paikallisen journalismin toimintaa Lähi-idän alueella sekä havaintoja journalistien identifioidumisesta vaikutusyritysten paineessa. Erottelen median paikalliseen ja kansainväliseen mediaan, ja käsittelen myös globaalien kansalaisvaikuttamisen seurauksia internetissä. Paikallisen ja kansainvälisen median suhde on symbioottinen: molemmat tahot seuraavat toistensa tekemisiä ja käyttävät toisiaan lähteinään. Luvussa kuusi osoitan lisäksi esimerkkien kautta mediasodan olevan voimissaan erityisesti sosiaalisessa mediassa. Toimittajien identifioidumisesta käydään taistelua konfliktin propagandan, toimituspolitiikan, kiireen ja ulkopuolisten vaikuttajien monitoroinnin keskellä. Israelin ja palestiinalaisten konfliktin pitkä historia tuo omat haasteensa kriisin seurannalle: mitkä kaikki asiat pitäisi kerrata median käyttäjälle, jotta konteksti olisi ymmärrettävä?

Uutisvälitys on kaupallista toimintaa, uutisten myymistä uutistoimistoilta medialle. Uutisjournalismi on luonteeltaan hyvin kansainvälistä ja kansainvälisestä uutisvälityksestä huolehtii useita kansainvälisiä tietotoimistoja. (Kuutti ja Puro 1998, 180) Toisin sanoen meilläkin seurattut uutiset toistavat tai käyttävät tietolähteinään kansainvälisiä tietotoimistoja ja päätyvät symbioottiseen suhteeseen vaikutusvaltaisten tietolähteiden kanssa taloudellisen pakon, mutta myös molemminpuolisen kiinnostuksen vuoksi. Viestimet tarvitsevat tasaisen luotettavan uutisten raakamateriaalin virran, sillä niillä on päivittäinen tarve uutisille ja pakottava aikataulu, jossa niiden tulee pitäytyä. Viestimillä ei kuitenkaan ole varaa lähettää reporttereita ja kuvaajia kaikkiin paikkoihin, joissa saattaa tulla julki tärkeitä uutisia. (Chomsky 2002, 236)

Tästä syystä on olennaista, että suomalaisen median ulkomaantoimituksissa tietotoimistojen uutisvälitystä seurataan aihetta tuntien, journalistisella ammattitaidolla ja epäilevyydellä. Uutistoimistot eivät tuota ”jumalan sanaa” edes

silloin, kun saman uutisen toistaa CNN tai BBC. Sielläkin uutisia tehdään kiireessä ja yhä enemmän myös reaaliaikaisesti.

5.1. Paikallinen media

5.1.1. Israelilaiset tiedotusvälineet

Vuonna 1948 Israelin hallitus, armeija ja lehdistö solmivat sopimuksen, jolla säädellään sotilassensuuria Israelissa. Keskinäinen sopimus pyrki estämään valtion turvallisuutta koskevien tietojen leviämisen. Vuonna 1989 Israelin korkein oikeus asetti rajoja sensuurille. Sensurointi oli hyväksyttyä vain, kun oli varmaa, että toimitetusta aineistoista oli haittaa yleiselle turvallisuudelle. Kun sensurointi on tapahtunut, media voi valittaa ”kolmen komitealle” (puheenjohtaja, yleisön edustaja, sekä jäsenet armeijassa ja lehdistössä), jonka päätökset ovat sitovia ja ovat monissa tapauksissa kumonnet sensuuripäätöksen. Median sananvapautta rajoittavat valtion turvallisuuteen liittyvät asiat, sotilassensuurin alle kuuluvat esimerkiksi kysymykset joukkojen siirroista ja ydinaseesta. (Israel Ministry of Foreign Affairs 30.3.2010) Israelilaismedioissa miehitettyjen alueiden asioita käsittelevät sotilaskirjeenvaihtajat, jotka toimivat sensoreina turvallisuusaiheissa ja tekevät läheistä yhteistyötä armeijan viestintäosaston kanssa. (Toimittajat 3 ja 11)

Israelin valtaväestöä kontrolloidaan. Useimmat televisiot, television pääkanavat, Kanava 10, Kanava 2 tiedottavat jatkuvasti ja ennen kaikkea virallisen näkemyksen asioista, ja he käyttävät sitä hyväkseen. On esimerkiksi hyvin vähän uutistarinoita palestiinalaista. [Niitä tehdään] vain hyvin poliittisen näkökulman turvasta. Ja useimmat televisiokanavat käyttävät sanoja "me", "israelilaiset", "meidän", "meidän kansamme", "meidän armeijamme", "meidän sotilaamme". (Toimittaja 3)

Israelin julkisen sanan neuvosto perustettiin vuonna 1963. Se toimii hyvin pitkälti samalla tavalla kuin Iso-Britannian vastaava elin, eli kokoaa yhteen Israelin journalistit, kustantajat, päätoimittajat päivälehdistä ja kansalaiset. Neuvoston

tavoitteisiin kuuluu lehdistönvapauden suojeleminen Israelissa, tietolähteille pääsyn varmistaminen sekä ammattietiikan ylläpito. Sen eettiset säännöt (liite 7) ovat ohjeita lehdistölle. Israelin median toimintaa säädellään tv- ja radiotoiminnassa omistajuuden ja ohjelmiston osalta (Rashut). Radioasemia on lukuisia ja ensimmäiset aloittivat toimintansa jo 1930-luvulla brittiläisen siirtomaahallinnon alla, jolloin ohjelmat toteutettiin sekä hepreaksi että arabiaksi. (Shinar 2005, 170) Merkittävimpiä nykyisin ovat Israelin armeijan radiot Galei Tzahal ja Galgalatz.

Israelin journalistiliitto, National Association of Journalists, erotettiin kansainvälisestä journalistiliitosta, IFJ:stä, maksamattomien jäsenmaksujen takia. (IFJ 19.2.2009) National Federation of Israel Journalists edustaa israelilaisia journalisteja IFJ:ssä 2012 (IFJ 28.10.2012).

Israelissa joukkoviestinnän ja erityisesti sanomalehdistön asema on edelleen vahva., mutta internetin vaikutus kasvaa koko ajan. Kolme merkittävintä päivittäin ilmestyvää sanomalehteä ovat Yediot Aharonot, Ma'ariv ja Ha'aretz, joista kaksi ensimmäistä edustavat journalistiselta tyyliltään ja tasoltaan meidän iltapäivälehtiämme. Niitä voidaan kutsua Israelin keltaiseksi lehdistöksi.

1. **Yediot Aharonot** (perustettu 1939) on ehdottomasti menestynein israelilainen sanomalehti. Sillä on kaksi kolmasosaa hepreankielisten sanomalehtien lukijoista. Yediot Aharonotilla on heprean- ja englanninkielinen lehti internetissä (www.ynetnews.com). Lehti on lähellä Kadimaa, jopa jyrkempikin.

2. **Ma'ariv** (perustettu 1948) oli aikaisemmin laajalevikkisin, mutta on sittemmin menettänyt asemansa. Silläkin on hepreankielinen näköisversio internetissä. Lehti on lähellä Työväenpuoluetta.

3. **Ha'aretz** (perustettu 1919) on Israelin vanhin sanomalehti. Sen toimittajat ovat kirjoittaneet miehittyjen alueiden tilanteesta kaikkein kriittisimmin. Ha'aretzilla on sekä heprean- että englanninkielinen nettilehti (www.haaretz.com) ja sanomalehti. Ha'aretz on liberaali ja sitoutumaton, mutta joidenkin israelilaisten mielestä äärivasemmistolainen ja epäisänmaallinen. Lehti onkin viime aikoina kärsinyt israelilaisten lukijoiden vähyydestä. Ha'aretzin painoarvoa lisää nimenomaan sen englanninkielisen version suosio ulkomailla (myydään Israelissa Herald Tribunen välissä) ja Israelin ulkopuolella arvostetut toimittajat.

Jerusalem Post (perustettu 1932) kilpailee luetuimman englanninkielisen lehden asemasta (sekä lehtenä että internet-näköisversionä). Sillä on Ha'aretzin tavoin heprean- ja englanninkieliset netti- ja paperilehdet (www.jpost.com). Jerusalem Post on lähellä Likud-puoluetta. Israelissa ilmestyy myös arabiankielisiä lehtiä, samoin löytyy vähemmistön ylläpitämiä paikallisradioita palestiinalaisten asuttamissa kaupungeissa. Israelin televisio (yleisradio) välittää myös arabiankielistä ohjelmaa juutalaisvaltion näkökulmasta. Tilaa on tarjoutunut muun muassa arabiankielisille uutisille, ajankohtaisohjelmille ja kulttuuriohjelmille. Israelissa toimii yleisradioyhtiö, mutta eniten katsojia on kaupallisilla televisiokanavilla kaksi ja kymmenen. Kanava 2 lähettää 22–24 tuntia ohjelmaa päivittäin. Yksityinen kanava 10 on noussut Israelin suosituimpien kanavien joukkoon mutta on ollut taloudellisissa vaikeuksissa. Nana 10 täydentää televisionn toimintaa internetissä. Tämän lisäksi satelliittien kautta ovat seurattavissa kaikki kansainväliset televisiokanavat, mukaan lukien arabiankieliset kanavat.

Maan joukkoviestintävälineet ovat varsin kriittisiä ja kykenevät käsittelemään mitä tahansa presidentin naisseikkailuista aina korruptioon saakka. Median hankalimpia kysymyksiä ovat suhtautuminen Israelin palestiinalaisvähemmistöön ja miehitetty alueet. (Viestinnän asiantuntija 4) Israelilaiset tietävät miehitettyjen alueiden tilanteesta paljon vähemmän kuin kansainvälisen median seuraajat, sillä se ei yksinkertaisesti kiinnosta yleisöä tai toimituksia (Toimittaja 11). Monet toimittajat avustavatkin ulkomaalaisia medioita ja tarjoavat niille kriittisimpiä juttujaan koska tietävät näiden julkaisevan sellaista, mitä kotimaan media ei.

Israelilaistutkijat mainitsevat neljä israelilaisten journalistien toimintaa leimaavaa piirrettä: 1) journalisti tarvitsee hyvät yhteydet ja suhteet (armeijan ja hallituksen tiedotustoimistoihin), 2) journalistit eivät tunne palestiinalaisten elämää, eivätkä puhu arabiaa, 3) kaupallisuus ja myymisen pakko leimaa työtä (tabloid-lehtien otsikot ja vihollisjohtajien kärjistetyt haastattelut ovat muodostuneet viihteeksi) ja 4) julkinen mielipide vaikuttaa kirjoitusten näkökulmaan. Esimerkkinä mainitaan Ha'aretzin romahtaneet lukijamäärät toisen intifadan aikana vastalauseena lehden linjalle. (Wolfsfeld 14.12.2008 ja viestinnän asiantuntija 4) Sotaa kohti kulkevalle maalle tai kansanryhmälle on tyypillistä vain omat edut, toiveet, pelot ja uhan kokemukset näkevä joukkoviestintä. (Kempf 2002, 60) ”I am first of all an Israeli

and an IDF reserve officer, and only then a newspaper editor.” (Ma’arivin toimittaja Ido Dissenchik, Peri 2010, 103)

Perin mukaan tuhannet israelilaiset journalistit ovat palvelleet armeijan Galei Tzahal -radiossa tai Ba-Machaneh-lehdessä ja jatkaneet sieltä viestinnän opintoihin ja töihin mediaan. Yhteys armeijaan ja omaan joukko-osastoon säilyy reservin harjoituksissa, joissa yleensä palvellaan armeijan tiedotusyksikössä. Yksi erikoisuus on myös, että mediaorganisaatioilla ei ole kirjeenvaihtajia ympäröivissä arabimaissa, vaikka vapaa liikkuminen Ammanissa ja Kairossa olisi täysin mahdollista. Tällöinkin käytetään tiedustelulähteitä. (Peri 2010, 102) Journalistit sosiaalistuvat israelilaisen yhteiskunnan turvallisuustarpeisiin, militarismiin ja nationalistiseen näkökulmaan (Peri 2010, 103–104). Tässä prosessissa journalisti helposti omaksuu sen avoimelle yhteiskunnalle vastakkaisen näkemyksen, että on aina ero sen välillä, mitä tietää ja mitä kirjoittaa (Peri 2010, 105).

5.1.2 Palestiinalainen media

Useat palestiinalaiset seuraavat myös Israelin tiedotusvälineiden raportointia, sillä heille on olennaista tietää, miten palestiinalaisesta yhteiskunnasta kirjoitetaan. (Viestinnän asiantuntija 3) Palestiinalainen mediamaisema on kehittynyt viimeisen viidentoista vuoden aikana huomattavasti itsehallinnon ja Oslon prosessin myötä. Ennen vuotta 1993 journalistien elämä oli täysin Israelin sotatilalakien alaista. Toimittajan työ oli hankalaa monella tavalla: lehden jutun otsikkoon piti hakea hyväksyntä kaksitoista tuntia ennen lehden painatusta, ja ajokorttia tai puhelinliittymää ei saanut ilman Shin Betin lupaa. Pahimmillaan ulkonaliikkumiskielto esti työnteon täysin tai teki työstä todella vaarallista. Ulkona liikuttiin pidätyksen tai ampumisen uhalla. (Gordon 2008, 37)

Jos israelilainen media on syntynyt juutalaisvaltion perustamisen molemmin puolin, on palestiinalainen media syntynyt käytännössä vuoden 1993 jälkeen. Oslon sopimuksen solmimisen jälkeen itsehallintoalueelle on perustettu radio- ja tv-asemia, omia sanomalehtiä ja lukuisia internet-julkaisuja. Palestiinalaiset ovatkin

aktiivisia uuden median alueella ja pyrkivät lisäämään kansalaisten aktiivisuutta tuomalla blogeihin kansalaiskeskustelua. (Viestinnän asiantuntija 2)

Palestiinalaisille tiedonvälityksen mahdollisuudet ovat uusia ja heidän mediansa toiminta kehittymätöntä. Sananvapaus on kehitysmaiden tapaan kovin hauraalla pohjalla. Esimerkiksi ensimmäiset palestiinalaiset kaupalliset paikallisradiot ja tv-asetat saivat toimilupansa vuoden 1996 jälkeen. Lupia kontrolloi Palestiinan itsehallinto, mutta Israelin viestintäviranomaiset säätelevät viime kädessä radio- ja tv-taajuuksien käyttöä. Itsehallinnon viranomaiset ovat lupapolitiikassaan suosineet erityisesti lähellä Fatahia toimivia islamilaisia radioita ja tv-asemia. Muutamia kristittyjen omistamia radioita toimii erityisesti Betlehemin alueella. Radio Betlehem 2000 oli ensimmäisiä kristittyjen omistamia paikallisradioita itsehallintoalueella. (Viestinnän asiantuntija 2 ja 3)

EU-maat ja YK ovat erilaisin koulutushankkein pyrkineet edistämään hyvää hallintoa, sekä vapaan tiedonvälityksen ja sananvapauden edistymistä osana itsehallinnon demokratiakehitystä. (Viestinnän asiantuntija 2) Kyse on pitkällisestä prosessista, jossa esimerkiksi eurooppalaiset journalistiset tavat ja käytännöt eivät sellaisenaan ole siirrettävissä paikallisen median toimintamalleiksi. Ulkomaalaisen median rooli ei ole aivan ristiriidaton Palestiinalaisalueellakaan, sillä vaikka sen huomiota kaivataan, se vie toisaalta parhaimpia palestiinalaisia toimittajia avustajikseen, vaikka ammattitaitoisten toimittajien kasvattaminen olisi oman alueen viestinnän kehittymisen kannalta olennaista. (Viestinnän asiantuntija 2)

Monet menestyneet palestiinalaiset journalistit ovat hankkineet koulutuksensa Yhdysvalloissa, Euroopassa, muissa arabimaissa tai työssä oppimalla (lähinnä ulkomaalaisten mediatalojen kouluttamina). Palestiinalaisista yliopistoista käytännössä ainoastaan Birzeitin yliopisto tarjoaa toimittajakoulutusta, joka johtaa alempaan korkeakoulututkintoon. Viestinnän professoreita on yksi, ja hän on väitellyt tohtoriksi Neuvostoliitossa. Kouluttajat ovat ylemmän tai alemman korkeakoulututkinnon omaavia, työssään menestyneitä journalisteja tai ulkomaalaisten projektien avustustyöntekijöitä. (Viestinnän asiantuntija 3 ja toimittaja 9)

Sanavapaus ei ole siellä ollenkaan mikään itsestäänselvyys. Eikä sillä ole mitään väliä, että onko kyseessä Hamas, Fatah vai PLO, sillä ne ovat kaikki siinä mielessä samassa ryhmässä. Tai sitten militanttiryhvät, sellaiset erilaiset puolisositaalliset ja sotilaalliset ryhmittymät. Siellä ei ole minkäänlaista peruskäsitystä siitä, mikä on media tai toimittajan rooli ja oikeudet. Tämä ei ole yksinään palestiinalainen ongelma. (Viestinnän asiantuntija 3)

Median asemaa vaikeuttaa viestintälainsäädännön ja sääntelyn puuttuminen, sekä journalististen ohjeiden ja toimintatapojen epäyhtenäisyys ja heikko järjestäytyminen. Unesco ja Birzeitin yliopisto ovat laatineet ensimmäiset toimittajien eettiset ohjeet (liite 8), joita pyritään opettamaan niin tuleville kuin täydennyskoulutukseen osallistuville toimittajillekin. (Viestinnän asiantuntija 2)

Itsehallintoalueen sananvapautta ohjaavat itsenäisyyden perusjulistus vuodelta 1988, lehdistö- ja julkisuuslaki vuodelta 1995, lähinnä radio- ja tv-toimintaa koskeva audiovisuaalisen lain luonnos vuodelta 1996, perustuslaki vuodelta 2003, sekä lehdistö- ja medialain luonnos vuodelta 2005. Näissä taataan sananvapaus, mutta tietyin rajoituksin. Osa säädöksistä on luonnosasteella, eikä niitä ole hyväksytty lakiasäättävässä neuvostossa, itsehallinnon parlamentissa. Israelista tuttua on poliisi- ja turvallisuusasioiden salassapito. Rauhanneuvottelut ovat johtaneet siihen, että ”mediainstituutioiden tulee kunnioittaa itsehallinnon suhteita naapurivaltioihin”, eikä heidän tule lähettää radio- tai televisioasemilla mitään sellaista, ”mikä vaarantaa rauhanprosessin”. (Quinnes 2008, 33–34)

Paikallista mediaa tärkeämpiä tiedotusvälineitä palestiinalaisille ovat satelliittikanavat. Käytännössä alueella on saatavilla koko maailman kanavatarjonta. Al Jazeera ja Al Arabiyalla on toimistonsa Palestiinan itsehallintoalueella ja Israelissa. Niiden merkitys korostuu, kun huomioidaan palestiinalaisten arki, eli eläminen Israelin armeijan miehityksen alla. Satelliittikanavat välittävät palestiinalaisten elämää myös muihin arabimaihin, joiden yleiseen mielipiteeseen Israelista sekä palestiinalaisista ne ovat osaltaan vaikuttaneet. Arabinaapurit tuntevat palestiinalaiset ”vain intifadan” kautta (Viestinnän asiantuntija 2).

Vanhimpia ja vaikuttavimpia tiedotusvälineitä on sanomalehti Al Quds, joka ilmestyy Jerusalemissa ja on perustettu vuonna 1951. Se on täysin arabiankielinen ja sillä on verkkoversionsa videoklippeineen osoitteessa <http://www.alquds.com/>. Itsehallintoalueen televisiokanavista merkittävin on Palestine TV (Palestinian Broadcasting Corporation, perustettu 1994), koska sen näkyvyys yltää kaikkialle Länsirannalla ja Gazassa. Se on käytännössä Fatahin hallinnassa, samoin kun yhtiön radioasema Voice of Palestine. Hamasia tukevia satelliittiasemia ovat Al-Aqsa ja Al-Quds. Osapuolet käyttävät medioitaan propagandasodassa toisiaan vastaan. Länsirannalle ja Gazaan on muotoutunut paikallistelevisionien ja -radioiden verkko. Paikallistelevisionikanavia Länsirannalla on noin 30 ja radioita 33. Gazassa paikallistelevisionioita ei ole, mutta radioasemia on 13 (El Obeidi 2010). Fatahin ja Hamasin välirikko on jakanut asemat puolueiden mukaan siten, että Fatahia tukevat toimivat Länsirannalla ja Hamasia tukevat Gazassa. Muodollisesti suurin osa asemista ei ole kummankaan poliittisen ryhmän puolella, mutta asemien toiminta ei olisi alueilla mahdollista ilman Fatahin tai Hamasin lupaa. Osa radioista on myös selkeän poliittisia. Esimerkiksi Gazan radioasemista tällaisia ovat muun muassa Islamilaisen jihadin Al-Quds Radio ja Hamasin Al-Aqsa radio.

Länsirannalla on myös muodollisesti Fatahista ja Hamasista riippumattomia tiedotusvälineitä, joita ovat muun muassa jotkut paikallisradioista ja Ma'an News Agency. Ma'an News Agency on kymmenen paikallistelevision yhteenliittymä, jonka uutistoimisto välittää uutisia verkossa arabiaksi, hepreaksi ja englanniksi. Se on saanut taloudellista tukea Isosta-Britanniasta, Yhdysvalloista, Hollannista ja Tanskasta. Tämän lisäksi on muutamia uutistoimistoja (Wafa) sekä yleisradioyhtiö (Palestine Broadcasting Corporation). Lähialueita ajatellen vain Libanonissa on tiheämpi paikallisten tv- ja radioasemien verkosto. Itsehallintoalueen paikallismedian innostusta selittää paljon vuonna 1995 spontaanisti vapautunut lupapolitiikka, palestiinalainen puhumisen ja keskustelun kulttuuri, ja paikoitellen hankalat maasto-olosuhteet. Palestiinan itsehallintoalue on kuitenkin vain murto-osa Libanonista, eikä alueen media pysty olemaan taloudellisesti ja poliittisesti riippumattoman. Myös ammattitaidoltaan se on kaukana Israelin median laadusta. (Viestinnän asiantuntija 3)

Itsehallinnon tiedotusvälineitä voi israelilaisiin verrattuna luonnehtia kovin kesyiksi ja kilteiksi, mihin on osittain syynä edellä mainittu huono journalistien koulutus, vapaan median huonot toimintamahdollisuudet sekä poliittinen ja taloudellinen painostus. Siinä missä israelilaistoimittaja tekee kriittisiä kysymyksiä armeijan upseereille tai vaikkapa pääministerille, hänen palestiinalainen kollegansa ojentaa mikrofonin ja pyytää haastateltavansa kertomaan mieleisensä asiat.

Israelilaistoimittajan toimittaessa tai editoidessa juttunsa palestiinalaistoimittaja ajaa haastattelun sellaisenaan ulos. Palestiinalaisille journalismia on jo haastateltavan valinta, kriittisten tai edes tavallisten kysymysten esittämisen ollessa aivan uusi ilmiö. (Viestinnän asiantuntija 2 ja 4)

Palestiinalaisten riippumattomat mediat ovat pyrkineet vastaamaan painostusyrityksiin ainoalla mahdollisella tavalla: ne ovat julkistaneet painostusyritykset. Tässä ne ovat luottaneet kansalaisten tukeen. Radio- ja televisioasemat ovat toisaalta voineet toimia melko vapaasti ilman viranomaispainostusta, jos niillä on ollut esimerkiksi EU:n rahoitusta toiminnalleen. (Toimittaja 13)

5.1.3. Paikallisen median rooli Lähi-idän konfliktissa

Israelilaisen ja palestiinalaisen median toimintaa tarkasteltaessa voidaan molempien kansojen kohdalla hyvin kysyä, onko medialla mahdollisuus mielipiteen ilmaisun vapauteen? Ainakaan Euroopassa ja demokraattisesti toimivissa yhteiskunnissa totuttuun tiedonvälitykseen ei ole mahdollisuutta Israelissa tai Palestiinan itsehallintoalueella.

Palaan Daniel C. Hallin median toiminta-alueisiin Vietnamin sodassa, koska ne ovat edelleen ajankohtaisia Israelin ja palestiinalaisten konfliktissa (luvussa 2 kuvio 1). Hallinin mukaan median toiminta-alueet konfliktissa jakautuvat poikkeavuuden, oikeutettujen kiistojen ja erimielisyyksien, sekä konsensuksen toiminta-alueisiin. Hallin ulkokehät, poikkeavuuden ja oikeutettujen kiistojen alueet, edustavat journalistien suurta vapautta, kun taas ydin, konsensuksen toiminta-alue, edustaa

vallanpitäjien ja journalistien yhteisymmärrystä kansakunnan yhteisestä hyvästä.

Israelin ja palestiinalaisten konfliktissa ytimen rooli on suuri

turvallisuuskysymyksissä ja Israelin ja palestiinalaisten rauhanneuvotteluissa.

Ulkokehien vapautta rajataan monin tavoin. Kenttätutkimuksissa esiin tulleita

sensuurin muotoja ovat:

- 1) Israelin sotilassensuuri
- 2) Palestiinan hallinnon sensuuri
- 3) Sosiaalinen sensuuri (sukulaiset, lähiympäristö)
- 4) Mediaorganisaatioiden sensuuri
- 5) Uskonnon sensuuri (islam ja juutalaisuus)
- 6) Kansalaisten yleinen mielipide
- 7) Fatahin ja Hamasin sensuuri
- 8) Talouden sensuuri (mainokset peruutetaan liian kriittisen kirjoittamisen vuoksi tai kampanjoidaan irtonumeroiden ostoa vastaan)
- 9) Itsesensuuri

Olen esitellyt näitä vaikuttamisen muotoja tarkemmin mediastrategiaa käsittelevässä luvussa. Pahimpana sensuurin muotona haastateltavat pitivät itsesensuuria:

”Journalistien ei pitäisi olla taistelijoita tai rauhantekijöitä. Heidän tulisi olla journalisteja.” (Viestinnän asiantuntija 3) Halusi sitä tai ei, paikallinen journalismi toimii väkivallan ja selkkauksen keskellä. Tällaisessa ympäristössä itsesensuuri on kehittynyt äärimmilleen. Sitä perustellaan osin median kuluttajien aggressiivisella palautteella, osin turvallisuudella ja osin nationalismilla. Media rakentaa vastapuolesta vailta todellisuuspohjaa olevia uhan ja pelon tarinoita, joita levitetään usein ilman omakohtaista vastapuolen kohtaamista.

Itse konfliktialueella Lähi-idän median rooli voisi olla toisenlainen, mutta ei ole,

koska median täytyy tyydyttää päivittäinen draamannälkä. Uutisten tehtävä on myydä, joten terrori-iskut, väkivalta ja kärsimys ovat monipuolisesti esillä.

Uutiskuvista on tullut viihdettä, jossa vihollinen uhkaa yleisöä kuolemalla, mikä herättää yhtä lailla kauhua kuin huvia. Samalla kuvat ajavat tahtomattaan poliittisia tarkoituksiperiä ja lisäävät ennakkoluuloja osapuolten välillä. Suurin muutos Israelin mediamaisemassa kahdenkymmenen viime vuoden aikana ovat olleet israelilaisten terroristien tappamisella uhkaavien haastattelut suorissa lähetyksissä. (Wolfsfeld 14.12.2008) Mediajulkisuuden ääriryhmille antamisen taustalla on nähtävissä ennen

kaikkea kaupallisia ja poliittisia intressejä. Media hankkii päivittäisen elantonsa ”huonoilla uutisilla”. (Briant 2007,92)

Uhkakuvia ja Israelin jatkuvaa varautumista voidaan käyttää poliittisen linjan muuttajana sisäpolitiikassa, jolloin esimerkiksi budjettivaroja käytetäänkin kulttuurin ja koulutuksen sijasta uhkien torjumiseen ja ennakoivaan vastaiskuun. Terroritekojen näyttävä uutisointi voi peittää alleen tapahtumien pitkän kaaren ja jatkuvamman vastapuolen elinolosuhteiden kaventamiseen tähtäävän strategian. Poliittisena motiivina voi olla yksinkertaisesti tarve luoda eripuraiselle kansakunnalle yhteinen uhka omaa selviytyjänidentiteettiä vahvistamalla. Palestiinan yhteiskunnat eivät ole päivääkään toimineet normaalioloissa.

Kenttätutkimukseni vahvistaa, että israelilaisen ja palestiinalaisen median journalistisissa tarinoissa konfliktitilanteista löytyy yhtäläisyyksiä ja lähes järjestelmällistä viholliskuvan rakentamista:

OMIEN UHRIEN KUVAUKSET

Omat uhrin kuvataan usein hyvin yksityiskohtaisesti suku-, ammatti- ja harrastustietoineen. Television kuvat ruumiinosista, verilammikoista ja haavoittuneista eivät voi olla synnyttämättä pelkoa, masennusta ja vihaa. Uutisotsikot ja etusivun jutut saadaan omista uhreista, vihollisen uhreja ei esitellä.

VASTAPUOLEN DEMONISOINTI

Vastapuoli on kasvotonta massaa ja koostuu joko sotilaista tai mieltään osoittavasta, huutavasta, ilmaan ampuvasta ja yleisesti uhkaavasti käyttäytyvästä väkijoukosta. Muuri ja turva-aita ovat luoneet yhden vieraannuttavan ja etäännyttävän tekijän lisää: ”Nuo tuolla jossain muurin ja piikkilangan takana voivat olla vaarallisia.” Etäisyys osapuolten välillä voi kuitenkin olla alle viisikymmentä metriä.

JOHTAJIEN TUNNEPITOISET LAUSUNNOT MEDIASSA

Lausuntoihin liittyy paljon poliittista retoriikkaa, jolla omalle kansalle on osoitettava johtajuus ja oma voitonvarmuus. Tunnepitoiset lausunnot ovat usein hyvin kaukana poliittisesta realismista, mutta ne ovat osa konfliktin teatteria, kuten israelilaismedian kommentit sairastuneesta Arafatista osoittavat: ”Good riddance, number one terrorist. – The man with hair on the face. – How much longer shall we wait? – Arafat will leave or die. – Life is terror.” (Viestinnän asiantuntija 4)

MEDIATAPAHTUMIEN LUOMINEN

Mediatapahtumiksi muotoutuvat armeijan tiedotustilaisuudet ja mielenilmaisut, joissa kutsujan motiiveja ei kyseenalaisteta, vaan tilanteet esitetään tiedotusvälineessä sellaisena. Tapahtumia järjestetään taistelukentän läheisyydessä tai ajankohtana, jolloin kansainvälisen median huomio on runsaan läsnäolon vuoksi taattu.

TOISTO

Omien uhrien kuvauksia toistetaan sähköisissä viestimissä saman päivän aikana useasti, mihin yhtyy viikon kuluessa myös lehdistö. Uutisista syntyy kuva useammasta terrori-iskusta tai sotilasoperaatiosta, vaikka kyse on vain yhdestä ja samasta tapahtumasta. Myöhemmin uhrien kuvia käytetään uudelleen ja uudelleen musiikkivideoissa, marttyyrijulisteissa ja dokumenteissa, sillä tapahtumien ei haluta unohtuvan. Usein nämä joukkotiedotusvälineissä julkaistut ja toistetut uutiset otetaan sosiaalisessa mediassa propagandakäyttöön.

DIALOGIN PUUTE

Edes pitkien rauhanjaksojen aikana ei ole yritetty tarjota mahdollisuutta dialogiin ja vuoropuheluun tai toisen osapuolen ymmärtämiseen. Rauhanjaksot ovat medialle tylsää aikaa, jolloin se pyrki rakentamaan uutisdraamaa neuvotteluiden epäonnistumisista tai välikohtauksista, joita israelilaisten ja palestiinalaisten turvallisuusviranomaisten välinen yhteistyökään ei ole pystynyt estämään. Uutismedia ei ole väkivallan alullepanija, mutta se voi syventää konfliktia merkittävästi. (Wolfsfeld 2002, 84) Israelilaiset ja palestiinalaiset tuntevat äärimmäisen huonosti toistensa arkielämää.

5.2. Journalistien sensuroinnista ja itsesensuurista

Kansainvälisen median edustajat seuraavat erityisesti konfliktialueen lehtien englanninkielisiä palveluita. Seuratuimpia olivat haastattelujen mukaan israelilaiset Ha'aretz, Jerusalem Post ja palestiinalaispuolelta Ma'an News Agency. Englanninkielinen versio ei ole näköispainos hepreankielisestä, sillä kummastakin löytyy artikkeleita, joita ei toisessa ole. Englanninkieliset näköispainokset toimivat siis uutistoimistoseurannan tukena. Tutkimukseen haastatelluista toimittajista ja

tutkijoista kaikki viittasivat sensuuriyrityksiin, kun taas tiedottajista yksi ei uskonut ”Israelissa demokraattisena valtiona” esiintyvän sensuuria (tiedottaja 2). Paikalliset journalistit kuvasivat sensuurin liittyvän Israelin armeijan joukkojen liikkumiseen, turvallisuuteen ja ydinaseeseen. Kansainvälisen median edustajat viittasivat sensuuria esiintyvän a) Israelin pressikortin myöntämisessä (kortti voidaan myös evätä ilman syytä), b) sitoutumisessa aineiston käyttöön sotilassensuurissa, c) paikallisten avustajien leimaamisessa ”Hamasin käytyreiksi” (toimittaja 1), d) Hamasin ja PA:n (eli käytännössä Fatahin) fyysisessä ja henkisessä painostuksessa. Hamas myös esti journalistin työn, jos tämän näkökulma koettiin epämieluisaksi.

Täällä on ehkä hankala kritisoida presidenttiä tai suuntauksia, Fatahia Länsirannalla ja Hamasia Gazassa. Voimme kritisoida Hamasia täällä Länsirannalla ilman mitään ongelmia, mutta emme voi kritisoida Hamasia Gazassa. Emme voi myöskään kritisoida Fatahia täällä, mutta voimme tehdä niin Gazassa. Näin poliittisten valtaapitäjien vuoksi. (Toimittaja 9)

Manipuloinnin ja propagandan muotoon puettut vaikutusyritykset nähtiin normaaliin arkeen kuuluvina elementteinä. Israel koettiin paikkana, jossa pikemminkin PR-väki lähestyy mediaa eikä toisin päin. Vaikutusyrityksiä ei toisaalta nähty olevan sen enempää kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa ja valheellisten tiedottajien koettiin menettävän luotettavuutensa välittömästi. Vaikutusyritysten nähtiin kohdistuvan myös fixereihin eli paikallisiin avustajiin. Lisäksi haastatteluissa nousi esiin palestiinalaispuolen kyvyttömyys ymmärtää länsimaalaisen median merkitystä, millä tarkoitettiin esimerkiksi sitä, että itsehallinto ei näe median tarpeita tai ei osaa järjestää haastatteluja niitä haluaville journalisteille. (Toimittaja 1) Haastatelluista kansainvälisen median edustajista ainoastaan juuriltaan paikalliset toimittajat (kaksi toimittajaa) tulivat toimeen ilman fixereitä. Kaikilla muilla yhdeksällä korostui paikallisen avustajan tarve, kontaktit ja luotettavuus.

Uutistoimistojen AP ja Reuters sekä toisaalta isojen mediatalojen palveluksessa olevasta toimitushenkilöstöstä suurin osa oli israelilaisia ja palestiinalaisia toimittajia, kameramiehiä ja editoijia. Toimistoille oli itsestään selvää, että heidän henkilöstönsä identifioitui ensisijaisesti heidän toimituspolitiikkaansa ja luotettavuuden vaatimukseen (Toimittajat 1 ja 16). Silti uutistoimistotkin korostivat

sekä paikallisen henkilöstön monipuolista etnistä taustaa että sen ammattitaitoa. Paikalliset journalistit puhuivat itesesensuurista hyvin avoimesti. Kirjeenvaihtajien kohdalla itesesensuuri nousi esiin lähinnä toimituspolitiikan, yleisöpalautteen (Toimittaja 5) ja työturvallisuuden näkökulmasta. Erityisesti konfliktin osapuolten aggressiivisen käytöksen journalisteja kohtaan koettiin vaikuttavan toimituksellisiin päätöksiin, mikä käytännössä tarkoitti israelilaislähteiden käyttöä sellaisissakin jutuissa, joissa se ei ollut välttämätöntä. Lisäksi kiistellyiksi tiedettyjä asioita jätettiin yleisön painostuksesta uutisoimatta. Journalistien haavoittumiset, pidätykset, sieppaukset ja tapot ovat olleet eskaloituneen konfliktin tunnusmerkkejä niin Lähi-idässä kuin muillakin kriisialueilla. (Kramp 2011)

Konfliktin eskaloituessa journalistit kulkevat tapahtumasta toiseen ”laumana”, jonka johdattelijoina toimivat paikalliset ”paimenet”, eli tiedottajat ja paikallinen avustava työvoima. Paikallisen väestön suhtautuminen journalisteihin konfliktin keskellä muovaa journalistien roolijakoa hyökkääjästä ja uhrista. Toimittajien laumana kulkemiseen liittyy paljon myös journalististen konventioiden ja identifioitumisen kannalta olennaisia asioita. Yhdessä liikkeessä on ainakin levottomimmilla alueilla ryhmän tuoma näennäinen turvallisuus, mikä saattaa journalismin näkökulmasta johtaa tietysti samankaltaisen aineiston välittymiseen. Myös työturvallisuus on seikka, joka voi johtaa toimitukselliseen päätökseen olla menemättä lähteiden luokse. Yhtä lailla lukuisat konfliktin keskellä sattuneet kameramiesten kuolemat pakottavat miettimään, onko paikalle mahdollista lähettää kuvausryhmää:

Emme lähetä valokuvaajiamme Hamasin taistelujoukkojen mukaan, kun he lähtevät taistelemaan. Miksi? Koska Hamasin taistelujoukot yleensä saavat surmansa, enkä halua valokuvaajilleni käyvän samoin. Ja vaikka ihmisten lähettäminen ohjustiimien mukaan Beit Hanounia ympäröiville pelloille ottamaan kuvia siitä, kun he ampuvat ohjuksia, voi vaikuttaa myönteisesti tarjoamamme uutiskuvan visuaaliseen tasapainoon, se on samalla myös eräänlainen itsemurhatehtävä. Siksi sitä ei tapahdu.

(Toimittaja 1)

Meillä on ihmisiä, jotka ovat loukkaantuneet. Meillä on ollut ihmisiä, jotka ovat kuolleet. Viime viikolla yhtä työntekijäämme osui selkään, kun sotilas

laukasi kyynelkaasukanisterin. Meillä oli työntekijä, joka haavoittui jalkaan äänipommin räjähtäessä. Toista ammuttiin kumiluodeilla, tiedäthän, kaikenlaista tapahtuu... Joten sanoisin, että tämä on se isoin juttu, kaikkien fyysisen turvallisuuden varmistaminen. Toiseksi haasteeksi sanoisin sen seikan varmistamisen, että viranomaiset ymmärtävät, mitä teemme ja antavat meille työkalut ja antavat meidän tehdä työtämme. Se tarkoittaa pääsyä Gazaan Gazan sodan aikana. Se tarkoittaa, että israelilaiset tunnustavat palestiinalaisten lehdistökortit ja päästävät heidät läpi tarkastuspisteistä. Se tarkoittaa palestiinalaisten journalistien läpikulkua Jerusalemin ja Länsirannan välillä. Se tarkoittaa sen varmistamista, että Hamas kunnioittaa journalistien työtä, ei pidätä heitä tai pidä heitä vangittuina, eikä saavu toimistoon vaatimaan informaatiota tai vaatimaan reportaasin muokkaamista suuntaan tai toiseen. Se tarkoittaa, että Palestiinan viranomaisten tulee pidättäytyä pahoinpitelemästä journalisteja fyysisesti tai henkisesti silloin, kun nämä raportoivat Palestiinan puolella tapahtuvista asioista. (Toimittaja 16)

Journalistilauman toiminta esittäytyy ulkopuoliselle esimerkiksi kameroiden sijoittelussa ja keskinäisessä solidaarisuudessa, sillä toimittajat auttavat toisiaan kilpailusta huolimatta. Toimittajien on kuitenkin myytävä uutinen tai kuva päivässä, jolloin syntyy totuudenvastaisiakin uutisia, joissa armeijan ja tiedottajien propaganda onnistuu saamaan viestinsä perille.

4.5.2002 Betlehemin vanhan kaupungin kujalla olevassa kerrostalossa räjähtää. Savua tulee kolmannelta kerroksesta. Paikalta kiidätetään 13-vuotias palestiinalaispoika sairaalaan. Kaikki tämä tapahtuu syntymäkirkon piiritystä seuraavien toimittajien silmien edessä.

Muutamaa tuntia myöhemmin IDF:n sotilaat tekevät rynnäkön taloon, mukanaan kantamuksia, joiden epäillään merkitsevän asunnon tuhoamista. Rynnäkön jälkeen kansainvälisen median eteen astuu rynnäköstä vastannut upseeri yhdessä tiedotusupseerin kanssa. Median edustajille kerrotaan talosta löytyneen Hamasin pommitehdas. Todisteena esitetään Hamasin päänauha, huoneentaulu, räjähteitä sisältänyt matkapuhelin. Joukko toimittajia pääsee taloon sisälle. Heille esitellään talon toisessa kerroksessa

räjähänyttä pommittehdasta. Iltapäivällä BBC:n televisiouutiset ja kansainväliset uutistoimistot välittävät uutisen sellaisenaan toteamuksella 'israelilaislähteiden mukaan'.

Mediankuluttaja ei osaa lukea siitä journalistien epäröintinä: mikä motivoi IDF:n tiedotustilaisuuden? Mitä tästä seuraa? Mistä Hamas-rekvisiitta ilmestyi? Miksi toimittajat vietiin katsomaan toisen kerroksen hammaslääkärin vastaanottotilaa, vaikka räjähdys tapahtui kolmannessa kerroksessa? Miksi ikkunat olivat ehjät, jos räjähdys tapahtui tässä "pommittehtaassa"? Miksi sotilaat saapuivat paikalle useita tunteja aamuisen räjähdysen jälkeen? Oliko kyseessä näytös? (Oma päiväkirjamerkintä 4.5.2002)

5.3. Kansainvälinen media julkisuussodan narratiivin vankina

Wolfsfeld näkee median Israelin ja palestiinalaisten konfliktin kolmantena osapuolena. Tässä hän korostaa erityisesti kansainvälisen median roolia, jolle molemmat osapuolet mielellään tarjoilevat itseään uhrina ja vastapuolta hyökkääjänä. Erityisesti heikompi osapuoli eli palestiinalaiset ovat riippuvaisia kansainvälisen median myötätunnosta ja huomiosta. (Wolfsfeld 2002, 79) Palestiinalaisten viesti on pysynyt jo pitkään samana: laittoman miehityksen ja Israelin turvallisuuskoneiston nöyryytyksen on loputtava ja palestiinalaisvaltio on luotava samalla tavoin kuin Israelin valtio luotiin YK:n päätöksellä. Tässä tiedotuksessa palestiinalaiset ovat ansioituneet.

Toinen Intifada, palestiinalaisten keskuudessa al-Aqsan intifada, on ollut myös mediasotaa. Palestiinalaisten kautta on välittynyt kuvia sieltäkin, minne kansainvälinen media ei ole päässyt. Esimerkistä käyvät dramaattiset kuvat Gazan tuhoutuneista kouluista ja kodeista Cast Lead - sotilasoperaation yhteydessä 2008–2009, tai toisen intifadan ikoni, niin sanottu al-Durrahin tapaus. Medialla itsellään voi olla tarve luoda uutisia silloinkin, kun mitään ei tapahdu. Uutisia levottomuuksista ja väkivallan kiihtymisestä saa aikaiseksi vaikka perjantaisen

muslimien rukoushetken jälkeen, puhumattakaan pakolaisleirien kivin ja lingoin varustautuneista nuorista pojista, jotka voi helposti yllyttää häiriköimään israelilaissoilaita. Palestiinalaisalueella tunnetaankin sanonta, että mielenosoituksen saa aikaiseksi kymmenellä sekelillä.

Kansainvälinen media on varmasti yksi konfliktin areenoista, mutta en arvioisi Wolfsfeldin tavoin kansainvälisen median roolia niin merkitykselliseksi tai Israelin roolia vain median haittoja ehkäiseväksi. Kyse on siitä, kuka johdattelee ja ketä. Kenttätutkimukseni tulokset osoittavat, että Israelin propagandakoneisto luo kansainvälisen median agendaa Lähi-idästä. Israelin narraatiolla on siten hegemonia (Toimittaja 7). Sen PR-koneisto on hyvin hiottu, sillä on kansainväliset juutalaisjärjestöt lobbaamassa ja monitoroimassa medioita, minkä lisäksi se määrittelee mitkä mediat ja toimittajat voivat työskennellä alueella (Toimittaja 3 ja 8). Kansainvälisen median roolia voi arvioida myös politiikan näkökulmasta: jos sen rooli todella olisi merkittävä, kansainvälisen yhteisön toimet olisivat jo tuoneet ratkaisun miehitettyjen alueiden kohtaloon Palestiinassa. Media on välittänyt kaikki tarpeelliset tiedot alueen siviilien kohtalosta ja arjesta moneen otteeseen, eikä enää ole mitään, mitä ei tiedettäisi. (Toimittaja 10) Herää myös kysymys: onko kansainvälinen media oman toimintatapsansa vanki? Kyseenalaistamalla nykyisen uutisoinnin alueelta se joutuisi läpivalaisemaan omaa toimintaansa uutisaiheiden valinnassa, lähteiden käytössä, toimituspolitiikassa ja sidoksistaan yhteiskunnalliseen eliittiin (Toimittaja 5).

5.3.1. Sanoilla valitsee puolen?

Identiteettiä ja identifioitumista vahvistetaan ”sanojen rahanpesulla”, joka on yhtä toimiva mekanismi kuin salaaminen tai vaikeneminen. Puhdistetut ja laimennetut sanat menettävät tarkoitetun alkuperäisen merkityksen, jolloin media joutuu luomaan uuden todellisuuden tulkinnan. Kenttätutkimuksessa tiedottajat ja toimittajat kokivat erityisen hankalaksi sanojen valinnan (vrt. Barkho 2010), koska valinnalla identifioidutaan eri osapuoliin. Kenttätutkimuksen haastatteluissa

mainittiin taulukossa 1 olevat sanat ja niiden konnotatiiviset tulkinnat median etnisen taustan mukaan.

Taulukosta näkee, että kansainvälinen media hakee merkityksiä paikallisen median välissä, tuottaen samalla identiteettejä kontekstista riippuen (Hall 1999, 22). Sanojen vesittyminen tai kastroitu kieli mitätöi helposti asian merkityksen (Peri 2010, 108). Kansainvälinen media tasapainoilee sanojen kanssa jatkuvasti hakien jonkinlaista konsensusta ilmaisuille ja konfliktin historialle.

Israelilainen sanojen käyttö	Kansainvälisen median tasapainoilu	Palestiinalainen sanojen käyttö
<ul style="list-style-type: none"> • Security fence / fence • Judea and Samaria • Disputed territories • Terrorist, murderer, (Al Quida) • The Temple Mount • Found in dead, killing were mistake, young (12) • IDF • Israel • Population in Jewish settlement • Arabs of Israel 	<ul style="list-style-type: none"> • Barrier • West Bank • The Occupation • Suicide bombers, terror attacks, Palestinian militant, armed man • The Temple Mount or The Holy place in Islam • Child which army kill (mistake) • Israel army or IDF • Israel • Settler (not East Jerusalem) • Arabs of Israel 	<ul style="list-style-type: none"> • Separation / wall of extremination • West Bank • Occupied territories • Exploded himself or terrorist action or Palestinian activist / fighter • Haram Al-Sharif (Holy Sanctuary) • Child (with pictures and all information), age 12 • Occupation forces, Israel army • The state for jews only • Settler in Palestine • The Palestinian citizen of Israel

TAULUKKO 1. Esimerkki paikallisten tiedottajien ja kansainvälisen median sanojen käytöstä Israelissa ja miehityillä alueilla (kenttätutkimuksen haastatellut).

Sanojen vesittämistä eivät tarjoa pelkästään konfliktin osapuolten PR-koneistot, vaan myös median sidonnaisuus maansa politiikkaan. Myös yleisön näkökulma voi aiheuttaa historiakatkoja:

Meillä on ongelmia sanan “siirtokunta” (engl. settlement) kanssa.

Kutsumme siirtokunnaksi aina sitä, mitä rakennetaan Länsirannalla, mutta

The New York Timesilla ei ole ollut tapana kutsua asutukseksi kaikkea sitä,

mitä rakennetaan Itä-Jerusalemossa. Tämä on tapa, joka on peräisin ajalta 40 vuotta ennen kuin minulla oli asian kanssa mitään tekemistä. Ja kyse oli aivan eri asiasta Gilon ja Ramotin tapauksissa, jotka ovat peräisin 1970-luvun alkupuolelta, mutta kun kyse on Har Homasta, joka on rakennettu vuonna 1996, 1997, 1998, 1999... Se on paljon vaikeampaa. [...] Tavallaan puhumme asutusten rakentamisesta Itä-Jerusalemossa, mutta emme vielä kukaan kutsu kaikki niitä siirtokunniksi. Tämä johtuu enemmän historiasta kuin mistään muusta. [...] Mutta kielenkäyttö on valtava ongelma täällä. Valtava. Ja erityisesti siksi, että kumpikin puoli tarkkailee nähdäkseen, käytätkö heidän sanojaan, ja jos et, he päättävät, kenen puolella olet.
(Toimittaja 5)

Kirjeenvaihtajat ja toimittajat puhuvatkin usein konfliktin sanakirjasta (Toimittaja 1): pitäisikö puhua miehityksestä, vapautuksesta vai kiistanalaisista alueista? Tarkoitammeko alueella Jordanian länsirantaa vai Juudea ja Samariaa vai Palestiinalaisaluetta? Onko siellä juutalaiskyliä, juutalaissiirtokuntia vai laittomia juutalaissiirtokuntia? Pitääkö puhua juutalaisista, sionisteista vai israelilaisista, kun kaikki sionistit eivät ole juutalaisia, kaikki juutalaiset eivät ole israelilaisia ja kaikki israelilaiset eivät ole juutalaisia? Onko kyse arabeista, palestiinalaisista vai muslimeista? Kaikki arabit eivät ole palestiinalaisia, kaikki palestiinalaiset eivät ole muslimeita, eivätkä kaikki muslimit ole palestiinalaisia. Objektiivisuuteen pyrkivän journalistin ensimmäinen ongelma ”Pyhällä maalla” on, että ei ole olemassa neutraaleja sanoja. Juttuun ei toisaalta voi sisällyttää kaikkia tarvittavia ilmauksia:

Tänään Ramallahissa, miehityksellä tai vapautetulla tai kiistanalaisella Jordanian länsirannalla tai Samariassa kaksi palestiinalaista tai muslimia tai arabia tai terroristia tai vapaustaistelija tapettiin tai teurastettiin israelilaisten sotilaiden tai Israelin puolustusvoimien tai sionistimiehitysjoukkojen toimesta. (Luyendijk 2009, 141)

Toisen ongelman ulkomaalaisille journalisteille aiheuttaa Lähi-idän puhekuulttuuri. Puhekuulttuurissa hallitaan ”sanon säily” ja siihen kuuluu myös itsensä korostaminen ja esillepano. Suomalaisesta näkökulmasta kieli on vahvaa ja jopa jyrkkää. Lähi-idän kulttuurissa harvemmin haetaan konsensus, vaan usein vahvemman mielipide

ratkaisee, jolloin neuvotteluihin ja mielipiteiden sovitteluihin tottuneiden suomalaisten toimittajien on vaikea välillä ymmärtää Lähi-idän mentaliteettia. Saatamme myös säikähtää kielenkäyttöä ja kokea sen terävyyden uhkailuna. Kulttuurin koodit ovat erilaisia ja ihmisten tapa ilmasta tunteita tai ilmaista asiat suoraan ja vahvasti saa länsimaissa vääränlaisen tulkinnan. (Toimittaja 15)

Journalismin epäonnistumiset näkyvät meillä väärin tulkittuina johtajien propagandapuheina (”israelilaiset pitäisi ajaa mereen” tai ”Gazan arabit on tapettava”) sekä tilanteesta tehtyinä dramaattisina arvioina.

Yhä uudelleen ja uudelleen toistuvien kliseisten uutiskuvien – itkevät äidit, ilmaan ampuvat palestiinalaismiehet tai -pojat, pommivöin ja naamioin varustautuneet taistelijat, tarkastuspisteet – kautta syntyvät myös harhaanjohtavat mielikuvat. Usein nämä mediassa nähdyt kuvat ja tilannearviot ovat esimerkkejä vaikutusyritysten onnistumisesta. Kyse on viimekädessä kulttuurieroista, sillä useimmat mediassa esitetyt virheelliset tiedot, ennakkoluulot ja stereotyyppit johtuvat siitä, että toimittajat eivät tunne Lähi-itää kovin hyvin ja katsovat parhaaksi lähestyä aihetta samasta näkökulmasta kuin aina ennenkin. (Toimittaja 13)

5.3.2. Samankaltaiset uutiskuvat

Kilpailu, työturvallisuus ja valinnat tuottavat Israelin ja palestiinalaisten konfliktista esimerkin yhdenmukaisesta kuvajournalismista. Olemme altistuneet jatkuvalla samankaltaisten uutiskuvien kulttuurille, jolloin totumme katsomaan selkkausta tietyllä tavalla tietämättä tapahtumien taustaa:

KUVAAMINEN TAPAHTUU USEIN SOTILAIKEN TAKAA. Kamera katsoo mielenosoituksessa olevia huutavia, itkeviä ja kiviä heitteleviä palestiinalaisia, mihin on usein syynä journalistien ja kuvaajien työturvallisuus. Kuvaamalla israelilaissoitilaiden takaa välttyään itse joutumasta tulituksen kohteeksi.

TIUKASTI RAJATUT KUVAT. Esimerkiksi kuvat ilmaan ampuvista palestiinalaistaistelijoista tai sotilaista ja panssaroiduista ajoneuvoista. Kuvan aukaiseminen laajaksi näyttäisi ympärillä tavallista arkea elävän kaupungin, sen

kauppiaat ja ostoksilla olevat äidit tai ulkonaliikkumiskiellon takia autiot kadut palavine roskakasoineen.

POLIISIN JA SOTILAAN ROOLI KUVISSA. Länsimainen katselija on oppinut mieltämään poliisit ja sotilaat yleensä turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitäjinä, mutta Israelin ja palestiinalaisten konfliktissa heidän roolinsa on monimutkaisempi ja epäselvempi. Turvallisuuskoneisto edustaa miehittäjää, joka vastoin kansainvälisen yhteisön painostusta hallitsee mielivaltaisesti miehitettyjä alueita.

PALESTIINALAISTAISTELIJA KUVISSA. Pelkästään taistelijan silmät näkyvät huivin tai päähineen takaa, sillä oma henkilöllisyys ei saa paljastua israelilaiselle poliisille tai sotilaalle.

YKSILÖ VAI JOUKKO. Hyvin usein palestiinalaiset esitetään mielenosoituksissa tai hautajaisissa huutavana massana, jolla ei ole yksilöllisyyttä, persoonallisia piirteitä tai omia kokemuksia. Useimmat uutiskuvat esittävät raivokkaita väkijoukkoja, kurjuutta tai toivottoman oloisia eleitä. Kuvissa väijyy jihadin uhka, aivan kuin pelkäisimme muslimien tai arabien valloittavan koko maailman. (Said 2011, 271) Televisio ei kuitenkaan kerro kulttuurin faktoja: palestiinalaiset elävät ahtaasti, rajatulla alueella ja sukulaisuus näyttäytyy heillä koko suvun osallistumisena esimerkiksi hautajaisiin tai häihin. Puhekulttuuri on erittäin vahva ja ilmaisumuotona perinteikkäämpi kuin kirjallinen kulttuuri.

Glasgow'n yliopiston mediaryhmän vuosia 2001–2002 koskevissa tutkimuksessa kävi ilmi, että televisio toimii Isossa-Britanniassa, Saksassa ja Yhdysvalloissa Israel–Palestiina-konfliktin ensisijaisena tietolähteenä. Seuraavaksi tärkeimmäksi arvioitiin sanomalehdet. Tutkimukseen osallistuneista 17–23-vuotiaista opiskelijoista yli puolet ei osannut sanoa, kuka miehittää miehitettyjä alueita tai mitä kansallisuutta siirtokuntalaiset edustavat. 65–71 prosenttia opiskelijoista ei tiennyt, mistä palestiinalaiset pakolaiset ovat lähtöisin. (Philo & Berry 2004, 261–265) Ei ole siis yhdentekevää, minkälaisia tietoja meille median kautta välitetään. Yliopiston tutkijat havaitsivat myös, että konflikti kiinnosti tutkimukseen osallistuneita enemmän, jos he tunsivat alueen historiaa, konfliktin alkusyitä ja tapahtumien seurauksia. Samaten osa tutkimukseen osallistuneista tunsu suurta voimattomuutta ja ymmärtämättömyyttä väkivaltaisten tapahtumien pyörteissä, jonka keskelle journalistit heidät heittivät. He kaipasivat journalistien selitystä väkivaltaisille tapahtumille. (Philo ja Berry 2004, 257)

Konfliktitilanteessa journalistille on tärkeää yhteydenpito kotitoimituksiin. Freelance-kirjeenvaihtajien asema on erityinen, sillä he tarjoavat juttuideoita ja aiheita aktiivisesti itse, kun vakituiseen kirjeenvaihtajaan ollaan yhteydessä kotitoimituksestakin. Työ on itsenäistä, mutta vuorovaikutusta kotitoimitusten kanssa kaivataan journalistisissa ratkaisuisa. ”Laskuvarjokirjeenvaihtajille” yhteydenpito on välttämättömyys. (Toimittajahaastattelut 5, 10 ja 14). Kaikki tieto ei välttämättä ole kentällä vaan toimitusten päätteillä ja uutistoimistojen listoilla. Varsinkin uutistoiminnassa kotimaan uutishuoneissa päätetään aiheiden päiväjärjestyksestä ja kiinnostavuudesta. Ulkomaantapahtuma ylittää uutiskynnyksen varsinkin, jos tarjolla on hyvälaatuista kuvaa (Sippola 1998, 88).

Leif Krampin tutkimuksessa kotimaan uutishuoneen ja kirjeenvaihtajien kommunikoinnin parantamista pidettiin tärkeänä. Tutkimusta varten haastateltiin kriisialueilla työskenteleviä saksalaisia kirjeenvaihtajia ja freelance-toimittajia. Tutkimukseen osallistuneet pitivät tärkeänä yhteyshenkilöiden kouluttamista kotitoimituksiin. (Kramp 2011) Kriisien eskaloituessa kotitoimituksissa ei ymmärretty, kuinka tärkeästä asiasta taistelukentällä on kyse. (Toimittajat 10 ja 14). Usein kentällä oleva kirjeenvaihtaja saattaa tarvita apua laillisissa kysymyksissä tai liikkumisen varmistamiseksi (Toimittaja 1). Freelance-avustajilta tällainen tuki puuttuu ja varsin usein he kokevat asemansa hyvin epävarmaksi. Freelance-kirjeenvaihtajien asemaan liittyy muitakin turvallisuuteen liittyviä asioita, kuten henkinen jaksaminen konfliktin aktivoituessa ja työpäivien venyessä aamuneljästä iltakymmeneen (Toimittaja 10).

5.4. Globaali verkkomedia Lähi-idässä

Suljen satelliittitelevisiot globaalin verkkomedian käsitteen ulkopuolelle. Lähi-idän tapauksessa niitä pidetään usein uutena mediana, koska arabiankieliset TV-kanavat ovat aloittaneet toimintansa muita satelliittikanavia myöhemmin. Toisaalta Al Jazeera, Al Arabiyan ja noin parin sadan muun arabiankielisen satelliittikanavan roolia arabimaailmassa pidetään merkittävänä mielipiteen muokkaajana esimerkiksi arabimaiden kansannousujen yhteydessä keväällä 2011. Itse pidän sitä kuitenkin

perinteisenä joukkoviestimenä. Uusinta viestintäteknologiaa ovat satelliittipuhelimet, joiden merkitys Lähi-idässä on ollut suuri ennen kaikkea toimitusten työvälineinä. Niillä saadaan haastatteluja ja raportteja sieltäkin, missä puhelimet tai matkapuhelimet eivät maaston tai tuhottujen yhteyksien takia toimi. Globaalilla verkkomedialla tarkoitan erityisesti internetin ja mobiililaitteiden tuomia uusia yhteisöllisiä (teknologisia) alustoja, joissa käyttäjät voivat jakaa sisältöä tasaveroisesti esimerkiksi toimittajien kanssa. Toimintakenttänä on koko maapallo ilman teknisiä rajoitteita, toimilupia tai lainsäädännön asettamia rajoitteita.

Digitaalitekniikalla uutisia voidaan tuottaa, monistaa ja jaella entistä helpommin erilaisille alustoille (lehdet, radiot, televisiot, internet, mobiilialustat, pikaviestit). Monet viestinnäntutkijat pitävät viestintäteknologian murrosta merkittävänä mutta myös normaalina jatkumona hitaasti alkaneelle kansainvälisen viestinnän kehitykselle painetuista lehdistä, lennättimiin, puhelimiin ja radioon. (McPhail 2006, 290–291) Lähi-idässä ja ennen kaikkea Palestiinalaisalueella jatkumo on ollut julisteista internetiin. Visuaalinen viestintä on ollut vahvaa: kuvat miehityiltä alueilta ja toisaalta katujen varsiin kiinnitetyt marttyyrien kuvat ovat saaneet internetistä elektronisen jatkumon.

5.4.1. Digitaalinen kahtiajako

Joukkoviestintää ajatellen internetiä voi pitää ensimmäisenä globaalina massamediana, sillä vuonna 2004 sillä oli Yhdysvalloissa yli 200 miljoonaa, Kiinassa yli 87 miljoonaa, Japanissa yli 66 miljoonaa ja Saksassakin yli 47 miljoonaa käyttäjää (McPhail 2006, 305–311). Samanaikaisesti suurimmassa osassa maailman maita ei ole edes tietoverkkoa. OECD-maiden väestö, joka kattaa 19 prosenttia koko maapallon väestöstä, muodostaa 91 prosenttia internetin käyttäjistä, ja yli puolet internetin käyttäjistä oli Yhdysvalloista, jossa elää vain viisi prosenttia maapallon väestöstä. Voidaan siis hyvällä syyllä puhua digitaalisesta kahtiajaosta (digital divide) inforikkaiden ja -köyhien välillä. (Mattelart 2003, 144) Internetin maailmaa dominoi englannin kieli: jokaista yhtä ei-englanninkielistä sivua kohden on sata englanninkielistä sivua. Tutkijat puhuvatkin enemmän elektronisesta

kolonialismista kuin globaalista maailmankylästä. Internetin teknologiaa kehittävät, sen tietoa tuottavat ja sitä hyödyntävät erityisesti kehittyneet maat, (McPhail 2006, 305–311) lähinnä Pohjois-Amerikka, Länsi-Eurooppa ja Japani, jotka suorittavat 85 prosenttia alan tutkimuksista. (Mattelart 2003, 145) Israel on yksi merkittävimmistä IT-teknologian ja ohjelmistojen kehittäjiä. Maailman suurin tietoturva-yhtiö McAfee varoitti vuonna 2009 tiedotteessaan tietoverkkoaseiden varustelusodasta. Yhtiön raportin mukaan kyberaseita kehittelevät erityisesti Yhdysvallat, Israel, Ranska, Venäjä ja Kiina. (Inc. Warns of Countries Arming for Cyberwarfare 17.11.2009) Kehitysmaissa tietokoneet ja laajakaistat ovat harvojen ja hyväosaisten etuoikeus, sillä verkko löytyy useimmiten virastoista, yliopistoista tai rikkailta kansalaisilta. Internet-kahvilat, yliopistot ja koulut ovat tavallisten kansalaisten ovet tietoyhteiskuntaan¹⁹.

Vuosien 1992–2000 aikana Lähi-idän alueella – Israelia lukuun ottamatta – internet-penetraatio oli alhaisinta maailmassa, mihin nähtiin analyyseissä neljä syytä:

- 1) Heikko televiestintäinfrastruktuuri. Alueelliset verkot olivat heikkoja ja sallivat vähän käyttäjiä. Verkkojen uusiminen jälkikäteen olisi kallis investointi.
- 2) Alhainen tulotaso. Internet-teknologia kehittyi nopeammin kuin mitä köyhät arabitaloudet kykenivät maksamaan. Yhteyksien kustannukset ja niistä aiheutuvat maksut olivat aluksi este internetin läpimurrolle.
- 3) Lukutaidottomuus. Korkeimmillaan lukutaidottomuus vaihtelee neljäkymmenen ja kuudenkymmenen prosentin välillä.
- 4) Kulttuuriset tekijät. El Godyn mukaan arabikulttuuri ei hyväksy uutta teknologiaa helposti eikä salli sen leviämistä, jos taustalla eivät ole (islamin) uskonnolliset ihanteet. Samalla suhtaudutaan varauksellisesti länsimaisiin innovaatioihin, sillä ne nähdään (elektronisena) kolonialismina.

---

¹⁹ Prosentit eivät kerro kaikkea verkkoyhteyksien laadusta. Esimerkiksi 3000 opiskelijan Betlehemin yliopistossa verkkoyhteyksien nopeus on 6 **megabittia sekunnissa.**] joka vastaa meillä kotitalouksien laajakaista nopeutta (1-10 megabittia sekunnissa). Suomessa tyypillinen yliopistojen välinen runkoverkon nopeus on 10 gigabittia sekunnissa. (CSC 1.3.2010)

Alkuvaiheen epäröinnin jälkeen Lähi-idän alueella on tapahtunut merkittävää kasvua internetin käyttäjämäärissä. Vuoden 2000 1,8 miljoonasta oli vuoteen 2006 mennessä päästy 33 miljoonaan käyttäjään, mikä tarkoittaa 18,4 prosenttia kotitalouksista. (El Gody 2007, 213–215) 4,9 prosentilla Länsirannan ja Gazan kotitalouksista oli internetyhteys vuonna 2007. PA:n alueella tiheys on korkeampi kuin Syyriassa tai vaikkapa Jemenissä, mutta selvästi alhaisempi kuin Jordaniassa tai Libanonissa, Israelista puhumattakaan. (Najjar 2007, 197) Vuonna 2007 israelilaisista kotitalouksista 69 prosenttia omisti tietokoneen ja 59 prosenttia oli kytkenyt sen myös internetiin. (Central Bureau of Statistics 2009, 11).

Vuonna 1967 alkanut israelilaisten miehitys Länsirannalla ja Gazassa tarkoitti samalla, että palestiinalaisilla ei ollut puhelin- tai postiyhteyttä muuhun arabimaailmaan, koska Israelillakaan ei ollut niitä. Jopa lähinaapuri Jordania jäi yhteyden ulottumattomiin. Tuona aikana Israelin sotilashallinnon komentaja päätti, kenelle Palestiinalaisalueella myönnetään ajokortti ja puhelinlinja, kenelle ei. Teleksien käyttö oli kielletty vuosina 1983–1986. Vuonna 1989, ensimmäisen kansannousun kuluessa, Israelin sotilashallinto kielsi puhelut ja faksien lähettämisen Länsirannalla ja Gazassa. (Najjar 2007, 194–195) Vasta vuoden 1993 Oslon sopimus muutti Palestiinalaisalueen tilanteen. Ensimmäinen ja ainut palestiinalainen puhelinyhtiö PALTEL sai toimiluvan ja aloitti toimintansa Länsirannalla ja Gazassa vuonna 1997. Yhtiön aloittaessa puhelinlinjoja oli ainoastaan 77 000 asiakkaalle, kun jonotuslistalla oli yli 200 000 kotitaloutta. (Najjar 2007, 195)

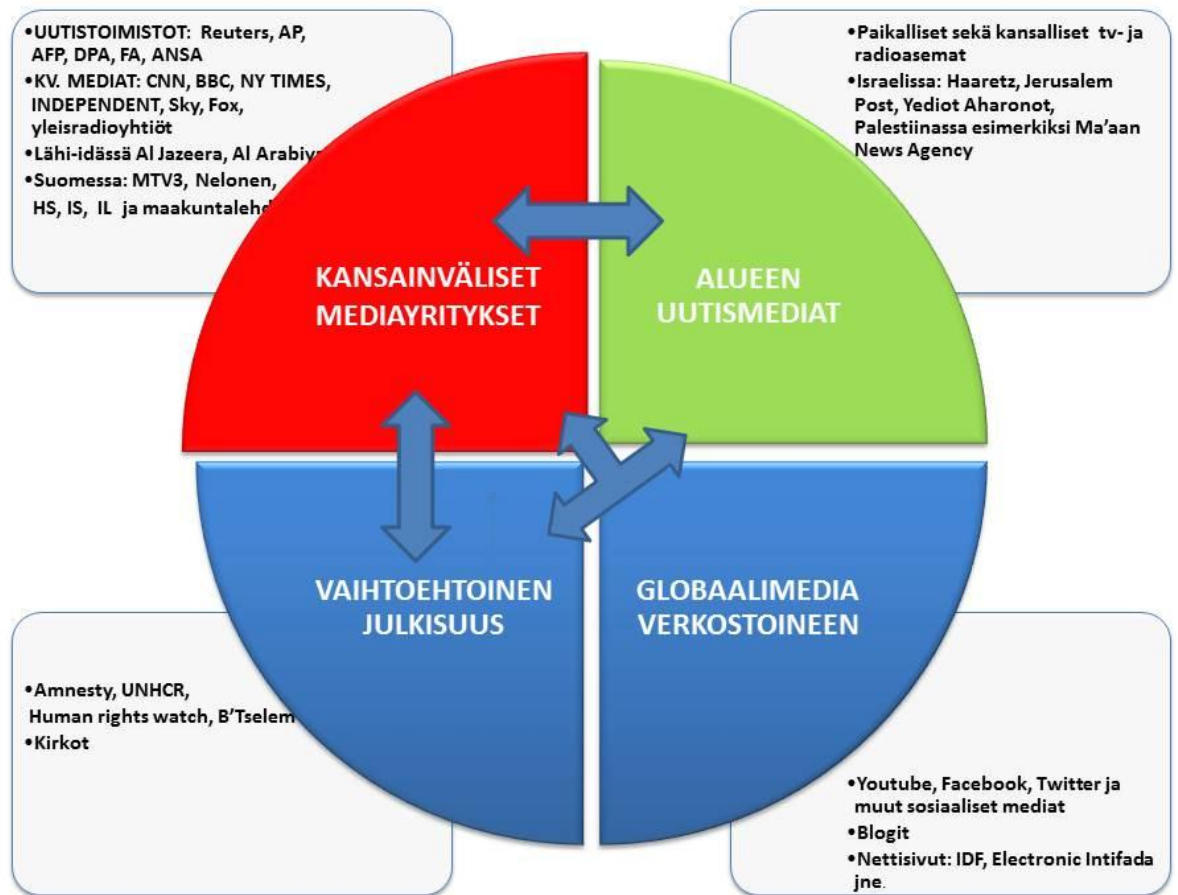
Matkapuhelimet ovat muuttuneet arkisiksi kommunikaatiovälineiksi hyvin lyhyessä ajassa ja korvanneet perinteiset lankapuhelimet tarpeettomina. Lähi-idän alueella mullistus on ollut nopea. Konflikti ja hankalat maasto-olosuhteet ovat tehneet tukiasemien varassa toimivista puhelimista teknisesti helpomman ratkaisun, mikä on osaltaan luonut tarpeen kohtuuhintaisille mobiilipäätelaitteille. Tavalliset kehitysmaiden kansalaiset ovat siten hypänneet tietoyhteiskunnassa yhden kehitysvaiheen yli.

Israelissa matkapuhelinten penetraatio on 140 prosentin luokkaa, joten jokaisella kansalaisella on yksi tai useampi matkapuhelin. Merkittävimmät operaattorit suuruusjärjestyksessä ovat Cellcom, Orange ja Pelephone. Palestiinalaisalueella

liittymiä on liki 1,7 miljoonaa. Puhelinyhtiö PALTELilla on siellä monopoliasema, joten sen perustama matkapuhelinoperaattori Jawwal on markkinajohtaja. Tarkkaa tietoa matkapuhelinten todellisesta määrästä ei ole, mutta vuonna 2005 Jawwalilla oli 750 000 asiakasta, minkä lisäksi palestiinalaisilla oli 400 000 israelilaista matkapuhelinliittymää. (Najjar 2007, 195) Tyypillistä palestiinalaisille käyttäjille on, että heidän liittymänsä ovat niin sanottuja prepaid-liittymiä, joihin ostetaan ja ladataan käyttöaika etukäteen. On myös hyvin todennäköistä, että osan israelilaisten operaattoreiden käyttäjämäärästä muodostavat Länsirannan ja Gazan palestiinalaiset. Esimerkiksi Orange toimii ainakin Länsirannalla melko hyvin. Useilla palestiinalaisilla on useamman operaattorin prepaid-liittymä, koska esimerkiksi Jawwalin liittymät toimivat hyvin Länsirannalla ja Gazassa, mutta käytännössä eivät lainkaan Israelin alueella. Matkapuhelinten todellista penetraatiota on siten hankala arvioida.

Palestiinan itsehallintoalue on kehitysmaiden tapaan matkapuhelinvoittoinen osittain siitäkin syystä, että puhelinverkot ovat tuhoutuneet tai epäkunnossa jatkuvien sotilasoperaatioiden takia. Verkon rakentaminen on toisaalta kallis investointi kehitysmaalle, joten langattoman järjestelmän rakentaminen on ollut järkevämpi ja tuottavampi malli, joka kattaa niin puhelut kuin internetin selauksenkin. Matkapuhelimet ovat muodostuneet hyvin keskeiseksi viestintäteknologiaksi toimitustyössä. Matkapuhelimien kautta saadaan juttuvihjeet, taustakertomukset ja jopa raportit erityisesti Palestiinalaisalueella, joissa liikkuminen on välillä mahdotonta Israelin armeijan tiesulkujen tai liikkumisrajoitusten takia. (Toimittaja 18)

Toisen intifadan aikana jopa halvimpiin matkapuhelinmalleihin ilmestyivät kamerat, joiden laatu kehittyi melko nopeasti niin, että kuvia saattoi käyttää vaikka lehdissä ja ennen kaikkea internetissä. Kännyköiden myötä kamerat ovat jatkuvasti läsnä kaikkialla, ja kuvan voi välittömästi tallentaa internetiin kenen tahansa ulottuville. Kamerapuhelimien kehityskulku uudistaa journalismin tuotantoa, mahdollistaa kansalaisjournalismin todentumisen ja vaikuttaa perustavasti kansalaisten suhteeseen julkisuuteen. (Männistö 2008, 167).

KUVIO 8. Globaali uutisekologia Lähi-idän mediasodassa.

Lähde: Cottle, Simon. Global crisis reporting: journalism in the global age. Maidenhead, England : Open University Press ; New York : McGraw-Hill, 2009.

Varsinkin toisen intifadan myötä internet on noussut Israelissa ja Palestiinalaisalueella **keskeisesti kommunikoinnin ja ensisijaisesti propagandan** areenaksi. (Naveh 2007, 176) Kuviolla 8 pyrin osoittamaan mediamaisen muutoksen. Kansainvälinen media on perinteisesti voinut hyödyntää tietolähteinään alueen uutismedioita, vaihtoehtoista julkisuutta tarjoavia lähteitä ja globaalimedian verkostoja. Sillä on ollut hegemonia ja se on voinut säädellä vuorovaikutusta muihin lähteisiin. Internetin ja kansalaisvaikuttamisen sekä -journalismin myötä tilanne on muuttunut. Globaali verkkomedia tarjoaa meille reflektoinnin mahdollisuuden: arvottaa tietoja ja lähteitä konflikteista, hakea reagointi- ja toimintamalleja tai julkaista omia mielipiteitä. Lähi-idässä myös uudenlaiset vähemmistöryhmät ovat saaneet ääntään kuuluviin juuri uuden median kautta, vaikka valtiot ovat pyrkineet kontrolloimaan internetin ilmaisunvapautta erilaisin teknisin ja lainsäädännöllisin ratkaisuin.

Lähi-idän mediasodassa sekä israelilaiset että palestiinalaiset ovat hyödyntäneet uuden median mahdollisuuksia hyvin monipuolisesti. Tiedottajien ja toimittajien rinnalle ovat nousseet kansalaisjärjestöt ja tavalliset kansalaiset tiedon tuottajina sekä omien projektien promoottoreina. Poliittinen ja uskonnollinen vuorovaikutus blogien ja keskustelupalstojen kautta on Lähi-idässä uusi ilmiö, samoin kuin ihmisoikeuskysymysten, naisasian tai vaikkapa homoseksuaalivähemmistöjen asian esilläpito (Libanon, Egypti jopa Saudi-Arabia). Kaikki tämä on mahdollistunut laajemmassa Lähi-idässä vasta internetin kautta. (El Gody 2007, 219–223)

Alueen uutismediat sekä vaihtoehtoiset lähteet ovat perinteisesti toimineet länsimaalaisten mediayritysten uutisoinnin rinnalla. Näiden oheen on nyt rakentunut globaalimedia, joka ei ole samalla tavalla riippuvainen kansainvälisestä mediasta kuin alueellinen media tai vaihtoehtoinen julkisuus. Muun maailman tavoin se on samalla noussut myös tiedotusvälineiden ja uutistoimistojen jakelukanavaksi sekä tiedonhankinnan lähteeksi. (Wolfsfeld 14.12.2008) Kuvio 8 kuvaa tätä tilannetta, jossa toimijoita on useita ja yhä merkittävämmäksi on tulossa varsinkin globaali verkkomedia, ja osin tämän kautta vaihtoehtoutisten vastavoima länsimaisille mediayrityksille. Tällä on ollut merkitystä varsinkin sotatilanteessa, jossa on ollut fyysisesti mahdotonta päästä lähteiden luokse. Internet lisää erilaisten jakelukanavien ja medioiden kilpailua, mutta median asiakkaille se näkyy esimerkiksi parantuneena palveluna (nopeus, digitaalinen arkisto, vaihtoehtoisten tarinoiden mahdollisuus) ainakin silloin, kun nettijakelussa oleva aineisto koetaan relevantiksi. Mediatalojen internet-sivustot tuovat toisaalta tullessaan sen, että konfliktia seurataan jatkuvana uutisvirtana ilman syvempää analyysia tai historiallista jatkumoa.

5.4.2. Vaihtoehtoiset äänet internetissä

Lähi-idässä kamerapuhelimet ovat toimineet uudenvälisen journalismin ja ennen kaikkea kansalaisvaikuttamisen kanavana. Ensimmäinen esimerkki siitä saatiin Libanonin sodan aikana vuonna 2006, jolloin sotilaiden omaisilleen välittämät

teksti- ja kuvaviestit levisivät paikallisiin tiedotusvälineisiin ja internetin YouTube-palveluun. Videoleikkeiden aitoutta ja levittäjiä oli vaikea todentaa (Uskali 2007, 261–262), mutta silti varsinkin Israelin median julkaisemat amatöörikuvat ja -videot omista tappioista ja ylimitoitetuista pommituksista siviilikohteisiin, sekä tietojen välittyminen reaaliaikaisesti taistelutoimista pakotti armeijan johdon ja pääministeri Olmertin arvioimaan Hizbollahia vastaan käydyn sodan mielekkyyttä. (Wolfsfeld 14.12.2008)

Gazan sotilasoperaation yhteydessä joulukuusta 2008 tammikuuhun 2009 armeija oli ottanut opiksi Libanonin kokemuksista, eikä sotilailla ollut oikeutta käyttää matkapuhelinta taistelutehtävissä (Ward 2009, 2). Gazalaisten välittämiä kuvia yli 1400 palestiinalaisen menehtymisestä seurattiin epäuskoisina. Vasta YK:n ja kirkkojen työntekijöiden silminnäkijähavainnot vahvistivat sotilasoperaation todelliset tuhot.

Kamerapuhelimien toinen käyttötapa on ollut todistusaineiston kerääminen, mitä on Gazan lisäksi harrastettu myös Länsirannan alueella, missä ihmisoikeusjärjestöt ovat yllyttäneet palestiinalaisia keräämään aineistoa miehittäjien tai siirtokuntalaisten aiheuttamasta väkivallasta, uhkailusta, painostuksesta ja pelottelusta.

Israelilainen ihmisoikeusjärjestö B'Tselem aloitti vuonna 2007 kameraprojektin, jossa se jakoi noin sata kameraa palestiinalaisille, joiden koti on Länsirannan alueella lähellä sotilastukikohtia tai siirtokuntia, ja jotka joutuvat säännöllisesti sekä sotilaiden että siirtokuntalaisten hyökkäyksen kohteeksi. Tavoitteena on tuoda esiin palestiinalaisten todellista elämää ja arkipäivää miehityksen keskellä, sekä paljastaa ihmisoikeusrikkomuksia. Kuvattua aineistoa käytetään myös todisteena, kun rikkomuksista haetaan hyvitystä poliisilta, armeijalta tai oikeudenkäynnissä. Järjestö on onnistunut saamaan huomiota kuville ja videoille niin internetissä kuin israelilaisessa ja kansainvälisessä mediassakin. (B'Tselem 6.11.2009)

Kuvien ja videoiden julkaiseminen verkossa on tehnyt armeijan ja siirtokuntalaiset tietoisemmiksi kameroiden läsnäolosta. Vaikka väkivalta ei ole loppunut, voi kamerakännyköillä ja kameroilla olla ennaltaehkäisevä vaikutus. (Tiedottaja 1, tutkija 2 ja toimittaja 7) Internetin kansalaisvaikuttamisen teho ei olekaan massojen tavoittelussa, vaan sellaisten tietojen, identiteettiä vahvistavien näkemysten ja jopa

fanaattisten kantojen tarjoamisessa, jotka eivät välity joukkoviestimien kautta. Kansalaismielipiteen tai vaihtoehtoisen journalismin välittämiseksi internet tarjoaa monia alustoja: omat sivut (hyvin yleisiä järjestöillä), videopalvelut (esimerkiksi YouTube), Facebookin tai Twitterin kaltaiset sosiaaliset yhteisöt, vapaat verkkotietosanakirjat (Wikipedia), blogit. Keskeistä näissä on interaktiivisuus: lukijat ja katsojat voivat osallistua aineiston laajentamiseen kirjoituksilla, kuvilla ja videoilla. Tekijä pystyy toisaalta korjaamaan ja päivittämään tarjoamaansa aineistoa palautteen perusteella. Linjakumpu näkee internetin muodostaman tilan konkreettisena paikkana sosiaalisille kamppailuille. Virtuaalisessa tilassa epäviralliset toimijat voivat tulla keskeiseksi, mikä voi mahdollistaa uudenlaisen poliittisten toimijoiden esiintulon. Virallisissa poliittisissa järjestelmissä tämä ei olisi mahdollista. (Linjakumpu 2009, 145–147) Internetin merkitys on erityisen tärkeää esimerkiksi Gazan tyyppisessä suljetussa yhteiskunnassa. Internet on mahdollistanut palestiinalaisen yhteiskunnan moniäänisyyden lisääntymisen. (Toimittaja 9)

Sosiaalista mediaa kuvaa hyvin, että hakusanoilla Israel tai Palestine löytyi molemmilla 500 Facebook-ryhmää (Facebook/ryhmät), joissa on yhteensä tuhansia ystäviä. Facebookin, YouTubeen ja Twitterin kaltaisilla yhteisöillä haetaan erityisesti nuorempaa, päivittäisiä uutisia seuraamatonta yleisöä. (Tiedottajat 1 ja 3) Identifioitumisen luonnetta kuvataan Facebookissa ja YouTubeessa niin sanotulla tykkäyksellä eli klikkaamalla peukalon kuvaa ylös, jälkimmäisessä on mahdollista myös kääntää peukalo alas.

Twitter on sosiaalisen median sivusto, jolla käyttäjät viestivät enimmillään 140 merkin mittaisilla viesteillä eli tweeteillä. Se on eräänlainen yhdistelmä blogia, keskustelukanavaa, sähköpostia ja pikaviestijärjestelmää, minkä lisäksi lisäpalveluilla mukaan voi mahduttaa kuvia ja videoita. Twitterin kehitys alkoi keväällä 2006, mutta huomiota palvelu sai Yhdysvaltain presidentinvaalien aikaan vuoden 2008 lopussa Barack Obaman (@BarackObama) hyödyntäessä Twitteriä vaalikampanjassaan. (Haavisto 2009, 6) Obaman Twitterin käyttö on loppunut presidenttiyden aikana, mutta Palestiinassa osapuolet ovat löytäneet Twitterin mahdollisuudet. Esimerkiksi IDF:n tiedotusyksiköllä on käytössään oma Twitter-

viestipalvelu. Samoin palestiinalaisten viimeisimmät uutiset ovat nähtävissä mikrobloggauspalvelun kautta, vaikka palvelun ylläpitäjä ei tweetistä selviäkään.

Armeijan tiedotustoimiston viestintäpäällikkö, eversti Ofer Kol, on sanonut heidän haluavan saavuttaa "lähinnä kansainvälisen yleisön, jolla on vähemmän tietoa operaatioiden kulusta. Ulkomainen lehdistö harrastaa enemmän "zoomailua", joten on tärkeä näyttää IDF:n toiminnasta kokonaiskuva ilman filtereitä.

IDF:n YouTube-kanava sai miljoonia osumia Cast Lead operaation aikana, mikä johti päätökseen laajentaa toimintaa niin sillä sivulla kuin muillakin sosiaalisen verkostoitumisen nettisivuilla. IDF toivoo voivansa valottaa armeijan vähemmän tunnettuja puolia, kuten naisten asepalvelusta. (Izikovich ja Pfeffer 8.12.2009)

Ha'aretzin artikkeli osoittaa Israelin armeijan suhtautuvan vakavasti globaalimedian mahdollisuuksiin. Julkaisemalla sosiaalisessa mediassa tuottamia videoita tai artikkeleita se välttää journalistien kiusalliset kysymykset ja vastaväitteet. Armeijan viestinnässä on perustettu tätä varten yksikkö, jossa kahdeksasta kymmeneen sosiaalisen median asiantuntijaa pyrkii vähentämään vihamielisten yhteisöjen esittämää kritiikkiä Israelia kohtaan.

Ha'aretz kertoi – Israelin armeijan radioon viitaten – sotilasoperaation peruuntumisesta Länsirannalla, kun asevelvollinen oli päivittänyt Facebookin statukseen tulevasta pidätyksestä. (Haaretz ja Reuters 3.3.2010)

"Keskiviikkona puhdistamme Qatanahin ja torstaina, jos Luoja suo, tulemme kotiin", sotilas kirjoitti Facebook-sivullaan viitaten Ramallahin läheisyydessä olevaan Länsirannan kylään. (Haaretz ja Reuters 3.3.2010)

Statuksesta selvisi sotilaan taisteluyksikkö, operaation toteuttamispaikka ja -ajankohta. Asevelvollisen Facebook-ystävä raportoi tietovuodosta sotilasviranomaisille.

Esimerkit osoittavat, että sosiaalinen media otetaan vakavasti tiedotuskoneistojen toiminnassa ja siihen myös panostetaan. Sotilaiden kaltaisten yksittäisten henkilöiden omat sivustot voivat kuitenkin hankaloittaa sotilasoperaatioiden toteutusta ja johtaa mediatappioihin. (Tiedottaja 1)

Kenttätutkimukseni haastatteluissa globaalin verkkomedian merkitys tunnustettiin selvästi. Haastatteluissa se esiintyy toimittajien tiedonhankinnan työvälineenä sekä kansalaisvaikuttamisen ja propagandan välineenä. Sen roolista vallitsi kuitenkin erimielisyys. Epäilyksiä esitettiin myös internetin massavaikutuksesta Lähi-idän tilanteessa, sillä verkkoa pidettiin enemmänkin sellaisten tietolähteenä, joilla on jo mielipiteensä ja näkemyksensä asioista, ja jotka hakevat sille vahvistusta. (Wolfsfeld 14.12.2008) Kaikkein myönteisimmin Internetin mahdollisuuksiin suhtautuivat haastatellut tiedottajat, jotka näkivät paljon erilaisia mahdollisuuksia globaalissa verkkomediassa: joukkoviestintävälineitä seuraamattoman nuoren sukupolven tavoittaminen, toimittajat eivät ole esteenä oman viestin välittämiselle, uusia työmahdollisuuksia paikallisille kuvaajille ja oman narraation välittäminen joukkoviestintävälineiden vastapainona. (Tiedottajat 1–3)

5.4.3. Internet – painostusta ja vaikuttamista

Heprealaisen yliopiston opettaja Chanan Naveh on havainnollistanut Israel – Palestiina-konfliktin internet-propagandaa matriisitaulukolla toisen intifadan yhteydessä (kuvio 7). Horisontaalinen akseli kuvaa propagandaa passiivisesta aktiiviseen ja vuorovaikutteiseen. Vertikaalinen akseli kuvaa toimijoiden luonnetta (esimerkiksi yksittäinen kansalainen, ryhmä tai järjestö, valtio, yhteisö, kansainväliset toimijat). Näin esimerkiksi yksittäisen sähköpostin lähettäminen vaikutusmielessä tekee passiivisesta kansalaisesta aktiivisen toimijan siirtäen hänet kentästä yksi kenttään kaksi (kirjoittajat ja lähettäjät). Toisaalta esimerkiksi diasporassa elävät juutalais- tai palestiinalaisryhmät näyttäytyvät vähemmän aktiivisina (kenttä neljä) kansainvälisinä toimijoina kuin nettihyökkäyksiin syyllistyvät (hakkeri-) ryhmät, jotka sijoittuvat kenttään kolme. (Naveh 2007, 174–175) Israelin sotilasoperaatio Defense Shield (2002) Länsirannalla, boikotti Israelin

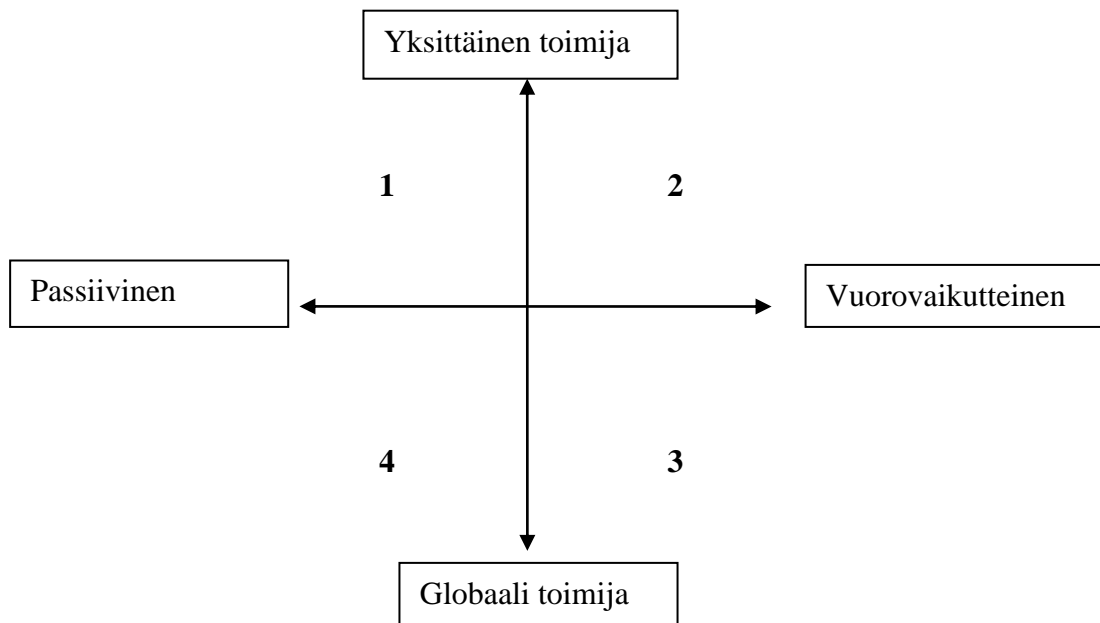
akateemista tutkimusta kohtaan tai kansainvälinen taistelu Israelin Länsirannalle rakentamaa turva-aitaa ja muuria vastaan ovat esimerkkejä aktiivisista globaaleista toimista internet-ympäristössä. Kaikissa tapauksissa mediasotaa internetissä toteuttivat viranomaistahot, globaalit kansalaisjärjestöt ja yksittäiset kansalaiset molemmin puolin.

Palestiinan itsehallinnon sivut eivät toimineet kunnolla toisen intifadan aikana milloin URL-osoitteen vaihdon, milloin taas kansannousun aiheuttamien teknisten ongelmien tai hakkerihyökkäyksen takia. Ainut toimiva sivusto oli presidentti Arafatin muistosivusto. Kontrastin tälle toivat Israelin pääministerin toimiston, ulkoministeriön ja armeijan sivut, joissa tiedotuksellisen aineistoa tarjotaan heprean lisäksi myös englanniksi ja arabiaksi. Linkittämällä sivut toisiinsa ja muihin juutalaisjärjestöihin luotiin vaikutelma virallisesta verkostosta, jossa Israelin hallitus esittää kattavasti valtion viralliset kannat. Sivustot sisälsivät puolueellisia uutisraportteja, asiakirjoja, erilaista dataa, propagandaesityksiä, kuvagallerioita, videoleikkeitä Israelin näkökulmasta ja ennen kaikkea aineistoa, joka tuomitsi palestiinalaisterrorin. (Naveh 2007, 176–177) Aineiston pohjalta voi todeta viranomaistahojen vaikuttavan kentällä kolme: he ovat aktiivisia ja globaaleja toimijoita. Mediasodan voittaminen uudessa mediassa on yhtä tärkeää kuin lehdistössä, radiossa tai televisiossa.

Juutalaisjärjestöt, mukaan lukien Israelin ystävät, saavat vastaansa paitsi arabikansojen ystävyysjärjestöjä myös palestiinalaistoimijoita. Esimerkkinä kansalaisjärjestöjen ja aktiivisten toimijoiden mediasodasta voi mainita palestiinalaisten keskeisimmän toisen kansannousun aikaisen verkkosivuston, elektronisen intifadan (<http://electronicintifada.net/>), joka on linkittynyt ihmisoikeusjärjestöjen tai muuten palestiinalaisvankien vapauttamista israelilaisvankiloista tukeville sivuille. Sivustot monitoroivat käsiteltiinkö palestiinalaisia kansainvälisessä mediassa suotuisalla tavalla ilman ennakkoluuloja ja Israel-kehystä. (Naveh 2007, 178) Järjestöt toimivat siten samalla kentällä kuin viranomaistahot: **globaaleina ja aktiivisina mielipiteenmuokkaajina.**

Yksittäisten toimijoiden aktiivinen vaikuttaminen on yksilöllistä ja jakautuu monenlaisille alustoille: sähköpostien lähettämiseen massajakelulistoilla

(esimerkiksi kaikille kansanedustajille tai saman aatteen kannattajille), vetoomusten allekirjoittamiseen internetissä, osallistumiseen tutkimuksiin, palautteenantoon medialle, blogien kirjoitteluun tai nettisivustojen perustamiseen. Toisen intifadan aikana yksilöllisen vaikuttamisen päänyttämöksi rakentuivat erityisesti blogit, joiden viestintä jakautui karkeasti kahteen pääviestiin. Israelilaiset blogit kertoivat terrorismista tai sodasta terroria vastaan ja palestiinalaiset pääsääntöisesti Israelin miehityksestä. Kirjoittajat välittivät henkilökohtaisia tarinoita liittäen ne suurempaan kansalliseen taisteluun.

KUVIO 9. Internetpropagandan jaottelu. Lähde: Naveh, Chanan. The Palestinian- Israel Web War. Teoksessa Philip Seib (toim.). New Media and the New Middle East. Palgrave Macmillan. New York 2007.

Palestineblogs.com-sivusto toimi palestiinalaisten kirjoittajien pääpaikkana, kun taas pääosa israelilaisista sekä heidän tukijoistaan ympäri maailmaa kirjoittivat englanniksi Blogspot- ja Blogger-palveluihin. Yksi tärkeä havainto bloggaajista oli, että he eivät nähneet blogejaan yksilöllisenä taisteluna, koska ne linkittyivät muihin vastaaviin kirjoituksiin ja verkkoyhteisöihin. (Naveh 2007, 179–180) Uudenlaisena yksilöllisenä vaikuttamisena toisen intifadan aikana toimivat erilaiset boikotit israelilaisia tuotteita ja Länsirannalla tuotettuja, mutta israelilaisina myytyjä hedelmiä vastaan. Samanlaisena yksilöllisenä aktiivisuutena toimi israelilaisia tutkijoita ja akateemista yhteisöä kohtaan suunnattu boikotti, jonka englantilaiset

tiedemiehet laittoivat alulle Israelin armeijan miehittäessä Länsirannan kaupungit uudelleen vuonna 2002. Molemmissa tapauksissa keskeinen toiminta tapahtui internetissä. Ilman sen suomaan verkostoitumismahdollisuutta tällaiset boikotit eivät olisi olleet mahdollisia ainakaan kovin helposti tai näkyvästi.

Naveh mainitsee myös internetin positiiviset mahdollisuudet sodan ja konfliktin keskellä, miten se esimerkiksi mahdollistaa vastakkaisten osapuolten kohtaamisen, vuoropuhelun ja dialogin aloittamisen. Tässä erityisesti kansainväliset rauhanjärjestöt ja organisaatiot ovat aloitteellisia toimijoita paikallisten ryhmien ja järjestöjen kanssa. Kansainväliset toimijat ovat toisaalta usein paljon sitoutuneempia dialogiin kuin konfliktin osapuolet, joilla selvittämättömiä tapahtumia ja erimielisyyksiä on liian paljon (Naveh 2007, 181). Välillä dialogiin osallistumisen ainoana lähtökohtana näyttää olevan, että vahvempi osapuoli saadaan näyttämään rauhanomaiselta, jolloin dialogi ei ole rakentunut aidolle ja oikeudenmukaiselle pohjalle.

Konfliktin eskaloituessa palestiinalaisilla opiskelijoilla on ollut suuria vaikeuksia päästä yliopistoihin tai kouluihin. Internetin myötä etäopiskelu on tullut mahdolliseksi ainakin niille opiskelijoille, joilla on toimiva verkkoyhteys kotona tai pääsy nettikahvilaan. (Najjar 2007, 196) Birzeitin ja Betlehemin yliopistot Länsirannalla ovat tarjonneet verkkokursseja sekä Länsirannan että Gazan opiskelijoille. Yksinkertaisimmillaan verkkokurssit ovat olleet opettajien ja professorien sähköpostin kautta tuottamia tehtäviä ja oppilaiden vastauksia näihin tehtäviin. Tällä vuorovaikutuksella on ollut kuitenkin merkitystä, sillä se on luonut toivoa, mielekästä tekemistä ja pitänyt osan opiskelijoista pois väkivaltaisuuksista, kun opintoja on ollut mahdollista jatkaa epävakaassa tilanteessa.

Internet on lisäksi mahdollistanut sellaisten asioiden esilletulon, joita sota- ja kriisiuutisointi ei erityisesti nosta esille. Myös israelilaisesta ja palestiinalaisesta kuvataiteesta, kulttuurista, käsityötaidosta tai elokuvasta löytyy tietoja verkossa. Samalla sivustot laajentavat kuvaa konfliktialueen elämästä uutisten takana.

6. KAMPPAILUA TOTUUDESTA

Lähi-idän mediasodassa käydään taistelua kuvista. Aikaisemmat kriisi- ja konfliktitilanteet ovat osoittaneet kuvien voiman. Paras esimerkki tästä on yksittäinen kuva Vietnamin sodasta, jossa 10-vuotias Phan Thi Kim pakenee kauhuissaan napalm-hyökkäystä kotikylässään 1972. Se oli yksi kuvista, joista tuli sekä Yhdysvaltojen tiedotusvälineiden kriittisen suhtautumisen että sodanvastaisen liikkeen kaikkein monikäyttöisimmistä ikoneista. (Thi 2009, 138) Kun uhreina ovat lapset, on kuvan vaikutus moninkertainen. Pentagon kielsi tehneensä iskuja vietnamilaisia siviilejä vastaan (”We do not hit civilian targets. Correction. We do not target civilian targets.”) ja kysyttäessä, kuinka kohteeksi joutuivat kuitenkin siviilit, oli vastaus pommitusten virhemarginaalit ja oheisvahingot. (Knightley 1982, 389) Internetistä voi löytää sivustoja, joissa kuvan alkuperää kyseenalaistetaan ja tapahtumien merkitystä muutetaan. Chomsky viittaa Yhdysvaltain tarpeeseen väärentää Vietnamin sodan historia uudelleen: mitä tahansa Yhdysvallat tekikin, se on aina jaloa ja oikein. (Chomsky 2003, 34)

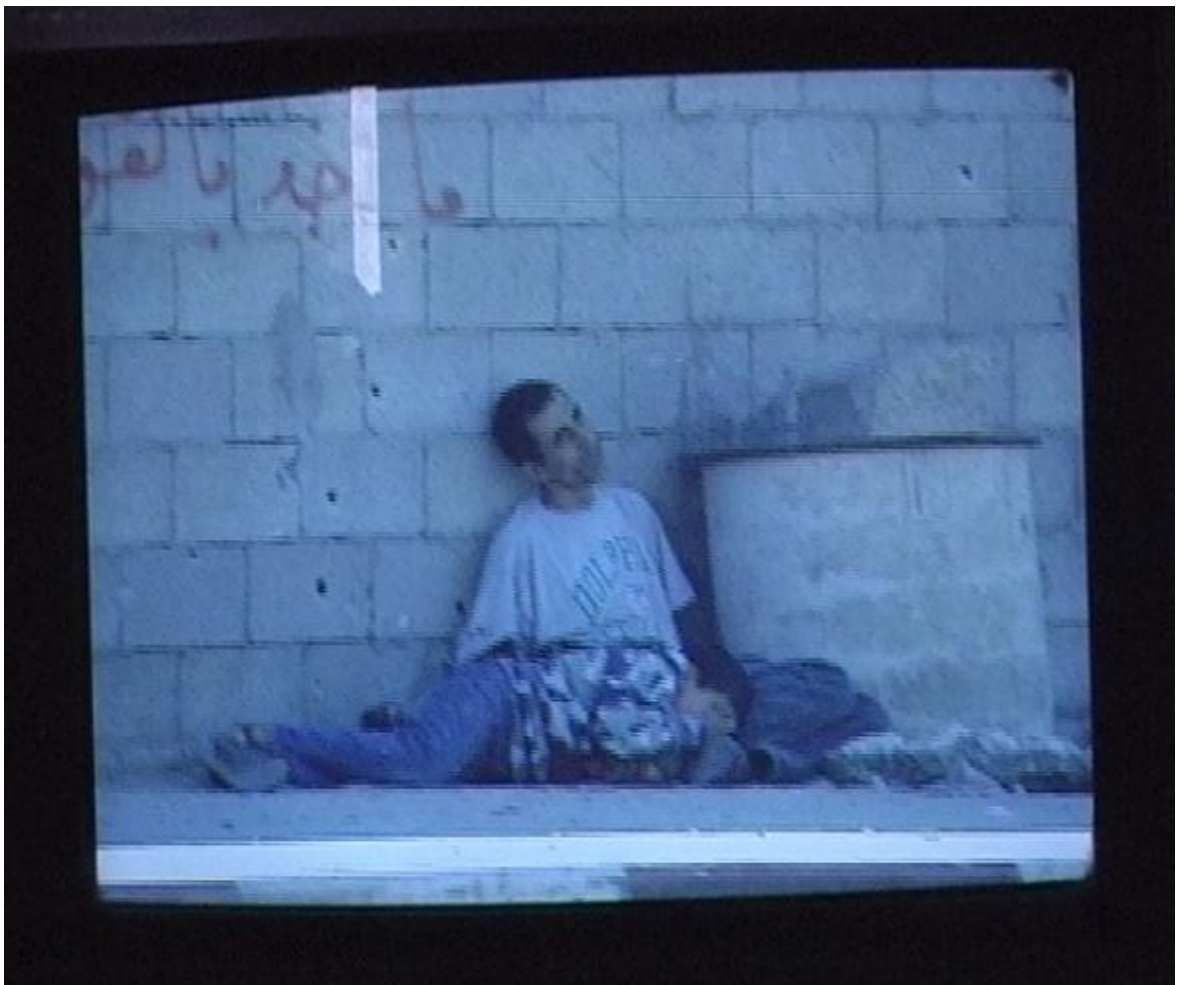
Esittelen seuraavaksi kaksi mediatapahtumaa. Molemmat ovat saaneet alkunsa journalistien tekemästä jutusta. Mediassa ja julkisessa keskustelussa on laajasti esitelty vastapuolen argumentit ja toimittajien työhön kohdistuva paheksunta. Esittelen toimittajien näkemyksen heidän journalistisesta työstään sekä sen seurauksista. Luvun lopussa esittelen havaintojani PR-koneiston ja viranomaisten painostuksesta sekä Israelissa että Palestiinan itsehallintoalueella.

6.1. Tapaus Muhammed al-Durrah

Muhammed al-Durrahin kuoleman kuvaus vajaan minuutin mittaisessa videopätkässä loi yhden toisen intifadan ikoneista (Fisk 2005, 448). Videossa isä ja poika ovat suojautuneet tynnyrin taakse tulituksen keskellä. Ranskan television palestiinalainen kuvaaja Talal Abu Rahma kuvasi otoksen Netzarimin siirtokunnan

läheisyydessä 30.9.2000. 12-vuotias Muhammed Rami al-Durrah oli isänsä mukana ostamassa autoa. Hänen isänsä Jamal al-Durrah oli palaamassa töistä Israelin puolelta kävellen heidän joutuessaan palestiinalaisten ja Israelin armeijan ristituleen (Fisk 2005, 447–448). Neljäkymmenenviiden minuutin ajan he istuivat kyyristyneinä tynnyrin vieressä isän yrittäessä suojella itkevää poikaansa luodeilta. Lopulta luodit osuivat. Isä selvisi haavoittumisella, mutta hänen sylissään maannut poika kuoli saamiinsa vammoihin myöhemmin. (Reuters 3.10.2000)

Ranskan TV 2:n Lähi-idän kirjeenvaihtaja Charles Enderlin oli sinä aikana Ramallahissa seuraamassa presidentti Arafatin hallintorakennuksen piiritystä. Hän kuitenkin koosti kuvaajaltaan saamansa materiaalin 55 sekuntia pitkäksi videoksi, jonka Ranskan TV antoi kaikille televisiokanaville vapaasti käytettäväksi. (Kovanen 28.12.2007)

KUVA 2. Videon isä ja poika ovat tulitaistelun aikana suojautuneena tynnyrin taakse. (Kuva otettu Ranskan TV:n videonauhasta)

Julkaisupäätöksen teki Ranskan TV 2:n kirjeenvaihtaja Enderlin viikkoja tapahtumien jälkeen. Hän kertoi päätöksen taustalla olleen tapahtumat Ramallahin ympärillä, jossa Israelin armeija piiritti Arafatin hallintorakennusta. Sekä Israelin armeijan että palestiinalaispoliisin ja -taistelijoiden tulituksessa surmansa sai runsaslukuinen joukko sivullisia lapsia ja nuoria. (Enderlin 24.3.2010)

Aluksi Israel myönsi al-Durrahin kuolleen mahdollisesti israelilaissotilaiden ampumiin luoteihin ja pahoitteli tapausta. Myöhemmin tiedot kuitenkin kiistettiin toteamalla, että on erittäin epätodennäköistä, että israelilaissotilaat olisivat ampuneet pojan. Israelin hallitus ei ole esittänyt virallista kantaa tapauksesta, vaan on enimmäkseen pysytellyt hiljaa. (Kovanen 28.12.2007)

Kiistely nauhan alkuperästä on jatkunut kiivaana. Hyökkäys on kohdistunut lähinnä Ranskan televisioon sekä kirjeenvaihtaja Enderlinin ja kuvaaja Abu Rahman toimintaan. Israelilaisviranomaiset ovat pitäneet heitä epäluotettavina, syyttäneet valehtelijoiksi sekä kyseenalaistaneet kaiken al-Durrahin ympärillä tapahtuneen muun muassa seuraavilla kysymyksillä:

- Kenen luoteihin Muhammed al-Durrah kuoli? Luodit ovat mahdollisesti palestiinalaisten aseista.
- Miksi poika liikahtee, vaikka Enderlin juonnossa sanoo pojan kuolevan?
- Miksi palestiinalaiset ambulanssimiehet tai poliisit eivät evakuoineet isää ja poikaa tulitaistelun keskeltä? Tästä israelilaistahot ovat päätelleet, että tapahtuma oli palestiinalaisten suunnittelema.
- Israelilainen lääkäri kertoo leikkaneensa Jamal al-Durrahin vuonna 1992, joten haavat voivat olla Netzarimin tulituksen sijaan siltä ajalta.
- Video on editoitu suuremmasta kokonaisuudesta, jossa on paljon muutakin materiaalia. Editointi on tehty tarkoituksellisesti eikä näytä tilannetta kokonaisuutena. Miksi kamera ei kuvaa koko ajan isää ja poikaa?

(Enderlin 24.3.2010 ja Kovanen 28.12.2007)

Enderlin on itse juutalainen ja vakuuttui kuvaajansa aineistosta. Hän ei väittänyt Muhammad al-Durrahin kuolevan vaan olevan kuolemaisillaan. (Enderlin 24.3.2010) Lehtitietojen mukaan ambulanssinkuljettaja yritti pelastaa isän ja pojan, mutta sai itsekin surmansa. (Reuters 3.10.2000)

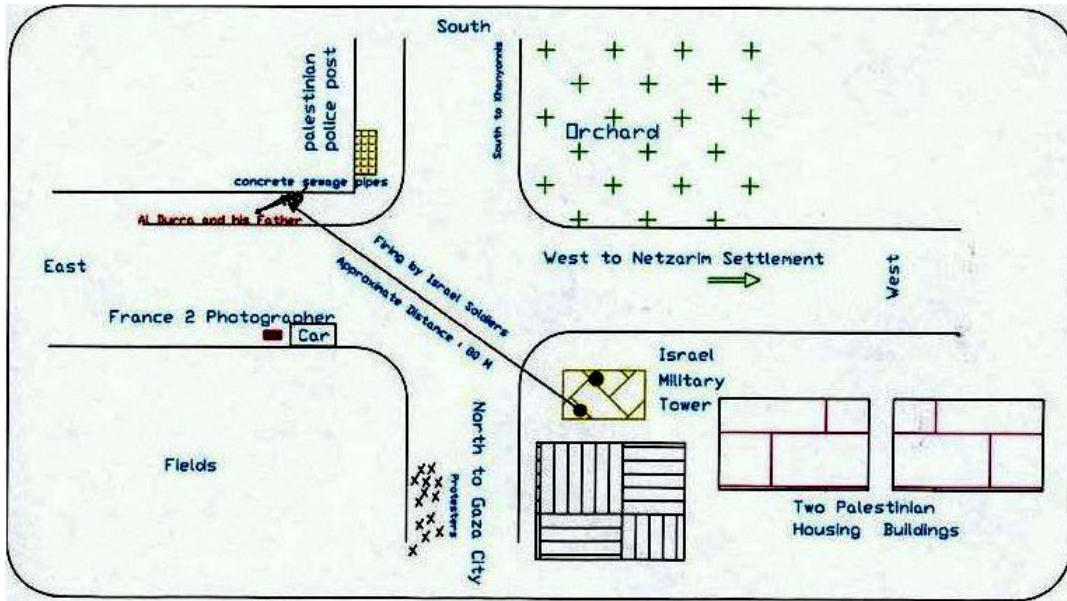
Televisiotyössä kuva-aineistoa editoidaan ja muokataan aina. Se ei ole millään lailla poikkeuksellista varsinkaan uutistyyssä, jossa raportit ovat lyhyitä sekuntien otoksia. Materiaalia on aina editoitu, siitä on poistettu kuvia tai kuvien järjestystä on muutettu (Paasonen 2001,115). Taistelutilanteessa kuvaajan ei myöskään ole mahdollista kuvata koko ajan, koska oma työturvallisuus on varmistettava. Lisäksi tilanne elää jatkuvasti tapahtumien vyöryessä eteenpäin nopeasti ja varoittamatta. Kameran paikkaa ja suuntaa joudutaan vaihtamaan tulitaistelun aikana, jolloin otoksista tulee katkonaisia ja lyhyitä. Lopullinen raportti editoidaan kokoon näistä otoksista.

Tapahtuman alkuperäistä nauhaa säilytetään Pariisissa. Nauhan ovat tarkistaneet Sonyn ja Ranskan poliisin ballistiikan asiantuntijat. Sonyn asiantuntijat vakuuttavat, että nauha on aito ja editoimaton. Ranskan poliisi pitää kuvanauhan pohjalta todennäköisenä, että laukaukset olivat Israelin armeijan ampumia. Israelin armeijalla on vain kopio tv-insertistä. (Enderlin 24.3.2010)

Verkosta on tullut aiheen käsittelyn päänäyttämö. Ensimmäinen esimerkki on tietosanakirja Wikipediasta (kuva 3 ja teksti). Tiedon lähteen identifioituminen välittyy, kun katsotaan, miten al-Durrah on kytketty israelilaisten sotilaiden teloitukseen Ramallahissa tai James Fallowisin tappamiseen Pakistanissa. Tapahtumilla ei ole kytkentää, mutta niiden rinnastamisella lukija saadaan ainakin hämmentymään ja totuus hämärtyämään:

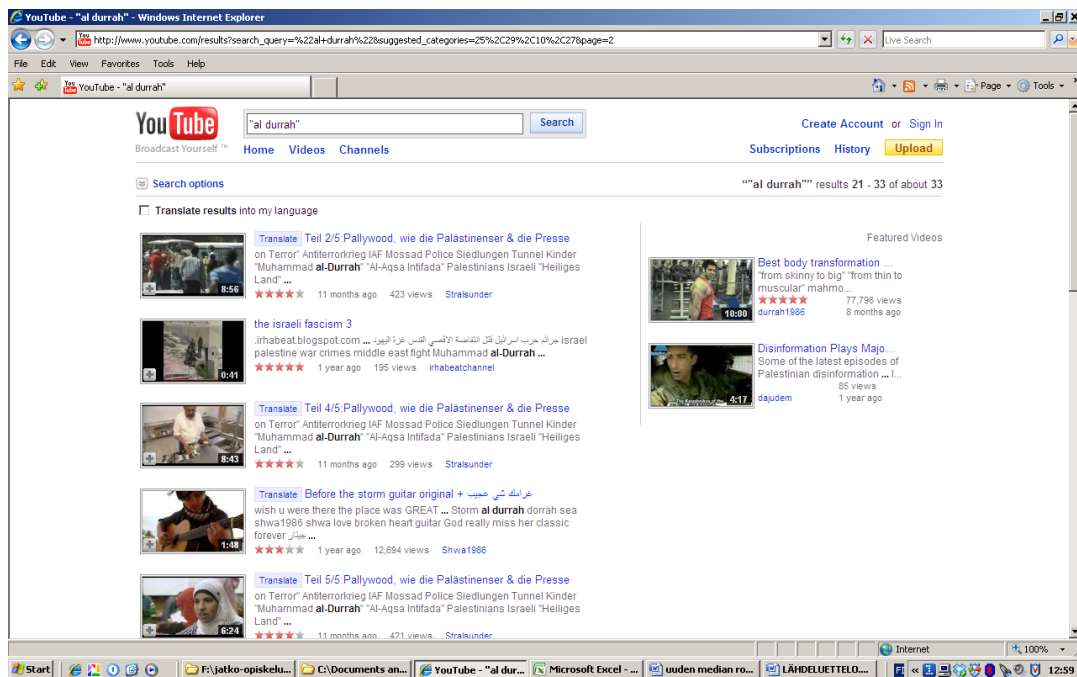
The footage has acquired what one writer called the iconic power of a battle flag. For the Palestinians, it confirmed their view of the apparently limitless nature of Israel's brutality toward them. For sections of the Israeli and Jewish communities, the allegations amounted to a modern blood libel, the centuries-old anti-Semitic association of Jews with child sacrifice. The scene has been evoked in other deaths. It was blamed for the lynching of two Israeli army reservists in Ramallah in October 2000, and was seen in the background when Daniel Pearl, a Jewish-American journalist, was beheaded by al-Qaeda in 2002. James Fallows writes that no version of the truth about the footage will ever emerge that all sides consider believable.

Charles Enderlin has called it a cultural prism, its viewers seeing what they want to see.

KUVA 3 ja teksti. Englanninkielinen Wikipedia, Muhammad al-Durrah.

Samassa yhteydessä on karttoja ja kuvia alueesta. Lukijan on mahdotonta tietää niiden alkuperää varsinkaan silloin, kun grafiikan/karttojen linkitys ei toimi. YouTuben palvelussa haulla ”Al Durrah” saa 33 videota, joista tuoreimmat ovat neljä kuukautta ja vanhimmat neljä vuotta vanhoja (YouTube Al Durrah 3.3.2010). Videoiden alkuperä ja tekijä ei aina käy selville.

KUVA 4. Youtube Al Durrah 3.3.2010

YouTuben haku noutaa kaikki videot, joissa sanat al-Durrah esiintyy, jolloin seassa on myös musiikkivideoita, palestiinalaisten kokemuksia myöhemmistä Israelin armeijan iskuista, jopa video amatöörikehonrakentajista. Samanlainen haku Googlessa tuottaa 16 400 osumaa. (Google – Al Durrah 3.3.2010) Useat hakutulokset viittaavat mediatalojen verkkosivustoihin, mutta mukana on hyvin monenlaista aineistoa, kuten monitorointiryhmiä, blogeja ja vastapuolien tiedotusmateriaalia. Voi hyvin havaita, että tällainen tietoähky ei auta pääsemään kovin helposti perille siitä, mitä 30.9.2000 todella tapahtui. Mihin voi luottaa tai kenen selitystä uskoa? Selvää on vain, että aiheen tiimoilta tarjoillaan vakuuttavan oloista aineistoa. Lukijan on tällöin hyvä kysyä: miksi tätä tarjoillaan? Kenelle tätä tarjoillaan? Mikä on materiaalin lähde? Miksi Ranskan TV:n kirjeenvaihtajalla ja kameramiehellä oli, kuten israelilaistahot väittävät, tarve valehdella? Ranskan TV on teettänyt tapahtumista videodokumentin, joissa muiden kansainvälisten uutiskuvaajien kuvat on yhdistetty Ranskan TV:n kuvaajan aineistoon. Enderlinin mukaan dokumentti vahvistaa alkuperäisen nauhan oikeellisuuden ja totuudellisuuden, sekä vesittää lavastussyytteet. (Enderlin 24.3.2010)

6.2. Aftonbladet

Ruotsalainen Aftonbladet julkaisi 17.8.2009 freelance-toimittaja Donald Boströmin artikkelin taisteluissa menehtyneistä palestiinalaisnuorukaisista (kuva 5). Israelin armeijan palauttaessa ruumiit omaisille huomattiin, että näille oli tehty ruumiinavaus, jolloin omaiset epäilivät, että nuorukaisilta oli viety sisäelimiä. Myös YK:n virkailijat epäilivät, että yhteenotoissa kuolleilta tai pidätetyiltä anastetaan elimiä. Boström oli itse silminnäkijänä tilanteessa, jossa katoamisen jälkeen armeija palautti ruumiin omaisille. Tapahtumat olivat vuodelta 1992, jolloin useille taisteluissa tai mielenosoituksissa menehtyneille nuorille miehille suoritettiin ruumiinavaus. Artikkelissa kuvattiin terveydenhuollossa vallitsevaa elinpulaa ja viranomaisen väitettyä taipumusta katsoa elinkauppaa läpi sormien. Aftonbladetin kainalojuttu kertoi yhdysvaltalaisesta rabbista, joka jäi kiinni sisäelimiä välittämistä amerikkalaisille sairaaloille vuonna 2009. Juttujen välinen yhteys

muodostui siitä, että New Jersey tapauksessa elimet oli ostettu Israelista.

(Aftonbladet 17.8.2009)

blöcket.. Annonsera
Bilar Bostad Möbler Kläder

Singel och över 25 år?
MÖTESPLATSEN.SE

destination.se
Charter · Sista minuten · Flyg · Hotell

kultur
AFTONBLADET

Måndag 09-08-24 Sök på Aftonbladet Skriv in ditt sökord här Sök

Startsidan

Kultur

Hemmingsson

Kågström

Lange

Stenmark

-Mejla oss

Nyheter

Sportbladet

Nöjesbladet

Aftonbladet TV

Plus

Snack

Wendela

Väder

►Aftonbladet ►Kultur

Publicerad: 2009-08-17

Textstorlek: 1 2 3

"Våra söner plundras på sina organ"

Palestinier anklagar Israels armé för att stjäla kroppsdelar från sina offer. Här berättar **Donald Boström** om den internationella transplantationsskandalen – och hur han själv blev vittne till övergrepp på en 19-årig

Unga palestinska män kastar sten och glasflaskor mot israeliska

KUVA 5. Aftonbladet 17.8.2009.

Juttu syntyi kymmenen vuoden takaisesta kokemuksesta Länsirannan kylässä, jossa haudattiin sotilaiden ampuma nuorukainen. Boström oli tekemässä artikkelia Jerusalemin kristityistä, mutta lukuisat YK:n UNWRAn työntekijöiden ja pakolaisten kertomukset saivat hänet lopulta tarttumaan aiheeseen. Hän tapasi ja haastatteli lukuisan joukon silminnäkijöitä. Vuoden 1992 aikana Boström kertoo saaneensa YK:n tilastot noin 133 tapauksesta, joista 59:ssä oli tehty ruumiinavaus. Muut oli haudattu välittömästi. Hän valitsi tapausten joukosta satunnaisia perheitä ja meni tapaamaan heitä, jolloin hän sai aina kuulla saman tarinan. Journalistille tämä ennakkotutkimus oli riittävä jutun kirjoittamista varten. Boström julkaisi tarinan ja siihen liittyviä kuvia kirjassaan ensi kerran jo vuonna 2001. Huolimatta kirjan saamasta huomiosta kukaan ei reagoinut tietoihin kirjan julkaisun aikoihin. Aftonbladetin jutussa yhdistettiin siis tarina vuodelta 1992 ja tuore uutinen rabbi Rosenbaumista, joka jäi kiinni elinten kauppamisesta New Jerseyssä,

Yhdysvalloissa. Ennen artikkelin julkaisupäätöstä sen arvioivat päätoimittaja sekä politiikka- ja kulttuuriosaston päälliköt. Juttu julkaistiin kulttuuriosastossa.

(Boström 17.11.2009)

Vain muutamassa päivässä jutun julkaisun jälkeen syttyi mediasota. Israelin hallitus oli raivostunut iltapäivälehdessä julkaisemasta jutusta. (Koponen 20.8.2009) Jutun julkaisun jälkeen Israel painosti Aftonbladetia ja Ruotsia sekä arvosteli niitä kärkevästi. Väitettiin, että Aftonbladet syytti israelilaisia sotilaita elimien ottamisesta kuolleilta ja haavoittuneilta palestiinalaisilta. Lehteä myös syytettiin rasismista, antisemitismistä ja holokaustin kieltämisestä.

Mediakohun aikana Israelin pääministeri ja ulkoministeri edellyttivät Ruotsin hallituksen puuttuvan lehdistön kirjoitteluun. (Koponen 25.8.2009) Lisäksi Israelissa uhattiin Volvon ja Ikean boikotilla (kuva 6). Ruotsi toimi tuolloin EU:n puheenjohtajanaan ja ainakin mediassa ulkoministerin Israelin matkan peruuntuminen tulkittiin osaksi Aftonbladet-kiistaa. Poliittiset päättäjät pää- ja ulkoministerin johdolla puolustivat sananvapautta hyvin johdonmukaisesti. Israelin vaikuttimien taustalla voi nähdä myös siihen kohdistuneen kansainvälispoliittisen paineen. Toimellaan se yritti viedä huomiota Goldstonen raportilta²⁰ ja alkuvuoden Cast Lead -sotilasoperaatiolta Gazassa. (Boström 17.11.2009)

---

²⁰ YK:n ihmisoikeustuomioistuin nimitti eteläafrikkalaisen juristin Richard Goldstonen selvittämään Gazassa tapahtuneita ihmisoikeusrikkomuksia. Israelin armeijan surmasi yli 1400 gazalaista kolme viikkoa kestäneessä sotilasoperaatiossa vuodenvaihteessa 2008–2009.

Israelissa uhataan boikotoida Ikeaa

24.08.2009 21:07 Israelilaisen sanomalehti Haaretzin mukaan noin 5000 ihmistä on allekirjoittanut vetoomuksen, joka vaatii boikottia ruotsalaista sisustusjätti Ikeaa vastaan.

Kuva: Lehtikuva

Haaretz-lehden uutisesta kerrotaan ruotsalaismedioissa.

Boikottivaatimuksen taustalla on Israelin tuhtumus ruotsalaisen sanomalehden *Aftonbladetin* uutisesta, jonka mukaan Israelin armeijaa syytetään kuolleitten palestiinalaisten elinten varastamisesta.

Israel uhkaa lisäksi evätä maassa työskentelevien ruotsalaistoimittajien työluvat.

Taloussanomat

KUVA 6. Taloussanomat 24.8.2009.

Häväistysjutun puolustaminen ei liity sananvapauteen

► Viitaten pääkirjoitukseen "Ruotsi puolustaa sananvapautta" (HS 25.8.) totean, että on helppo syyttää Israelin johtoa vastaamisesta *Aftonbladetin* kirjoitukseen Israelin (oikeiston) tarpeita palvelevalla tavalla ja kuvailla Ruotsin johtoa neuvokkaaksi ja suurta viisautta osoittavaksi.

Elämä ei kuitenkaan ole aivan niin suoraviivaista.

Lehdistön- ja sananvapaus on syytä ottaa kokonaan pois keskustelusta, koska ne eivät ole asialistalla lainkaan.

Ruotsi ja Israel ovat molemmat demokraattisia valtioita. Niissä ilmestyy lukuisia vapaita ja riippumattomia sanomalehtiä. Kukaan Ruotsissa tai Israelissa ei pyrikään millään tavalla rajoittamaan lehdistön tai sananvapautta.

Israel on kansainvälisesti melko tunnettu lehdistönvapaudestaan. Tästä osoitukseksi on se, että Helsingin Sano-

mat usein löytää kiistanalaisen tiedonlähteensä israelilaisesta mediasta.

Loppuuko sananvapaus siis Ruotsin hallituksen kynnykselle? Eivätkö ruotsalaisviranomaiset saa ilmaista selkeästi mielipiteitään silloin, kun ne eivät sovi yhteen lehdistön julkaisemien kirjoitusten kanssa?

Jos sananvapaus on yksi demokratian peruspilareista, eikö sen pitäisi koskea kaikkia, myös poliitikkoja?

Viimeaikaisten juutalaiseen rabbiin New Jerseyssä kohdistuneiden syytösten yhdistäminen vanhaan ja naurettavaan israelilaisotilaisiin liittyvään häväistysjuttuun on antisemitismia. Onko kieltäytyminen näiden solvausten hylkäämisestä todella ilmaisunvapauden puolustamista?

Eikö joku ruotsalaisviranomainen olisi voinut vain yksinkertaisesti todeta, ettei

Ruotsilla ole mitään syytä uskoa näitä syytöksiä?

Vaikenemisestä tässä yhteydessä kulkee suora linja kyyttömyyteen holokaustin kieltäjien, kuten Iranin presidentin, edessä aina 70 vuoden taa, jolloin vapaa maailma osoitti täydellistä piittaamattomuutta Nürnbergin rotulakien tullessa voimaan. Se johti miljoonien ihmisten tuhoamiseen.

Olisiko liikaa odottaa, että niin korkeiden moraalisten pyrkimysten maa kuin Ruotsi hylkäisi herjaavat kirjoitukset vastenmielisinä?

Tämä on klassinen kysymys demokratian puolustamisesta: kuinka demokraattinen voi demokratia olla vaarantamatta omaa olemassaoloaan? Raja on kapea, mutta selvä; tällä kertaa se on ylitetty.

Avi Granot

Israelin suurlähettiläs
Helsinki

KUVA 7. HS:n yleisönosasto 28.8.2009.

Helsingin Sanomat julkaisi Israelin suurlähettilään mielipidekirjoituksen Aftonbladetin artikkelin takia 28.8.2009 (kuva 7). Israelin ulkoministeriö organisoii Israelin suurlähettiläät ympäri maailmaa reagoimaan omine lobbausryhmineen Aftonbladetin kirjoitteluun. Helsingin Sanomien päätoimittajakin reagoi yllättävän voimakkaasti Aftonbladetin ”huonoon journalismiin”. Päätoimittaja Janne Virkkusen mielestä ”kysymys on siis kiistatta huonosta journalismista, jota ei kannata puolustaa.” (Virkkunen 30.8.2009)

Boströmin ja Aftonbladetin suurimpana ”virheenä” voi pitää kahden jutun yhdistämistä, vaikka journalismin yksi perustehtäviä on herättää kysymyksiä ja paljastaa asioiden yhteyksiä. Artikkelissa ei väitetty israelilaisten sotilaiden vievän palestiinalaisnuorten sisäelimiä, vaan viitattiin haastatteluihin ja esitettiin kysymyksiä. Kysymykset esitettiin journalistisin perustein ja epäilykset esitettiin sekä tekstein että kuvin.

Aftonbladetin verkkosivuston kautta artikkeli sai jopa siinä määrin kansainvälistä huomiota, että artikkelista tehtiin englanninkielinen versio Dimonan mediakonferenssiin²¹. Toimittaja Boström esitteli artikkelinsa marraskuussa 2009 Dimonassa Israelissa paikallisen järjestäjän kutsumana. (Boström 17.11.2009) Mediasota verkossa löytää tässäkin tapauksessa monet muodot. Wikipedian englanninkielisessä versiossa on esimerkiksi varsin perusteellinen taustoitus jutusta. (Wikipedia Aftonbladet) Samoin suomenkielisestä Wikipediasta löytyy hakusanalla Donald Boström lyhyet tiedot toimittajasta. (Wikipedia Donald Boström 13.1.2011) Tietosanakirjamaisuudesta huolimatta molemmissa luodaan epäily kirjoittajasta ja artikkelin sisällöstä, sillä esimerkiksi suomenkielisessä sivustossa mainitaan lehden todenneen, ettei artikkelille ollut riittävästi näyttöä. Jutun sanotaan myös herättäneen pahennusta Palestiinassa ja Israelissa sekä aiheuttaneen poliittisen kiistan Israelin ja Ruotsin välille. Englanninkielinen sivusto on huomattavasti perusteellisempi, mutta sen linkitykset ovat mielenkiintoiset, jolloin muun muassa antisemitismi sekä yleisön reagointi Iranissa ja Syyriassa nousevat tekstin keskiöön itse Boströmin

---

²¹ Israelin Dimonassa paikallisen kaupungin järjestämä mediakonferenssi. Tapahtuman järjestäjät olivat kutsuneet Boströmin paikalle kertomaan jutustaan.

artikkelin jäädessä sivurooliin. Sosiaalisessa mediassa toimittaja Boström on saanut sekä tukiryhmiä että viharyhmiä. Hänen nimeään hakusanana käyttäen löytyi 12 ryhmää Facebookista ja 106 videota YouTuben palvelusta (5.1.2011). Osa näistä on tiedotusvälineiden uutisraportteja.

6.3. Journalisteihin kohdistuu poikkeuksetta painostusta

Muhammed al-Durrahin tappaminen ja Aftonbladetin artikkeli palestiinalaisnuorten menettämistä sisäelimestä ovat esimerkkejä mediasodasta, josta on internetin myötä tullut jatkuva. Joukkoviestintävälineet ja ammattimainen journalismi haastetaan tarjoamalla kilpailevaa tai täydentävää aineistoa, arvostelemalla ja kritisoidulla sekä tunneperäisillä mielipiteillä. (Heinonen ja Domingo 2009, 83)

Valitsin nämä esimerkit – lukuisia muitakin mahdollisuuksia olisi ollut – ensinnäkin siksi, että molemmista journalistisen prosessin tuloksista nousi mediakuuhunta ja painostus kohdistui journalisteihin ja journalistiseen juttuun. Toiseksi molempien juttujen tekijät ovat kokeneita journalisteja, he tuntevat Israelin ja palestiinalaisten konfliktin, historian, Israelin ja Palestiinan itsehallintoalueen, sekä omaavat hyvän lähdeverkoston (Enderlin 24.3.2010 ja Boström 17.11.2009). Charles Enderlin on Ranskan TV:n vakituinen kirjeenvaihtaja Israelin ja Palestiinan itsehallintoalueella, kun taas Donald Boström on pitkäaikainen freelance-toimittaja, joka on keskittynyt ulkomaan kriisien seurantaan. Hän on tehnyt yli neljäkymmentä työmatkaa alueelle ja seurannut konfliktia vuodesta 1985. Molemmat ovat päässeet monitorointiryhmä Cameran mustalle listalle. Komitea on perustettu seuraamaan ja edistämään tasapainoisempaa Israel-kuvaa Yhdysvalloissa. Vaikka vuonna 1982 perustettu järjestö ilmoittaa olevansa puolueeton ja kiistää ottavansa kantaa Israelin poliittisiin kysymyksiin tai lopulliseen rauhanratkaisuun Lähi-idässä, se silti näkee tiedotusvälineissä epätarkkoja ja vääristyneitä luonnehdintoja Israelista ja juutalaisvastaisia ennakkoluuloja. Tiedotusvälineitä järjestelmällisesti seuraavan Cameran jäseniä kehoitetaan kirjoittamaan kirjeitä ja yleisönosastokirjoituksia, ja kommunikoidaan epäkohdista suoraan kustantajien ja toimittajien kanssa.

Monitorointiryhmän työ on järjestön mukaan tiukkaa seuranta, tutkimista, analyysiä ja ruohonjuuritason vaikutustyötä Israelin puolesta. (Camera 16.6.2011)

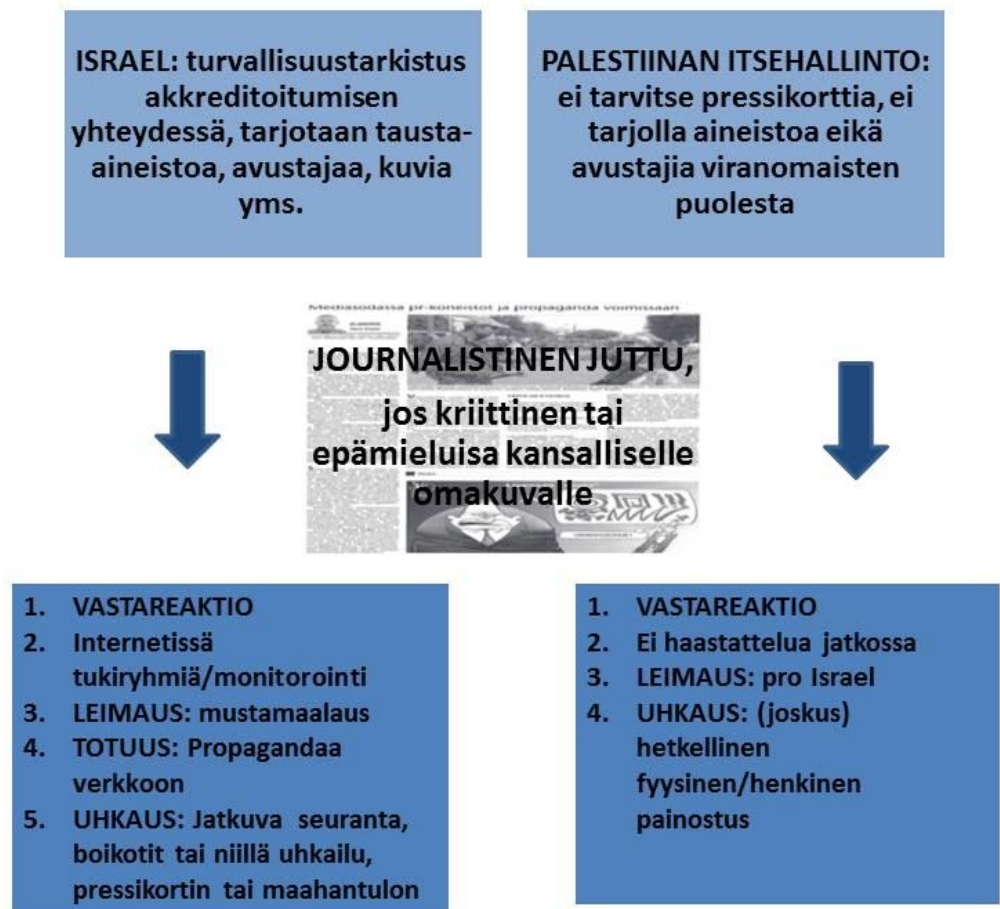
Tapausten valintaan vaikutti siis journalistisesta jutusta noussut mediasota ja molempien juttujen tekijöiden pitkä kokemus kirjeenvaihtajana toimimisesta. Kolmanneksi molemmissa tapauksissa toimittajan työhön on kohdistettu tavallisuudesta poikkeavaa arvostelua, uhkailua ja painostusta. Syytösten lisäksi molempien toimittajatyötä on yritetty estää. Charles Enderlin joutui oikeusprosessin kohteeksi, jossa juutalainen siirtokuntajärjestö vaati israelilaisen pressikortin epäämistä häneltä. Israelin korkein oikeus päätti kuitenkin, että hän on journalistina oikeutettu hallituksen tiedotustoimiston myöntämään korttiin. (Enderlin 24.3.2010) Ruotsalaisen Donald Boströmin kohdalla Israelin hallituksen tiedotustoimisto kohdisti kollektiiviset rankaisutoimet muihin pohjoismaisiin journalisteihin: ruotsalaisilta tiedotusvälineiltä evättiin väliaikaisesti GPO:n pressikortit. (Koponen 25.8.2009)

Neljänneksi journalistisia käytäntöjä ja prosesseja tarkasteltaessa ei voi havaita kummankaan toimittajan tehneen työtään huonosti. Työ on pyritty tekemään huolella ja korkealla etiikalla, ja taustat on tarkastettu ennen julkaisupäätöstä. Toimittajien virhe ainakin arvostelijoiden näkökulmasta lienee ollut se, että molemmat identifioituvat siviilien puolelle. Toimittajat eivät välttämättä ole tasapuolisia asettuessaan vastustamaan väkivaltaa, mutta asettuvat heikomman puolelle, kuten journalismissa on tapana. (Toimittaja 10) Aiheet ovat hätkähdyttäviä, jonkun mielestä skuupinomaisia, mutta eivät Israelin ja Palestiinan itsehallinnon tilanteessa mitenkään järjestyttäviä. Ne jopa päinvastoin todentavat hyvin kriisin arkea. Kummassakaan tapauksessa toimittaja ei ole aineistoinen yksin, sillä apuna ovat olleet niin tietolähteet, muu toimituksellinen henkilöstö kuin paikalliset fixeritkin. Paikalliset avustajat ovat aina israelilaisia tai palestiinalaisia. Muhammed al-Durrahin tapauksessa palestiinalainen avustaja (kuvaaja) asetetaan epäilyksen alle, vaikka paikalliset avustajat ja toimittajat ovat päivittäin osana toimituksellista prosessia ja valintoja. Vaikka jokainen Lähi-idän uutinen on tällaisen yhdessä paikallisten journalistien ja avustajien kanssa tehdyn toimituksellisen prosessin tulos, ainoastaan palestiinalaisten avustajien käyttö kyseenalaistetaan, kuten al-Durrah -tapaus osoittaa. (Tiedottaja 2)

Kuvio 10 havainnollistaa journalistiseen työhön internetin myötä liittyneitä vaikutusyrityksiä Israelissa ja Palestiinan itsehallintoalueella, pois lukien Gazassa. Perinteisesti journalistiseen työhön liittyvät suostuttelevat, rajoittavat ja pakottavat vaikutusyritykset esiintyvät ennen journalistista juttua. Lähi-idän mediasodassa vaikutusyritykset eivät kuitenkaan jää siihen vaan vaikuttaminen jatkuu senkin jälkeen, kun yksittäinen journalistinen työ on saatu valmiiksi.

Kenttätutkimuksen haastatellut kuvaavat vaikuttamista hyvin ennakoivaksi toiminnaksi. Israelin proaktiivisuus näkyy koko journalistisen prosessin ajan valmiina tiedotus- ja monitorointikoneistona (tiedottaja 1). Kun journalismi on jompaakumpaa osapuolta kritisoiva tavalla, joka koetaan vaikuttavan kansalliseen julkisuuskuvaan negatiivisesti, ovat reaktiot toisistaan poikkeavia. Israelissa vastareaktio journalistiseen esitykseen tarkoittaa yhteydenottoa toimittajaan ja toimitukseen tai vastineen vaatimista. Vaikuttamisvalikoimaan kuulu internet-yhteisöjen aktivoiminen propagandan synnyttämiseksi ja jutun kyseenalaistamiseksi (kts. luku 4), minkä jälkeen jatketaan toimittajan ammattitaidon kyseenalaistamisella ja leimaamisella. Lopuksi tapahtumista julkaistaan ”totuus”. Journalistia, mediaa tai jopa useampia medioita voidaan uhata (vrt. tapaus Aftonbladet) toiminnan estämisellä Israelissa määrääjäksi tai toistaiseksi.

Palestiinan itsehallintoalueella vastareaktiot ulkomaalaista mediaa kohtaan eivät toistu säännönmukaisesti. Vastareaktioihin voi kuulua median julkinen arvostelu (tiedottaja 4 ja toimittaja 18) ja haastatteluiden epääminen määrääjäksi. Toimittaja voidaan leimata pro-israelilaiseksi eli ymmärtämättömäksi palestiinalaisten tilanteelle. Fyysistä ja henkistä uhkaa esiintyy varsinkin, jos toimittaja ja media keskittyvät yhteiskunnan kiellettyihin aiheisiin, kuten korruptioon, uskontoon tai seksuaalisuuteen (viestinnän asiantuntija 3 ja toimittaja 18). Näiden aiheiden ulkopuolella uhkaa ei esiinny. Palestiinan hallinto näyttäisi olevan herkempi uhkailemaan arabiankielistä kuin länsimaalaista mediaa. (Toimittaja 18)

KUVIO 10. Kriittisen journalismin synnyttämät vastareaktiot.

Molempien osapuolten vaikutusyrityksiä on tässä kuvattu kriisin uinussa suvantovaiheessa, mutta konfliktin eskaloituminen lisää yleensä pakottavia vaikutustoimia (kts. Kempf 2002, 66). Proaktiivista tässä on myös se, että toimittaja tietää prosessin käynnistyvän, jos juttu on kriittinen tai toisen osapuolen mielestä vastapuolta suosiva. Tämä kaikki ei voi olla vaikuttamatta siihen, mistä aiheista juttuja tehdään ja varsinkin mistä niitä ei tehdä.

7. TUTKIMUKSEN LÖYDÖT

Aikaisempaan tutkimukseen verrattuna tässä työssä on kiinnitetty huomiota historian ja kulttuurin kontekstointiin, paikallisen ja kansainvälisen median näkökulmien yhdistämiseen, tiedottajien ja toimittajien suhteen tutkimiseen sekä huomion kiinnittämiseen vaikuttamisen jatkumiseen monitoroinnin ja propagandan muodossa internetissä.

Tutkimustulosten arviointi on läheisesti yhteydessä yleisiin, tutkimusparadigmaan liittyviin laadullisen tutkimuksen lähtökohtiin ja menetelmiin. Olen esitellyt näitä valintoja luvuissa yksi ja kaksi, joissa käsittelen tutkimuksen teoreettista viitekehystä sekä sotajournalismin kehitysvaiheita.

Pidän tärkeänä, että voimakkaita intohimoja ja mielipiteitä herättävässä aiheessa tutkijan omien ennakkokäsitysten vaikutus sekä lähestymistapa arvioidaan reliabiliteetin ja validiteetin näkökulmasta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija joutuu jatkuvasti pohtimaan tekemiään ratkaisuja ja ottamaan kantaa sekä analyysin kattavuuteen että tekemänsä työn luotettavuuteen. (Eskola ja Suoranta 1998, 209) Tutkimusmenetelmiäni tarkastellaan tiedon hankinnan ja käytännön tutkimustyön tekemisen näkökulmasta. Israelin ja palestiinalaisten konfliktin tutkimuksen tekee haastavammaksi se, että toimittajille ja median kuluttajille on vuosikymmenten kuluessa rakentunut kuva Israelin ja palestiinalaisten välisestä selkkauksesta. Uusi tutkimustieto ei välttämättä tue lukijan omaa ennakoasennetta konfliktiin. Alasuutari tekee tärkeän huomautuksen koskien yhteiskuntatieteiden laadullista tutkimusta: tutkimus pyrkii lisäämään kriittistä kirjallisuutta, ”joka edistää järkipäistä keskustelua yhteiskunnallisista asioista”. Toivon oman tutkimustyöni edistävän tätä keskustelua, sillä uuden informaation lisäksi edistän kriittistä keskustelua PR-koneistojen ja journalistien suhteesta. Olen pyrkinyt lisäämään yhteiskunnallista keskustelua sota- ja kriisijournalismista. (Alasuutari 1999, 234)

Käsillä olevan tutkimuksen tavoitteena oli yhtäältä tarkastella **sitä, minkälaisia Lähi-idän mediastrategiat israelilaisten ja palestiinalaisten konfliktissa ovat, sekä toisaalta mihin journalistit identifioituvat propagandan keskellä.**

Tutkimuksen identifioitumisen lähestymistapa, jonka kautta selvitän mediasodan PR-koneistojen strategioita, toimittajien riippuvuutta tiedottajista ja journalistien mahdollisuutta vastustaa konfliktialueella painostus- ja propagandaryityksiä kansallisen identiteetin juurruttamisen keskellä, tuottaa validia tietoa (Anderson 2007, 166). Pitkittyneen konfliktin jatkuminen vuosikymmeniä on vaikuttanut palestiinalaisten ja israelilaisten elämään monin tavoin, identiteettiä esimerkiksi rakennetaan selkkauksen ja sodan kautta. Toisaalta kansallisen identiteetin rakentaminen voi olla tärkeä syy konfliktien eskaloitumiselle (Feinstein ja Ben-Eliezer 2010, 193–194). Samalla kansalaisten elämässä Israelissa ja miehitettyillä Palestiinalaisalueella on nähtävissä yhtäläisyyksiä: voimakkaat ennakkoluulot toista osapuolta kohtaan, kuoleman ja väkivallan pelko sekä tulevaisuuden epävarmuus. Kaikki tämä vaikuttaa yhteisön identiteettiin, samoin yhteisöjen erilaisuus. Palestiinalaiset ovat muurin sisäpuolella, vankilassa. Suljettu yhteisö pelkää jatkuvasti maansa lisäänastamista tai arvaamatonta väkivaltaa vahvemman puolelta ja kärsii erittäin vahvasti myös vapauden puutteesta. Israelilaiset ovat vapauden puolella, muurin ulkopuolella. Heille on kehittynyt turvallisuusidentiteetti, jolle on leimallista varuillaanolo, terrorin epäily sekä ennaltaehkäisevä voimankäyttö arabinaapureita tai miehitettyjen alueiden palestiinalaisia kohtaan. Turvallisuusidentiteettiin liittyy piiloapartheid: juutalaisten tulee olla enemmistönä Israelissa (Gordon 2008, 6).

Israeliin saapuvien maahanmuuttajien – joiden vaikutusta ei voi väheksyä – etninen identiteetti hakee muotoaan uudenlaisessa kotimaassa, jolloin juutalaisuuden ja sionismin fundamentalistiset piirteet korostuvat ja ”me” nousee etusijalle ”niiden” kustannuksella. Vanhan Neuvostoliiton alueen juutalaiset muodostavat liki 20 prosenttia Israelin väestöstä, uskonnollisia juutalaisia monine lahkoineen on toiset 20 prosenttia ja arabien määrän arvioidaan olevan myös noin viidennes. ”Me vastaan ne” -kokemukset kärjistyvät valtion sisällä, eikä kansakunnan olemassaolosta vallitse yksimielisyyttä. (Shinar 2005, 167–169)

Israelin ja palestiinalaisten välisen konfliktin keskeltä tein kolme tärkeää löytöä.

- 1) Viestintäteknologian kehitys tuottaa mediasodan, jossa mediaorganisaatioiden vaikutus vähenee. Viestintäteknologian muutos kansalaisvaikuttamisen ja -painostuksen (kuvio 1) aikaan luo uudenlaisia areenoita, jossa journalistit voidaan

ohittaa tai luoda aggressiivisia vastatoimia journalistisen työn kyseenalaistamiseksi, kuten luku kuusi esimerkeillään osoittaa. Median propagandamerkitys oivallettiin maailmansotien ja natsismin, fasismin ja stalinismin nousu 1920- ja 1930-lukujen Euroopassa vahvistivat käsityksiä siitä, että joukkoviestintää (uutisia, dokumentteja, elokuvia) voidaan käyttää laajojen ihmisjoukkojen ideologiseen vakuuttamiseen, jopa manipuloimiseen (Herkman 2007, 186–187). Tutkimuksessani esitän propagandan olevan voimissaan. Viestintäteknologian kehittyminen on tuonut viestintävälineet kaikkien saataville, niinpä kameralla varustetut matkapuhelimet ja sosiaalinen verkkomedia tarjoavat propagandatyövälineitä eri osapuolille. Samalla visuaalisella kuvakulttuurilla on suurta emotionaalista vaikutusvaltaa, jota voidaan hyödyntää kansallisessa ja kansainvälisessä mediassa (vrt. Herkman 2007, 76). Propaganda sekä sen uudet muodot kansalaisvaikuttamisen ja -painostamisen muodossa asettavat haasteen myös journalisteille. Journalismin ihanteina on pidetty totuudenmukaista tiedonvälitystä, yhteiskunnan kriittistä tarkastelua ja sananvapauden edistämistä (Hemánus 1990, 30). Kaikki tämä joutuu koetukselle konfliktin keskellä.

2) Journalististen tarinoiden kulutus ja vastaanotto ovat kiinnostaneet konfliktin osapuolia ideologisista syistä. Identiteettikamppailu Israelissa ja Palestiinalaisalueella saa vahvan nationalismin ja patriotismin piirteet. Samalla osapuolet tarjoavat vastaidentifikaatioita esimerkiksi länsimaissa vallitsevaa islamofobiaa, terrorismin pelkoa tai vaikkapa miehittäjän ylettömän väkivaltaisuuksien mielikuvaa hyödyntäen. Journalistien käsitys ammatti-identiteetin kyvystä suojata kaikelta mahdolliselta pahalta ja painostukselta kaipaa tarkennusta konfliktin valossa. Osoitan tässä tutkimuksessa, että kyseessä on ennemminkin hybridinen identiteetti (kuvio 10). Journalisti identifioituu tilanteen mukaan israelilaisten ja palestiinalaisten viesteille.

3) Tutkimukseni löytöihin kuuluu myös tutkimusaineistojen yhdistelyn, aineistotriangulaation, tuottama tieto journalistien vastastrategian mahdollisuuksista. Israelin ja palestiinalaisten konfliktin tutkimusaineistosta löytämäni ammatilliset selviytymiskeinot saattavat auttaa sodista ja konflikteista raportoivia journalisteja. Muistutan uudelleen, että pitkäkestoisessa ja edelleen jatkuvassa konfliktissa mediasodan keinot muuttuvat ja uusiutuvat identifioitumis-kamppailussa.

7.1. Toimittajien hybridiset identiteetit konfliktin keskellä

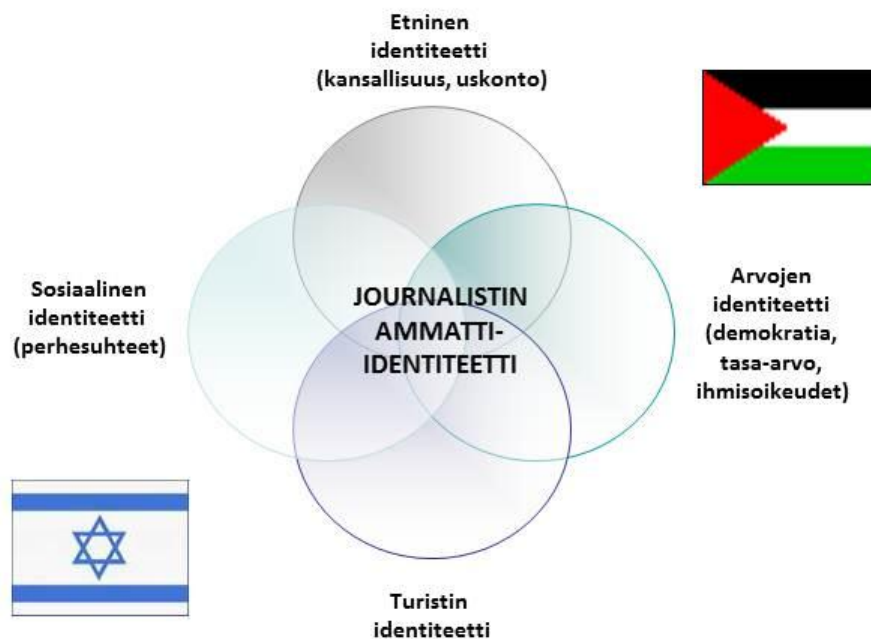
Propagandakoneistot tarjoavat samaistumista ”meihin”, ”niiden” sijaan. Toimittajan identifioituminen koostuu yhden sijaan monista identiteeteistä, jotka saattavat olla ristiriidassa keskenään tai jopa yhteensopimattomia. (Hall 1999, 22) Pysyvien identiteettien lisäksi Israelin ja palestiinalaisten konfliktissa voi havaita hybridisiä eli päällekkäisiä identiteettejä. Ammatti-identiteetti on käsitys itsestä ammatillisena toimijana: millaiseksi toimittaja ymmärtää itsensä suhteessa työhönsä tai millaiseksi ulkomaantoimittajaksi hän haluaisi esimerkiksi tulla. Ammatilliseen identiteettiin kuuluvat myös käsitykset siitä, mihin ihminen kokee kuuluvansa ja samaistuvansa, mitä työssään pitää tärkeänä ja mihin sitoutuu. (Kolari 2009, 153) Ammatti-identiteetti voidaan nähdä ikään kuin toimittajan selkärangana, sen arvoina ja eettisinä ulottuvuuksina, vaikka identifioituminen voikin vaihdella tilanteen mukaan (kuvio 11). Jos toimittaja esimerkiksi keskellä tulitaistelua näkee kiviä heittelevän palestiinalaislapsen haavoittuvan tai kuolevan tarkka-ampujan luodista, hän pystyy ammatti-identiteettinsä takia toimimaan tilanteessa. Kotimaan identiteettinsä avulla toimittaja voi ymmärtää sotilaan ja armeijan järjestyksenpidon luonteen, mutta sosiaalinen identiteetti (perheellisyys) saattaa identifioida hänet palestiinalaisen perheen kokemukseen.

Ulkomailla työskennellessään toimittajan kirjeenvaihtajan ammatti-identiteetti on keskeisesti esillä, mutta hän saattaa omaksua myös vaikkapa perheellisen, turistin, historioitsijan, siviilioikeuksien puolustajan, ay-aktiivin, ateistin, shoppailijan tai suomalaisen identiteetin matkansa aikana. (Sen 2009, 10–11) Tutkimusaineistoni pohjalta identiteetissä on monia ulottuvuuksia, jotka saattavat tilanteiden mukaan saada erilaisen painoarvon ja merkityksen. Selvitän näitä erilaisia hybridisen identiteetin ulottuvuuksia. Tutkimusaineisto auttaa myös löytämään toimittajien identifioitumisen elementtejä, jotka vaikuttavat journalistiseen lopputulokseen:

- ammatti-identiteetti
- identifioituminen israelilaisten ja/tai palestiinalaisten tilanteeseen
- sosiaalinen identiteetti (perheellinen, sinkku, isä tai äiti)

- etninen identiteetti (esimerkiksi uskonto tai kansallisuus)
- turistin identiteetti
- arvojen identiteetti (arvot ja asenteet)

Toimittajan identifioituminen konfliktiin

KUVIO 11. Hybridiset identiteetit konfliktin keskellä.

Identifioituminen israelilaisten tai palestiinalaisten viestiin jää kehyksen ulkopuolelle, koska toimittajat eivät välttämättä aina huomaa asettuneensa alttiiksi jommankumman vaikutusyrityksille. Vaikutusyritykset suostuttelusta painostukseen onnistuvat myös sitä helpommin, mitä kokemattomampi journalisti on ammatti-identiteetiltään ja Lähi-idän tuntemukseltaan. Tutkimukseni mukaan kaikki Palestiinassa työskennelleet toimittajat kokivat tulleen vaikutusyritysten kohteeksi. Painostusta on koettu erityisesti jutun julkaisemisen jälkeen välittömänä palautteena ja sitä ovat pääsääntöisesti jatkaneet Israelin ystävät.

Kenttätutkimuksissa hybridisen identiteetin osatekijöiksi on noussut arvojen identiteetti ja toisaalta etninen identiteetti, joka kohoaa ammattilaisuuden rinnalle varsinkin paikallisten toimittajien mukaan. On vaikea olla niin sanotusti "vain" journalisti, kun vastapuoli tappaa omia kansalaisia. Kansainvälisten kirjeenvaihtajien ja ulkomaantoimittajien puheessa arvojen identiteetti nousi esiin vahvana, samoin lapsiin, äiteihin tai yleisesti siviileihin kohdistuvan väkivallan kaltaiset ihmisoikeusloukkaukset. Lisäksi tämänkaltaiset väkivallanteot nostivat sosiaalisen identiteetin pinnalle, kun kirjeenvaihtaja oli huolissaan oman perheensä turvallisuudesta painostusyritysten keskellä. Tutkimukseni aikana haastattelin myös kahta laskuvarjojournalistia. Heidän haastattelunsa, empiiriset havaintoni alueella vierailevista journalisteista ja kirjeenvaihtajien kommentit vahvistivat käsitystäni turistin identiteetistä.

Itse siinä ei voi kuin pitää korvat ja silmät auki, ja yrittää havaita siellä kulttuurisia koodeja ja toisaalta joskus käyttäytymällä kulttuurin vastaisesti. Näin ne rajat huomaa. Esimerkiksi Hamasin tiedottajia haastatellessani huomasin, että kulttuurin rajat tulevat nopeasti vastaan. Kirjoitin jutun, jossa toin esille sen, että jos toimittaja kysyy hyvin suorasukaisia kysymyksiä, se voi aiheuttaa pieniä ongelmia. Eli toin jutussa esiin kulttuurin yhteentörmäyksen. (Toimittaja 8)

Kulttuurituntemus joutuu koetukselle viikon juttumatalla, jonka aikana joka päivä syntyy vähintään yksi journalistinen tuotos. Tämä pitää paikkansa etenkin, kun matka on vasta ensimmäinen tutustuminen alueelle tai toinen varsinainen juttumatka. (Toimittaja 8)

Globaalit sosiaalisen median verkostot tarjoavat mahdollisuuden päällekkäisiin identiteetteihin (Linjakumpu 2009, 166). Bloggaaja tai Facebook-aktivisti voi olla samanaikaisesti asiantuntijakirjoittaja, amatööri-toimittaja ja ystävilleen tietoa tarjoava verkkopäiväkirjan pitäjä (Heinonen ja Domingo 2009, 68–69). Israelin ja palestiinalaisten konfliktissa toimittajan identifioitumista koetellaan globaalien sosiaalisen median verkostoissa ainakin kolmella tavalla: ammattimainen journalismi haastetaan tarjoamalla joko kilpailevaa tai täydentävää tietoa (Heinonen

ja Domingo 2009, 83); journalistiset tuotokset omataan propagandaksi; toimittajan työtä arvostellaan ja mustamaalataan sekä tarjotaan ”oikeaa totuutta” (Toimittaja 3 ja 5). Kuten luvun kuusi tapaukset omalta osaltaan osoittavat, mediataistelun propagandaa tai vääristelyä on lähes mahdotonta torjua sosiaalisessa mediassa, vaikka median viestit eivät aina nousisikaan joukkoviestinnän agendalle.

7.2. Toimittajien vastastrategiat

Toimittajien kulttuurinen tuntemus kuvastuu ensi kertaa Israeliin matkaavien suomalaisten journalistien konkreettisina kysymyksinä: kannattaako lentää Helsingistä Tel Aviviin vai Jerusalemiin? Ketä kannattaa haastatella Betlehemissä? Eikö ole vaarallista mennä Länsirannalle? Miten pääsen helpoimmin Jerusalemista Gazaan? Miksi alueelle ei saada rauhaa? Eivätkö palestiinalaiset voisi rauhoittua ja lopettaa pommi-iskut?

Samalla kun kansalaisjournalismi, mielipiteet ja vahvan yksipuolinen propaganda-aineisto leviää internetissä, on uudesta mediasta tullut myös journalistien ympärivuorokautinen julkaisukanava ja ennen kaikkea tietolähde. Itsepalveluun tottunut tiedonhankkija on haaste myös journalisteille, sillä on yhä enemmän asiakkaita, jotka tietävät asian taustat toimittajaa paremmin. Monet tiedotusvälineet ovat vastanneet uuden median haasteeseen julkaisemalla näköislehtiä tai uusimalla radio- ja tv-ohjelmia internetissä. Samalla toimittajia on rohkaistu blogien pitämiseen. On varmasti hyvä, että perinteiset tiedotusvälineet ovat löytäneet uusien jakelukanavien äärelle. Kritisoida niitä voi siitä, osaavatko ne hyödyntää täysipainoisesti internetin ja kansalaisjournalismin mahdollisuuksia.

Ensinnäkin lehdet, televisio ja radio voisivat lisätä kansalaiskeskustelua nostamalla esiin verkossa käytävää keskustelua. Monia uutisaiheita käsitellään internetissä paljon syvällisemmin, analyttisemmin, kriittisemmin ja perusteellisemmin kuin päämedioissa. Toiseksi vaikkapa blogien pitäjien joukossa on yhä enemmän kirjoittajia, joiden asiantuntemusta voisi hyödyntää lehti-, radio- ja tv-jutuissa. En väitä, etteikö tätä tapahtuisi jo, mutta vuorovaikutus voisi olla vilkkaampaa.

Kolmanneksi toimitusten kannattaisi organisoida työtään niin, että nimetyt toimittajat seuraisivat internetissä käytävää keskustelua (lähinnä blogeissa ja mielellään muissakin kuin vain pääministerin blogissa) ja yhteisöpalvelujen ryhmissä syntyvää kansalaisvaikuttamista. Monet mediatatolot luovat esimerkiksi Facebookin yhteisöpalveluihin erilaisia markkinointikanavia ohjelmilleen tai yhtiölleen, vaikka tärkeämpää voisi olla erilaisten ryhmien ja kansalaiskeskustelun seuraaminen sekä sen esille nosto. Internetin ilmaisuus estää mediataloja menemästä mukaan toimintaan, josta ei ole suoraa kaupallista hyötyä. Toisaalta halutaan varmistaa oman jakelukanavan olemassaolon oikeutus ja tulevaisuus, eikä mainostaa liikaa muita jakelukanavia.

Neljäs tekijä on ollut uusien medioiden käyttö lähteenä, missä journalistit ja toimitukset ovat olleet yllättävän konservatiivisia. Oikeastaan vasta kriisiviestinnän tilanteet, joissa viranomaisten viestintä ei ole toiminut, ovat pakottaneet toimitukset luottamaan myös tekstiviestien ja verkkoviestinnän lähteisiin. Tsunamin aiheuttama luonnonkatastrofi Thaimaassa vuonna 2004 oli ensimmäinen suuri mediatapahtuma, jossa aktiiviset kansalaiset saivat tekstiviestien ja verkkosivustojen avulla (sukellus.fi tai www.thairy.net) selville onnettomuuden laajuuden, medioiden vasta odotellessa viranomaisten tiedotuksia asiasta. (Huhtala, Hakala 2007, 75–77) Medioita voisi rohkaista etsimään erilaisia vaihtoehtoisia lähteitä myös normaalissa työssään. Joulukuusta 2008 tammikuuhun 2009 kestäneen Israelin Cast Lead - sotilasoperaation aikana tiedonhaussa pitäydyttiin uutistoimistoihin, omaan Gazan rajalla odottaneeseen kirjeenvaihtajaan tai ”päivystävään majuriin”. Vasta viimeisten päivien kuluessa puhelimen päähän löydettiin YK:n ja Kirkon Ulkomaanavun projektityöntekijöitä. Hyökkäyksen kohteena olevien gazalaisten ääntä ei kuultu ollenkaan.

Yleisesti erilaisilla konfliktialueilla työskentelevät toimittajat kaipaavat vahvempaa ohjeistusta ja koulutusta kriisialueella työskentelyyn, valmisteluja ennen konfliktin keskelle menoa, ja toisaalta palautekeskustelua kentältä palaamisen jälkeen. Pakollinen turvallisuuskoulutus, opastus viestintäteknologian käyttöön ja menettelytapasäännöt koettiin myös tärkeiksi. (Kramp 2011) Krampin tutkimuksessa erityistä arvoa annettiin BBC:n ja Journalistit ilman rajoja -oppaalle (BBC Guideline ja RSF-Journalistit ilman rajoja).

Oma etnografinen havainnointini ja haastatteluni osoittavat konfliktin ja kriisin keskellä työskentelyn olevan haastavaa. Se ei tarkoita, että journalistin pitäisi alistua propaganda- ja PR-koneiston vietäväksi, vaan että voimme oppia Israelin ja palestiinalaisten konfliktista vastastrategioita journalismin painostusyrityksiin.

Luostarinen on luonut kattavan listan vaikutusyrityksistä ja näiden vastareaktioista kirjassaan *Mielen kersantit* (1994). Lähi-idän empiirisen aineistoni ja kenttähaastatteluideni pohjalta tunnistan tärkeäksi kaiken, mikä tukee journalistista itsenäisyyttä ja vaikutusyritysten torjumista. (Luostarinen 1994, 91) Luostarista edelleen mukaillen journalistin menestyksekkäs työskentely konfliktin keskellä muodostuu monista osatekijöistä. Kun näkökulmaa tarkennetaan erityisesti Israelin, Länsirannan ja Gazan tilanteeseen, vastastrategioita voi ajatella alueelle matkaavien toimittajien muistilistana:

- 1. PROFESSIONAALI IDENTITEETTI**, jossa korkeakoulutasoinen koulutus, toimitustyön ymmärrys ja osaaminen antavat valmiuksia toimia konfliktin keskellä.

a) Kaikki ei selviä googlettamalla

Internet on hyvä renki, mutta huono isäntä. Internetin myötä tietolähteille pääsy on nopeutunut huomattavasti, mutta tiedon saatavuuden sijaan ongelmaksi on noussut luotettavan tiedon seulominen tietotulvasta. (Toimittajahaastattelu 13) Verkosta voi hakea ja etsiä tietoa hakurobottien ja linkkien avulla. Monella viranomaisella on omat verkkosivut ja tietopalvelut. Internetissä on myös tietoa, jota ei muualta löydy, kuten yksityishenkilöiden kotisivuja, uutis- ja postituslistoja ja sosiaalisia medioita. (Kuutti 2001, 88–89) Verkkoympäristö on lisännyt epäluotettavan tiedon uhkaa mediassa, sillä sieltä löytyvät tiedot voivat olla journalistisesti hyödyttömiä ja epäluotettavuudessaan jopa vaarallisia. Internetissä on erittäin matala julkaisukynnys eikä yksityisten kotisivujen, tietolähteiden tai uutisryhmien tiedoille ole luotettavuusvaatimuksia. Siten siellä on runsaasti ideologista, värittyä ja sponsoroitua aineistoa, jolla sivun ylläpitäjä pyrkii tavoittelemaan omaa etuaan. Siellä on myös päivittämätöntä ja vanhentunutta tietoa. (Kuutti 2001, 97–98)

Hakukoneiden tulokset voivat myös hämätä, sillä Googlen suosituimmat sivut voivat olla ostettuja tai hyvin linkitettyjä. Hyvin linkitettyjen sivujen merkitys kasvaa, mutta niiden suosion kriteerinä ei ole sivujen sisältö, vaan viittauksien määrä. Toisaalta Palestiinan kaltaiset poliittisesti arkaluontoiset aiheet saavat eri osapuolet taistelemaan siitä, kenen ideologia hakukoneessa tai Wikipediassa on uskottavampi, jolloin terve lähdekritiikki on tarpeen. Myös Lähi-idän mediasota on siirtynyt internetiin. Asiallisten sivustojen ohella on paljon propagandasivustoja, jotka ovat levittäneet aineistoaan YouTubeen ja Wikipedian tyyppisiin palveluihin saadakseen siitä uskottavampaa ja luotettavampaa.

Lisäksi googlettaminen vaatii hieman suurempaa ponnistelua kuin vain sivujen hakemista. Olennaista on, mitä löytämillään tiedoilla tekee. Human Rights Watchin ja Amnestyn sivuilta voi löytää järjestön kokoamia arkistoja, raportteja ihmisoikeusloukkauksista tai maakohtaisia vuosiraportteja. Israel–Palestiina-konfliktin tapauksessa ne ovat synkkää luettavaa, mutta kertovat voimasuhteista ja voiman käytöstä osapuolten välillä. Internet on korvaamaton työväline, kun haetaan tietolähteitä, haastateltavia tai järjestöjen yhteystietoja. Niissäkin on rajoituksensa, sillä kaikilla ei sivustoja ole tai ne ovat vain hepreaksi tai arabiaksi.

b) Tunne itsesi

Kriisialueella tilanteet vaihtelevat nopeasti. Yhtäkkinen taistelutilanne saattaa laantua rauhalliseksi jaksoksi, ja rauhallisuus saattaa yhtä nopeasti päättyä pommi-iskuun ja kostoiskuihin. Vieraassa kulttuurissa toimittaja kohtaa pelkonsa, sympatiansa, vihansa ja epävarmuutensa vahvemmin kuin tutussa kotiympäristössä. Pahimmillaan toimittaja välittää omat tunteensa suoraan katselijoille, kuuntelijoille tai lukijoille, mikä ei välttämättä palvele eikä auta ymmärtämään kriisitilannetta sen enempää; se avaa ehkä enemmänkin suomalaistoimittajan sielunmaisemaa kuin kriisin todellista tilannetta. Tämä ei tarkoita, että toimittajan olisi piilotettava tunteensa, mutta ylidramatisoidessaan tilanteita hän vääristää niitä sen sijaan, että auttaisi ymmärryksen rakentamisessa. Viholliskuvien takana on usein väkivallan leimaama kohtalo ja todellisen vääryyden kokemus sekä sukupolvien saatossa siirretty tunnemuisti siitä, mitä ”ne tekivät meille”. (Askola 2002,125) Kun lähes jokaisen

palestiinalaisen perheessä on kokemus israelilaisesta vankilasta, vääryyden kokemus on hyvinkin hallitseva tunne. Toimittajan on omalla kohdallaan hyvä pohtia suvaitsevaisuutta, erilaisuutta sekä vääryyden kokemusta, jotka joutuvat kokemukseni mukaan kaikki koetukselle Lähi-idän kriisitilanteessa.

2. AMMATILLINEN JA OIKEUDELLINEN SUOJA voi tarkoittaa niinkin yksinkertaisia asioita kuin jatkuvaa yhteydenpitoa kotimaan toimituksen ja kentällä olevan toimittajan välillä. Kentällä oleva toimittaja on varustettava riittävin välinein, jotta työ onnistuu, eikä häntä tulisi unohtaa. Toimittaja on suojattava muun muassa vakuutuksin, luotiliivein, kypärin ja jopa panssaroiduin ajoneuvoin. Hänellä on oltava oman mediayhtiön, suurlähetystön, kansainvälisen journalistiliiton (kollegojen) tuki painostuksen, uhkailun tai kuulustelun keskelle joutuessaan.

3. INFORMAATION SAANNIN JA KÄYTÖN MAHDOLLISIMMAN SUURI LAINSÄÄDÄNNÖLLINEN JA KULTTUURINEN VAPAUS SEKÄ JULKISUUDEN ALUEEN SUURUUS

Israelin ja Palestiinan itsehallinnon suhteen ulkomaalaisilla toimittajilla on harvoin ongelmia tiedonsaannin kanssa, mutta eri asia on, osaavatko he aina kysyä oikeita asioita tai hahmottaa kokonaiskuvan.

4. PYRKIMYS OMAN AGENDAN, LÄHTEIDEN JA AIHEIDEN LUOMISEEN

Tähän ei riitä toimittajan perusammattitaito, vaan se edellyttää ”kotiläksyjen” tekemistä, eli alueen tilanteeseen perehtymistä ja taustoittamista.

a) Valitse näkökulma

Israelin ja Palestiinan konfliktilla on pitkä ja monimutkainen historia, jossa toimittajat valitsevat identifioitumisen ja näkökulman. Kuinka esittää vaikea kysymys tiiviisti muutamassa minuutissa ja hyvällä visuaalisella kuvalla varustettuna, jos oma tietämys alueesta on pintapuolista ohuen kulttuurintuntemuksen ja perehtymisen takia?

Omaa kirjeenvaihtajaa tai toimittajaa ei ole aina mahdollista lähettää seuraamaan konflikteja. Kustannuksetkin jäävät murto-osaan, kun materiaalit ostetaan kansainvälisiltä tietotoimistoilta. Kääntöpuolena on, että seuraamme maailman kriisipesäkkeitä usein angloamerikkalaisin silmin kansainvälisten uutistoimistojen ja medioiden valintojen ohjatessa tiedotusvälineidemme ulkomaanuutisten valintaa (Sipola 1998,88). Meille ovat ehkä tärkeitä pohjoismaisista arvoista nousevat asiat, kuten ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, sanan- ja ilmaisunvapaus, hyvinvointivaltio. Kun Lähi-idän alueella ei ole suomalaista kirjeenvaihtajia, toimitusten on opittava suodattamaan amerikkalaisten uutistoimistojen tärkeinä pitämiään arvoja. Se, mitä asioita ja niiden puolia jutuissa nostetaan esiin, riippuu siis ennen muuta siitä, miten suomalainen toimitus punnitsee niiden uutisarvoa. Uutisarvo riippuu toki myös siitä, millaiseksi toimitus käsittää kyseisistä seikoista vallitsevan arkiymmärryksen. Uutiskriteereistä, vallitsevaksi uskotusta arkiymmärryksestä ja muistakin tekijöistä riippuu, mikä valitaan kulloisenkin jutun kärjeksi ja laajemmin juonirakenteeksi, jolloin myös lyödään lukkoon kehys, jossa käsiteltävää tapahtumaa tai asiaa merkityksellistetään siitä esiin otettujen puolien osalta. (Pietilä 1997, 137) Toimitusten kirjeenvaihtajaverkoston asema ja tiheys ovat sisällöllisiä ja ideologisia päätöksiä globaalissa uutismaisemassa.

On turvallista valita aiheensa tietotoimistojen ja suurimpien mediatalojen agendan mukaan. Uutisten toistaminen sellaisenaan luo journalistisiin konventioihin entistä enemmän vakuuttavuutta: ”Kerroimme sen niin kuin muut merkittävimmät uutistoimistot.” Tällaisissa tilanteissa olisi silti syytä arvioida tietolähteet ja näiden tarkoitukset hyvin perusteellisesti, jopa kyynisesti, sekä miettiä oma vahva näkökulma aiheeseen. Vääristymät voivat toistua niin usein, että ne muuttuvat totuudeksi ja totuudelta näyttäväksi myyteiksi. Mediat pyrkivät minimoimaan virheitä toimimalla samalla tavalla, jolloin journalistinen aineisto kapenee vastaanottajan päässä moniäänisyydestä yhdenlaisiin ääniin. Vastaanottajan kyky arvottaa saamaansa tietoa oman maailmankuvansa varassa joutuu koetukselle.

b) Epäile aina tiedottajia

Tiedotustoiminta on luonteeltaan selkeän tavoitteellista: viestintä tukee organisaation tavoitteiden toteutumista ja positiivisen mielikuvan luomista. Tiedottajat ovat hyviä tietolähteitä, kun haetaan oikeaa viranomaistahoja tai haastateltavaa. Israelissa heitä on toimittajien käytössä kohtuullisen laajasti niin ministeriöissä, hallituksessa, poliisissa kuin armeijassakin. (Tiedottaja 2) Tiedottajiin pätee sama varoitus kuin verkkoympäristöönkin, eli hyvä renki, huono isäntä. Spokesman puhuu nimensä mukaisesti jonkun puolesta. Asiallisen näköinen tiedotusmateriaali sisältää usein toispuolisen, rajoittuneen näkökulman kriisiin.

c) Hae luotettavia lähteitä

Tsunami-onnettomuuden kuluessa ja varsinkin sen jälkeen on keskusteltu paljon journalistien tavasta tukeutua viranomaislähteisiin. Yhä enemmän lähteinä uskalletaan käyttää muitakin tahoja. Kun esimerkiksi Suomessa Jokelan ja Kauhajoen koulusurmien yhteydessä viranomaisten oma tiedotustoiminta ei täysin vakuuttanut, uutiskilpailu pakotti turvautumaan tavallisten kansalaisten (oppilaiden) silminnäkiöhavaintoihin ja kokemuksiin. Oma kokemukseni Lähi-idän kriisitilanteessa työskentelystä osoittaa, että *viranomaislähteiden sijasta on paljon muitakin luotettavia lähteitä*. Lähteiden tarinat on kuitenkin syytä tarkistaa. Aina kaikki ei johdu miehityksestä, eivätkä asialla aina olekaan palestiinalaisterroristit, vaan joskus ihmisuhreja vaatineen tapahtuman taustalla voi olla aito onnettomuus. (Toimittaja 4) Viranomaislähteiden lisäksi löytyy paljon erilaisia lähteitä. Esimerkiksi Gazan hyökkäyksen yhteydessä tammikuussa 2009 YK:n alainen UNWRA levitti ensiarvoisen tärkeää tietoa työntekijöidensä kautta. (Viestinnän asiantuntija 2) Lähteitä voivat olla myös paikalliset kansalaisjärjestöt, ihmisoikeusjärjestöt, kansainvälinen Punainen Puolikuu, kirkot, solidaarisuusaktivistit tai suomalaiset kehitysyhteistyöprojektien toteuttajat. Kaikki edellä mainitut ovat lähellä israelilaisten ja palestiinalaisten arkea, minkä lisäksi heillä on lisää tietoja tai tietolähteitä.

Joskus viranomaislähteet valehtelevat ja kertovat osatotuuksia piilotellakseen sotilasoperaation valmistelua tai salaista neuvonpitoa osapuolten välillä.

Paikallinen fixeri eli avustaja saattaa useimmiten olla välttämätön, jopa korvaamaton, sillä hyvällä avustajalla on kontakteja ja verkostoja, joiden kautta tiedonhankinta helpottuu. Fixereilläkin on tosin rajoitteensa. Israelilainen avustaja on yleensä kontaktoitunut hyvin israelilaiseen yhteiskuntaan ja palestiinalainen taas itsehallintoalueen todellisuuteen. (Toimittaja 8)

Vähäisimmillään fixeri saattaa olla paikallinen taksikuljettaja, joka tuntee alueen hyvin ja saattaa journalistin tämän toivomalle paikalle ja tiedonlähteelle.

Lähteisiin kuuluu myös oma *verkostoituminen paikallisten ja muiden ulkomaalaisten toimittajien kanssa*. Alueella toimii ulkomaalaisten toimittajien yhdistys, joka edustaa kansainvälisten mediatalojen neljäsataa Israelista, Länsirannalta ja Gazasta raportoivaa toimittajaa. (FPA 8.10.2009)

Omat havaintoni toimittajien solidaarisuudesta vaikeissa työolosuhteissa liittyvät Syntymäkirkon piiritykseen Betlehemissä keväällä 2002. Keskinäinen tietojenvaihto on varsin tärkeää tapahtumien vyöryessä nopeasti taistelukentällä. Vaikka toimittajat kilpailivatkin keskenään, he tarkistivat usein toisiltaan, ymmärsivätkö he tapahtumien kulun samalla tavalla. Toimittajilla oli myös esimerkiksi puhelinyhteys syntymäkirkkoon, jonne palestiinalaistaistelijat olivat suojautuneet. Vaikka yhteys oli yhden suuren kansainvälisen mediatalon järjestämä, sen kautta saatuja tietoja annettiin kollegiaalisesti kaikille läsnä oleville toimittajille.

Taistelutilanteissa verkostoituminen voi olla myös tae omasta työturvallisuudesta. Toimittajien keskinäinen solidaarisuus näkyy suojavaarusteiden lainaamisessa tai siinä, miten uhkaavassa tilanteessa muistetaan auttaa myös pienen mediatalon freelancer -avustajaa.

Hyvin usein toimittajat unohtavat, että tutkijoilla voisi olla roolinsa Lähi-idän tiedontulvassa. Alueen asiantuntijoita ja tutkijoita löytyy Suomesta niin kansainvälisen politiikan kuin monien muidenkin tieteenalojen sisältä. Media kaipaa tutkijalta suoria vastauksia: kyllä vai ei. Se, mikä on selkeää ja oleellista tietoa riskejä puntaroivalla tutkijalle tai asiantuntijalle, on toimittajalle hämmentävän ristiriitaista ja epäselvää. ”Päivystävä dosentti” saattaa usein

kuitenkin löytyä puhelinsoiton päästä. Soitto voi lisätä toimittajan ymmärrystä aiheesta tai jopa torjua virheellisen tiedon tulkinnan valmistellussa uutisessa.

Toisaalta tutkijan ja asiantuntijan on hyvä muistaa omat oikeutensa toimiessaan median kanssa. Haastateltavalla on oikeus tietää, onko kyse siteerattavasta haastattelusta vai taustahaastattelusta ja mihin välineeseen toimittaja juttuaan tekee. Valmiin jutun tarkistaminen on useimmiten mahdollista, ellei kyse ole suorasta lähetyksestä.

5. PYRKIMYS ITSENÄISEEN TIEDONHANKINTAAN,

AIKATAULUPÄÄTÖKSIIN, EDITOINTIIN JA KOMMENTOINTIIN

Ainakin uutisjournalismissa toimitustyötä vaivaa jatkuva kiire. PR-koneistot tietävät tämän, mistä syystä vaikutusyrityksien yksi muoto on tarjota valmiita armeijan suojarahusteita tai materiaaleja sekä haastateltavia ja ”asiantuntijoita” erityisesti suoriin lähetyksiin.

a) Mene paikalle ja havainnoi itse

“You have to believe all what you see, half what you read and none of what you hear.” (Toimittaja 13) Paikalle meneminen ei aina ole kovin yksinkertaista, sillä oma henki tai työturvallisuus voi olla uhattuna, tai toimittajan liikkumiselle on voitu asettaa rajoituksia.

Toisen intifadan aikana Israelin armeija vaati toimittajia allekirjoittamaan Gazan tarkastusasemalla paperin, joka vapautti armeijan vastuusta, mikäli toimittaja kuolisi Gazassa vieraillessaan armeijan tulitukseen. Tästä välittyi mielikuva, että jos toimittaja päätti mennä Gazaan, hän joutui Israelin armeijan tähtäimeen.

Diplomaattisen painostuksen jälkeen paperista luovuttiin, mikä ei kuitenkaan ole tarkoittanut, ettei toimittajan työ Israelissa ja Palestiinan itsehallintoalueella olisi välillä vaarallista. Välillä pelolla uhkaillaan sellaisinakin rauhallisina aikoina, jolloin mitään syytä siihen ei löydy.

Ammatillisuuden säilyttäminen checkpointeilla eli tarkastusasemilla ei ole journalistille aina helppoa. Ympärillä olevat vartiotornit, valonheittäjät, piikkimatot, muurit, piikkilangat ja sotilaat rynnäkkökivääreineen sekä henkilökohtaiset tarkastukset luovat mielikuvaa vankilasta tai jostain hyvin

epätavallisesta paikasta. Checkpointien takana elävien palestiinalaisten täytyy olla jotenkin vaarallisia tai lainsuojattomia, sillä eihän ketään muuten suljettaisi sellaisten turvallisuustarkastusten taakse.

On tärkeää, että tietolähteet eivät muodostu vain paikallisista englanninkielisistä tiedotusvälineistä tai tiedottajista. Tärkeämpää on mennä ensisijaisen tiedonlähteen luo, haastatella silminnäkijöitä ja osapuolia, ja paitsi tehdä itse havaintoja tapahtumista myös luottaa omiin havaintoihinsa. Toimittajan tulisi luoda tilaa tarinoille, antaa mahdollisuus ja lupa puhumiseen omaan tahtiin ja tyyliin. Lisäksi toimittajan pitäisi kuunnella enemmän ja kysellä vähemmän, ja kysyessään jäsentää maailmaa oman maailmankuvansa mukaan, ei toisen. Toimittajille nämä eivät ole helpoimpia mahdollisia neuvoja, kun tietoa pitäisi saada nopeasti toiselta ihmiseltä. (Toimittajat 1 ja 7)

Lähi-idän kulttuurissa on toisenlainen aikakäsitys ja kuuntelemisesta voi olla enemmän apua kuin kyselemisestä. Varsinkin palestiinalainen kulttuuri on äärimmäisen rikas tarinankerronnan kannalta. Se on toisaalta myös hidastempoinen: ensin juodaan kahvit ja teet, sitten maistetaan vastaleivottua leipää tai jopa syödään yhdessä. Ennen asiaan menemistä on siis tutustuttava kunnolla. Siinä vaiheessa, kun länsimaalainen toimittaja on uupunut vieraanvaraisuuden ja tutustumisen alle, alkaa haastateltava olla vasta valmis haastatteluun. Tutustumisen tarkoitus on ollut selvittää toimittajan taustaa: mistä hän tulee, mitä hän tahtoo, mikä on haastattelun tarkoitus. Palestiinalaiset ovat taitavia tarinankertojia ja liioittelijoita. Siksi omat empiiriset havainnot ovat korvaamattomia (Toimittaja 4).

6. PYRKIMYS VASTUSTAA SUOSTUTTELEVIA, RAJOITTAVIA TAI PAKOTTAVIA JULKISUUDEN HALLINNAN KEINOJA

On hyvä lähtökohta, että aineiston houkuttelevuuden ei tule sivuttaa journalistisia kriteerejä.

a) Kuuntele kulttuuria

Kulttuurien törmäystä tai väärinymmärrystä voidaan avata jäävuori-metaforalla. Jäävuoren huippu kuvaa tasoa, jolle turisti pääsee parin viikon matkalla: hän

osaa muutamia sanoja alueen kieltä, osaa tinkiä basaarikujan kauppiaiden kanssa ja tuntee tärkeimmät nähtävyydet. Yleisesti tunnettuja kulttuurin ilmenemismuotoja ovat esimerkiksi ruoka, kieli, vaatetus tai käytöstavat. Nämä ovat melko helposti opittavissa. Jäävuoren tavoin suurin osa kulttuurista on kuitenkin pinnan alla näkymättömissä ja vain murto-osa pinnalla näkyvissä. (Salo-Lee 1996, 7)

Jäävuoren huipun jälkeen tulee taso, joka näkyy vielä veden pinnan yläpuolella. Se saavutetaan työskentelemällä vuoden tai kaksi alueella paikallisten kanssa, jolloin sanavarastoa on karttunut, alueella osaa liikkua, politiikkaa käsittelevää keskustelua ymmärtää ja osaa yleisesti ottaen käyttäytyä ”maassa maan tavoin”. Veden alle jää jäävuoren perusta – se, mihin myös tietämättämme usein törmäämme. Perustalla tarkoitan useiden vuosien kokemusta kulttuurista, jolloin ymmärretään syvällisesti kulttuurin tavat, traditiot, uskomukset ja aikomukset. Silloin osataan lukea myös kulttuurissa piilevää hiljaista tietoa, eikä enää turistin tavoin eksytä sokkeloisille kujille.

Ihmisten (toimittajien) tulkinnat ovat useimmiten arvoväritteisiä, niihin liittyy arviointi siitä, onko jokin hyvää tai pahaa, kaunista tai rumaa, kohteliasta tai epäkohteliasta, loogista tai epäloogista. Kulttuurienvälisissä viestintätilanteissa omaa kulttuuria käytetään mittapuuna. Arvioinnit ovat etnosentristisiä, jolloin oman kulttuurin kaltaista pidetään normaalina ja oikeana, omasta kulttuurista poikkeava taas vastaavasti epänormaalina ja vääränä. (Salo-Lee 1996, 24)

Kulttuurienvälisissä vuorovaikutustilanteissa tutut merkit voivat sen sijaan saada erilaisen sisällön, eikä oman kulttuurin ”suunnistamisjärjestelmä” toimi odotetulla tavalla. Ellei eroja tunnisteta, väärinkäsitykset ovat mahdollisia ja väärinkäsitysten toistuminen toimittajan jutuissa enemmän kuin todennäköistä. (Salo-Lee 1996, 24)

Meillä individualismi on äärimmäisen korostunutta. Yksilön tarpeet, toiveet ja vaatimukset yritetään huomioida yhteiskunnassa mahdollisimman hyvin. Lähi-idän tilanteessa yksilöllisyydellä ei ole merkitystä, tärkein ja keskeisin rooli on yhteisöllä. Yksilön oma toiminta tai ajattelu on aina alisteista yhteisölle, oli kyse sitten perheestä, suvusta tai yhteiskunnasta. Israelilaisessa yhteiskunnassa

yksilöllisyys on voimakkaampaa, mutta kaikissa keskeisissä kysymyksissä ratkaisevat yhteiskunnassa juutalaisyhteisön normit ja näkemykset.

Palestiinalaisten elämää ohjaavat suvun ja perheen normit.

Toimittajan tiedonhankinnassa kannattaa olla tietoinen tietyistä tapakulttuurin muodoista, jos haluaa päästä tiedonlähteille tai onnistua tiedonhankinnassa ja haastatteluissa. 1) Ultraortodoksit tai islamistit eivät aina suhtaudu suopeasti kameroihin tai innostu toimittajasta, jonka pukeutuminen ei peitä käsiä ja jalkoja, selästä tai vatsasta puhumattakaan. Naista ei myöskään kätellä, mikä ei ole henkilökohtainen loukkaus, vaan tapakulttuuriin liittyvä paikallinen erityispiirre. 2) Tabuja ovat esimerkiksi seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvät kysymykset ja perheen sisäiset asiat (kunniamurhat, abortit, adoptiot). Näihin kysymyksiin asianomaisilta on usein mahdotonta saada vastauksia.

Asiantuntijoita löytyy sen sijaan sosiaalityötä tekevistä kirkkojen työntekijöistä, yliopiston tutkijoista ja kansalaisjärjestöistä, tai viranomaisista. 3)

Arabikulttuurissa ajan käsite voi olla erilainen. Vaikka toimittajalle haastattelu voi olla mitä tärkein, haastateltava voi tulla tapaamiseen jopa useita tunteja myöhässä tai ei ollenkaan. Tätäkään ei kannata ottaa henkilökohtaisena loukkauksena, sillä haastateltavalle on voinut tulla jokin yllättävä este tai tapahtua muu mielenkiintoinen asia, mistä syystä tapaaminen on voitu joutua siirtämään tai perumaan.

b) Hae vaihtoehtoja journalismiin

Sotajournalismille on kriisialueella vaihtoehtoja, kuten monet journalistitkin ovat osoittaneet. Johan Galtungin rauhanorientaation malli on yksi näistä vaihtoehtoista (liite 9). Yksinkertaisimmillaan se on katseen siirtämistä konfliktin eliitistä (sotilaat, viranomaiset, hallitsijat, terroristit) siviilien arkeen ja äänen antamista äänettömille (Kempf 2003, 85). Uutisissa suositaan yleensä virallisia lähteitä ruohonjuuritason raportoinnin ja tapahtumaa prosessin sijaan. Kun virallisten tiedonlähteiden ja PR-koneistojen asettaminen etusijalle yhdistetään siihen, että suurin osa kansainvälisestä mediasta katsoo asioita kansallisista lähtökohdista, se pakostakin vääristää konfliktien esittämisen alttiudeksi puolustaa väkivaltaa. Suomalainen näkökulma voi olla esimerkiksi, että poliisi varjelee kansalaisia väkivallalta ja armeija puolustaa, ei hyökkää.

Tästä näkökulmasta käsin on paljon työläämpää ja kiistanalaisempaa ottaa selville esimerkiksi terroriteon tekijän motiiveja, mitkä seikat tapaukseen johtivat ja mitä vääryyttä tekijät kokivat kärsineensä.

Rauhanjournalismissa media voi konfliktin kolmantena osapuolena luoda mahdollisuuksia punnita väkivallattomia ratkaisuja väkivaltaisten taisteluiden tasapuolisen kuvaamisen sijaan (Kempf 2003, 83). Rauhanjournalismin pelisäännöt voi tiivistää ensinnäkin siihen, että kummallakaan osapuolella ei ole ehdotonta standardia totuudelle. Palestiinassa millään konfliktin osapuolella ei ole yksinoikeutta totuuteen. Toiseksi konfliktit on aina mahdollista käsitteellistää joko kilpailu- (VOITTO–HÄVIÖ) tai yhteistyöprosesseina (VOITTO–VOITTO), vaikka media tyypillisesti raportoikin pelin tai urheiluottelun näkökulmasta (Galtung 2008, 19). Kolmanneksi konfliktit voivat kääntyä rakentavaan suuntaan vain, jos ne käsitteellistetään VOITTO–VOITTO-mallin puitteissa. Neljänneksi sotakulttuuri suosii VOITTO–HÄVIÖ-malliin perustuvia tulkintoja. Viidenneksi rauhanprosessien tulee perustua luovuudelle: niiden täytyy antaa ääni äänettömille. Kuudenneksi rauhanjournalismin tulee tarjota vaihtoehtoinen motivaatiologiikka ja kanavoida viholliseen suuntautunut raivo itse sotaan suuntautuvaksi raivoksi. Seitsemänneksi rauhanjournalismin tulee ehdottomasti sitoutua kannattamaan kattavia standardeja totuudelle. (Kempf 2003, 85)

Olivat toimittajat tietoisia ratkaisuisistaan tai ei, suomalaisesta rauhanorientaation näkökulmasta on olemassa esimerkkejä. Helsingin Sanomien ulkomaantoimittaja Sami Sillanpää teki touko-kesäkuussa 2001 ”Lähi-idän arvaamaton arki” -juttusarjan, jossa hän ensin asui viikon palestiinalaisperheessä Länsirannalla ja sitten viikon juutalaisperheessä Israelissa (Sillanpää 10.6.2001). Sillanpää kertoi perheiden arjesta päiväkirjassa, joka julkaistiin päivittäin lehden sivuilla. Päiväkirjassa elettiin toisen intifadan aikaa. Juttusarja kertoi arjen kautta konfliktista enemmän ja moniulotteisemmin kuin monet kriisiuutiset alueelta. YLE:n freelance-kirjeenvaihtaja Leena Reikolla oli sama arkea ja siviilien elämää korostava näkökulma juttuja tehdessään. Journalismi voi olla ”siviilien” puolella ja itse asiassa kertoa sitä kautta paljon enemmän kriisistä kuin taisteluraporteilla.

Sotilaiden, poliisien, taistelijoiden ja johtajien sijaan siviilien arjen ääni kannattaa tehdä kuuluvammaksi. Perinteinen eurooppalainen uutisjournalismi keskittyy yleensä kansainväliseen politiikkaan, talouteen tai kriiseihin. Entä jos näkökulman vaihtaisikin talouden ja politiikan johtohenkilöiden sijaan kansalaisten kokemukseen? (Uskali 2003, 238).

Tarjota myönteisiä muutoksia kielteisten rinnalle. Uskali viittaa siihen, että joukkoviestinten välittämä kuva maailmasta on korostetun kielteinen (Uskali 2003, 245). Näin varmasti onkin toimittajien uutisoidessa jatkuvasti maailman epäkohdista. Toimituspolitiikka ja uutiskriteerit ohjaavat helpommin näkemään maailmaa kriittisesti silloinkin kun tarjolla olisi hyvää kerrottavaa. En tarkoita, että kriisin, konfliktin tai sodan keskellä pitäisi keksimällä keksiä ”kivaa” kerrottavaa, mutta esimerkiksi avun perillemeno tai ihmisoikeusjärjestöjen onnistumiset siviilien aseman suojelemisessa tarjoaisivat mahdollisia uusia lähestymistapoja kriisiuutisointiin.

Kyseenalaista uhkakuvia, joita myös osapuolten tiedotuskoneistot tarjoilevat medialle tarkoituksenaan demonisoida vastapuolta. Pahimmillaan kansainvälisessä mediajulkisuudessa näkyvät myös erilaiset ulkopuoliset radikaalit poliittiset toimijat ja terroristijohtajat, kun he ilmoittavat ajavansa itsenäistä palestiinalaisvaltiota. Heillä ei kuitenkaan ole palestiinalaisten valtakirjaa julkisuustempuilleen.

Uskali viittaa journalistien tapaan käyttää kielteisiä ilmaisuja: romahtaa, pudota, hajota, saartaa, vaarantaa, uhata, ontua, kangertaa. Näiden avulla voidaan mitätönkin tapahtuma saada näyttämään uutiselta. Uhkakuvia on helppo luoda, kuten vaikkapa Betlehemin syntymäkirkon piirityksen ”pommitehdas”-esimerkki osoittaa. Tarvitaan toimittajien itsekritiikkiä ja uskallusta kyseenalaistaa, sillä aina löytyy joku, joka hyötyy myös luomistamme uhkakuvista. Tämä pätee varsinkin silloin, kun uhkakuville ei ole todellista syytä. (Uskali 2003, 245)

Etsi vaihtoehtoisia ääniä. Sotaan, kärsimykseen, vihanpitoon ja kuolemaan keskittyvän uutisoinnin sijasta on mahdollista tuoda esiin kansalaisjournalistisia

tarinoita esimerkiksi siitä, miten Suomesta käsin voi vaikuttaa tapahtumien kehittymiseen (boikotit, sähköpostit poliittisille päättäjille, julkiset keskustelut, mielenilmaukset). Kansalaisjournalismin ja kansalaisjärjestöjen – rauhanliikkeiden, ihmisoikeusjärjestöjen, kirkkojen – äänen soisi kuuluvan samalla voimalla kuin sotilaiden, poliisien, taistelijoiden tai poliittisten johtajien.

Vaihtoehtoisuutta voi lisätä paitsi haastateltavien, myös aiheiden kirjoa lisäämällä. Olisiko mahdollista saavuttaa sama arkipäiväisyys kuin kotimaan uutisoinnissa?

Keväällä 2010 Ilta-Sanomat julkaisi matkasivuillaan toimittaja Anna Palménin jutun ”Bileet Betlehemissä”, jossa kerrotaan kauneussalongin pitäjistä, ravintoloitsijasta ja yökerhosta. Siinä myös suositellaan löytämään kaupungin kävelykujat syntymäkirkon lisäksi, vierailemaan perheissä, sekä kokemaan tarkastuspisteet ja muuri. Juttu muistuttaa siitä, että miehityksen ja kriisin keskellä yritetään elää tavallista arkea ja rakentaa parempaa tulevaisuutta, sekä unelmoidaan. Se täydentää kuvaa miehitettyjen alueiden palestiinalaisista: myös he haluavat kaunistautua, syödä mukavissa ravintoloissa ja juhlia. (Liite 10) Verrattain huonosti tunnetaan myös israelilaisia ja palestiinalaisia käsityöläisiä, muusikkoja, näyttelijöitä, kirjailijoita, tieteentekijöitä, liikemiehiä tai vaikkapa filosofeja.

Järjestä tilaa vuorovaikutukselle tuomalla osapuolet yhteen samaan haastatteluun. Emme kovin usein näe Israelin ja palestiinalaisten tilanteessa esimerkiksi johtajien tai asiantuntijoiden yhteishaastatteluja, vaikka ne voisivat auttaa ymmärtämään kriisin syitä ja seurauksia. Samassa tilassa tehty yhteishaastattelu synnyttää enemmän vuorovaikutusta kuin erillisyyksien ja kaksi erillään tehtyä haastattelua.

Miehityksen alkuvuosina, ennen ensimmäistä intifadaa, palestiinalaiset ja israelilaiset vierailivat toistensa kodeissa, kylissä ja kaupungeissa. Mitä jos entiset ystävykset muurin molemmilla puolella olisivat samassa haastattelussa? Konfliktin yhteiskunnallinen ja emotionaalinen syvyys näyttäytyisi

mahdollisesti uudella tavalla. Lähi-idän yksi sukupolvi on sekä kokenut että kasvanut eristävään ja erottelevaan miehitykseen.

Älä hyväksy väkivaltaa tai ihmisoikeusloukkauksia missään muodossa. Miten voi olla tasapuolinen? Kenttätutkimuksissa kokeneiden ulkomaantoimittajien ja kirjeenvaihtajien neuvot epäsymmetrisen väkivallan kohdalla olivat yksinkertaiset:

- Katso mitä kansainvälinen oikeus sanoo Israelin ja miehitettyjen alueiden kriisistä ja seuraa todellisuutta tästä näkökulmasta. (Toimittaja 4)
- Älä yritä olla tasapuolinen tai objektiivinen. Yritä näyttää todellisuus, anna tarinalle tilaa ja säilytä etiikkasi. Katselijat ymmärtävä, mistä täällä on kyse. (Toimittaja 3)

Vaikeinta alkoi loppujen lopuksi olla ihan vain väkivallan todistaminen, ja toivottomuuden ja epäoikeudenmukaisuuden todistaminen, molempien osapuolien, tavallisten ihmisten turhautuminen. Se on yhtä ja samaa pitkää tunnelia. Monet ovat kysyneet, eikö ole erittäin vaikeata olla tasapuolinen. Tähän olen keksinyt hienon vastauksen. Minun mielestäni toimittajan ei pidäkään olla tasapuolinen. Olen aikoja sitten valinnut puoleni ja se on siviilien puolella. (Toimittaja 10)

c) Kerro painostusyritykset

Israelilaiset ja palestiinalaiset journalistit ovat oppineet elämään ja työskentelemään jatkuvan painostuksen alla. Israelissa sallitaan muutamien toimittajien (Amira Hass, Gideon Levy) oppositiomielipiteet miehitettyjen alueiden tilanteesta, mutta muiden ”äärivasemmistolaisten” toimittajien on kirjoitettava asioista rivien väliin. Israelissa leimataan vasemmistolaiseksi, jos vastustaa Gazan ja Länsirannan miehitystä. Tällä ei ole tekemistä poliittisen ideologian kanssa. Monet journalistit toimivat tilanteessa onnistuneesti, vaikka ongelma on usein tiedotusvälineen tarjoama konteksti tai otsikointi, jossa heidän juttunsa esitetään. (Viestinnän asiantuntija 4)

Yksi israelilaisten ja palestiinalaisten toimittajien tavoista kiertää sensuuria on myös, että he kirjoittavat ulkomaalaisiin tiedotusvälineisiin tai antavat tietonsa ulkomaalaisten toimittajien käyttöön. Hyvin usein tämä toimii myös niin, että

toimittajat antavat raportteja tai haastatteluja vastapuolen medialle. Tätä tapahtuu varsinkin, kun vastapuoli pyrkii estämään journalistien työskentelyä Israelissa, Länsirannalla tai Gazassa.

Median painostus voi Israelin ja palestiinalaisten konfliktissa olla hyvin konkreettista: haastatteluja ei anneta, media asetetaan epämieluisan uutisoinnin takia viranomaisten mustalle listalle, median toimitustilat suljetaan, laitteet tuhotaan, autot poltetaan, turvallisuutta uhataan tai läheisiä ja sukulaisia uhkaillaan.

Useimmat toimittajat kielsivät painostuksen vaikuttavan työhönsä, mutta myönsivät sen vaikuttavan tunteen tasolla (Toimittaja 8). Yleisön vastaidentifioituminen Lähi-idän osapuoliin vaikuttaa myös median valintoihin. Toimitukselliseen työhön ei voi olla vaikuttamatta, jos painostajaryhmät ilmoittavat lopettavansa lehden tilauksen tai lupamaksun maksamisen, tai kohdistavansa toimitukseen jatkuvaa kriittistä palautetta. Julkaisukynnys nousee, muiden medioiden tai uutistoimistojen työtä seurataan yhä tarkemmin ja yhä enemmän pyritään tasapuolisuuteen silloinkin, kun oman tiedonhankinnan, lähteiden ja skruppien tuottamisen tulisi jatkua. Tällaisissa tilanteissa varsinkin palestiinalaisten riippumaton media on alkanut julkistaa painostusyrityksiä. Palestiinalainen media on kertonut avoimesti itsehallinnon tai Hamasin uhkailuista, koska se näkee kansalaisten tuen viimeisenä mahdollisuutenaan. Usein mediat ovat onnistuneetkin ainakin hetkellisesti vaimentamaan heihin kohdistuneet uhat ja vaikutusyritykset. (Toimittajat 1, 6 ja 18)

Kuten palestiinalaiselta medialta opimme, yksi toimittajien vastastrategia voikin olla painostusyritysten paljastaminen. Israelin ystävien kohdalla se on hankalaa osan kirjoittaessa nimimerkin suojusta ja osan antaessa palautteensa keskustelusivuille. Välillä palaute voi olla taloudellista painostusta, suurlähettilään kommentointia, jopa ministeritason puuttumista asiaan. Se on joka tapauksessa sellaista, johon suomalainen journalisti tai mediaorganisaatio on huonosti valmistautunut. Tämä ei voi myöskään olla vaikuttamatta uutisointiin tai aiheen käsittelyyn, kun tiedetään Israelin ystävien reagoivan hankalaan ja kompleksiseen aiheeseen muutenkin. Suomalaisesta konsensus-haluisuudesta ja hyvinvoinnista käsin on vaikea ymmärtää

jossain tapahtuvan ihmisoikeusloukkauksia, murhia, tappoja, ihmisten silpomisia, raiskauksia, henkistä painostusta ja kaikkea muuta ikävää, mikä liittyy sotaan. Tästä huolimatta kauheuksia tapahtuu ja niistä pitäisi puhua median agendalla.

(Toimittajat 3 ja 10)

Varsin yleisen käsityksen mukaan vaikutusyritykset ovat journalistiseen työhön kuuluva tosiasia, josta on turha tehdä suurta numeroa. Journalistien ammattitaitoon kuuluu vaikutusyritysten torjuminen, eikä niillä ole tarpeen vaivata yleisöä, kirjoittaa Luostarinen, vaikka lisäkin ajattelussa olevan kuitenkin myös ongelmia. (Luostarinen 1994, 93) Kun Palestiinassa työskentelevä toimittaja on epävarma saamastaan tiedosta, hän viittaa lähteeseensä: ”Israelin armeijan mukaan...” Luostarinen viittaa tähän journalistien tapaan eksplikoida lähteensä, kritiikkinsä ja epävarmuutensa koodein, joita ymmärtävät vain saman ammatin harjoittajat, eivät tavalliset vastaanottajat. (Luostarinen 1994, 93–94)

Lähdeviittaukset eivät välttämättä ole kovin toimiva menetelmä journalistisessa tekstissä ainakaan Lähi-idän kontekstissa. Voimmeko edellyttää mediakuluttajalta sen tason medialukutaitoa, että viittaus Israelin armeijaan ymmärretään toimittajan epävarmuudeksi tiedon todenmukaisuudesta ja vaikutusyrityksestä? Toimittaja viittaa sillä myös siihen, että asiaa pitää seurata pidemmän aikaa, ennen kuin lopullinen totuudellisuus varmistuu. Samanaikaisesti mediakuluttajalle armeija saattaa kuulostaa hyvältä ja luotettavalta tiedonlähteenä, ainakin suomalaisessa kontekstissa. Israelin ja Palestiinan itsehallintoalueella on niin paljon ulkomaalaisia toimittajia, että jo oksan rapsahduksestakin saadaan uutinen, saati sitten herkullisesta pommitehtaan löytymisestä.

Tutkimukseen haastatellut toimittajat muistuttavatkin alueen sananvapauden rajallisuudesta. He kannattavat toimittajien laajempaa, kansainvälistä keskustelua Lähi-idän ja konfliktialueiden journalistien asemasta (toimittajat 3 ja 4).

LÄHDELUETTELO

Kirjallisuus:

Abington, Edward. Maps of Occupation. Middle East Policy Council. Journal Complication 2009.

Achcar, Gilbert. The Arabs and the Holocaust, The Arab – Israeli War of Narratives. Saqi. Lontoo 2010.

Alasuutari, Pertti. Laadullinen tutkimus (kolmas uudistettu painos). Vastapaino. Tampere 1999.

Amit, Zalman ja Levit, Daphna. Israeli rejectionism - A Hidden Agenda in the Middle East Peace Process. Pluto press. Lontoo 2011.

Anderson, Benedict (suom. Kuortti, Joel). Kuvitellut yhteisöt – nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua. Vastapaino. Tampere 2007.

Ashrawi, Hanan (suom. Klemelä, Kari). Totuuden toinen puoli. Otava. Helsinki 1995.

Askola, Irja. Viholliskuvien varjosta kohtaamisen valoon. Teoksessa Tapio Kujala, Susanna Pyörre ja Mika Salomaa (toim.). Pommeja ja pusku-traktoreita – palestiinalaiset rauhan vankeina? Like – Diak. Helsinki 2002.

Barak, Oren ja Sheffer, Gabriel. The Study of Civil-Military Relations in Israel: A New Perspective. Teoksessa Gabriel Sheffer ja Oren Barak (toim.) Militarism and Israeli Society. Indiana University Press. Bloomington 2010.

Barkho, Leon. News from the BBC, CNN, and Al-Jazeera How the Three Broadcasters Cover the Middle East. Hampton Press, Inc. Cresskill 2010.

Bauman, Zygmunt (suom. Vainonen, Jyrki ja toimittaneet Ahponen, Pirkkoliisa ja Cantell, Timo) Postmodernin lumo. Vastapaino. Tampere 1996.

Berry, Mike ja Philo, Greg. Israel and Palestine competing history. Pluto press. Lontoo 2006.

Boyd-Barrett, Oliver. Understanding: the second casualty. Teoksessa Stuart Allan ja Barbie Zelizer (toim.) Reporting war Journalism in wartime. Routledge. Oxon 2004.

Briant, E.L. The Struggle for Public Opinion Within the Media and Information War on Terror. Teoksessa Centre of Excellence Defence Against Terrorism, Ankara, Turkey. The Media: The Terrorists' Battlefield. IOS Press. Amsterdam 2007.

Broadbent, Lucinda; Eldridge, John; Kimmett, Gordon; Philo, Greg; Spaven, Malcolm; Williams, Kevin. War and peace news. Glasgow University Media Group. Glasgow 1985.

Brownfield-Stein, Chava. Visual Representations of IDF Women Soldiers and "Civil-Militarism" in Israel. Teoksessa Gabriel Sheffer ja Oren Barak (toim.) Militarism and Israeli Society. Indiana University Press. Bloomington 2010.

Carter, Jimmy. Palestine – Peace, Not Apartheid. Simon ja Schuster. New York 2006.

Carruthers, Susan L. The Media at war. Macmillan press LTD. London 2000

Chomsky, Noam. The Fate of Palestine: An interview with Noam Chomsky.

Chomsky, Noam ja Pappé, Ilan. (Toim.) Rabat, Frank. Gaza in Crisis Reflections on Israel's war against the Palestinians. Hamish Hamilton book. Lontoo 2010.

Chomsky, Noam. The Fate of Palestine: "Exterminate all the brutes": Gaza 2009.

Chomsky, Noam ja Pappé, Ilan. (Toim.) Rabat, Frank. Gaza in Crisis Reflections on Israel's war against the Palestinians. Hamish Hamilton book. Lontoo 2010.

Chomsky, Noam (suom. Ylivakkuri, Juhani; Ampuja, Marko ja Öörni, Erkka).

Ideologia ja valta 1 – Yhdysvallat ja muu maailma. Like. Helsinki 2002.

Chomsky, Noam (suom. Juhani Ylivakkuri; Marko Ampuja ja

- Erkka Öörni). Ideologia ja valta 2 – Yhdysvallat ja muu maailma. Like. Helsinki 2002.
- Chomsky, Noam (suom. Sami Heino). Mediakontrolli. Saimakko. Turku 2003.
- Cohen, Samy. Civilian control over the Army in Israel and France. Teoksessa Gabriel Sheffer ja Oren Barak (toim.) Militarism and Israeli Society. Indiana University Press. Bloomington 2010.
- Cook, Jonathan. Sanasto. Kirjassa Nathan, Susan (suom. Seppo Raudaskoski) Toinen Israel. Otava. Helsinki 2005.
- Coombs, Timothy W. Ongoing crisis communication Planning, Managing and Responding (toinen painos). Sage Publications. Thousand Oaks 2007.
- Cordesman, Anthony A. Arab-Israeli military forces in an era of asymmetric wars. Stanford University Press. Stanford 2008.
- Cottle, Simon. Global crisis reporting: journalism in the global age. Maidenhead: McGraw-Hill/Open University Press, 2009.
- Curtis, Liz. Ireland: The propaganda war - The media and the 'battle for hearts and minds'. Pluto press. Lontoo 1984.
- Darnton, Geoffrey. Information Warfare and the Laws of War. Teoksessa Edward Halpin, Philippa Trevorrow, David Webb and Steve Wright (toim.). Cyberwar, Netwar and the Revolution in Military Affairs. Palgrave Macmillan. New York 2006.
- Ekström, Marko. Rauhaanpakotustoimia koskettanut poliittinen kehitys ja analyysi rauhaanpakotuksen menestyksen edellytyksistä. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, julkaisusarja 1, N:o 8. Helsinki 1996.

El Gody, Ahmed. Najar. *New Media, New Audience, New Topics, and New Forms of Censorship in the Middle East*. Teoksessa Philip Seib (toim.). *New Media and the New Middle East*. Palgrave Macmillan. New York 2007.

El-Atrash, Ahmad A. Salem, Hilmi S. ja Isaac, Jad E. *Disaster Mitigation Towards Sustainable Development in the Occupied Palestinian Territories*. Applied Research Institute Jerusalem (ARIJ). American Institute of Physics 2008.

Eskola, Jari ja Suoranta, Juha. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino. Tampere 1998.

Fairclough, Norman (suom. Blom, Virpi ja Hazard, Kaarina). *Miten media puhuu*. Vastapaino. Tampere 1997.

Feinstein, Yuval ja Ben-Eliezer, Uri. "The Battle over Our Homes": *Reconstructing/Deconstructing Sovereign Practices around Israel's Separation Barrier on the West Bank*. Teoksessa Gabriel Sheffer ja Oren Barak (toim.) *Militarism and Israeli Society*. Indiana University Press. Bloomington 2010.

Fisk, Robert. *The Great War for Civilisation: The Conquest of the Middle East*. Alfred A. Knopf. New York 2006.

Frisch, Hillel. *The Palestinian Military between militias and armies*. Routledge. Oxon 2008.

Galtung, Johan. *Peace Journalism – Challenge*. Teoksessa Wilhelm Kempf ja Heikki Luostarinen (toim.) *Journalism and New World Order. Studying War and the Media*. Nordicom. Göteborg University 2002

Galtung, Johan. *Peace Journalism: What, why, who, how, when, where?* Teoksessa Wilhelm Kempf (toim.) *The Peace Journalism Controversy*. Verlag irena regener. Berliini 2008.

Gass, Robert ja Seiter, John. Persuasion, social influence, and compliance gaining. Allyn ja Bacon. Boston 2003.

Gordon, Neve. Israel's occupation. University of California Press. Los Angeles 2008.

Haavisto, Maija. Näin käytät Twitteriä. Finn Lectura. Helsinki 2009.

Hall, Stuart (suom. ja toim. Mikko Lehtonen ja Juha Herkman) Identiteetti. Vastapaino. Tampere 1999.

Hallenberg, Helena. Islamilainen tapakulttuuri. Teoksessa Liisa Salo-Lee, Raija Malmberg ja Raimo Halinoja. Me ja Muut, Kulttuurienvälinen viestintä. YLE 1996.

Hallin, Daniel C. The "Uncensored War": The media and Vietnam. Oxford University Press. New York 1986.

Hallin, Daniel C. (suom. Simo Liikanen)"Olohuonesota". Teoksessa Andrew Wiest (toim.) Vietnamin sota. Ajatus kirjat/Gummerus kustannus. Jyväskylä 2009.

Harms, Gregory ja Ferry, Todd.M. The Palestine Israel Conflict a Basic Introduction, Toinen painos. Pluto Press. Lontoo 2008.

Harviainen, Tapani ja Illman, Karl-Johan (toim.). Juutalainen kulttuuri. Otava. Helsinki 1998.

Heinonen, Ari ja Domingo, David. Blogit journalismin muutoksen merkkeinä. Teoksessa Esa Väliverronen (toim.). Journalismi murroksessa. Gaudeamus 2009.

Helle, Merja. Journalistisen työn muutos. Teoksessa Esa Väliverronen (toim.). Journalismi murroksessa. Gaudeamus. Helsinki 2009.

Hemánus, Pertti. Journalistiikan perusteet: Johdatus tiedotusoppiin 2. Yliopistopaino. Helsinki 1990.

- Herkman, Juha. Kriittinen mediakasvatus. Vastapaino. Tampere 2007.
- Hroub, Khaled. Hamas a Beginner's Guide. Toinen painos. Pluto press. Lontoo 2010
- Huhtala, Hannele ja Hakala, Salli. Kriisi ja viestintä. Gaudeamus. Helsinki 2007.
- Huhtinen, Ari. Keinosa – taistelu vastaanottajista. Elan Vital. Helsinki 2003.
- Huhtinen, Aki-Mauri. Sodan brändääminen. Teoksessa Hanna Lehtimäki ja Juha Suoranta (toim.). Kasvattajan brändikirja. Finnlectura. Helsinki 2006.
- Hämeen-Anttila, Jaakko. ISLAM-taskusanakirja. Basam Books. Helsinki 2001.
- Jackson, Nicholas. Politics and propaganda – weapons of mass seduction. Manchester University Press. Manchester 2004.
- Jackson, Richard. Writing the war on terrorism – language, politics and counter-terrorism. Manchester University Press. Manchester 2005.
- Jefkins, Frank. Public relations techniques. Butterworth Heinemann. Oxford 1994.
- Juusola, Hannu. Israelin historia. Gaudeamus. Helsinki 2005.
- Juusola, Hannu. Juutalaiset radikaaliryhmät Israelissa. Teoksessa Juusola, Hannu ja Huhntanen, Heidi (toim.). Uskonto ja politiikka Lähi-idässä. Gaudeamus. Helsinki 2002.
- Järvi, Pentti. Brändikeskustelun ulottuvuuksia ja keskeisiä käsitteitä. Jyväskylän yliopisto taloustieteiden tiedekunta. Workin paper N:o 231/2001.
- Kempf, Wilhelm. Conflict Coverage and Conflict Escalation. Teoksessa Kempf, Wilhelm ja Luostarinen, Heikki (toim.) Journalism and the New World Order. Nordicom Göteborgin Yliopisto 2002.

Kempf, Wilhelm (toim.). Austrian Study Center for Peace and Conflict Resolution. Constructive Conflict Coverage A Social Psychological Approach. Verlag irena regener. Berliini 2003.

Khalidi, Rashid. The Palestinians and 1948. Teoksessa Rogan, Eugene L. ja Shlaim Avi (toimittajat). The War for Palestine Rewriting the History of 1948. Cambridge University Press. Cambridge 2001.

Knightley, Phillip. The first casualty – From the Crimea to Vietnam: The war Correspondent as Hero, Propagandist and Myth Maker. Quartet Books. Lontoo 1982.

Knightley, Phillip. The first casualty – From the Crimea to Vietnam: The war Correspondent as Hero, Propagandist and Myth Maker. The John Hopkins University Press. Lontoo 2000.

Kolari, Erja. Toimittajasta tuottajaksi. Sanomalehden toimitustyö muutoksessa. Teoksessa Esa Väliverronen (toim.). Journalismi murroksessa. Gaudeamus. Helsinki 2009.

Kujala, Tapio. Miksi rauhanprosessilla ei ole kehystä? Teoksessa Tapio Kujala, Susanna Pyörre ja Mika Salomaa (toim.). Pommeja ja puskutraktoreita – palestiinalaiset rauhan vankeina? Like – Diak. Helsinki 2002.

Kuusisto, Riikka. Kootut selitykset ja julistukset. Teoksessa Propagandan renessanssi – Julkisen manipulaation paluu. (Toim.) Huhtinen, Aki-Mauri. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen laitos, julkaisusarja 2, artikkelikokoelmat N:o 8. Helsinki 2002.

Kuutti, Heikki ja Puro, Jukka-Pekka. Mediasanasto. Atena. Jyväskylä 1998.

Kuutti, Heikki. Tutkittu juttu – johdatus tutkivaan journalismiin. Atena. Jyväskylä 2001.

Lasswell, Harold D. Propaganda Technique in the World War. Kegan Paul, Trench, Trubner & Co. Lontoo 1927.

Lehtonen, Mikko. Syyskuun yhdennentoista merkitys. Vastapaino. Tampere 2001.

Linjakumpu, Aini. Islamin globaalit verkostot. Vastapaino. Tampere 2009.

Lomsky-Feder, Edna ja Ben-Ari, Eyal. The Discourses of “Psychology” and the “Normalization” of War and in Contemporary Israel. Teoksessa Gabriel Sheffer ja Oren Barak (toim.) Militarism and Israeli Society. Indiana University Press. Bloomington 2010.

Luostarinen, Heikki. Mistä propaganda tuli ja mihin se meni. Teoksessa Tiedotustutkimus 3/1998. Tiedotusopillinen yhdistys TOY ry. Tampere 1998.

Luostarinen, Heikki. Tätäkö on uusi kansainvälinen tiedotusjärjestys? Teoksessa Heikki Luostarinen ja Hannu Nieminen (toim.). Persianlahden sota ja journalismi. Tampereen yliopisto. Tampere 1999.

Luostarinen, Heikki. Mielen kersantit – Julkisuuden hallinta ja journalistiset vastastrategiat sotilaallisissa konflikteissa. Hanki ja Jää. Juva 1994.

Luostarinen, Heikki. Sodan viestit. Teoksessa Anssi Männistö (toim.). Miksi soditaan? Vastapaino. Tampere 2003.

Luyendijk, Joris. People like us misrepresenting the Middle East. Soft Skull Press. New York 2009.

Maher, Joanne (toim.). The Middle East and North Africa 2002, 48. painos. Europa Publications. Lontoo 2001.

Malkki, Leena ja Paastela, Jukka. Terrorismin monet kasvot. WSOY Oppimateriaalit Oy. Helsinki 2007.

Matikainen, Janne. Uudet mediamuodot. Teoksessa Kaarle Nordenstreng ja Osmo A. Wiio (toim.). Suomen mediamaisema. Vastapaino. Tampere 2012.

Mattelart, Armand (suom. Risto Suikkanen). Informaatioyhteiskunnan historia. Vastapaino. Tampere 2003.

McPhail, Thomas L. Global Communication Theories, Stakeholders, and Trends. Blackwell Publishing. Malden, MA 2006.

Meital, Yoram. Peace in tatters: Israel, Palestine and the Middle East. Lynne Rienner Publisher. Colorado 2006.

Melasuo, Tuomo. Siirtomaavaltojen ajasta uuteen imperiumiin? Globalisaatiota ja oikeudenmukaisuutta. Teoksessa Anssi Männistö (toim.). Miksi soditaan? Vastapaino. Tampere 2003.

Meyrowitz, Joshua. No sense of place. Oxford University Press. New York 1985.

Multanen, Pertti. Lähi-idän sotien ja konfliktien kierre historiassa ja nykypäivässä. Teoksessa Anssi Männistö (toim.). Miksi soditaan? Vastapaino. Tampere 2003.

Myers, Martha. Negative Impact of policy on humanitarian assistance in Gaza. Middle East Policy 2/2009.

Männistö, Anssi. Islam länsimaisessa hegemonisessa diskurssissa. TAPRI, Rauhan- ja konfliktintutkimuskeskus. Tutkimuksia no. 87. Tampere 1999.

Männistö, Anssi. Kamerapuhelimet uudistavat journalismia. Teoksessa Jaakkola, Maarit (toim.) Journalismikritiikin vuosikirja 2008. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampere 2008.

Mörä, Tuomo. EU-journalismin anatomia – mediasisältöjä muokanneet tekijät ennen kansanäänestystä 1994. Helsingin yliopisto, viestinnän laitos, Sarja 1A/2/1999.

- Najjar, Orayb Aref. *New Palestinian Media and Democratization from Below*. Teoksessa Philip Seib (toim.). *New Media and the New Middle East*. Palgrave Macmillan. New York 2007.
- Nathan, Susan (suom. Seppo Raudaskoski) *Toinen Israel*. Otava. Helsinki 2005.
- Naveh, Chanan. *The Palestinian-Israeli Web War*. Teoksessa Philip Seib (toim.). *New Media and the New Middle East*. Palgrave Macmillan. New York 2007.
- Paastela, Jukka. *Yksin- ja harvainvallasta – ensimmäinen nide*. Tampereen yliopiston politiikan tutkimuksen laitos. Tampere 2000.
- Paasonen, Susanna. *Jotain uutta, jotain vanhaa ja jotain lainattua: www-sivut kuvallisena esitysmuotona*. Teoksessa Hannu Nieminen ja Jukka Sihvonen (toim.). *Mediatutkimus näkökulmia ja kartoituksia*. Turun yliopisto mediatutkimus 2001.
- Palva, Heikki. *Islam Lähi-idän muslimimaiden politiikassa*. Teoksessa Heikki Palva ja Juhani Pentikäinen (toim.). *Uskonnot maailmanpolitiikassa*. WSOY. Helsinki 1999.
- Pappe, Ilan. *The ethnic cleansing of Palestine*. Oneworld publications Limited. Oxford 2006.
- Pappe, Ilan. *Out of the frame. The struggle for academic freedom in Israel*. Pluto press. Lontoo 2010.
- Pappé, Ilan. *State of Denial: The Nakbah in Israeli history and today*. Teoksessa Chomsky, Noam ja Pappé, Ilan. (toim.) Rabat, Frank. *Gaza in Crisis Reflections on Israel's war against the Palestinians*. Hamish Hamilton book. Lontoo 2010
- Paul, Christopher. *Information Operations Doctrine and Practice*. Praeger Security International. Westport 2008.

Pentikäinen, Juha. Uskontojen kertomukset ja pitkä muisti. Teoksessa Anssi Männistö (toim.). Miksi soditaan? Vastapaino. Tampere 2003.

Peri, Yoram. Intractable Conflict and the media. Teoksessa Gabriel Sheffer ja Oren Barak (toim.) Militarism and Israeli Society. Indiana University Press. Bloomington 2010.

Philo, Greg ja Berry, Mike. Bad news from Israel. Pluto press. Lontoo 2004.

Philo, Greg ja Berry, Mike. More bad news from Israel. Pluto press. Lontoo 2011.

Pietikäinen, Sari ja Mäntynen, Anne. Kurssi kohti diskurssia. Vastapaino. Tallinna 2009.

Pietilä, Veikko. Maailma kehysten vankina – TV-uutisten kerronnallisesta dynamiikasta. Teoksessa Anu Koivunen ja Veijo Hietala (toim.). Kanavat auki! Televisiotutkimuksen lukemisto. Turun yliopisto. Turku 1997.

Ra'ad Basem L. Hidden Histories Palestine and the Eastern Mediterranean. Pluto press. Lontoo 2010.

Rantapelkonen, Jari. Psykologiset operaatiot Afganistanissa. Teoksessa Huhtinen, Aki-Mauri (toim.). Propagandan renessanssi – Julkisen manipulaation paluu. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen laitos, julkaisusarja 2, artikkelikokoelmat N:o 8. Helsinki 2002.

Rantapelkonen, Jari. Informaatiosodan monet kasvot. Teoksessa Jyri Raitasalo ja Joonas Sipilä (toim.). Sota – teoria ja todellisuus näkökulmia sodan muutokseen. Maanpuolustuskorkeakoulun strategian laitos. Helsinki 2008.

Rodinson, Maxime. (Käännös Roger Veinus) Europe and the Mystique of Islam. I.B.Tauris & Co Ltd. Lontoo 1988.

Ruutu, Martti ja Seppinen, Ilkka. Me uskoimme Suomeen, sotapäiväkirjat 1941-44. Otava. Helsinki 1999.

Saarnivaara, Minna. Hamas ja Islamilainen jihad. Palestiinalaisten islamistien vaihtoehto. Teoksessa Hannu Juusola ja Heidi Huuhtanen (toim.). Uskonto ja politiikka Lähi-idässä. Gaudeamus. Helsinki 2002.

Said, Edward W. The End of the Peace Process – Oslo and After. Granata Books, London 2000.

Said, Edward W. (suom. Martti Savolainen) Ajattelevan ihmisen vastuu. Loki-kirjat. Helsinki 2001.

Said, Edward W. (suom. Kati Pitkänen ja Joel Kuortti) Orientalismi. Gaudeamus. Helsinki 2011.

Salo-Lee, Liisa. Kieli, kulttuuri ja viestintä. Teoksessa Liisa Salo-Lee, Raija Malmberg ja Raimo Halinoja. Me ja Muut, Kulttuurienvälinen viestintä. YLE 1996.

Sen, Amartya (suom. Jussi Korhonen). Identiteetti ja väkivalta. Basam Books. Helsinki 2009.

Shinar, Dov. Constructing Collective Identities and Democratic Media in a Globalizing World: Israel as a Test Case. Teoksessa Robert A. Hackett, Robert A. ja Yuezhi Zhao (toim.). Democratizing Global Media – One World, Many Struggles. Rowman & Littlefield publishers, Inc. Oxford 2005.

Shiffer, Salman F. The debate over the defense budget in Israel. Teoksessa Gabriel Sheffer ja Oren Barak (toim.) Militarism and Israeli Society. Indiana University Press. Bloomington 2010.

Shoemaker, Pamela J. ja Reese, Stephen D. Mediating the message. Theories of Influences on Mass Media Content. Longman Publishing Group. New York 1991.

Sipola, Simo. Lisää koskettavuutta – miten käy uutisten? Teoksessa Anu Kantola ja Tuomo Mörä (toim.). Journalismia! Journalismia! WSOY. Helsinki 1998.

Snow, Nancy. Terrorism, Public relations, and Propaganda. Teoksessa Kavoori, Anandam P. ja Fraley, Todd (toim.). Media, Terrorism and Theory: a reader. Rowman & Littlefield publishers, Inc. Oxford 2006.

Spencer, Graham. The Media and Peace – From Vietnam to the ”War of Terror”. Palgrave Macmillan. Lontoo 2008.

Stuart, Hall (suom. ja toim. Mikko Lehtonen ja Juha Herkman). Identiteetti. Vastapaino Tampere 1999.

Thi, Lam Quang (suom. Simo Liikanen). Näkökulmia tarinan kääntöpuolelta. Teoksessa Wiest, Andrew (toim.) Vietnamin sota. Ajatus kirjat 2009.

Uskali, Turo. Ulkomaan uutisten uusi maailma. Vastapaino. Tampere 2007.

Younan, Munib A. Ristin tiellä. Teoksessa Tapio Kujala, Susanna Pyörre ja Mika Salomaa (toim.). Pommeja ja pusku traktoreita – palestiinalaiset rauhan vankeina? Like – Diak. Helsinki 2002.

Visuri, Pekka. Turvallisuuspolitiikka ja strategia. WSOY. Helsinki 1997.

Väliverronen, Esa. Journalismi kriisissä. Teoksessa Väliverronen, Esa (toimittaja). Journalismi murroksessa. Gaudeamus. Helsinki 2009.

Winter, Davis ja Matthews, John. Israel Handbook with the Palestinian Authority areas. Passport books. Chicago 1998.

Wolfsfeld, Gadi. Uutismedia ja toinen intifada. Teoksessa Tapio Kujala, Susanna Pyörre ja Mika Salomaa (toim.). Pommeja ja pusku traktoreita – palestiinalaiset rauhan vankeina? Like – Diak. Helsinki 2002.

Lehdistöartikkelit:

Anren, Raphael. We're launching a campaign against anti-Semitic Obama. Haaretz 3.6.2009. <http://www.haaretz.com/hasen/spages/1090166.html> 27.3.2010.

Boström, Donald. Våra söner plundras på sina organ. Aftonbladet 17.8.2009

Daoud Kuttab 23.4.2010

The People of Gaza and a Reporter: Victims of the NY Times' Stubbornness

9.3.2010 <http://www.daoudkuttab.com/?p=606> 23.4.2010.

Doob, Leonard W. Goebbels' principles of propaganda. Public Opinion Quarterly, Fall50, Vol. 14 Issue 3, p419-442, 24p

The Economist 17.1.2009

Artikkeli: A war of words and images.

El-Obeidi, In'am. Broadcast Media in Palestine. This Week in Palestine, Tammikuu 2010.

Haaretz ja Reuters. IDF calls off West Bank raid due to Facebook leak. Haaretz 3.3.2010. <http://www.haaretz.com/hasen/spages/1153619.html> 4.3.2010.

Hass, Amira. IDF order will enable mass deportation from West Bank. Haaretz 23.4.2010. <http://www.haaretz.com/hasen/spages/1162075.html> 11.4.2010.

Holmila, Antero. Israelin itsenäistyminen ja myyttinen historia. Tieteessä tapahtuu. Helsinki 6/2008.

The Independent 12.12.2005

<http://www.independent.co.uk/news/media/greg-dyke-on-broadcasting-519166.html> 23.4.2010.

Izikovich, Gili ja Pfeffer, Anshel. New IDF unit to fight enemies on Facebook, Twitter. Haaretz 8.12.2009. <http://www.haaretz.com/hasen/spages/1131918.html> 23.2.2010.

Kirjoittaja ei tiedossa. Israelissa uhataan boikotoida Ikeaa. Taloussanomat 24.8.2009. <http://www.taloussanomat.fi>.

Kirjoittaja ei tiedossa. Ruotsi puolustaa sananvapautta. HS pääkirjoitus 25.8.2009.

Koponen, Kalle. Israel raivostui Aftonbladetissa julkaistuista artikkelista. HS ulkomaat 20.8.2009.

Koponen, Kalle. Ruotsi tiukkana Israelille lehtikiistassa. HS ulkomaat 25.8.2009.

Kovanen, Inka. Palestiinalaislapsi Muhammed al-Durran kohtalosta kiistellään yhä. HS ulkomaat 28.12.2007.

Kovanen, Inka. Totta vai Pallywoodia? HS ulkomaat 28.12.2007.

Malmberg, Lari. Israel käännnytti suomalais- aktivistin. HS ulkomaat 13.7.2011.

Nordstöm, Gert Z. Tidningssidans dramaturgi. Nordiske konference for masse kommunikations forskning 12. Nordicom. 1/1996.

Raivio, Jyri. Arabit tehotarkkailuun USA:n rajoilla. HS ulkomaat 2.10.2002.

Reuters. Pikkupojan kuolemasta tuli symboli. HS ulkomaat 3.10.2000.

Sillanpää, Sami. Lähi-idän arvaamaton arki – juttusarja. Sapattirauhaa rukousten ja musiikkivideoiden parissa. HS ulkomaat 10.6.2001.

Virkkunen, Janne. Aftonbladetin huono esimerkki. HS pääkirjoitus 30.8.2009.

Vuotila, Jussi. Israel haluaa muistaa Rabinin rauhanmiehenä. HS ulkomaat 5.11.2005.

Waked, Ali. Al-Qaeda affiliate burns coffee shop in Gaza Strip. Ynet news. <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3312455,00.html> 2.4.2011.

WWW-sivut:

Adalah 27.3.2010
The Legal Center for Arab Minority Rights in Israel
<http://www.adalah.org/eng/index.php> 27.3.2010

The Antiterrorist fence 26.3.2010
<http://www.securityfence.mfa.gov.il>, word-tiedosto: The Anti-Terrorist Fence – An Overview 26.3.2010

Arabikansojen ystävyysseura
<http://www.kaapeli.fi/akys/boikotti.html> 03.09.2009

BBC Guideline
<http://www.bbc.co.uk/guidelines/editorialguidelines/edguide/war/>

B'Tselem 26.3.2010
http://www.btselem.org/english/Settler_violence/Index.asp 26.3.2010

B'Tselem 6.11.2009
Camera distribution project, http://www.btselem.org/english/Video/CDP_Index.asp
6.11.2009

B'Tselem 4.4.2011
http://www.btselem.org/english/gaza_strip/20100823_gaza_water_crisis.asp
4.4.2011

B'Tselem – Cast Lead

http://www.btselem.org/english/gaza_strip/castlead_operation.asp 4.4.2011

B'Tselem - Gaza

http://www.btselem.org/english/gaza_strip/20090521_btselem_to_jag_army_must_s_top_using_white_phosphorus.asp 4.4.2011

Camera 16.6.2011

http://www.camera.org/index.asp?x_context=24

CIA The World Factbook – Israel

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/is.html> 23.3.2010

CSC 1.3.2010

<http://www.csc.fi/csc/ajankohtaista/asiakastiedotteet/MX-reititinverkko> 1.3.2010.

EAPPI-päiväkirja

http://www.eappi.fi/fi/nettipaivakirja/niina_karling/26_11_2008_tarkastuspiste_300/?id=201 26.3.2010.

Ekumeeninen matkailuliittoutuma, Ecumenical Coalition On Tourism

http://www.ecotonline.org/attachments/010_ECOT%20Media%20Release%20for%20June%202009%20World%20Week%20for%20Peace%20in%20Palestine%20Israel.pdf 27.3.2010.

The Foreign Press Association (FPA)

<http://www.fpa.org.il/?categoryId=386> 21.8.2009.

The Foreign Press Association (FPA) 27.3.2010

<http://www.fpa.org.il> 27.3.2010.

From Ramallah

http://www.lrb.co.uk/v24/n08/giac01_.html 28.08.09.

ICEJ

<http://www.icej.fi/uutiset/2009/04/06/israelin-armeijaan-kohdistuneet-syytokset-aiheettomia/> 28.08.2009.

IDF

<http://dover.idf.il/IDF/English/units/branches/amatz/Spokesperson/Structure/default.htm> 27.8.2009.

IFJ 19.2.2009

<http://colombia.ifj.org/en/articles/ifj-and-national-federation-of-israeli-journalists> 19.2.2009.

IFJ 28.10.2012

<http://www.ifj.org/en/articles/israel-national-federation-of-israel-journalists>

Israelin suurlähetystö Helsingissä

<http://helsinki.mfa.gov.il/mfm/web/main/document.asp?SubjectID=13619&MissionID=30&LanguageID=160&StatusID=3&DocumentID=-1> 28.3.2010.

Israelin turismiministeriö 24.8.2009

http://www.tourism.gov.il/Tourism_Fin/Tourist+Information/Facts+and+Figures/Israel+Past+and+Present.htm 24.8.2009.

Israelin ystävät 28.8.2009

<http://www.israelinystavat.fi/> 28.8.2009.

Israel Ministry of Foreign Affairs

<http://www.mfa.gov.il/MFA/Facts+About+Israel/Culture/The+Printed+Media+Israel-s+Newspapers.htm> 21.8.2009.

Israel Ministry of Foreign Affairs 30.3.2010.

<http://www.mfa.gov.il/MFA/Facts+About+Israel/Culture/The+Printed+Media+Israel-s+Newspapers.htm> 30.3.2010.

Kirkon Ulkomaanapu 3.9.2009

http://www.kua.fi/fi/nain_vaikutamme/maat/lahi-ita/palestiina/?id=112 3.9.2009.

Knesset 8.9.2009

http://www.knesset.gov.il/faction/eng/FactionGovernment_eng.asp 8.9.2009.

Ministry of Public Diplomacy & Diaspora Affairs

http://www.masbirim.gov.il/eng/i_ourtips.html 31.5.2011.

NANA 10

<http://10tv.nana10.co.il/Article/?ArticleID=546468&sid=169>.

OCHAOPT 15.10.2009

Office for the Coordination of Humanitarian Affairs Occupied Palestinian Territory

http://www.ochaopt.org/?module=displaysection&section_id=143&static=0&format=html 15.10.2009.

PLC 23.3.2011

http://en.wikipedia.org/wiki/Palestinian_Legislative_Council 23.3.2011

Passia dairy 2010, 314.

Rashut

http://www.rashut2.org.il/english_index.asp ja

http://www.rashut2.org.il/english_role.asp 30.03.2010.

The Second Authority for Television and Radio

http://www.rashut2.org.il/english_index.asp ja

http://www.rashut2.org.il/english_role.asp 30.3.2010.

RSF-Journalistit ilman rajoja

http://en.rsf.org/IMG/pdf/RSF_GUIDE_PRATIQUE_GB_v6.pdf.

Rules of journalism ethics

<http://www.moaza.co.il/BRPortal/br/P102.jsp?arc=27521> 21.08.2009.

Tilastokeskus 5.10.2011

http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#bruttokansantuote, päivitetty 22.3.2011.

Turvallisuuspoliittinen selonteko 2004

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka. Valtioneuvoston selonteko. VNS 6/2004 http://www.defmin.fi/files/240/2493_2161_Selonteko_2004_1_.pdf 28.2.2011.

UNISPAL 4.4.2011

<http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/55C80AA27E2E61E385257714004D8CB3> 4.4.2011.

UNRWA 26.3.2010

<http://www.unrwa.org/etemplate.php?id=86> 26.3.2010.

UNRWA 4.4.2011

<http://www.unrwa.org/etemplate.php?id=64> 4.4.2011.

Wikipedia Muhammad Al Durrah

http://en.wikipedia.org/wiki/Muhammad_al-Durrah_incident 3.3.2010.

Wikipedia: Aftonbladet Israel controversy 13.1.2011

http://en.wikipedia.org/wiki/2009_Aftonbladet_Israel_controversy 13.1.2011.

Wikipedia: Donald Boström 13.1.2011

http://fi.wikipedia.org/wiki/Donald_Bostr%C3%B6m 13.1.2011.

Muut lähteet:

Anttonen, Marjut: Etnisyys ja identiteetti, verkkoluento

http://www.soc.utu.fi/opiskelu/opetusohjelma/Anttonen_Etnisyys_ja_identiteetti_14.9.2009_1.luento_verkkoon.pdf 23.2.2011

Betlehemin yliopiston joulukirje 12/2009.

Facebook/ryhmät

<http://www.facebook.com> 26.3.2010.

Central Bureau of Statistics, Israel in Statistics 1948-2007. Tel Aviv 2009.

PDF-tiedosto

Goldstone

HUMAN RIGHTS IN PALESTINE AND OTHER OCCUPIED ARAB TERRITORIES Report of the United Nations Fact Finding Mission on the Gaza Conflict. Human Rights Council 15.9.2009.

Google – Al Durrah 3.3.2010

<http://www.google.fi/search?hl=fi&source=hp&q=%22Al+Durrah%22&meta=&aq=f&oq=> 3.3.2010.

Handley, Robert L. Cascading activation: Bush's 'war on terrorism' and the Israeli – Palestinian conflict. Journalism 2010 11: 445,
<http://jou.sagepub.com/content/11/4/445>.

Hallamaa, Jaana kevät 2011

Sähköposti kirjeenvaihto identifioitumisesta ja identiteetistä.

Hassman, Rommey. The Israel Brand Nation Marketing under Constant Conflict. Huhtikuu 2008. Tel Aviv University, The Harold Hartog School of Government and Policy. <http://spirit.tau.ac.il/goverment>.

Huwaida Arraf 16.4.2011

Muistopuhe solidaarisuusaktivisti Vittorio Arrigonille, TedX Ramallah, Betlehemissä 16.4.2011. (video)

Kramp, Leif. Esityskalvot Media in the War and Arts seminaarista Liverpoolin yliopistossa. Spearheads of Journalism, How Journalists Report About the World in State of Emergency. 30.1.2011.

Luostarinen, Heikki. Opetusmoniste: Keskustelua mediasta ja identiteetistä. Jyväskylän yliopisto 2/2001.

Luostarinen, Heikki. Opetusmoniste. Tampereen yliopisto 8/2011.

McAfee Inc. Warns of Countries Arming for Cyberwarfare 17.11.2009
(PDF-tiedosto)

Moore, Kerry; Mason, Paul ja Lewis, Justin. Images of Islam in the UK - The Representation of British Muslims in the National Print News Media 2000-2008. Cardiff University. 7.7.2008 (PDF-tiedosto)

Quinnes, Juman. Freedom of Expression in the Palestinian Governmental Media, Voice of Palestine: a case study. Birzeit University 2008.

Sharp, Jeremy M. CRS report for Congress - Foreign Aid to Israel. FSA. Washington 2008. (PDF-tiedosto).

Ward, Will. Social media in the Gaza conflict. Arab media & society, tammikuu 2009. (PDF-tiedosto)

http://www.arabmediasociety.com/countries/index.php?c_article=187.

Wilén, Juha. Israel maaraportti elokuva 2008. Finpro. Helsinki 2008.
(PDF-tiedosto)

Youtube Al Durrah 3.3.2010

http://www.youtube.com/results?search_query=%22al+durrah%22&suggested_categories=25%2C29%2C10%2C27&page=2 3.3.2010.

Liite 1. Kenttätutkimuksen haastattelut

toimittajia 18 kpl, tiedottajia 4 kpl ja tutkija tai muita viestinnän asiantuntijoita 5 kpl. Yhteensä 27 haastattelua:

Yasser Abed Rabbo, PLO:n johtaja ja PBC:n puheenjohtaja, 20.4.2010

Ashraf Abouel-houl, kirjeenvaihtaja Al Ahram, Egyptin suurin sanomalehti, 13.12.2009

Fayed Abushammalah, journalisti-johtaja, tuotantoyhtiö Ramattan Gazassa, 13.12.2009

Naser Allaham, päätoimittaja, Ma'an News Agency, 15.12.2008

Yizhar Be'er, journalisti-johtaja, Keshev, Israel, 10.12.2008

Donald Boström, freelance-toimittaja, Ruotsi, 17.11.2009

Ethan Bronner, New York Timesin Lähi-idän kirjeenvaihtaja, 11.4.2010

Charles Enderlin, kirjeenvaihtaja Ranskan TV-2, 25.3.2010

Tom Fenton, toimituspäällikkö, CNN Lähi-idän osasto (sähköpostihaastattelu), 10.5.2010

Steven Gutkin, uutistoimisto AP:n päällikkö Israelissa ja Palestiinalaisalueella, 25.3.2010

Jukka Huusko, ulkomaantoimittaja, Helsingin Sanomat, 13.10.2009

Semy Kahan, freelance-toimittaja, mm. Demari, Ilkka, Kaleva, Kainuun Sanomat, Lapin Kansa, 12.4.2010

Ramzi E. Khoury, presidentti Abbasin media-avustaja, Palestiinan itsehallinto, 20.4.2010

Avital Leibovich, majuri – tiedottaja, Israelin Armeija (IDF), 14.12.2008

Gideon Levy, toimittaja, Haaretz, 11.12.2008

Alastair McDonald, uutistoimisto Reutersin päällikkö Israelissa ja Palestiinalaisalueella, 12.4.2010

Sanna Negus, freelance-kirjeenvaihtaja, YLE yms. 9.12.2008

Walid Omary, päällikkö, arabiakielinen Al Jazeera (Israel – Palestiinan itsehallinto), 16.12.2008

Raed Othman, johtaja, Ma'an News Agency, Palestiinan itsehallinto, 16.12.2008

Meron Rapoport, freelance-toimittaja, 12.12.2008

Leena Reikko, freelance-kirjeenvaihtaja, YLE, 18.8.2009

Danny Rubinstein, opettaja Heprealainen ja Ben Gurionin yliopisto – journalisti, 29.4.2011

Daniel Seamann, johtaja, Israelin hallituksen tiedotustoimisto (GPO), 11.12.2008

Irmeli Seipäjärvi, media-asiantuntija, Unesco, 24.7.2009

Nibal Thawabteh, mediakeskuksen johtaja, MA, Birzeitin yliopisto, 18.12.2008

Juman Quines, opettaja ja journalisti, Birzeitin yliopisto, 20.12.2008

Gadi Wolfsfeld, professori, Heprealainen Yliopisto, Jerusalem, 14.12.2008

Liite 2. Kenttätutkimuksen kysymysrungot

Toimittajat:

Background

What were the reasons behind choosing this job (here)?

What kind of education/qualification do you have?

What values are important to you personally?

Culture

How did you end up in the Middle-East?

- Did you have any relations or contacts in the area beforehand?

Do you speak Arabic/Hebrew/English?

What was your first impression of the area?

What have been the biggest challenges or difficulties with the culture?

Journalism

My point of view is how journalists can work in the Middle East under media war (propaganda, manipulation) or can they? And what kind of images, stories they offer for the public? Social media – what kind possibility it brings for your work?

What is the role of journalism in the conflict of Israel and Palestine?

What are the biggest challenges or difficulties in your journalistic work?

What is a "normal" working day like?

Where do you get help from? What kind of matters do you need help with? (Interpreter, driver?) - How do you choose your assistants?

What kind of information sources do you use? How can you be sure that your information is true?

How is the media regulated in Israel/Palestine? Is there also censorship?

Point of view

Who decides what kind of reports you make?

Do you have any impact on choosing the issues?

What kind of reports would you like to do?

How do you guarantee that you won't pass on propaganda?

Is it possible to be neutral? Can you objectively say who is good or bad?

The editorial staff

How do you make sure that you have understood things correctly?

Is there a possibility of misunderstanding things, when the editorial staff is not necessarily around?

Is working with other journalists more competitive or co-operative? – How does it affect your work?

Job security

How do you feel about the censorship in the area? How much do you censor yourself your reports? Do you exercise self-censorship? F.E. If you are afraid that strongly written article might unwelcome with the authorities and they might refuse press card? - Do you think about the censorship before making a report?

Tiedottajien ja viestinnän asiantuntijoiden lisäkysymykset:

How do spokespersons serve the press/media (their mission)? Opposite sides propaganda (what is biggest problem for them)? There is also the media war – what kind of strategy is best? What kind of press material they could produce for foreign press? What is their office mission/function? Support or control (censor office also)? If they think foreign press – what kind of issues do they need help with? Do they understand which is propaganda? How do you see the media's role in Israel – Palestine conflict? Are the foreign press neutral/objective/independent? Truthful picture? Do you have editors/producers in foreign press that understand Israeli/Palestine point of view? What kind of news stories do you hope for?

In Europe audience think that the Second Intifada was successful for the Palestinian – they understand how use media? Why? In case of war and conflict there is always a media war also – what kind of Media/Public policy is best?

Keywords: conflict or war, wall or security fence, Intifada or uprising, war against terrorist or freedom fighters? Do they have similar freedom of speech in Israel and Palestine than in Western media?

Liite 3. Ihmisoikeusrikkomukset Lähi-idässä 2000–2009

Amnestyn vuosikirjat 2001-2010		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Israellilaisten											
surmaamat		306	460	1000	600	700	190	650	370	450	1408
joista alle 18 vuotiaita		100	79	150	100	150	50	120	50	70	330
haavoittamat		10 000				tuhansia	satoja	tuhansia	tuhansia	tuhansia	5000
pidättämät		2000	2000	tuhansia	tuhansia	3000	1000	tuhansia	9000	8000	
tuhoamat palestiinalaiset											
kodit		31	350	2000	satoja	satoja	kymmeniä	satoja	100	satoja	tuhansia
Palestiinalaisten		2000	2001	2002**	2003	2004	2005	2006	2007*	2008	2009
iskuissa kuolleet sotilaat		2	33	155	70	42	9	6	6	muutamia	10
iskuissa kuolleet siviilit (sis. lapset)		8	154	265(47)	130(21)	67(8)	41(6)	21(1)	7	23(4)	3
haavoittamat israelilaiset		9		tuhansia		satoja		70	muutamia	muutamia	muutamia
sotilaat											
iskuissa kuolleet palestiinalaiset										2	
surmaamat palestiinalaiset		360	satoja	joukoittain	muutamia	18	100	150	300	24	30
pidättämät palestiinalaiset				joukoittain	satoja	115			3000***	satoja	satoja
	2003-2005 Maininta: IDF käyttää palestiinalaisia ihmiskilpinä (human shield)										
	2005 Yksipuolinen Gazan siirtokuntien tyhjennys (4 kpl)										
	2006 Maininta muurista ja turva-aidasta, yli 600 km valmiina										
	2006 Sotilasoperaatio: "Summer Rains" 27.6.2006										
	2007-2008 Maininta muurista ja turva-aidasta, yli 700 km valmiina. 80 % palestiinalaisalueiden sisällä										
	2008-2009 Sotilasoperaatio: "Cast Lead", joulukuusta tammikuulle (22 pvää).										
	2009 Checkpointtien ja tiesulkujen määrä yksin Länsirannalla yli 600 (erottaa palestiinalaiskylät ja kaupungit toisistaan). Kasvanut kahden edeltävän vuoden aikana. 2007: 500, 2008: 550.										
	* Alhaisin luku sitten vuoden 2000 (Toisen intifadan alkaminen)										
	** Yksin Jeninissä 800 taloa. 158 sotilasta kielletty asepalveluksesta miehityksellä alueilla										
	*** Hamas pidätti 1500 Fatahin kannattajaa Gazassa, Fatah 1500 Hamasin kannattajaa Länsirannalla										

Liite 4. Esimerkki Länsirannan turvarakennelmista (Betlehem – Jerusalem)

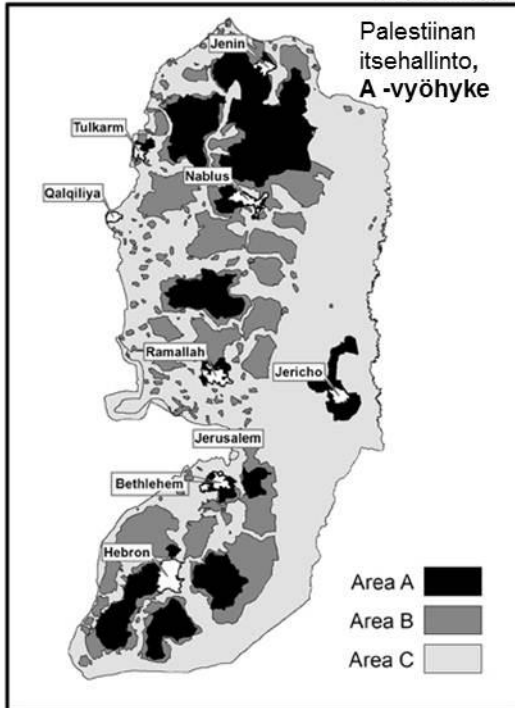
Muurin päätyttyä jatkuvat turvarakennelmat sähköisenä turva-aitana. Keskellä autotie, jota partioivat rajapoliisin panssaroidut autot, sisempi aita on elektroninen. Sitä koskiessa välittyy hälytys. Ulompi aita muodostuu piikkilankakeristä. Turvarakennelmien leveys on helposti yli kymmenen metriä. Ne halkaisevat viljelysmaita ja erottavat palestiinalaiskoteja muurin molemmin puolin.

Liite 5. Palestiinan itsehallinto ja Israelin siirtokunnat Länsirannalla

”Rauhansopimusten” mukaisesti Israel hallitsee miehittyjen alueiden

- turvallisuutta, vaaleja, taloutta, veroja, liikumista, koulutusta, työvoimaa, vesivaroja, sähköä jne.
- voidaanko tällaista kutsua itsehallinnoksi? Palestiinan itsehallinto (PA) on Israelin hallinnon, remote control . kaukosäädin (Gordon 2008, 192-196)

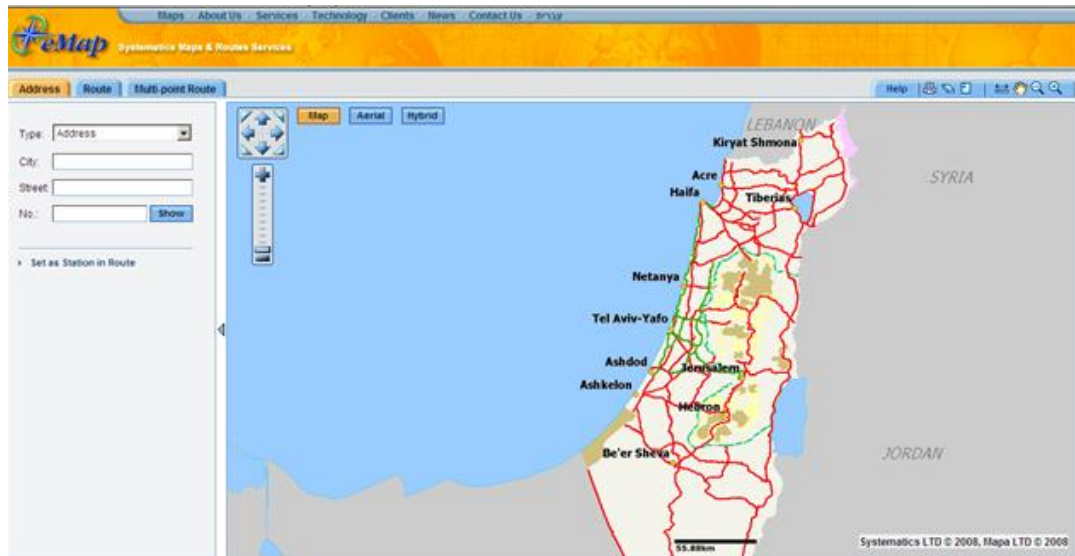

Map: Peace Now

Liite 6. Israelin matkailuministeriön kartta

(Lähde: http://www.tourism.gov.il/Tourism_Fin 25.8.2009, linkki: Kartta)

Liite 7. Israelin Press Councilin eettiset ohjeet

Rules of Professional Ethics of Journalism of the Israel Press Council

Authorised at a plenary session on 16 May 1996. (Translated by Rahel Rimon)

Definitions

1. "Newspaper" includes electronic communication, media and the owners, the publisher and the editor responsible for the media. "Journalist" includes the editor. "Person" includes a corporation, an incorporated or unincorporated association and a public body.

Freedom of the press and its professional responsibility

2. A newspaper and a journalist shall be faithful to freedom of the press and to the right of the public to know, in providing the public with a professional service and accurate, fair and responsible reporting of news and opinions.

Integrity and fairness

3.a. A newspaper and a journalist shall act with integrity, fairness and without fear.

3.b. Where a newspaper or journalist has promised a source that information provided by him or an opinion expressed by him shall not be published, the same shall not be submitted for publication even if it is of public interest.

Loyalty to the truth

4.a. A newspaper or journalist shall not knowingly or negligently publish something which is not true, not accurate, misleading or distorted.

4.b. A newspaper and a journalist shall not refrain from publishing information where there is a public interest in its publication, including for reasons of political, economic or other pressure or because of boycott or threat of boycott of advertising.

4.c. Statements shall not be attributed to a particular person unless they comprise a direct and accurate quotation of his words or of a document in writing. A letter to the editor may be published not as written if its author did not prohibit this in advance and if in editing there is no substantive change to the contents of the letter or to the implications arising therefrom.

Examination of the facts

5.a. Prior to the publication of any item, the newspaper and the journalist shall check the accuracy thereof with the most reliable source and with appropriate caution in the circumstances of the case.

5.b. An examination of the accuracy of an item aforesaid shall not be waived because of the urgency of the publication.

5.c. The fact that an item has been published in the past shall not discharge the person seeking to rely on it in a publication from checking the reliability of the item.

Objectivity

6.a. A newspaper and a journalist shall distinguish in the publication between news items and opinion.

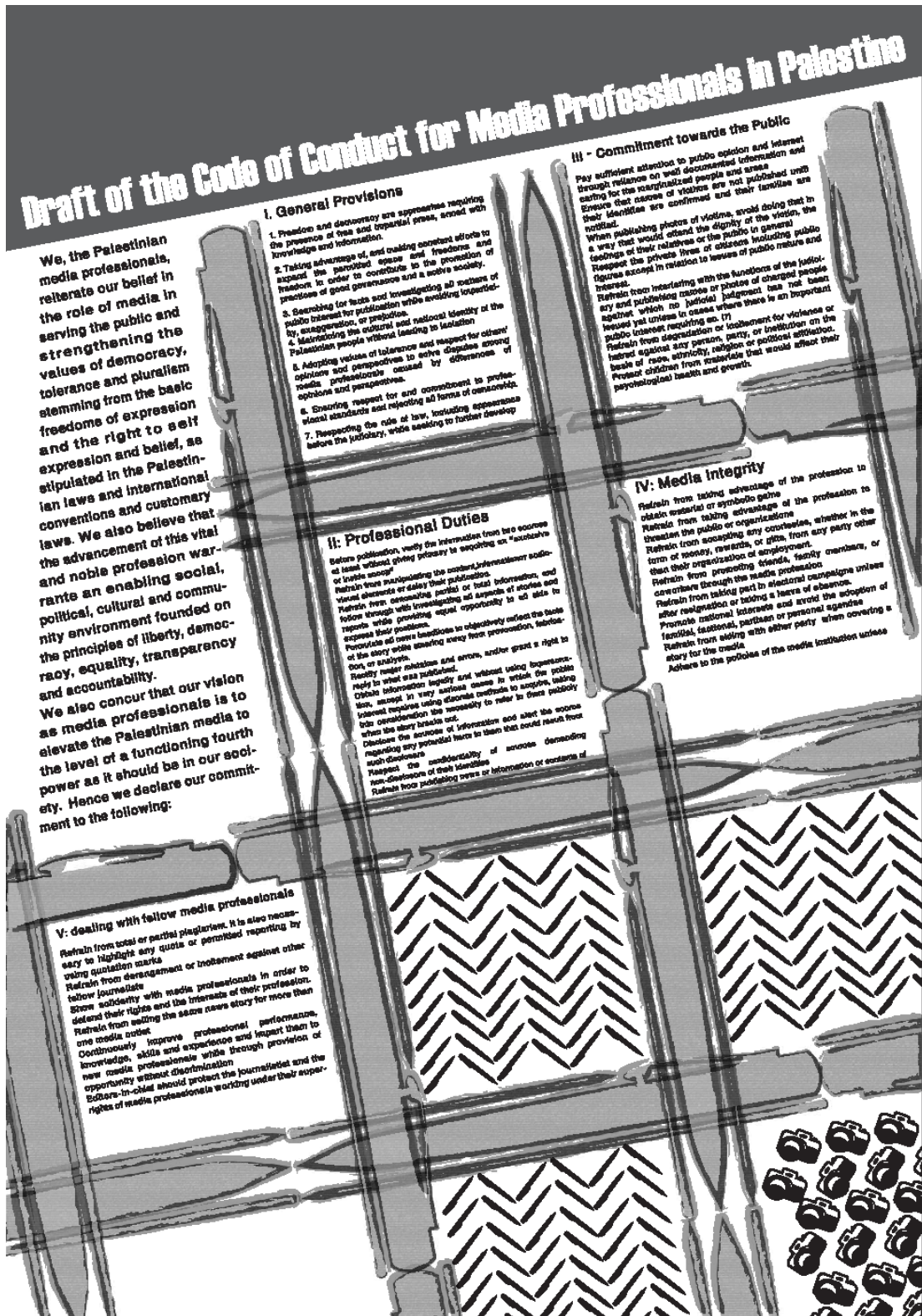
6.b. A news item which is published within the contents of an expression of opinion shall be subject to the rules of ethics concerning news items.

6.c. The publication of news items shall be fair and not misleading.

6.d. The headline shall not be misleading.

6.e. A newspaper and a journalist shall distinguish in the publication between an advertisement and editorial material, in such a manner that an advertisement shall not be published which represents itself as being editorial material.

ISRAEL

Liite 9. Johan Galtungin rauhanorientaation malli

RAUHA/KONFLIKTI JOURNALISMI

I RAUHA/SELKKAUS ORIENTAATIO

- tutkia selkkauksen muotoutumista, x osapuolta, y päämäärää, z ulospääsyä, kaikkien voitto orientaatio
- avoin liikkumatila, avoin aika; aiheet ja tulos kuitenkin, lisäksi historiassa ja kulttuurissa liikkuva
- tekee konfliktin läpinäkyväksi
- antaa äänen kaikille osapuolille; empatiaa ja ymmärrystä
- näkee selkkauksen ja sodan ongelma-na, fokus konfliktin ratkaisussa
- kaikinlainen inhimillisyys; enemmän kuin pahemmat aseet
- aktiivinen toiminta väkivallan ja sodan ehkäisemiseksi
- kiinnostus väkivallan näkymättömästä vaikutuksesta (vammat ja maine, tuhot struktuurille ja kulttuurille)

II TOTUUS-ORIENTAATIO

- paljastaa molempien osapuolten valheet
- paljastaa kaikki salailut

III IHMIS-ORIENTAATIO

- keskittyminen kärsimyksiin kaikkialla; naisilla, vanhuksilla, lapsilla, antaa äänen äänettömille
- nimeten kaikki pahantekijät
- keskittyy väestön rauhanrakentajiin

IV RATKAISUKESKEINEN-ORIENTAATIO

- rauha = ei väkivaltaa+luovuutta

SOTA/VÄKIVALTA JOURNALISMI

I SOTA/VÄKIVALTA –ORIENTAATIO

- fokusointi konfliktin näyttämöllä, 2 osapuolta, 1 päämäärä (voitto), sota, julkinen nollapeli orientaatio
- suljettu tila, rajallinen aika; aiheet ja varauksikäynti näyttämöltä, kuka viskasi ensimmäisen kiven
- tehdä sota sameaksi/salaiseksi
- ”meidät-heidät” journalismi, propaganda, äänivalta, meille
- katso ”heitä” kuin ongelmaa, fokusointi sodan voittajaan
- ”heidän” epäinhimillisyys; enemmän kuin pahemmat aseet
- passiivinen: odottaa väkivaltaa ennen uutisointia
- kiinnostus ainoastaan väkivallan näkyviin vaikutuksiin (kuolleet, haavoittuneet ja materiaalin tuhot)

II PROPAGANDA-ORIENTAATIO

- paljastaa ”heidän” valheet
- auttaa ”meidän” salailussa/valheissa

III ELIITTI-ORIENTAATIO

- keskittyminen ”meidän” kärsimyksiin; mahdollista eliittijoukoille, heidän puhetortensa
- nimeten niiden pahantekijät
- keskittyy eliitin rauhanrakentajiin

IV VOITTO-ORIENTAATIO

- rauha = voitto + loppuva tulitus
- huipentuu sovinnon alullepanoon, myös sotien ehkäisemiseen
- keskittyy strukturiin, kulttuuriin, rauhanomaisen yhteiskunnan seurauksiin: päättäväisyyteen, jälleenrakentamiseen, sovinnontekoon
- kätkeä sovinnon aloitteen, ennen kuin voitto on saatavilla
- keskittyy sopimukseen, instituutioihin, yhteiskunnan kontrolliin
- jättää seuraavaan sotaan, palaa jos vanha leimahtaa uudelleen

(Galtung, Johan. Peace Journalism – Challenge. Teoksessa Wilhelm Kempf ja Heikki Luostarinen (toim.) Journalism and New World Order. Studying War and the Media. Nordicom. Göteborg University 2002, s. 261)

SUMMARY

Media War in the Middle East

The Cross-Pressures of Journalism in the Israeli-Palestinian Conflict

The study seeks to determine the nature of the media war strategies and the media control in the Israeli-Palestinian conflict and by which means journalists are led to identify themselves with the parties of the conflict. Researching the means of the media war in the Israeli-Palestinian conflict is important, as it helps to outline the operating environment of journalists and the influence attempts they are subjected to both in the seemingly peaceful phases of the conflict and when the conflict escalates into open, armed confrontation.

The study describes and reflects on the following aspects of the media war: the means of the PR-machinery, the relationship between spokespersons and journalists and the possibility of journalism to resist manipulation and propaganda. Amidst the daily PR-material, the reporter must be aware of the deep undercurrents of the events, such as culture, identity and the daily life of ordinary citizens. Otherwise one relies easily on stereotypes or on information provided solely by one of the parties of the conflict. The study broadens the view on the reality of the Israeli-Palestinian conflict and on those concrete interests and disputed matters that have a strong influence on politics and the media.

Wartime reporting has typically always been dangerous, and the gathering and transmission of information requires great ingenuity. Journalists can unknowingly support the parties of the conflict or consciously comply with their objectives, ideologies and points of view. In the course of media war, the purpose of an efficient PR-machine is to lend support to the existence of the nation and to reinforce a positive picture of the government's activities. Propaganda is everywhere and it is no longer exclusively the right of governments and the existing powers. The modern communication technology enables endless propaganda and the questioning of the journalists' points of view. In practice, in the Middle East this has meant that after the press has had its say, the media war for "truth" continues in the internet and especially in the social media. In the light of the Israeli-Palestinian conflict, propaganda can be said to be alive and well. Israel's advanced and extremely professional PR-machinery continuously constructs the country's identity. The Palestinians are aiming for the same

result, but without the support of professional PR.

Data triangulation method is applied in the study: the research subject is represented through interviews, the writer's own personal observations and journalistic case studies.

The experts and professionals interviewed during field research include Israeli and Palestinian reporters, spokespersons and communications researchers. Correspondents, freelancers and so-called parachute journalists working both in Israel and in the Palestinian territories were also interviewed. A total of 27 people were interviewed between the years 2008 and 2011. In the study the researcher's own perception is ethnographically slanted, as he has made over 50 trips (ranging from a week to several months) to Israel, West Bank and Gaza between the years 1995 and 2010. Ethnographic observation has been focused on the activities of spokespersons and journalists in the field, even during battle.

Journalistic case studies include material based on two TV and newspaper stories (*Al Durrah* and *Aftonbladet*). These stories compiled by journalists serve as examples of media war that has become continuous with the advent of internet. The mass media outlets and professional journalism are challenged by offering competing or supplementary material, by evaluating and criticizing, and with emotionally charged opinions.

Sketching out the practical means of the media war aids in comprehending when the conflict has been covered in accordance with journalism's own professional and ethical standards, and how well the disputing parties of the conflict have succeeded in their influence attempts.

When examining the Israeli and Palestinian media one faces the question of whether the media truly has freedom of expression. Numerous ways to restrict journalistic work came up during the field research: Israeli military censorship, the Palestinian Authority's censorship, social censorship, censorship of media organizations, religious censorship, the general views of the citizens, Hamas censorship, economic censorship and the self-censorship of the journalists. The local media constructs stories of threat and fear about the opposing side, which are then spread usually without any personal contact with the opposing side and which are not based on true circumstances.

The research results shed light on typical influence attempts that media faces, such as when a reporter is being manipulated to identify with the positive self-image, hopes, fears and suffering of one side and to counter-identify with the other. These alternative objects of identification are provided by the PR-machinery. Identifying or counter-identifying with a certain side may have an influence on the stories the journalist sends out from the area and – if we consider the foreign journalists working in the area – thus also on the opinion of the

international media audience and in the end even on the decisions made by the international community.

The results show how important the journalist's professional identity is while working abroad, but also how during the trip one might assume the identity of, for example, a parent, a tourist or a Finn. Professional identity can be seen as the journalist's backbone, values and ethical dimensions, even though the object of identification may vary from situation to situation. Based on the research material, a journalist's identity holds many dimensions, which may gain new meanings and levels of importance in new situations. The data helps in the examination of hybrid identities that influence the journalistic end product.

According to a rather widespread belief, influence attempts are an undeniable part of journalistic work and should not be fussed over. Resistance of influence attempts is seen as a part of professional journalistic skills that should not concern the audience. The research material clearly shows that this does not need to be so. The results offer a possibility to consider journalistic counter-strategies amidst conflict and war. The journalist does not need to give in to the machinery that produces propaganda and PR: On the contrary, the Israeli-Palestinian conflict offers a chance to learn strategies to counter the influence attempts that journalists face.

Keywords: identity, identification, Israel, journalism, Middle East, media war, Palestinian Authority, propaganda, freedom of speech